

ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกจังหวัดนครปฐมให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

**A STUDY OF DEVELOPMENT OF WATMAIHUAILUEK
NAKHONPATHOM PROVINCE TO BECOME
THE DEVELOPMENTAL TEMPLE**

พระปลัดมณี วฑฒโน (พรมมา)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๑

ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกจังหวัดนครปฐมให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

พระปลัดมณี วฑฒโน (พรมมา)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A Study Development of Watmaihuiluek Nakhonpathom Province to Become the Developmental Temple

Phrapaladmanee Watthano (Promma)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Vipassana Meditation)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์
เรื่อง “ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง” เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระราชรัตนมณี, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระมหาบุญศรี ถาณวุฑฒโน, ผศ.ดร.)

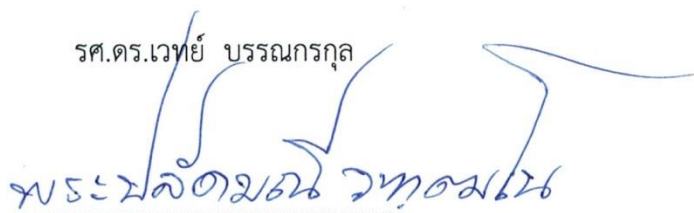
กรรมการ

(รศ.ดร.เวทย์ บรรณกรกุล)

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

รศ.ดร.เวทย์ บรรณกรกุล

ชื่อผู้วิจัย

(พระปลัดมณี วฑฒโน)

ชื่อสารนิพนธ์ : ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกจังหวัดนครปฐมให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง
ผู้วิจัย : พระปลัดมณี วฑฒโน (พรมมา)
ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (วิปัสสนาภาวนา)
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
 : รศ. ดร.เวทย์ บรรณกรกุล, ป.ธ. ๙, พธ.บ. (ปรัชญา),
 ศษ.ม. (ประชากรศึกษา), พธ.ด. (บาลีพุทธศาสตร์)
วันเสร็จสมบูรณ์ : ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ก่อนการพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ๒) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม เพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง โดยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ภาควิชาการ ในการศึกษาค้นคว้าได้ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคีเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน ๓๓ ท่าน ร่วมประชุมพิจารณาปรึกษาหารือและตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์แบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ของข้อมูลความพึงพอใจเกี่ยวกับผลงานของการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จากการศึกษาพบว่า

วัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม เป็นวัดในสังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ได้รับการสร้างเป็นวัดตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๖๖ มีลำดับเจ้าอาวาสปกครองวัดจำนวน ๕ รูป คณะสงฆ์ จังหวัดนครปฐมได้แต่งตั้งพระปลัดมณี วฑฒโน (พรมมา) ให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔ วัดใหม่ห้วยลึก ก่อนที่พระปลัดมณี วฑฒโน (พรมมา) จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสนั้น อยู่ในสภาพไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของงานคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ ด้านสาธารณูปการ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ และด้านสาธารณสงเคราะห์ สถานะของวัดดำรงอยู่ได้เพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น เมื่อพระปลัดมณี วฑฒโน (พรมมา) ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส จึงได้พัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกแบบมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคีเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัด โดยยึดเกณฑ์ตามกรอบงานคณะสงฆ์ ๖ ด้าน จนได้รับการประกาศให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครปฐม แห่งที่ ๑๙ และอุทยานการศึกษาในวัด เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙

ในด้านการศึกษากระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม เพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างนั้น พระปลัดมณี วฑฒโน (พรมมา) ได้ดำเนินการกระบวนการพัฒนาวัดแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ๔ ขั้นตอน คือ ๑) ค้นหาปัญหาและสาเหตุ ๒) การวางแผนดำเนิน

กิจกรรม ๓) การลงทุนและการปฏิบัติงาน ๔) การติดตามประเมินผลการพัฒนา โดยดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานด้านการเผยแผ่จะดำเนินการภายใต้กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ๔ ประการดังกล่าว ในการพัฒนาวัดด้านต่าง ๆ นั้น ยึดกรอบการพัฒนางานคณะสงฆ์ ๖ ด้าน จากการศึกษาผลการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก และความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยวิธีประชุมร่วมประชาพิจารณ์งานคณะสงฆ์ ๖ ด้าน และการศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมประชุมประชาพิจารณ์พบว่า งานคณะสงฆ์ที่เด่นที่สุด คือ ด้านการเผยแผ่ โดยมีงานด้านสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการปกครอง เป็นงานเด่นรองลงมาตามลำดับ

Research Paper Title : A Study of Development of Wat Maihuailuek
Nakhonpathom Province to Become the Developmental
Temple

Researcher : Phapalad Manee Vaddhano (Promma)

Degree : Master of Arts (Vipassana Meditation)

Research Paper Supervisor
: Assoc. Prof. Dr.Wate Bunnakornkul, Pali IX, B.A.
(Philosophy), M.Ed. (Population Education),
Ph.D. (Pali Buddhist Studies)

Date of Completion : February 25, 2019

Abstract

This research paper contained 2 main objectives; 1) to survey the conditions of Wat Maihuailuek Nakhonpathom Province before Become the Developmental Temple and 2) to study the development process with public participation of Wat Maihuailuek Nakhonpathom Province for developing to be Developmental Temple. It was a qualitative research (field work). In this study, researcher selected 33 example persons from community's representatives, government unit and network of participants to do public hearings and questionnaire made by researcher with frequency and percentage of satisfaction on works of Wat Maihuailuek. The finds were as followings;

Wat Maihuailuek Nakhonpathom province is in Mahanikaya Sangha have been established on 2466 B.E. there were 5 abbots, the present abbot is Phra Paladmanee Vaddhano (Promma) officially appointed by Provincial Sangha of Nakhonpathom on 2554 B.E. the conditions of temple before 2454 B.E. were on in bad conditions with low level of criterion in 6 aspects; the administration, religion, welfare education, propagation, public assistance and public welfare. The temple only was used only for religious performances. After Phapalad Manee Vaddhano became an abbot on 2454 B.E., the temple was administrated by sharing participation of community, government unit and network participant group under supervision of Sangha with 6 Sangha's activities. Of such work and progress, the temple was recognized as 19th Provincial Meditation Center of Nakhonpathom province and Educational Park within temple on 2559 B.E.

For developing Wat Maihuailuek to be a Developmental Temple of Nakhonpathom province with participative administration, Phra Paladmanee Vaddhano had started to develop the temple into 4 steps; 1) survey the problem and its causes, 2) planning of activities, 3) budget and procedure and 4) evaluation. The temple opened various projects such as Buddhist Meditation Practice Project which is the Buddhism propagation work of Sangha completed by 4 participants as said before etc. For all activities, the temple focuses on framework of Sangha activities in 6

aspects. The results of Wat Maihuailuek development and its satisfaction rate of all participants on public hearing showed that the obvious work of Wat Maihuailuek was Buddhism Propagation activities while public assistance, welfare education, religion, public welfare and administration were in gradual range respectively.

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสสมมหาเถระ) ศาสตราจารย์พิเศษ ป.ธ.๙, M.A., Ph.D. รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม ประธานคณะกรรมการบริหารโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิปัสสนาภาวนา เป็นอย่างสูงยิ่งที่ได้เมตตาเปิดการเรียนการสอนหลักสูตรนี้ขึ้น ทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้ามาศึกษา และปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาเป็นเวลาโดยรวมถึง ๘ เดือน

ขอกราบขอบพระคุณ พระอาจารย์ พระภาวนาพิศาลเมธี วิ. (ประเสริฐ มนต์เสวี) ผู้เป็นวิปัสสนาจารย์ให้การอบรมการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่ศูนย์ปฏิบัติธรรม “ธรรมโมลี” ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหาโกมล กมล, ผศ.ดร.พระเทพสุวรรณเมธี, ดร.พระมหาณรงค์ฤทธิ์ ธรรมโสภโณ และขอเจริญพร รศ.ดร.เวทย์ บรรณกรกุล อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้ให้ความรู้ให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของการทำสารนิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ที่สุด

ขอขอบคุณ คณาจารย์ในบัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ทำให้ผู้วิจัยมีความรู้ความเข้าใจศึกษาค้นคว้างานวิจัยเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์นี้ พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยที่ช่วยเหลือ และประสานงานต่าง ๆ มีเจ้าหน้าที่ห้องสมุด และเจ้าหน้าที่ส่วนงานอื่น ๆ ของวิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม ทุกท่าน ที่ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการยืมหนังสือวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ เป็นต้น ทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ ตลอดถึงเพื่อนนิสิตสาขาวิปัสสนาทุก ๆ ท่าน ที่ได้ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้ตลอดมา

ผู้วิจัยขอน้อมสักการะต่อคุณพระศรีรัตนตรัย คุณบิดามารดา ครูอุปัชฌาย์ อาจารย์ และท่านผู้มีพระคุณทั้งหลาย ทั้งที่ได้กล่าวนาม และไม่ได้กล่าวนามไว้ ขอบุญกุศลทั้งมวลนี้จึงเป็นปัจจัยให้เกิดความสว่างไสวในพระสัทธรรมคำสอน บรรลุมรรค ผล นิพพาน ด้วยกันทุกท่าน ทุกคน เทอญ

พระปลัดมณี วฑฒโน (พรมา)

๒๐ มกราคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์คำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๘
บทที่ ๒ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเรื่องการพัฒนา	๙
๒.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา	๙
๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาองค์การ	๑๒
๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำ	๑๕
๒.๑.๔ ความสำคัญต่อการพัฒนาตัวเจ้าอาวาส	๑๙
๒.๑.๕ ความสำคัญของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาวัด	๒๑
๒.๑.๖ แนวคิดของการมีส่วนร่วม	๒๔

๒.๑.๗ แนวคิดเกี่ยวกับโครงการปฏิบัติการพื้นฐาน	๓๒
๒.๑.๘ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัด	๓๙
๒.๑.๙ วัดปฏิบัติธรรมในคัมภีร์วิสุทธิมรรค	๔๖
๒.๒ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๙
๒.๓ ข้อมูลบริบทของวัดใหม่ห้วยลึก	๕๓

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย ๗๑

๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๑
๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)	๗๑
๓.๒.๑ ข้อมูลของวัดใหม่ห้วยลึกก่อนได้รับการพัฒนา	๗๒
๓.๒.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกแบบมีส่วนร่วม	๗๒
๓.๒.๓ ข้อมูลเกี่ยวกับวัดใหม่ห้วยลึกทางด้าน	๗๒
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๓
๓.๓.๑ ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group)	๗๓
๓.๓.๒ แบบสัมภาษณ์ (Interview Form)	๗๔
๓.๓.๓ แบบสอบถามความพึงพอใจ (Questionnaire)	๗๕
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๗
๓.๔.๑ การเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)	๗๗
๓.๔.๒ การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์	๗๘
๓.๔.๓ การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม	๗๘
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๘
๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์	๗๘
๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจ	๗๘

บทที่ ๔ ผลการวิจัยกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ๘๐

๔.๑ ข้อมูลทั่วไป	๘๐
๔.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของชุมชน	๘๐
๔.๑.๒ ที่ตั้งของหมู่บ้านหรือชุมชนหรือตำบล	๘๑
๔.๑.๓ สภาพเศรษฐกิจและสังคม	๘๑

๔.๑.๔	อุปสรรคปัญหาของวัดใหม่ห้วยลึกก่อนการศึกษา	๘๓
๔.๒	ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์	๘๕
๔.๒.๑	สภาพของวัดใหม่ห้วยลึกจังหวัดนครปฐมก่อนการพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง	๘๕
๔.๒.๒	กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของวัดใหม่ห้วยลึกจังหวัดนครปฐมเพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง	๑๐๐
๔.๒.๓	การพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม เพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง	๑๒๒
๔.๒.๔	การประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก	๑๓๙
๔.๒.๕	ข้อเสนอแนะในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกในอนาคต	๑๔๔
๔.๓	องค์ความรู้จากการวิจัย	๑๔๖
๔.๓.๑	การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละวัด	๑๔๖
๔.๓.๒	การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม	๑๔๗
๔.๓.๓	การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงานโดยการการระดมทรัพยากรในการพัฒนาวัด	๑๔๗
๔.๓.๔	การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงานด้วยการติดตาม	๑๔๗
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๔๙
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๑๔๙
๕.๒	อภิปรายผลการวิจัย	๑๕๔
๕.๓	ข้อเสนอแนะ	๑๖๐
๕.๓.๑	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๖๐
๕.๓.๒	ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	๑๖๐
๕.๓.๓	ข้อเสนอแนะแนวทางการทำวิจัยครั้งต่อไป	๑๖๐
บรรณานุกรม		๑๖๑
ภาคผนวก		๑๖๗
ผนวก ก	แนวคำถาม	๑๖๘
ผนวก ข	รายนามผู้ให้สัมภาษณ์	๑๘๑

ผนวก ค	หนังสือขอสัมภาษณ์	๑๘๒
ผนวก ง	ภาพถ่ายการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม	๑๘๖
ผนวก จ	ภาพการพัฒนาวัดด้านสาธารณูปการ	๑๙๐
ผนวก ฉ	ภาพการพัฒนาวัดด้านการเผยแพร่	๒๐๕
ผนวก ช	ภาพการพัฒนาวัดด้านการสาธารณสงเคราะห์	๒๑๐
ประวัติผู้วิจัย		๒๑๔

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ ๑	ตารางแสดงข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก	๑๔๐
ตารางที่ ๒.๑	ตารางแสดงความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกด้านสาธารณูปการ	๑๔๑
ตารางที่ ๒.๒	ตารางแสดงความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกด้านการปกครอง	๑๔๑
ตารางที่ ๒.๓	ตารางแสดงความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกด้านการศาสนาศึกษา	๑๔๒
ตารางที่ ๒.๔	ตารางแสดงความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกด้านการศึกษาสงเคราะห์	๑๔๒
ตารางที่ ๒.๕	ตารางแสดงความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกด้านการเผยแพร่	๑๔๓
ตารางที่ ๒.๖	ตารางแสดงความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกด้านสาธารณสุขสงเคราะห์	๑๔๓
ตารางที่ ๒.๗	ตารางสรุปภาพรวมแสดงความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกตามกรอบการพัฒนาวัด ๖ ด้าน	๑๔๔

สารบัญภาพ

ตารางภาพที่	หน้า
ตารางภาพที่ ๑ แผนภาพที่ ๑ พระปลัดมณีและพระลูกวัดกำลังพัฒนาเสนาสนะ อาคารของวัดใหม่ห้วยลึก	๑๒๐
ตารางภาพที่ ๒ แผนภาพที่ ๒ พระปลัดมณี วฒุฑโน สอนนวกภูมิแก่พระภิกษุบวชใหม่	๑๓๐
ตารางภาพที่ ๓ แผนภาพที่ ๔.๓ สรุปแสดงองค์ความรู้จากการวิจัย	๑๔๖

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยอ้างอิงจากพระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ ด้วยอักษรย่อชื่อคัมภีร์ ตามด้วยเล่ม/ข้อ/หน้า ตัวอย่างเช่น วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๓๙. หมายถึง วินัยปิฎก มหาวรรค เล่ม ๔ ข้อ ๓๒ หน้า ๓๙ เป็นต้น

พระวินัยปิฎก

เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
๔	วิ.ม. (ไทย)	= วินัยปิฎก มหาวรรค	(ภาษาไทย)
๗	วิ.จู. (ไทย)	= วินัยปิฎก จุฬวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
๑๔	ม.อุ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุपरินิชาต	(ภาษาไทย)
๒๒	อง.ปญจก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยของเรามีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาอย่างยาวนาน ดังจะเห็นได้ว่าพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ ล้วนทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาโดยตลอด ซึ่งพุทธศาสนาในประเทศไทย มี ๒ นิกายที่สำคัญคือ มหายาน และหินยาน โดยนิกายหินยานได้เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยตั้งแต่ราว พ.ศ.๒๐๐ จวบจนปัจจุบันคนไทยส่วนใหญ่ยังคงนับถือศาสนาแบบหินยาน หรือเถรวาทอย่างมั่นคงและกว้างขวางกลายเป็นรากฐานของวัฒนธรรมแทบทุกด้านจนถึงทุกวันนี้ โดยมีวัดเป็นศาสนสถานที่สำคัญในด้านศาสนพิธี เป็นสถานที่ทางศาสนาที่มีเสนาสนะ และอาคารถาวรวัตถุต่าง ๆ เป็นที่อยู่อาศัย ปฏิบัติธรรมวินัย และประกอบศาสนกิจของพระภิกษุสงฆ์ ตลอดจนเป็นที่บำเพ็ญกุศลต่าง ๆ ของพุทธศาสนิกชนทุกคนทั้งทางด้านจิตใจและประเพณีนิยม เป็นศูนย์กลางบริการทางการศึกษาและทางสังคม ตลอดจนเป็นที่พักผ่อนทางจิตวิญญาณ ของผู้คนที่ทุกขมาสงบใจมาทำบุญ ทำกุศล ผีksamari ด้วยเหตุที่คนไทยเมื่อไปตั้งถิ่นฐานและรวมตัวกันเป็นชุมชนขึ้นที่ใด ก็มักมีความจำเป็นที่ต้องมีที่พึ่งทางใจ จึงเกิดการสร้างวัดขึ้นมากมายเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจและศูนย์กลางทางสังคมที่จะขาดไม่ได้ในสังคม^๑

จากความสำคัญเบื้องต้นจึงกล่าวได้ว่าวัดเป็นศูนย์กลางแห่งการรวมน้ำใจของบรรดาพุทธศาสนิกชน ทำหน้าที่ในการวางรากฐานความเจริญให้แก่สังคม ส่งเสริมความเป็นปึกแผ่น ความมั่นคงให้แก่สังคม ช่วยลดปัญหาสังคม ส่งเสริมประสิทธิภาพการควบคุมทางสังคม หรือกล่าวได้ว่าวัดเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมที่ผู้คนใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตและเป็นเอกลักษณ์ของสังคมซึ่งจะพบเห็นได้จากการแสดงออกทางศิลปะ วรรณคดี คติธรรมขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี เป็นต้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันศาสนบุคคลของวัดคือพระสงฆ์ยังมีบทบาทเกี่ยวข้อง กับการเป็นอยู่ของคนในสังคม ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย พระสงฆ์นอกจากจะมีบทบาทเป็นผู้นำทางกิจกรรม เป็นผู้นำทางด้านจิตใจ ของคนในสังคมแล้วพระสงฆ์ยังมีบทบาทต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่าง ๆ มากมาย เช่นการพัฒนาสังคม การสังคมสงเคราะห์ สงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ที่ได้รับความลำบากเดือดร้อน หรือกระทั่งช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม และพระสงฆ์มีอิทธิพลต่อความ

^๑ พระมหานุกุลศักดิ์ จันทราลักษณ์, “ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในจังหวัดมหาสารคาม”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๔), หน้า ๓.

เจริญรุ่งเรืองในสังคม เพราะพระพุทธศาสนา ซึ่งจะช่วยให้คนในสังคมได้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ส่งผลต่อความเจริญมั่นคงของประเทศได้เป็นอย่างดี ถ้าหากพระสงฆ์ในประเทศซึ่งมีจำนวนมากมีความรู้ความเข้าใจว่าการพัฒนาที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาคน ก็จะได้ช่วยชี้แจงให้ประชาชนและผู้นำประเทศเข้าใจ เพราะพระสงฆ์มีโอกาสได้พบปะสนทนากับคนทุกระดับ นอกจากนี้วัดยังมีทรัพยากรที่มีค่าทั้งที่ดิน สิ่งปลูกสร้างศาสนสถาน บุคลากร เงิน ศรัทธา จะมีการบริหารจัดการอย่างไรจึงจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมตามอุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนา^๒

จากกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้สังคมไทยปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง การพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญทางด้านเทคโนโลยีมากกว่าการพัฒนาทางด้านคุณธรรมจริยธรรม เบื้องหลังของความเจริญทางเทคโนโลยีเหล่านั้นกลับซ่อนความเสื่อม ทางด้านจิตใจและความถดถอยทางสังคมไว้อย่างมากมาย กล่าวคือ คนไทยมีค่านิยมทางวัตถุมากขึ้น วิถีชีวิตของประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ถูกปรับเปลี่ยนให้หลงใหลมัวเมา เสพบริโภควัตถุ ตกเป็นทาสทางอารยธรรมที่ไหลบ่ามาจากต่างประเทศอย่างรวดเร็ว^๓ มีปัญหาทางพฤติกรรม คือ ขาดระเบียบวินัย ย่อหย่อนในศีลธรรม จริยธรรม ชอบเอาไรต์เอาเปรียบผู้อื่น คุณค่าของความเป็นคนถูกมองข้าม ละเลย ภูมิปัญญา วิถีชีวิต ค่านิยมที่ดีงามและวัฒนธรรมท้องถิ่น สถาบันครอบครัวและชุมชนอ่อนแอ ชุมชนเมือง เกิดความแออัด คุณภาพชีวิตและจิตใจของคนไทยลดลง คนไทยเจ็บป่วยและล้มตายเพราะความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น^๔ และปัญหาครอบครัวที่ส่งผลต่อการเพิ่มจำนวนโสเภณีเด็กเป็นสิ่งที่น่ากังวลที่สุด กล่าวคือปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นกับเยาวชนที่มีอายุดำลงเรื่อย ๆ^๕ หากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สารสนเทศและระบบการสื่อสารยิ่งพัฒนา รวมทั้งคนไทยยังมีค่านิยมเช่นนี้ความล่มสลายของสังคมไทย ยิ่งปรากฏชัดมากขึ้น เนื่องจากปฏิสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันของครอบครัวลดลง คนหันไปพึ่งพาอาศัยวัตถุเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้แก่มันเอง จนคิดว่าวัตถุและเทคโนโลยีคือสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต จนกระทั่งหลงลืมว่าวิถีพุทธคือวิถีไทย อันอาจนำไปสู่ความล่มสลายของสังคมไทยในที่สุด

จากปัญหาที่ปรากฏในสังคมไทยดังกล่าว หน่วยงานต่าง ๆ พยายามนำวัดกลับมาช่วยฟื้นฟูสภาพสังคมไทย ดังเช่น มหาเถรสมาคม โดยสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญโญ) ผู้ปฏิบัติหน้าที่ สมเด็จพระสังฆราช มีดำริให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ร่วมกับทุกภาค ส่วน

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๕), หน้า ๘๗.

^๓ ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **แผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๕**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๖๐), หน้า ๑.

^๔ ธนากร สังเขป, **การพัฒนาที่ยั่งยืน**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี.พี. จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๘๙.

^๕ ทีมข่าวการศึกษา, “วธ.คลอด ๗ ยุทธศาสตร์แก้ปัญหาเด็กไทย”, **เดลินิวส์**, (๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐): ๑๔.

ดำเนินโครงการ สร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาขึ้น^๖ อย่างไรก็ดี ในสังคมไทยทุกหน่วยต่างมีวัดประจำหมู่บ้านของตนเองเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชน หากรู้จักดำเนินการให้ดี วัดก็จะสามารถนำคนในสังคมไปสู่ความเจริญทางปัญญาได้ โดยวิธีทางที่เหมาะสมตามหลักการ วิธีการที่จะทำให้วัดเข้าถึงประชาชนได้อย่างแท้จริง นั่นคือพระสงฆ์ซึ่งเป็นศาสนบุคคลสำคัญของวัดจะต้องตระหนักมันอยู่เสมอ ในบทบาทหน้าที่ตามพระธรรมวินัย และปรับปรุงบทบาทเก่าขึ้นในรูปแบบใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สังคมในยุคโลกาภิวัตน์นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์จะต้องเข้ามามีบทบาท เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีงามให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน โดยเฉพาะการเข้าใจวิถีชีวิตแห่งสังคมไทย อย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมประเพณี หรือความเป็นอยู่ของประชาชน จนสามารถเป็นผู้นำทางด้านความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้องได้ ซึ่งก็จะเป็นการนำย้อนไปสู่บทบาทของพระสงฆ์ในอดีตนั่นเอง เพียงแต่ต้องนำสิ่งต่าง ๆ มาประยุกต์ และปรับปรุงให้เกิดความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ไรน์สไตน์กล่าวว่า “ถ้าจะมีศาสนาใดศาสนาหนึ่งที่ตอบสนองความต้องการทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ศาสนานั้นก็คือพระพุทธศาสนา” (If there is any religion that could cope with modern scientific needs it would be Buddhism)^๗ ดังนั้นวัดและพระภิกษุสงฆ์จำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้สามารถนำประชาชน เข้าถึงหลักธรรมของพระพุทธศาสนาและนำพาสังคมให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า “ศาสนาควรบูรณาการกับการพัฒนาทุกเรื่อง”^๘ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าหลักพุทธธรรมนี้เป็นส่วนสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมโลกและสังคมไทยในทุกด้าน

วัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมเป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ตั้งอยู่เลขที่ ๘๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลสวนป่าน อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ตามประวัติเดิม วัดใหม่ห้วยลึกนี้ได้ตั้งอยู่ที่หมู่ ๑ ตำบลสวนป่าน อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม มีเนื้อที่ ๒ ไร่ ๔ งาน ซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดในครั้งแรกสร้างมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๔๓ (โดยประมาณ) ซึ่งในขณะนั้นมีชาวบ้านเริ่มมาอาศัยอยู่รอบวัด จึงเห็นว่าไม่สงบ ไม่เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม ทางวัดจึงได้ย้ายออกมาตั้งอยู่ที่อยู่ปัจจุบัน คือ หมู่ที่ ๒ ตำบลสวนป่าน อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม เท่าที่มีผู้จำได้ เจ้าอาวาสที่ปกครองวัดอยู่ คือ พระอาจารย์โสฬส ในตอนนั้นมีกุฏิอยู่หลังหนึ่งซึ่งเป็นแบบรวม คือ หอสวดมนต์ หอฉันและเป็นกุฏิด้วยมีโบสถ์หนึ่งหลังแต่ยังไม่มีเมรุ เมื่อพระอาจารย์โสฬสมรณภาพแล้ว จึงได้อาราธนาพระอธิการปลีก ขนติโกลจากวัดหนองดินแดงมาเป็นเจ้าอาวาส ครั้นพระอธิการปลีก ขนติโกลมรณภาพจึงได้กราบบิณฑพระอธิการเสม สุธมโม ซึ่งขณะนั้นอยู่วัดพระงามมาเป็นเจ้าอาวาสในช่วงที่

^๖ มติมหาเถรสมาคม ที่ ๔๗๔, “เรื่องโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา”, หมู่บ้านรักษาศีล ๕, ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๒๑/๒๕๕๗ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๗.

^๗ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *วิธีการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*, (กรุงเทพมหานคร: หจก. สามลดา, ๒๕๕๒), หน้า ๑๕.

^๘ ประเวศ วะสี, *พุทธศาสตร์พระพุทธศาสนากับการพัฒนาประเทศไทย พุทธชนิตี ๒,๖๐๐ ปี แห่งการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า*, (นครปฐม: สาละ, ๒๕๕๕), หน้า ๗๘.

ท่านพระอธิการเสมได้มาอยู่ ได้มีการพัฒนาอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าวัดใหม่ห้วยลึกจะมีการพัฒนาในระดับหนึ่ง แต่ก็ไม่สามารถต้านทานกระแสโลกาภิวัตน์ได้ ผู้ที่เข้าวัดใหม่ห้วยลึกส่วนใหญ่มักเป็นผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชนตลอดจนคนหนุ่มสาวไม่เข้าวัดเพราะมองว่าไม่ได้รับประโยชน์อะไรจากการเข้าวัด วัดใหม่ห้วยลึกจึงขาดความสำคัญต่อชุมชนจนพินาศลงไปมาก ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึกตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๕๔ จนถึงปัจจุบันจึงได้วางแผนพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกอย่างครบด้าน ครบวงจร ทั้งทางด้าน สาธารณูปการ การปกครอง ศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ และด้านสาธารณสงเคราะห์ของวัด จนวัดสามารถเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนจนพินาศด้วยหลักพุทธธรรม และได้รับการยกย่องเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ทั้งยังได้รับการคัดเลือกให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรม แห่งที่ ๑๙ ของจังหวัดนครปฐมในปีพุทธศักราช ๒๕๕๙

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง เพื่อให้ทราบถึงหลักการ วิธีการและกระบวนการพัฒนาตลอดจนผลแห่งการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง เพื่อจะได้องค์ความรู้ใหม่สำหรับเป็นแนวทางการพัฒนาให้กับวัดที่มีบริบทคล้ายกันที่ต้องการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างได้นำไปประยุกต์ใช้ อันจะเป็นการป้องกันความล้มเหลวของการพัฒนาและจะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงอยู่ของวัดและพระพุทธศาสนาในสังคมไทยอย่างยั่งยืนสืบไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ก่อนการพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

๑.๒.๒ เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม เพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ก่อนการพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างเป็นอย่างไรร

๑.๓.๒ กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม เพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ทำผู้วิจัยได้ทำการศึกษาคือ วัดใหม่ห้วยลึก ตำบลสวนป่า อำเภอมะนัง จังหวัดนครปฐม ซึ่งได้รับการพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง และได้รับการคัดเลือกให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรม แห่งที่ ๑๙ ของจังหวัดนครปฐม

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ๑) นายก อบต. ๒) กำนัน ๓) ผู้ใหญ่บ้าน ๔) ผู้สูงอายุ ๕) ตัวแทนชุมชน ๖) ครู นักเรียน ๗) ตัวแทนจากภาครัฐ ๘) ตัวแทนจากภาคเอกชน ๙) ไวยาวัจกร ๑๐) เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาการวิจัยดังนี้

๑.๔.๓.๑ สภาพของวัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนา คือ ๑) สาธารณูปการ ๒) การปกครอง ๓) ศาสนศึกษา ๔) การศึกษาสงเคราะห์ ๕) การเผยแพร่ ๖) สาธารณสงเคราะห์ ก่อนการพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

๑.๔.๓.๒ กระบวนการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกแบบมีส่วนร่วมตามขั้นตอน ๑) การค้นหาปัญหาและสาเหตุ ๒) การวางแผนดำเนินกิจกรรม ๓) การลงทุนและการปฏิบัติงาน ๔) การติดตามประเมินผลงานการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

๑.๔.๓.๓ การพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกทางด้าน ๑) สาธารณูปการ ๒) การปกครอง ๓) ศาสนศึกษา ๔) การศึกษาสงเคราะห์ ๕) การเผยแพร่ ๖) สาธารณสงเคราะห์ จนเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

วัดใหม่ห้วยลึกมีกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง การทำให้เจริญขึ้น การทำให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ บรรลุปรารถนาและต้องการให้ดีขึ้น

การพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก หมายถึง การปรับปรุงสภาพวัดใหม่ห้วยลึกให้มีความเจริญรุ่งเรือง เป็นศูนย์รวมจิตใจประชาชน พร้อมทั้งเป็นที่ประกอบสาธารณกุศล เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและปฏิบัติธรรมของประชาชนโดยรวม ในด้านต่าง ๆ ๖ ด้าน ดังนี้

๑) **ด้านการพัฒนาศาสนสถาน** หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างในขอบเขตบริเวณวัดที่จำเป็นและเหมาะสม การส่งเสริมความเป็นธรรมสถาน ประกอบด้วย ป้ายชื่อวัดป้ายคติธรรมต่าง ๆ แผนผังวัด การปรับปรุง พัฒนา ดูแลสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ บริเวณวัดสงฆ์บ่มารมี มีภาชนะรองรับขยะ มูลฝอย ความสะอาด มีสิ่งปลูกสร้างและเสนาสนะที่มั่นคงแข็งแรง อุโบสถ กุฏิ ศาลา เมารุ วิหาร ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ เจดีย์ รั้ววัด กำแพงวัด การบริหารจัดการ และดูแลศาสนสถานของวัดการจัดทำบัญชีเงินของวัด การจัดทำทะเบียนวัสดุสิ่งของของวัด การแต่งตั้งไวยาวัจกรของวัด การแต่งตั้งกรรมการของวัด

๒) ด้านการปกครอง หมายถึง การจัดทำระเบียบปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคลากร ภายในวัด ประกอบด้วย ระเบียบปฏิบัติกิจกรรมของพระภิกษุและสามเณร ระเบียบปฏิบัติของศิษย์ วัดและผู้อาศัยภายในวัด การวางแผนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตามที่เจ้าอาวาสมอบหมาย หน้าที่ให้บุคลากรภายในวัดตามความรู้ ความสามารถอย่างเหมาะสม การจัดทำทะเบียนการเข้าอยู่อาศัยของพระภิกษุ-สามเณรและบุคลากรภายในวัด การดูแลสวัสดิการของสมาชิกวัด การประชุม อบรมพระภิกษุสามเณรภายในวัด การประชุมคณะกรรมการวัดอย่างสม่ำเสมอ การวางแผน การดำเนินงานและโครงการพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง หลากหลายนโยบาย

๓) ด้านการศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการเพื่อการศาสนศึกษาสำหรับพระภิกษุ-สามเณร นักเรียนและประชาชนทั่วไป การส่งเสริมการศาสนศึกษา ประกอบด้วย ส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุ-สามเณร และบุคลากรภายในวัด ตลอดจนลูกศิษย์วัดให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

๔) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดตั้งโรงเรียน ศูนย์อบรม ชมรมต่าง ๆ จัดตั้ง โรงเรียนหรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ศีลธรรม การส่งเสริมหรือสนับสนุน การศึกษาสงเคราะห์ การส่งเสริม สนับสนุนกองทุนการศึกษาแก่เด็กยากจนหรือผู้ด้อยโอกาส

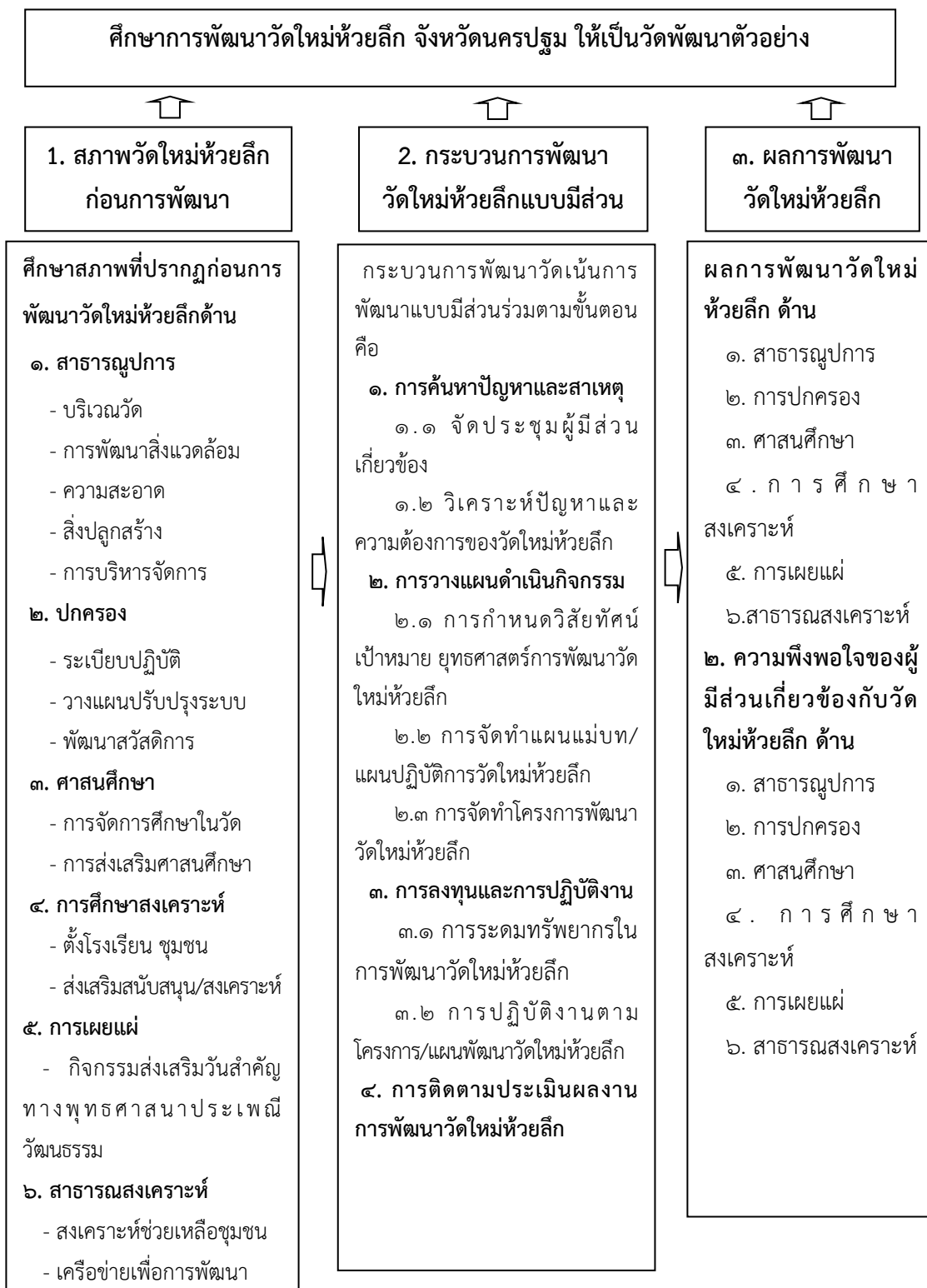
๕) โอกาสด้านการเผยแผ่ หมายถึง การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันวิสาขบูชา การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ ทำบุญ ตักบาตร แสดงธรรมเทศนา ปฏิบัติธรรม การเวียนเทียน การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญตามประเพณี และท้องถิ่น พระภิกษุ-สามเณรของวัดทำหน้าที่ อบรมส่งเสริมศีลธรรม ตามโรงเรียน และหน่วยราชการต่าง ๆ หรือเป็นพระธรรมทูต พระวิปัสสนาจารย์ พระจริยานิเทศน์ การเผยแผ่ข้อมูลข่าวสารทางพระพุทธศาสนา วิชชุชุมชนการจัดมุมเรียนรู้พระพุทธศาสนา มุมหนังสือ ป้ายสุภาษิต การจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน และประชาชนทั่วไป โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน บวชนกขัมมจารีณี ค่ายคุณธรรม สำหรับเยาวชนและประชาชน

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การให้การช่วยเหลือ หรือสงเคราะห์ด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน เช่น ภัยธรรมชาติต่าง ๆ การมีส่วนร่วม สนับสนุนด้านการสาธารณสงเคราะห์ การให้ใช้สถานที่วัด การจัดตั้งมูลนิธิ การสร้างเครือข่าย แนวนร่วม อาสาสมัคร จิตอาสา เป็นต้น เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และส่วนราชการ การร่วมมือกับส่วน ราชการ จัดกิจกรรมต่าง ๆ

วัดพัฒนาตัวอย่าง หมายถึง วัดที่ปรับปรุงสภาพวัดและพัฒนากิจกรรมให้เจริญ บำเพ็ญกุศล ศึกษาธรรม เผยแผ่ธรรมสำเร็จเป็นตัวอย่างแก่วัดอื่น

๑.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกจังหวัดนครปฐมให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง
มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพ

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยมีดังนี้

๑.๘.๑ วัดใหม่ห้วยลึกได้รับทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาด้าน ๑) สาธารณูปการ ๒) การปกครอง ๓) ศาสนศึกษา ๔) การศึกษาสงเคราะห์ ๕) การเผยแพร่ ๖) สาธารณสงเคราะห์ก่อน และหลังการพัฒนา

๑.๘.๒ วัดใหม่ห้วยลึกได้รับทราบกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมด้าน ๑) สาธารณูปการ ๒) การปกครอง ๓) ศาสนศึกษา ๔) การศึกษาสงเคราะห์ ๕) การเผยแพร่ ๖) สาธารณสงเคราะห์ จนเป็น วัดพัฒนาตัวอย่างของชุมชน

๑.๘.๓ ทำให้เกิดการรวมพลัง ระหว่างบ้าน วัด ชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาวัด ร่วมกัน

๑.๘.๔ ได้แนวทางส่งเสริมและพัฒนาวัดในด้านต่าง ๆ โดยใช้ศักยภาพของทุกภาคส่วน ร่วมกันดำเนินงาน

บทที่ ๒

ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำราทางวิชาการ รวมไปถึงงานวิจัยที่มีผู้ได้ดำเนินการจัดทำไว้ โดยมีประเด็นรายละเอียด ดังนี้

๒.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๓ ข้อมูลพื้นที่ภาคสนาม

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเรื่องการพัฒนา

๒.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

คำว่า “พัฒนา” มาจากภาษาสันสกฤตว่า “วฺรณ” แปลว่า ความเจริญ มาจากภาษาบาลีว่า “วฑฺฒน” หรือ “วฑฺฒนะ” แปลว่า ความเจริญ ความงอกงาม เพิ่มขึ้น ทำให้ยืนยาวขึ้น และนำมาใช้ในภาษาไทย ก็มีความหมายว่า ความเจริญ ความงอกงาม การขยายขยาย

สำหรับคำว่า “การพัฒนา” ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

โพลิต ปันเปียมรัชฎ์ ได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่น่าจะส่งผลต่อคนส่วนใหญ่ใน ๓ ลักษณะด้วยกัน คือ^๑

๑) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้า ซึ่งถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจก็เรียกว่า ความเจริญ ทางเศรษฐกิจ ถ้าเป็นด้านสังคมก็เป็นเรื่องของความมีเหตุผล ตลอดจนระบบและกลไกซึ่งเอื้ออำนวยให้สามารถใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจ และลดความขัดแย้งโดยสันติวิธี เรื่องความก้าวหน้านี้ได้ กลายเป็นเรื่องที่ได้รับความเอาใจใส่กันมาก และมีคนส่วนหนึ่งเห็นว่า การพัฒนานั้น หมายถึง เรื่องของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างเดียว ซึ่งตามทัศนะของการพัฒนาโดยทั่วไปนั้น ควรหมายถึง เรื่องความก้าวหน้าทางสังคมด้วย ไม่เฉพาะแต่ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเท่านั้น

^๑ โพลิต ปันเปียมรัชฎ์, การพัฒนาประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๒), หน้า ๒๕.

๒) การพัฒนา หมายถึง ความมั่นคง ถ้าในทางเศรษฐกิจเราต้องการให้ระบบเศรษฐกิจ เป็นระบบที่มั่นคงมีเสถียรภาพ ไม่มีปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืด ในทางสังคมก็เช่นกันเราต้องการเห็นความมั่นคงทางสังคม เป็นสังคมที่สงบสุข สังคมที่สามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้โดยปราศจากความรุนแรง ความมั่นคงจึงเป็นเรื่องใหญ่และในการพัฒนาที่ต้องคิดถึงเรื่องนี้ด้วย

๓) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้าและความมั่นคง การพัฒนายังควรหมายถึงความเป็นธรรม อีกด้วย โดยเฉพาะความเป็นธรรมในลักษณะที่ว่าประชาชนทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมได้เข้ามีส่วนร่วม และได้รับผลตอบแทนจากการที่มีส่วนในการพัฒนาตามควร ดังนั้น การพัฒนาที่เราต้องการจึงควรเป็นการพัฒนาในรูปแบบที่ช่วยสร้างความเป็นธรรมด้วย

ทิตยา สุวรรณชัย ได้อธิบายการพัฒนาไว้ว่า การพัฒนา คือการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการและได้กำหนดทิศทางและมุ่งที่จะควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงด้วยสภาวะการพัฒนาเป็นสภาวะสมาชิกของสังคมได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนได้เต็มที่โดยไม่มีสภาวะครอบงำ เช่น ความบีบคั้นทางการเมือง ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ หรือความไม่สมบูรณ์ในอนามัย ทุกคนสามารถที่จะนำเอาศักยภาพของตนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ เช่น การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของไทยไม่สามารถจะใช้รถแทรกเตอร์แบบอเมริกาได้ ม.ร.ว. เทพฤทธิ์ เทวกุล ได้ประดิษฐ์ “ควายเหล็ก” ขึ้นมาใช้ไถนาในสภาพแวดล้อมของสังคมไทย^๒

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี ได้ให้ความหมายของคำว่า พัฒนา หมายถึง การกระทำให้เกิดขึ้น คือเปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า^๓

วิทยากร เชียงกุล กล่าวว่า การพัฒนาที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรม และจิตใจและความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการพัฒนาทางด้านการศึกษาสิ่งแวดล้อมที่ดี การพักผ่อนหย่อนใจและการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรมและจิตใจทางด้านต่าง ๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้บางครั้งเราเรียก

^๒ ทิตยา สุวรรณชัย, สังคมวิทยาในวิทยาศาสตร์สังคม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๑๗), หน้า ๑๘๗-๑๘๙.

^๓ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร: ส.ส.น.ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๘), หน้า ๑.

กันว่าเป็นการพัฒนา “คุณภาพ” เพื่อให้เห็นว่าการพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้าหรือการเพิ่มรายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า^๔

พระเทพสาครมุนี (แก้ว สุวณฺณโชโต) กล่าวสรุปไว้ว่า การพัฒนา เป็นการกระทำให้เจริญ กระทำให้ก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป มีศิลปะในการกระทำอะไรลงไป ต้องมีสิ่งที่สวยงามงดงามตาม ระเบียบ มีเหตุมีผลอยู่ในนั้น ทำให้มันก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป พยายามทำให้มันก้าวหน้า พยายามทำให้น่าเจริญ อันนี้เรียกว่า มีศิลปะในการพัฒนา^๕

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตตฺตฺโน) อธิบายว่า คำว่า พัฒนา หมายถึง การกระทำให้เจริญขึ้น ทำให้รุ่งเรืองขึ้น ใช้ได้ทั้งการพัฒนาวัตถุและการพัฒนาจิตใจ เช่นการพัฒนาชนบท การพัฒนาประเทศ การพัฒนาสติปัญญา และการพัฒนาจิต เป็นต้น แต่ศัพท์ทางพระพุทธศาสนาที่แท้จริงที่ใช้ในการพัฒนาจิตนั้น ท่านใช้คำว่า ภาวนา หมายถึง การทำให้มี การทำให้เกิดขึ้น ทำให้เจริญ การอบรมการบำเพ็ญ เช่น คำว่า สมาธิภาวนา คือ การเจริญ การอบรม หรือบำเพ็ญสมาธิและคำว่า วิปัสสนาภาวนาคือการเจริญ การอบรมหรือการบำเพ็ญวิปัสสนา^๖

พระไพศาล วิสาโล อธิบายว่า การพัฒนาที่แท้จริงในทางพุทธธรรมจะต้องเอื้ออำนวยให้แต่ละคนตระหนักถึงสายสัมพันธ์ที่ตนมีต่อสังคมและธรรมชาติ อันตนจะต้องเกื้อกูลปัจจัยแวดล้อมดังกล่าวให้เป็นไปด้วยดี โดยไม่เอาผลประโยชน์ส่วนตนเป็นเกณฑ์พร้อมกันนั้น การพัฒนาจะต้องมีธรรมะเป็นพื้นฐาน อำนวยให้เกิดคุณค่าในทางมนุษยธรรม เมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความยุติธรรม^๗

จ่านอง อดิวัฒนสิทธิ์ อธิบายว่า ตามทฤษฎีของพระพุทธศาสนา การพัฒนาตรงกับคำว่า ภาวนา ซึ่งหมายถึงการทำให้เจริญงอกงาม (ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Development) หากพิจารณา จากรากศัพท์ คำว่า พัฒนามาจากภาษาบาลีว่า วัฒนะ หรือวัฒนา คำนี้หมายถึงความเจริญก้าวหน้า หรือภาวะยืนยาวนาน เช่น คำว่า อายุวัฒนะ หมายถึง ทำให้อายุยืนนาน อันหมายรวมไปถึง ความเป็นผู้มี

^๔ วิทยา เชียงกุล, **การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย : บทวิเคราะห์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฉัณบ แกระ, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗-๑๘.

^๕ พระเทพสาครมุนี (แก้ว สุวณฺณโชโต), **อดีตเจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาครและเจ้าอาวาสวัดสุทธิวาตวราราม, อนุสรณ์ในงานเคลื่อนศพสู่วิหารหลังใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๒๙), หน้า ๑๕๕.

^๖ พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตตฺตฺโน), **การพัฒนาจิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒.

^๗ พระไพศาล วิสาโล, **พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลิโกมคิมทอง, ๒๕๓๓), หน้า ๑๘-๑๙.

สุขภาพแข็งแรงดีไม่มีโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียน และนอกจากนี้ คำว่า วัณณะ หมายถึง รุ่งรัง ไม่มีระเบียบเลยก็ได้ เช่น คำว่า โลกวัณโน หมายถึง เป็นคนรกรก เป็นสิ่ง/เป็นคนที่โลกไม่ต้องการ

อย่างไรก็ตาม คำว่า การพัฒนาในที่นี้เป็นคำที่กำหนดให้มีคุณค่าและตามหลักการของพระพุทธศาสนา การพัฒนาต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กัน ๔ ทางคือ การพัฒนาทางด้านกายภาพ การพัฒนาศีลธรรมและ/หรือ การพัฒนาสังคม การพัฒนาทางด้านจิตใจ และการพัฒนาทางด้านปัญญา^๙

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้อธิบายถึงความหมายของการพัฒนาไว้ว่า การทำความเจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางเจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางดี^{๑๐}

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ อธิบายความหมายของการพัฒนา ไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (directed change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า (planned change)^{๑๑}

สรุป ความหมายของคำว่า การพัฒนา คือ การทำให้เจริญ ทำให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านระบบการทำงาน หรือการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้กำหนดทิศทาง หรือจุดมุ่งหมายไว้ เพื่อต้องการให้ดีขึ้นกว่าเดิม

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาองค์การ

องค์การที่จัดตั้งขึ้นมานั้นล้วนมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมด้วยกันทั้งสิ้นแต่องค์การทุกแห่งมิได้อยู่โดยอิสระและโดดเดี่ยวแต่จะต้องมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับสภาพแวดล้อมภายนอกไม่มากนักน้อยสภาพแวดล้อมดังกล่าวได้แก่ลูกค้าหรือผู้รับบริการของหน่วยงานสภาพเศรษฐกิจที่ผันแปรคู่แข่งทั้งจากภายในและภายนอกประเทศและกฎระเบียบของรัฐบาลในการเข้ามาแทรกแซงองค์การที่ดีจะต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้การปรับตัวเองอาจจะทำได้หลายทางเช่นการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) กระบวนการสร้างภาวะผู้นำ (Leadership Building Process) และอื่นๆแต่วิธีหนึ่งที่นิยมทำกันคือการพัฒนาองค์การ (Organization Development)

^๙ จานง อติวัฒน์สิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๗-๑๑๘.

^{๑๐} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๗๗๙.

^{๑๑} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๕.

๑) ความหมายของการพัฒนาองค์การ

ความหมายของการพัฒนาองค์การ (Organization Development) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านสรุปได้ดังนี้

Wendell L. French & Cecil H. Bell ได้กล่าวว่าการพัฒนาองค์การ คือ ความพยายามอย่างต่อเนื่องด้วยความช่วยเหลือร่วมมือของที่ปรึกษาองค์การที่มุ่งช่วยกันปรับปรุงวัฒนธรรมขององค์การ โดยเน้นที่กระบวนการเปลี่ยนแปลงให้้องค์การมีความสามารถในการแก้ปัญหาที่ดีและสามารถปรับปรุงสภาวะหรือสถานะหรือสถานภาพขององค์การให้ก้าวไปสู่วัฒนธรรมใหม่ของการท างานร่วมกันเป็นหมู่คณะ

โดยสรุปการพัฒนาองค์การตามคำจำกัดความของนักวิชาการต่าง ๆ ดังกล่าวมาสรุปได้ว่าการพัฒนาองค์การนั้นเป็นกระบวนการในการวางแผนพัฒนาสมรรถนะองค์การอย่างมีแบบแผนไว้ล่วงหน้าและเน้นกระทำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมขององค์การกระบวนการของกลุ่มบนรากฐานแห่งความร่วมมือร่วมใจกันเพื่อให้สามารถที่จะบรรลุและดำรงไว้ซึ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลและความเจริญเติบโตขององค์การและที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือมุ่งบูรณาการให้เป้าหมายส่วนบุคคลและองค์การเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๒) วัตถุประสงค์ของการพัฒนาองค์การ

สุนันทา เลาหันทน์ กล่าวไว้ว่าโดยทั่วไปวัตถุประสงค์ของการพัฒนาองค์การในแต่ละองค์การย่อมแตกต่างกันไปเนื่องจากปัญหาและความรุนแรงของปัญหาในแต่ละองค์การย่อมไม่เหมือนกันอย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาองค์การเห็นว่าวัตถุประสงค์ของการพัฒนาองค์การในทางปฏิบัติมีดังนี้

เพื่อพัฒนาการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์การให้ทันสมัยให้้องค์การมีระบบที่สามารถยืดหยุ่นปรับให้เหมาะสมกับสภาพงานในทุกลักษณะและหลุดพ้นจากระเบียบต่าง ๆ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการตัดสินใจที่ดีเพื่อเพิ่มการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุดโดยส่งเสริมให้มีการรวมพลังคิดค้นหาเทคนิคกลไกในการปรับปรุงองค์การอย่างต่อเนื่องโดยการวางกฎระเบียบในการวิเคราะห์การทำงานการจัดสรรทรัพยากรตลอดจนสร้างวิธีการที่จะป้อนข้อมูลย้อนกลับในขณะที่ย้องค์การและหน่วยงานต่าง ๆ กำลังปฏิบัติงาน

เพื่อมุ่งช่วย้องค์การให้สามารถตั้งเป้าหมายในการปฏิบัติงานไว้สูงและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้นั้นได้อย่างดีที่สุดตามมาตรฐาน

เพื่อส่งเสริมให้มีทัศนคติแบบร่วมมือร่วมใจต่อการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของ้องค์การร่วมกันในขณะเดียวกันก็มุ่งลดทัศนคติแบบแข่งขันซึ่งตึงเครียดในระหว่างหน่วยงานที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน

เพื่อประสานเป้าหมายส่วนบุคคลและเป้าหมายขององค์การเข้าด้วยกันโดยส่งเสริมให้บุคคลในทุกระดับชั้นขององค์การได้วางแผนการปฏิบัติงานโดยมุ่งยึดถือเอาเป้าหมายหลักหรือวัตถุประสงค์ขององค์การเป็นแนวทาง

เพื่อเพิ่มสัมพันธภาพให้ดียิ่งขึ้นระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์การรวมถึงระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาในทุก ๆ ระดับชั้นขององค์การด้วย

เพื่อขจัดอุปสรรคข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารข้อความระหว่างบุคคลและกลุ่มคนทั้งในระนาบและแนวดิ่ง

เพื่อมุ่งช่วยให้บุคคลในองค์การเผชิญหน้าและแก้ปัญหาความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์โดยยึดถือว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งธรรมดาที่องค์การจะหลีกเลี่ยงไม่ได้

เพื่อนำองค์การไปสู่การจัดองค์การที่มีการตัดสินใจที่มีพื้นฐานมาจากฐานข้อมูลมากกว่าคำนึงถึงอำนาจตามบทบาทในตำแหน่ง

เพื่อมุ่งเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมที่ล้าสมัยและเป็นตัวถ่วงความเจริญขององค์การให้เป็นแรงผลักดันหรือตัวเสริมสร้างวิธีการแก้ปัญหาที่ดี^{๑๑}

โดยสรุปวัตถุประสงค์ของการพัฒนาองค์การคือการเพิ่มประสิทธิผลขององค์การความสามารถในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งความสามารถในการตัดสินใจและปรับตัวขององค์การโดยให้มีการร่วมมือกันจากทุกคนในองค์การและให้ถือว่าเป้าหมายส่วนบุคคลกับเป้าหมายขององค์การคือเป้าหมายอันเดียวกัน

๓) กระบวนการในการพัฒนาองค์การ

Wendell L. French & Cecil H. Bell, Jr., (๑๙๙๘, p. ๖๒) การพัฒนาองค์การโดยทั่วไปมักจะมีกระบวนการดังนี้

การวิเคราะห์สถานภาพขององค์การ (Diagnosis of the State of the Organization) ในขั้นตอนนี้ต้องการทราบว่าสถานภาพองค์การในปัจจุบันมีลักษณะอย่างไรไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดองค์การการจัดสรรงบประมาณการบริหารทรัพยากรมนุษย์และการสื่อสารภายในและภายนอกองค์การเป็นต้น นอกจากนั้นการวิเคราะห์สถานภาพองค์การยังศึกษาด้วยว่าลักษณะขององค์การดังกล่าวส่งผล

^{๑๑} สุนันทา เลาพันธ์, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๔๑), หน้า ๖๕-๖๖.

กระทบอย่างไรต่อการบริหารทั้งในและระยะสั้นและระยะยาวโดยทั่วไปขั้นตอนนี้มักจะใช้บุคลากรจากภายนอกมาทำการวิเคราะห์เนื่องจากจะช่วยหลีกเลี่ยงการใช้อคติของคนภายในหน่วยงาน

การดำเนินการหรือการเข้าแทรกแซง (Action / Intervention) หลังจากที่ทำการศึกษาแล้วผลการศึกษาจะระบุถึงปัญหาขององค์กรที่เป็นอยู่ขั้นตอนนี้ถ้าผู้บริหารของหน่วยงานมีความเห็นว่าปัญหาดังกล่าวจะมีผลต่อการปฏิบัติทั้งในปัจจุบันและอนาคตแล้วฝ่ายบริหารจะมีมาตรการอะไรที่จะเข้าไปดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาที่เป็นอยู่นั้นในทางปฏิบัติปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมักจะไม่ใช่ปัญหาเดียวเพราะเมื่อเกิดปัญหาหนึ่งมักจะโยงใยและส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นตามมามาดังนั้นผู้บริหารอาจจะต้องพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของปัญหาว่าเรื่องใดจำเป็นต้องดำเนินการโดยด่วนมาตรการที่ใช้จะมีใช้งานประจำที่เคยเป็นอยู่แต่จะเป็นกิจกรรมพิเศษที่จัดทำขึ้นเพื่อแก้ปัญหาที่นั้น ๆ นอกจากนั้นมาตรการที่ว่าจะต้องระบุว่ากลุ่มเป้าหมายของการดำเนินการคือใคร

การประเมินผลมาตรการที่ใช้ (Evaluation of the Effect of Actions) จากมาตรการที่ใช้เพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหาในข้อที่ผ่านมามาหลังจากนั้นระยะหนึ่งจะต้องมีการประเมินว่ามาตรการที่ใช้ได้ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงไรถ้าพบว่าประสบความสำเร็จแล้วสิ่งที่ต้องพิจารณาต่อมาคือทำอย่างไรมิให้ปัญหาที่เคยเกิดกลับมาเกิดใหม่มีฉะนั้นการปรับปรุงหรือพัฒนาองค์การจะกลายเป็นกิจกรรมที่แก้ปัญหาชั่วคราวชั่วคราวเท่านั้นดังนั้นมาตรการดูแลระบบให้การปฏิบัติงานยังคงมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องจัดให้มีเมื่อเราทำการปรับปรุงระบบได้ผลดีแล้ว

การนำเสนอมาตรการใหม่ (New Action and Intervention) หากมาตรการในการพัฒนาองค์การที่นำมาใช้ไม่เกิดผลดังที่เราต้องการสาเหตุอาจจะมาจากการนำมาตรการที่ไม่เหมาะสมมาใช้พนักงานไม่สามารถปรับปรุงตนเองดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารที่จะต้องคิดสรรมาตรการใหม่ที่จะช่วยให้องค์การดีขึ้นพัฒนาองค์การก็เหมือนกับการที่แพทย์จัดยาให้กับคนไข้ถ้ายาดังกล่าวไม่ได้ผลก็ต้องหายาชุดใหม่ที่เหมาะกับคนไข้ นั้น ๆ และหลังจากดำเนินการมาตรการใหม่แล้วสิ่งที่ตามมาก็คือการประเมินผลว่ามาตรการใหม่ใช้ได้ผลหรือไม่อย่างไรและถ้ายังไม่ได้ผลก็ให้ใช้มาตรการใหม่ไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะได้ผลตามที่ต้องการ^{๑๒}

๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำ

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหาร พบว่ามีนักวิชาการผู้ทำการศึกษาไว้ ดังนี้

^{๑๒} พระมหาวินัย แก้วกรอง, “แนวทางการพัฒนาวัดในเขตอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดกาฬสินธุ์สู่ความเป็นมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๗), หน้า ๖.

การพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธต้องมีการพัฒนาแยกเป็น ๒ ส่วน ส่วนหนึ่ง คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา และอีกส่วนหนึ่งคือการพัฒนาวัตถุพัฒนาสภาพแวดล้อม เรียกว่า วัฒนาหรือพัฒนา องค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายว่าการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึง “การพัฒนาที่สนองความต้องการของประชาชนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้อง ประนีประนอมยอมลดความต้องการของตนเอง” ผู้นำและภาวะ ผู้นำมีความสำคัญมากเป็นอันดับหนึ่งขององค์กร ที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างมี ประสิทธิภาพ จึงมีผู้ที่สนใจและ ทำการศึกษาวิจัยกันอย่างกว้างขวางและแพร่หลายรวมถึงมีนักวิชาการที่เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ ได้ให้แนวทางการพัฒนาผู้นำและภาวะผู้นำไว้มากมายดังนี้

แนวทางในการพัฒนาผู้นำ คือ การพัฒนาผู้นำด้วยการใช้ การรับรู้ด้วยตนเอง และการ สร้างวินัยให้ตนเอง (Development Through Self-Awareness and Self-Discipline), มักจะใช้การรับรู้ หรือความ เข้าใจด้วยการให้การศึกษา (Education) การฝึกอบรม (Training) การสร้างประสบการณ์ในงาน (Job experience) และการสอนงาน (Coaching) ตลอดจนผู้นำจะต้องช่วยพัฒนาตนเอง ทางทักษะด้านการ สื่อสาร การพัฒนาความสามารถพิเศษ และการสร้างโมเดลผู้นำที่มีประสิทธิผล ซึ่งในการพัฒนาภาวะ ผู้นำด้วยตนเอง มีองค์ประกอบสำคัญ ๒ ประการ คือ ๑) การสร้างการรับรู้ด้วยตนเอง (Self-awareness) ๒) การสร้างวินัยให้ตนเอง (Self-Discipline) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การพัฒนาผู้นำด้วยการสร้างการรับรู้ด้วยตนเอง การรับรู้หรือการรู้จักเป็นการหยั่งลึก หรือการเข้าใจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง การรับรู้หรือการรู้จัก ตนเอง ถือเป็นกลไกสำคัญที่ควรเน้นหรือจดจำในการพัฒนาตนเอง ให้มีประสิทธิผล ซึ่งจะต้องมีการ ป้อนกลับด้วยตนเอง

การพัฒนาผู้นำด้วยการสร้างวินัยให้ตนเอง สร้างวินัยให้ตนเอง เป็นการปฏิบัติตนด้วยการ ควบคุมตนเอง ให้สามารถปฏิบัติตามระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ถือเป็น การพัฒนาตนเองวิธีหนึ่งในการพัฒนาผู้นำซึ่งจำเป็นจะต้องพิจารณาการสร้างวินัยให้ตนเองด้วย

การพัฒนาตนเองด้วยการศึกษา ประสบการณ์ และการให้การแนะนำจากผู้ที่มีอาวุโสกว่า การพัฒนาผู้นำมักเกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น ๆ มากกว่าการรับรู้ด้วยตนเอง นอกจากกระบวนการความ เข้าใจและการรับรู้กิจกรรม ซึ่งสามารถช่วยให้บุคคลเตรียมตัวสำหรับบทบาทภาวะผู้นำ Durbin, J. Leadership ได้ให้แนวคิดการพัฒนาผู้นำแบ่งได้เป็น ๓ ด้าน คือ ๑) การพัฒนาผู้นำด้วยการสร้างการ รับรู้ด้วยตนเองเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาตนเอง ๒) การพัฒนาผู้นำด้วยการสร้างวินัยให้ตนเอง เป็นการปฏิบัติตนในการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามระเบียบหรือกฎเกณฑ์ของหน่วยงาน ๓) การ พัฒนาตนเองด้วยการศึกษา ประสบการณ์และการให้การแนะนำจากผู้ที่มีอาวุโสกว่าซึ่งเป็นการนำ

ประสบการณ์ของผู้ที่อาวุโสขึ้นมาปรับใช้กับตนเองได้เป็นประโยชน์อย่าง สูงสุด นอกจากนี้มีปัจจัยอีก องค์ประกอบที่จะช่วยในการพัฒนาผู้นำ

วิระวัฒน์ ปันนิตามัย ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่จะช่วยในการพัฒนาผู้นำดังนี้ คือ

๑) การศึกษา (Education) หมายถึง การได้รับความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (ซึ่งไม่ เกี่ยวกับการนำไปใช้ในทันที) ถ้าผู้นำมีศักยภาพในการศึกษาวิชาคณิตศาสตร์ เขาจะได้รับความมีเหตุมี ผลมา ซึ่งจะสามารถช่วยเขาในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนที่องค์การเผชิญอยู่ได้ ระดับการศึกษาจะมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกันกับการบริการ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จและสนับสนุนการปฏิบัติงานใน ตำแหน่งของผู้นำที่มีคุณภาพมากขึ้น ทั้งนี้จะมีผลกระทบเล็กน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับจำนวนระยะเวลา ที่เป็นประสบการณ์ของผู้นำและความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้เหล่านั้น

๒) ประสบการณ์ (Experience) หมายถึง ประสบการณ์การทำงานในอดีตที่มีบทบาทใน การตัดสินใจ ผู้ที่มีประสบการณ์โดยทั่วไปเชื่อว่า สิ่งต่าง ๆ จะสามารถบรรลุผลสำเร็จและจัด ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ ถือว่าเป็นข้อแนะนำที่ดีสำหรับผู้นำในอนาคตที่มาจากประสบการณ์ ทักษะนี้ เชื่อว่าประสบการณ์ที่มากขึ้นของผู้นำจะทำให้เขามีความสามารถมากขึ้น ดังนั้น ประสบการณ์ใน การทำงานจึงเป็นสิ่งที่สามารถช่วยให้เกิดประสิทธิผลจากภาวะผู้นำถ้าปราศจากประสบการณ์ความรู้ ก็จะไม่สามารถเปลี่ยนเป็นทักษะได้

๓) การได้รับการแนะนำจากบุคคลที่อาวุโสกว่า (Mentoring) ผู้ที่มีอาวุโสกว่ามี ประสบการณ์มากกว่า ช่วยเหลือพนักงานที่มีประสบการณ์น้อยกว่า ให้มีความก้าวหน้าสูงขึ้นโดยการ ให้คำแนะนำ การช่วยเหลือรวมถึงการกระตุ้นต่าง ๆ พื้นฐานประสบการณ์ประการหนึ่งในการพัฒนา ขีดความสามารถของภาวะผู้นำคือ การสอนงานโดยผู้นำ หรือ เพื่อนร่วมงานที่มีประสบการณ์และมีความรู้การพัฒนาผู้นำกล่าวว่า เป็นเทคนิคการคิดการใช้สมองทั้งสองด้านทั้งสองให้สมดุลกัน ผึกการ คิดเป็นภาพ (Picture in Words) การต่อ Lego การเล่นหมากล้อม การคิดสถานการณ์จำลองแบบ

Mind Mapping การคิดแบบ Lateral แทนการคิดแบบ Linear ที่มุ่งหาความเป็นเหตุเป็นผลมุ่ง วิเคราะห์อย่างเดียว การฝึกให้คิดแบบพหุนิยม แตกต่าง หลากหลาย ยืดหยุ่น ช่างสังเกต จดจำ คิด นอกกรอบ และเรียนรู้ ส่วนแนวคิดของ

ทิพาดี เมฆสุวรรณ ได้เสนอแนวทางของการพัฒนาผู้นำให้มีประสิทธิภาพไว้ ดังต่อไปนี้

๑) เป็นกระบวนการพัฒนาที่ผสมผสานจากประสบการณ์ การฝึกอบรมการศึกษาและ รูปแบบต่าง ๆ ของการพัฒนาโดยที่ไม่อาศัยแต่เพียงการนั่งเรียนในห้องแต่เพียงอย่างเดียว

๒) เป็นการเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในเชิงเวลากับธุรกิจจริง ๆ

๓) มุ่งให้ประโยชน์ไม่เพียงแต่ผู้เข้าอบรม แต่ต้องเอื้อต่อทีมงานและองค์การ

๔) กระตุ้นให้เกิดความสนใจใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องอันจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ (Knowledge Creation) ทั้งในส่วนของปัจเจกบุคคล และขององค์การ

๕) ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของการเป็นผู้นำที่มีความสามารถ และองค์ความรู้ โดยรวมขององค์การ ในรูปของทีมงานและเครือข่ายการเรียนรู้

๖) ก่อให้เกิดการพัฒนาทีมงานผู้นำในทุกระดับชั้น

เสน่ห์ จัยโต ได้กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำนั้น ผู้นำต้องเสริมด้วยกระบวนการ อีก ๙ ประการ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่จะช่วยทำให้ผู้นำมีความสำเร็จได้ ประกอบด้วย

๑) การสร้างเครือข่าย (Networking) ความเป็นสังคมยุคข้อมูลข่าวสารมีมากขึ้นเครือข่าย โยงใยด้านข้อมูลข่าวสารจึงเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้น ผู้นำยุคใหม่ต้องสร้างเครือข่ายงานที่กว้างพร้อมที่จะ ร่วมมือกับทุกฝ่ายในรูปของหุ้นส่วนหรือพันธมิตร การสร้างเครือข่ายนอกจากจะเป็นการร่วมมือกัน แล้ว ยังสามารถแข่งขันกันด้วยก็ได้ผู้นำไม่จำเป็นต้องมีองค์กรขนาดใหญ่แต่ให้ใช้องค์กรขนาดเล็ก ๆ ที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารถึงกันได้

๒) การติดต่อสื่อสาร (Communicating) การติดต่อสื่อสารด้วยการฟัง การพูดและการเขียน โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ผู้นำต้องมีการพัฒนาอย่างยิ่ง เพราะความเป็นสากลหรือนานาชาตินั้นต้องใช้ ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารและในอนาคตอาจต้องเพิ่มภาษาจีนและญี่ปุ่นด้วย

๓) การจัดองค์การ (Organizing) ผู้นำต้องเป็นนักจัดโครงสร้างและสถาปนากองค์การให้ ทันสมัยอยู่เสมอ ต้องออกแบบองค์การให้มีความคล่องตัว ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการ ของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว

๔) การจูงใจ (Motivation) ในองค์กรสมัยใหม่การสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในการทำงาน ของบุคลากรในองค์กรนั้นว่ามีความสำคัญยิ่ง เช่น มีการปรับระบบค่าตอบแทนแบบใหม่ให้มีลักษณะ จูงใจมากขึ้น

๕) การมอบหมายงาน (Delegating) จะต้องกระจายและมอบหมายงานให้ทีมงานทำอย่างลง มือทำเองทุกอย่างและสร้างการควบคุมและรายงานตรวจซ้ำเพื่อความเข้าใจชัดเจนและประเมิณผล อย่างต่อเนื่อง เห็นคุณค่าและให้รางวัลผู้รับมอบหมายงาน

๖) การสร้างทีมงาน (Team Building) การสร้างทีมงานเป็นเครื่องมือไปสู่การบริหารโดย วัตถุประสงค์ การพัฒนาองค์การและการวางแผน

๗) การสอนงาน (Coaching) การสอนงานโดยหลักการแล้วมุ่งเน้น ๓ เรื่องใหญ่ที่สำคัญคือ เรื่องความรู้ ทักษะและทัศนคติ ผู้นำต้องกล้าที่จะบอกว่าสิ่งที่ถูกต้องนั้นคืออะไรมีการฝึกฝน ให้กับ ทีมงานตนเองต้องเป็นแบบที่ดีที่สุดด้วย

๘) การตัดสินใจ (Decision Making) ผู้นำต้องพัฒนาการตัดสินใจให้มีข้อมูลที่ถูกต้องทันสมัย ครบถ้วนและพร้อมที่จะตัดสินใจอยู่ตลอดเวลา ต้องรู้จักใช้ข้อมูลที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต้องตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์มากกว่าการตัดสินใจโดยใช้ปทัสถานตัวเอง

๙) การวางแผน (Planning) ต้องรู้จักวางแผนไว้ล่วงหน้า ต้องจัดทำยุทธศาสตร์ว่าด้วยการวางแผน ตั้งแต่แผนกลยุทธ์ แผนงานโครงการและแผนปฏิบัติงาน ซึ่งเทคนิคที่ใช้ในการวางแผนที่สำคัญคือการวิเคราะห์ SWOT โดยการวิเคราะห์ถึงปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลกระทบต่อองค์การเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์องค์การต่อไป

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้นสรุปว่า การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำที่ดีนั้น จะต้องเริ่มจากการพัฒนาตนเอง เพื่อบุคคลอื่น เพื่อการทำงาน การประสบความสำเร็จในการทำงานนั้นเป็นยอดปรารถนาของผู้บริหารทุกระดับ แนวทางในการพัฒนาผู้นำว่าการพัฒนาผู้นำด้วยการใช้การรับรู้ด้วยตนเอง และการสร้างวินัยให้ตนเอง ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผู้นำคือด้านการศึกษา ประสบการณ์ และการได้รับการแนะนำจากบุคคลที่อาวุโสกว่า แนวทางของการพัฒนาผู้นำให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ เป็นกระบวนการพัฒนาที่ผสมผสานจากประสบการณ์การฝึกอบรม การศึกษาและรูปแบบต่าง ๆ ของการพัฒนา เป็นการเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในเชิงเวลากับธุรกิจจริง ๆ มุ่งให้ประโยชน์ไม่เพียงแต่ผู้เข้าอบรมแต่ต้องเอื้อต่อทีมงานและองค์การ กระตุ้นให้เกิดความสนใจใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องอันจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ ทั้งในส่วนของปัจเจกบุคคลและขององค์การ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของการเป็นผู้นำที่มีความสามารถและองค์ความรู้โดยรวมขององค์การ

๒.๑.๔ ความสำคัญต่อการพัฒนาตัวเจ้าอาวาส

พระพุทธศาสนาเสนอว่าการเป็นผู้นำนั้นจะต้องเริ่มที่ตนเองก่อน แล้วจึงจะสามารถนำพาบุคคลอื่น ๆ ได้การมีสุขภาพชีวิตที่ดีเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะต้องมีความควบคู่กันไปกับเรื่องของการดำรงชีวิต หากชีวิตขาดจากการมีคุณภาพหรือสุขภาพที่ดีเสียแล้วย่อมจะทำให้ชีวิตไม่สามารถปฏิบัติงานหรือพัฒนาตนเองขึ้นไปสู่ความเจริญงอกงามตามเป้าหมายที่ต้องการได้ การมีชีวิตที่สมบูรณ์ตามที่พระพุทธศาสนากล่าวไว้ คือ การมีคุณสมบัติของความเป็นผู้นำที่ครบถ้วนนั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นความสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย ความสมบูรณ์ทางด้านจิตใจและปัญญารวมทั้งด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะผู้นำวัด คือ เจ้าอาวาสหากได้รับการฝึกฝนที่ถูกต้องตามหลักพุทธธรรมแล้ว ย่อมจะพัฒนาตนเองให้มีความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์พร้อมที่จะนำพาวัดและพัฒนาสังคมให้รุ่งเรืองตามมา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) การพัฒนากาย (กายภาวนา) คือ การทำกายพัฒนากายให้เจริญ ๑) การทำให้ร่างกายเจริญเติบโตแข็งแรง หรือการมีสุขภาพกายที่ดี ๒) การพัฒนาทักษะ การฝึกฝนการใช้ร่างกาย การใช้มือ ใช้อวัยวะ ให้มีความคล่องแคล่วชำนาญในการที่จะประกอบกิจการต่าง ๆ ซึ่งมุ่งหมายไปในทาง

อาชีพ ๓) การพัฒนาอินทรีย์ มี ตา หู จมูก ลิ้น และกาย ที่ใช้สำหรับสัมพันธ์กับโลกภายนอกให้ได้ผลดี ทั้งในแง่การใช้งาน มีความเยียบคม และในแง่การรู้จักเลือกรับเอาสิ่งที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์เข้ามาให้แก่ชีวิต ป้องกันไม่ได้รับเอาสิ่งที่ไม่ดีหรือเป็นโทษเข้ามา ในทางพระพุทธศาสนาให้ความหมายของการพัฒนากายในแง่ที่ว่ามานี้ คือ พัฒนาความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เป็นไปในทางที่เกิดประโยชน์แก่ชีวิต โดยมีความสัมพันธ์ที่ดีกับวัตถุ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๒) การพัฒนาศีล (ศีลภาวนา) หมายถึง การฝึกฝนอบรมในด้านความประพฤติระเบียบวินัย ความสุจริตทางกายวาจา คือ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยดี ให้เกื้อกูลไม่เบียดเบียนไม่ทำลายก็เพื่อให้บุคคลสามารถดำรงตนให้อยู่ร่วมกับสังคม หรืออยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างปกติสุข ทั้งศีลที่เป็นสิกขาบททั่วไป และศีลที่เป็นองค์มรรค คือ สัมมาวาจาเจระจาชอบ หมายถึง การพูดหรือเจระจาชอบ มี ๔ ประการ คือ เว้นการพูดเท็จ เว้นการพูดส่อเสียด เว้นจากพูดคำหยาบคาย เว้นการพูดเพ้อเจ้อ ไร้สาระ สัมมากัมมันตะ หมายถึง การงานชอบ คือ การกระทำชอบมี ๓ ประการ ได้แก่การละจากปาณาติบาต หมายถึง เว้นการทำลายชีวิตทั้งคนและสัตว์ทุกจำพวก ละจากอกุศลนาทาน คือ เว้นการเอาทรัพย์สินสมบัติสิ่งของของคนอื่นที่ไม่อนุญาต ไม่ได้มีเจตนาที่จะให้ ละจากกาเมสุมิฉฉาจารา คือ เว้นความประพฤติผิดในกาม หมายถึง ไม่ล่วงเกินในสามีภรรยาอันเป็นที่รักยิ่งของคนอื่น สัมมาอาชีวะ หมายถึง การเลี้ยงชีพชอบ ได้แก่ ละมิฉฉาชีพ เลี้ยงชีวิตด้วยสัมมาชีพ ขณะเดียวกันก็มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ การงาน หน้าที่อันสุจริต

๓) การพัฒนาจิต (จิตภาวนา) หมายถึง การฝึกปรือในด้านคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ได้แก่ การฝึกให้มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิ มีกำลังใจสูง ให้เป็นจิตที่สงบผ่องใส เป็นสุข บริสุทธิ์ ปราศจากสิ่งทำให้เศร้าหมอง อยู่ในสภาพเหมาะแก่การใช้งานมากที่สุด โดยใช้หลักสมณะเป็นสำคัญในการพัฒนาจิตเพื่อให้มีคุณภาพที่ดี โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาจิต คือ ทำให้บุคคลที่ฝึกฝนพัฒนาจิตดีแล้วย่อมได้ ๓ ลักษณะ คือ (๑) ด้านคุณภาพของจิต คือ ให้มีคุณธรรมต่าง ๆ ที่เสริมสร้างจิตใจให้ตั้งงามเป็นจิตใจที่สูง ประณีต เช่น มีเมตตา มีความรัก ความเป็นมิตร มีกรุณาอยากช่วยเหลือ ปลดเปลื้องทุกข์ของผู้อื่น มีจาคะ คือ มีน้ำใจเผื่อแผ่ มีการวะ มีความกตัญญู เป็นต้น (๒) ด้านสมรรถภาพของจิต คือ ให้เป็นจิตที่มีความสามารถ เช่น มีสติดี มีวิริยะ คือความเพียร มีขันติ คือ อดทน มีสมาธิ คือจิตตั้งมั่นแน่วแน่ มีสัจจะ คือจริงจัง มีอธิษฐาน คือเด็ดเดี่ยวแน่วแน่ต่อจุดหมายที่ทำเป็นจิตใจที่พร้อมและเหมาะที่จะใช้งานโดยเฉพาะงานทางปัญญา คือการคิดพิจารณาให้เห็นความจริงชัดเจนถูกต้อง และ (๓) ด้านสุขภาพของจิต คือ ให้เป็นจิตที่มีสุขภาพที่ดี มีความสุขสดชื่น ร่าเริงเบิกบานปลอดโปร่ง สงบผ่องใส มีความยิ้มแย้มแจ่มใส มีปีติ ปราโมทย์ ไม่มีเครียด ไม่กระวนกระวาย ชุ่มมัวเศร้าหมองภายในจิตใจ เป็นต้น

๔) การพัฒนาด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) ปัญญา หมายถึง ความรู้ทั่ว ปริชาหยั่งรู้ เหตุผล ความรู้เข้าใจชัดเจน ความรู้เข้าใจหยั่งแยกได้ในเหตุผล ดีชั่ว คุณโทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ และรู้ที่จะจัดแจง จัดสรร จัดการความรอบรู้ในกองสังขารมองเห็นตามเป็นจริง การมีปัญญาที่พัฒนาแล้ว ได้แก่ การได้ฝึกฝนอบรมตนเองให้มีปัญญารู้สิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง เช่น การมีปัญญาพิจารณารู้ไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา ตามความเป็นจริง ปราศจากอคติและแรงจูงใจแอบแฝง เป็นผู้ที่ไม่เลศลอบงำบัญชาไม่ได้ เป็นอยู่ด้วยปัญญารู้เท่าทันโลกและชีวิตเป็นอิสระไร้ทุกข์ การพัฒนาด้านปัญญา จึงเป็นการฝึกปรี้อปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจสรรพสิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริง จนกระทั่งหลุดพ้น มีจิตใจเป็นอิสระ ผ่องใสเบิกบาน ปราศจากการยึดถือว่าเป็นตัวเราของเรา

สรุปได้ว่า ภาวนา ๔ เป็นหลักธรรมที่เจ้าอาวาสผู้ได้ปฏิบัติตามได้แล้วจะส่งผลดีต่อเจ้าอาวาสทำให้เกิดมีคุณสมบัติความเป็นผู้นำในหลาย ๆ ด้านโดยเฉพาะในแง่ของการปฏิบัติหน้าที่อันมีประสิทธิภาพ หากมีหลักภาวนา ๔ คือ กายภาวนา สีลภาวนา จิตตภาวนา ปัญญาภาวนา มากำกับแล้วจะช่วยให้เจ้าอาวาสทำหน้าที่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์แบบตามแนวพุทธได้ และทำให้บรรลุถึงจุดหมายที่ต้องการได้โดยง่ายยิ่งขึ้น เพราะการมีความเพียบพร้อมบริบูรณ์ทางสภาพร่างกาย จิตใจ ปัญญาและความประพฤติอันเหมาะสมหรือการมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในตัวของเจ้าอาวาสนั่นเอง

๒.๑.๕ ความสำคัญของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาวัด

เจ้าอาวาสที่สามารถพัฒนาตนเองให้มีความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ได้แล้ว ต่อจากนั้นก็คือ การที่จะต้องพัฒนาองค์กรของเจ้าอาวาสที่อาศัยอยู่คือวัดนั้นให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองตามมา เจ้าอาวาสจึงมีความสำคัญที่สุดต่อความเจริญและความมั่นคงของวัด โดยทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกิจการของวัด ดำเนินกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของวัดให้สำเร็จไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และทำให้วัดมีความเป็นศูนย์กลางชุมชนในหลาย ๆ เรื่อง ดังนี้

๑) พัฒนาวัดให้กลายเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านส่งกุลบุตรมาอยู่รับใช้พระสงฆ์และรับการฝึกอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ เพื่อหล่อหลอมและยกระดับจิตใจพฤติกรรมของผู้นั้นในสังคมให้สูงขึ้นมีคุณธรรมจริยธรรมรักสันติและสมานสามัคคีปรองดองรวมทั้งความมีเหตุมีผลในการดำรงชีวิต

๒) พัฒนาวัดให้กลายเป็นสถานที่ที่พ่อแม่ตลอดจนคนแก่คนเฒ่าและสตรีมารับความรู้ด้วยการสวดพระธรรมเทศนา

๓) พัฒนาวัดให้เป็นสถานบำบัต รักษาผู้ที่มีความทุกข์ทางด้านจิตใจ โดยวัดเป็นสถานที่ฝึกอบรม พัฒนาจิต เป็นจิตบำบัดทางพระพุทธศาสนา

๔) พัฒนาวัดให้กลายเป็นสถานสงเคราะห์ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัย เลี้ยงชีวิตและศึกษาเล่าเรียนตลอดจนถึงผู้ใหญ่ที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีพ

๕) พัฒนาวัดให้กลายเป็นสถานที่พักอาศัยของคนเดินทางซึ่งวัดบางวัดได้สร้างศาลา เอาไว้กว้างขวางใหญ่โตเพื่อรองรับกิจการนี้โดยเฉพาะ

๖) พัฒนาวัดให้กลายเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านได้มาพบปะสังสรรค์และพักผ่อนหย่อนใจ โดยการจัดสถานที่ต่าง ๆ ในบริเวณวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสะอาดและร่มรื่น เหมาะแก่ การเข้ามาท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ

๗) พัฒนาวัดให้กลายเป็นที่ใกล้เคียงข้อพิพาทเป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัว และ ความทุกข์ต่าง ๆ ของชาวบ้าน

๘) พัฒนาวัดให้กลายเป็นศูนย์กลางการบริหารหรือการปกครองท้องถิ่นหรือ ผู้ใหญ่บ้าน จะเรียกลูกบ้านมาประชุมกันเพื่อบอกแจ้งกิจการต่าง ๆ

ซึ่งเจ้าอาวาสสามารถที่จะดำเนินการเพื่อบริหารจัดการเพื่อพัฒนาวัดให้กลายเป็นสถานที่ เหมาะสมในการเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญภายในชุมชน ดังนี้

๑) ด้านสภาพแวดล้อม

เจ้าอาวาสควรทำให้วัดมีบรรยากาศเงียบสงบ และไม่มีมลพิษรบกวน จะมีเพียงเสียง เครื่องยนต์จากเรือและเสียงรถไฟเป็นระยะนาน ๆ ครั้ง บรรยากาศโดยรอบ สงบร่มรื่น มีสนามหญ้า และไม้ดอกไม้ใบ ทิวอาณาบริเวณวัดสามารถที่จะทำให้ประชาชนในชุมชนบริเวณใกล้เคียงเข้ามาใช้ เป็น สถานที่ออกกำลังกาย เด็ก ๆ เข้ามาริ่งเล่นได้อย่างปลอดภัย เพราะไม่มีรถผ่านเข้าออกมากนัก บริเวณ รอบวัดยังคงสภาพเป็นชุมชนที่สงบ บริเวณอาคารสถานที่ภายในวัด ไม่ว่าจะเป็นพระอุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ หอพักผู้ปฏิบัติธรรม พระปริยัติธรรม ห้องสมุด สภาพทั่วไปเหล่านี้ควรได้รับการดูแลรักษาอย่างดี ไม่ได้ปล่อยให้ชำรุดทรุดโทรมแต่ประการใดสิ่งอำนวยความสะดวกภายใน บริเวณวัด มีที่นั่งพักผ่อนสำหรับพุทธบริษัท มีห้องน้ำสะอาด ที่จอดรถกว้างขวางพอเพียง ถึงขยะ ถูก จัดวางไว้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นต้น

๒) ด้านบุคลากรภายในวัด

เจ้าอาวาสควรมีการพัฒนาตนเองรวมทั้งผู้ที่อาศัยอยู่ร่วมภายในวัดนั้นให้มีความเป็นมิตร อธิษาศัยดีดูแลเอาใจต่อบุคคลต่าง ๆ ที่จะเข้ามาทำบุญพักผ่อนหย่อนใจหรือท่องเที่ยวในวัดนั้น ๆ ต้อง มีการใส่ใจอยู่เสมอต่อผู้ที่เข้ามาอบรม กระตือรือร้นพร้อมให้คำแนะนำสั่งสอน ด้านการเรียนรู้ธรรม วินัยของพระภิกษุสามเณรภายในเป็นอย่างดีในการทำวัตรเช้าเย็นพระภิกษุสามเณรรูปใดไม่มีกิจธุระ

ก็จะร่วมทำวัตรสวดมนต์และนั่งสมาธิตามปกติ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความเป็นผู้นำที่น่าศรัทธาแก่ทุก ๆ คนที่เข้ามาภายในวัดนั่นเอง

๓) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ภายในวัด

วัดถือเป็นแหล่งการเรียนรู้ของคนทุกเพศทุกวัย เจ้าอาวาสควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลายรูปแบบเพื่อพัฒนาตนและสังคม โดยเน้นการให้ความรู้แก่บุคคลทุกกลุ่ม คือ พระภิกษุ สามเณร เด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไป ดังต่อไปนี้

๓.๑) กิจกรรมในสังคมสงฆ์ พระภิกษุสามเณรในวัดมีกิจกรรมทำวัตรเช้าในช่วงเวลา ๐๔.๓๐ น. และทำวัตรเย็นเป็นประจำทุกวัน เวลา ๑๘.๓๐ น. ในช่วงเช้าพรรษา การทำวัตรเช้าจะเริ่มตั้งแต่ เวลา ๐๔.๓๐ น. หลังจากนั้นพระภิกษุสามเณรออกบิณฑบาตเพื่อโปรดญาติโยม ทางวัดจัดให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมแผนกบาลีแก่พระภิกษุสามเณร และพระนวกะผู้บวชใหม่อย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลานาน โดยวัดได้ตั้งกองการศึกษาไว้เพื่อนำมาบริหารจัดการเกี่ยวกับเรื่อง การศึกษา ไม่ว่าจะเป็นวัสดุอุปกรณ์ หนังสือเรียน นอกจากนี้ เจ้าอาวาสควรมีการมอบหมายให้วัดเป็น ศูนย์ฝึกอบรมพระนักเทศน์ เป็นศูนย์การศึกษาของพระภิกษุสามเณร จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทาง ศาสนาสำหรับพระภิกษุสามเณรที่มีศรัทธาเข้ามาบวชเพื่อเรียนรู้พระธรรมวินัย ส่งเสริมให้การศึกษา ทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ เป็นต้น

๓.๒) เจ้าอาวาสควรจัดกิจกรรมเพื่อให้ชาวบ้านได้เรียนรู้พระพุทธศาสนา แบ่งเป็น กิจกรรมเพื่อเด็กและเยาวชน กิจกรรมเพื่อประชาชนทั่วไป เช่น การอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจนักเรียน โดยการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้ศาลาเป็นที่สวดมนต์ การอบรมพัฒนาจิตใจแก่ประชาชน ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการรักษาศีล ฟังธรรมและปฏิบัติธรรม อบรมจิตในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาหรือวันสำคัญทางราชการ ต่างๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อการนำหลักธรรมไปใช้ในการ ดำเนินชีวิต สามารถแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องนั่นเอง

๔) ด้านกระบวนการทำงาน

เจ้าอาวาสควรใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม และให้อิสระในการทำงานอย่างเต็มที่ กำหนดให้มีการประชุมทุกเดือนเพื่อมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละแผนก โดยไม่ต้อง ส่งงานด้วยหนังสือ เพราะเป็นการบังคับใจ เปลี่ยนแปลงยากแต่จะคอยดูว่าทำได้หรือไม่ ถ้าไม่ได้ก็ ปรับเปลี่ยนหลักการทำงานเน้นการสร้างภาวะผู้นำและทำงานเป็นทีม การปกครองยึดถือความ เคร่งครัดในพระธรรมวินัยเป็นหลักร่วมกับพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์และกฎหมายเถร สมาคม กระบวนการให้บริการด้านกิจกรรมการเรียนรู้ภายในวัด เป็นระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสม โดยเจ้าอาวาสจะไม่มีแบบประเมินความพึงพอใจต่อการให้บริการของแหล่งการเรียนรู้ว่าเป็น

ทางการ แต่จะประเมินความสนใจความพอใจด้วยการสังเกตแล้วปรับปรุงแก้ไขเป็นเรื่อง ๆ ไป ซึ่งจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพที่ดีและบรรลุผลสำเร็จที่ต้องการได้นั่นเอง

สรุป การบริหารจัดการวัดในเรื่องต่าง ๆ เจ้าอาวาสวัดจะต้องประกอบไปด้วยความมี ศาสตร์และมีศิลป์ในการบริหารและการจัดการงานพัฒนาวัดของท่าน ศาสตร์ในการบริหารและการจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การประเมินผลงาน ส่วนศิลป์ในการบริหารและการจัดการ คือความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำและมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน มีศิลปะในการพูดที่ดี โน้มน้าวได้เก่งทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารและการจัดการนี้ของเจ้าอาวาสก็คือสิ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเจริญรุ่งเรืองให้กับวัดและเป็นผลประโยชน์เกื้อกูลต่อชาติในหลาย ๆ ด้านตามมานั่นเอง

๒.๑.๖ แนวคิดของการมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมนั้น ประชาชนจะต้องมีอิสระในการเข้าร่วมด้วยความเต็มใจ และต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถที่จะเข้าร่วมในกิจกรรม รวมทั้งต้องมีอิสระในความคิดและการตัดสินใจด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถทำได้หลายระดับ ขึ้นอยู่กับความสนใจ โดยหลักการแล้ว ไม่มีใครคัดค้านการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่ดีเป็นหลักหินแห่ง “ประชาธิปไตย” จากแนวคิดและคำจำกัดความของ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ในการมีส่วนร่วมจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่างได้แก่ ลักษณะการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม ระดับการมีส่วนร่วม รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมทางพุทธศาสนาประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ประชาชนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วม หรือมีโอกาสดำเนินการได้ทุกขั้นตอน ซึ่งรูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้น มีนักวิชาการได้กล่าวถึงดังนี้

๑) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมี ๕ ทฤษฎี, ยุพาพร รูปงาม ได้สรุปไว้ดังนี้^{๑๓}

๑.๑) ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion)

Maslow กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงานและถ้าจะให้ เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ย

^{๑๓} ยุพาพร รูปงาม, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภารพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๗-๙.

กลุ่ม โดยเฉพาะในเรื่อง ความต้องการของคนตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่าลำดับขั้น ความต้องการ (hierarchy of needs) คือ ความต้องการของคนจะเป็นไปตามลำดับจาก น้อยไปมาก มีทั้งหมด ๕ ระดับ ดังนี้

๑) ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (physiological needs) เป็นความต้องการ ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (survival need) ได้แก่ ความต้องการทางด้านอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยา รักษาโรค และความต้องการทางเพศ

๒) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต (safety and security needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูก ขโมยทรัพย์สิน หรือ ความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

๓) ความต้องการทางด้านสังคม (social needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

๔) ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (self-esteem needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความสามารถและความสำคัญของบุคคล

๕) ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (self-actualization needs) เป็นความต้องการ ในระบบสูงสุด ที่อยากจะทำให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิด ของตนเองเพื่อจะ พัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการ พิเศษของบุคคลที่จะ พยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด

๑.๒) ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale)

ความต้องการทางกายและใจ ถ้าคนมีขวัญดีพอ ผลของการทำงานจะสูง ตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็จะตกต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทาง จิตใจที่แสดงออกใน รูปพฤติกรรมต่าง ๆ นั่นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้าง ทศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การ ไม่เอารัดเอาเปรียบ การให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และ เมื่อใดก็ตามถ้าคนทำงานมีขวัญดีจะ เกิดสำนึกในความรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งใน ส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคล และขวัญของกลุ่ม ดังนั้น จะเป็นไปได้ว่าขวัญของคนเราโดยเฉพาะคนมี ขวัญที่ดีย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้เช่นกัน

๑.๓) ทฤษฎีสร้างความรู้รักชาตินิยม (Nationalism)

ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้รักชาตินิยมให้ เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศหรือ เน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ ส่วนรวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดี ผูกพันต่อความเป็นชาติ

๑.๔) ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership)

การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุ เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคน จูงใจไปยังเป้าประสงค์ โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่าผู้นำปฏิฐาน (positive leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหว ทำงานอยู่เสมอ (dynamic leader) และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (negative leader) ผลของการให้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญ กำลังใจ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดี ย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดีนั่นเอง

๑.๕) ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method)

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ย่างเพราะใช้กฎหมาย ระเบียบ แบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของ ความร่วมมือยังไม่มีระบบ ใดดีที่สุดในเรื่องการใช้บริหาร เพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจไม่มีใคร บังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหาร เป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มความคาดหวัง ผลประโยชน์

๒) แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาพัฒนาการ และทบวงมหาวิทยาลัยได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม คือการที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมี ส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนด นโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จาก บริการ รวมทั้งมีส่วนใน การควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้ให้ ความหมายของการมีส่วนร่วมว่ามี ๒ ลักษณะ

๒.๑) การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

๒.๒) การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยการเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชน มีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคต ของตนเอง^{๑๔}

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของ บุคคลหนึ่งใน สถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย^{๑๕}

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้า ร่วม การตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมี อิสราภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ^{๑๖}

ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาชนบท หมายถึง การที่ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้เข้ามีส่วนร่วมหรือเข้ามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาชนบทขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนแล้วแต่เหตุการณ์จะเอื้ออำนวย^{๑๗}

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงการเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุก ขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท

^{๑๔} สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน, การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม, (พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๔.

^{๑๕} นรินทร์ จงวุฒิเวศย์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๗), หน้า ๒๑.

^{๑๖} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, การพัฒนาด้วยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: พัฒนาการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒.

^{๑๗} ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทในเอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบลหมู่บ้าน หน่วยที่ ๘, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๑), หน้า ๓๔๒.

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มาก ขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน^{๑๘}

๒.๓) ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

โกวิท พวงงาม ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ในการพัฒนาควรจะมี ๔ ขั้นตอน คือ^{๑๙}

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อม ไร้ประโยชน์เพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการ ดำเนินงานเหล่านั้น

๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

๓. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาวบ้านสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวบ้านย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันใน โอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความสำเร็จลำบาก

นอกจากนี้สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับจังหวัด สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัยยังได้ กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการพัฒนา ๕ ขั้น ดังนี้

^{๑๘} วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, การพัฒนาชนบทไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๖๗.

^{๑๙} โกวิท พวงงาม, การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๕๔), หน้า ๕๖.

๑. ขึ้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอดจน กำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความ ต้องการ

๒. ขึ้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่ใช้

๓. ขึ้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการสร้าง ประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วม บริหารงาน ประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

๔. ขึ้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ ประชาชนมีส่วน ร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับ ผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนา ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

๕. ขึ้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาเป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วม ประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด^{๒๐}

๒.๔) ระดับของการมีส่วนร่วม

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ได้กล่าวถึงระดับของการมีส่วนร่วมตามหลักการทั่วไปว่า แบ่งเป็น ๕ ระดับ คือ^{๒๑}

๑. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ครอบครัว/ชุมชนของตน
๒. การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร
๓. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะในโครงการที่ตนมีส่วนได้เสีย โดย แบ่งเป็น ๓ กรณีแล้วแต่กิจกรรมที่ตนอยู่ในขั้นตอนใดต่อไปนี้
 - ๓.๑ ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ
 - ๓.๒ ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ
 - ๓.๓ ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ
๔. การมีส่วนร่วมทำ คือร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด
๕. การมีส่วนร่วมสนับสนุนคืออาจไม่มีโอกาสร่วมทำแต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ

^{๒๐} สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๕๑), หน้า ๔๕.

^{๒๑} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, การพัฒนาด้วยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของชุมชน, หน้า ๑๒.

นอกจากนี้ยังได้มีการแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมเป็นระดับของการมีส่วนร่วม ตามแนวทางพัฒนาชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยได้ แบ่งไว้ดังนี้

๑. ร่วมค้นหาปัญหาของตนให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหารากเหง้าของปัญหา
๒. ร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของตนในปัจจุบันคืออะไร
 - ๒.๑ ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดลำดับปัญหา เพื่อจะแก้ไขสิ่งใดก่อนหลัง
 - ๒.๒ วางแผนแก้ไขปัญหาเป็นเรื่อง ๆ
 - ๒.๓ ร่วมระดมความคิด ถึงทางเลือกต่าง ๆ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อ แก้ไขปัญหาที่วางแผนนั้น
 - ๒.๔ ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้
 - ๒.๕ ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น ๆ
 - ๒.๖ ร่วมติดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักการสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมี ดังนี้

๑. หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชนโดยยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานหรือต่อบุคคล
๒. หลักการจัดความขัดแย้ง ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และความคิดจะมี อิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและล้มเหลว
๓. หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความขยัน ความอดทน การร่วมมือการซื่อสัตย์ และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจประชาชนให้ ร่วมสนับสนุนนโยบายและเป้าหมายการดำเนินงานและอาจก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงาน
๔. การให้การศึกษอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ความคิดของตนเอง ช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษอบรมโดยให้ ประชาชนมีโอกาสทดลองคิดปฏิบัติ จะช่วยให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้ รู้จักวิเคราะห์เห็นคุณค่าของงาน และนำไปสู่การเข้าร่วมในการพัฒนา
๕. หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำมาใช้ในการแสวงหาความร่วมมือในการ พัฒนาได้
๖. หลักการสร้างพลังชุมชน การรวมกลุ่มกันทำงานจะทำให้เกิดพลังในการ ทำงานและทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ

อนึ่ง สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภာสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษาและทบวงมหาวิทยาลัย ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๒ ประการคือ

๑. การจัดกระบวนการเรียนรู้ สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

๑.๑ จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ

๑.๒ จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือจัดทัศนศึกษาระหว่างกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชนและระหว่างชุมชน

๑.๓ อบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่าง ๆ

๑.๔ ลงมือปฏิบัติจริง

๑.๕ ถ่ายถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนที่จะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสม

๒. การพัฒนาผู้นำเครือข่าย เพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจและความสามารถที่มีจะช่วยให้สามารถริเริ่มกิจกรรมการแก้ไขปัญหาหรือกิจกรรมการพัฒนาได้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

๒.๑ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกชุมชน

๒.๒ สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสนับสนุน ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

๒.๓ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์กรร่วมกัน

๒.๕) กรรมวิธีในการมีส่วนร่วมของประชาชน

กรรมวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถทำได้หลายวิธี ที่สำคัญมี ดังต่อไปนี้^{๒๒}

๑) การเข้าร่วมประชุมอภิปราย เป็นการเข้าร่วมถกปัญหาหรือเนื้อหาสาระของแผนงานหรือโครงการพัฒนา เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชน

๒) การถกเถียง เป็นการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งตามวิถีทางประชาธิปไตย เพื่อให้ทราบถึงผลดี ผลเสียในกรณีต่าง ๆ โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นที่มีผลกระทบ ทั้งทางบวกและทางลบต่อความเป็นอยู่ของเขา

๓) การให้คำปรึกษาแนะนำประชาชนต้องร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหารโครงการเพื่อให้ความมั่นใจว่ามีเสียงของประชาชนที่ถูกผลกระทบ เข้ามีส่วนร่วมรับรู้และร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนด้วย

^{๒๒} โกวิท พวงงาม, การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พัฒนาพานิช, ๒๕๕๔), หน้า ๗๒.

๔) การสำรวจ เป็นวิธีการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่อง ๕
ต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

๕) การประสานงานร่วม เป็นกรรมวิธีที่ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือก
ตัวแทนของกลุ่มเข้าไปเป็นแกนนำในการจัดการหรือบริหาร

๖) การจัดทัศนศึกษา เป็นการให้ประชาชนได้เข้าร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริง ณ จุด
ดำเนินการ ก่อนให้มีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

๗) การสัมภาษณ์หรือพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำรวมทั้งประชาชนที่ได้รับ
ผลกระทบเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น

๘) การไต่สวนสาธารณะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าร่วมแสดง
ความคิดเห็นต่อนโยบาย กฎ ระเบียบในประเด็นต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน โดยรวม

๙) การสาธิต เป็นการใช้เทคนิคการสื่อสารทุกรูปแบบเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร
ให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจนอันจะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วม

๑๐) การรายงานผล เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทบทวนและสะท้อนผลการ
ตัดสินใจต่อโครงการอีกครั้งหนึ่ง หากมีการเปลี่ยนแปลงจะได้แก้ไขได้ทันที่

๒.๑.๗ แนวคิดเกี่ยวกับโครงการปฏิบัติการฐาน

ในเรื่องการพัฒนาวัดผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดจากงานวิชาการแล้วพบว่ามีนักวิชาการที่
กล่าวถึงความหมาย แนวคิดและแนวทางในการพัฒนาวัดไว้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) ความหมายของวัด

คำว่า “วัด” เป็นคำเรียกชื่อศาสนสถานแบบคำไทย โดยที่มาของคำว่า “วัด” นี้ยังไม่มีข้อ
ยุติ บางคนอธิบายว่า มาจากคำว่า “วตวา” ในภาษาบาลี แปลว่า เป็นสถานที่สนทนาธรรมบ้างก็ว่ามา
จากคำว่า “วัตร” อันหมายถึง กิจปฏิบัติหรือหน้าที่ของพระภิกษุที่พึงกระทำหรือแปลอีกอย่างว่า การ
จำศีลซึ่งวัด (วัตร) ตามนัยยะนี้จึงน่าจะหมายถึง สถานที่ซึ่งพระภิกษุสงฆ์ใช้เป็นที่พักจำศีลภาวนาหรือ
สถานที่ที่พระภิกษุสงฆ์ใช้ปฏิบัติภารกิจที่พึงกระทำนั่นเองแต่ก็มีบางคนสันนิษฐานว่ามาจากคำว่า “วัด
วา” หมายถึง การกำหนดขอบเขตของดินแดนที่สร้างเป็นศาสนสถาน เพราะวัดก็ว่ามีความหมาย
อย่างเดียวกัน คือการสอบขนาดหรือปริมาณของสิ่งต่าง ๆ เช่น ความยาว ความกว้าง เป็นต้น วัดในนัย
ยะอย่างหลังนี้จึงหมายถึงพื้นที่เกณฑ์มาตรฐานการพัฒนาวัด

วัดเป็นสถานที่ให้คนทั้งหลายได้ประกอบกุศลกรรม มีการให้ทาน การรักษาศีล การ
ภาวนา การเทศน์ รวมทั้งงานประเพณีบันเทิงต่าง ๆ ตามโอกาส นอกจากวัดที่ตั้งอยู่ในแหล่งที่มี
ประชากรหนาแน่นอย่างในเมืองแล้ว วัดมักจะตั้งอยู่ห่างจากแหล่งชุมชน เพื่อความวิเวกในการปฏิบัติ
ธรรม แต่ก็กลัวพอที่คนในชุมชนจะไปปฏิบัติกิจการกุศลได้โดยสะดวก

๒) ประวัติการสร้างวัดในพระพุทธศาสนา

ในสมัยพุทธกาลระยะเริ่มแรกนั้นพระสงฆ์ยังไม่มีที่อยู่อาศัยประจำ ได้จาริกไปเพื่อเผยแผ่หลักธรรมศาสนาให้กว้างขวาง ออกไปเพื่อเป็นการยังประโยชน์สุขแก่ชนหมู่มากตามที่พระพุทธเจ้า ได้สั่งสอนไว้ ดังปรากฏในพระไตรปิฎกว่า “ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย”^{๒๓}

การจาริกไปในที่ต่าง ๆ ย่อมทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้มากกว่า เพราะการจาริกออกไปในที่ต่าง ๆ ทำให้พระสงฆ์ได้เห็นสภาพที่แท้จริงหรือปัญหาที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนและใกล้ชิด สามารถหาวิธีการมาแก้ไขปัญหาหรือวิธีการเผยแผ่ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมนั้นซึ่งทำให้การเผยแผ่ประสบความสำเร็จได้ดีกว่าและยังเป็นการละความยึดมั่นถือมั่นในสถานที่อยู่อาศัย เพราะการมีที่อยู่อาศัยเป็นประจำนั้นย่อมเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในที่อยู่อาศัยและสิ่งของต่าง ๆ ที่ต้องสะสมไว้ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรม การจาริกจึงเป็นการฝึกปฏิบัติให้ละวางกิเลสโดยไม่รู้ตัวแต่การจาริกนี้ก็ไม่ใช่ว่าจะมีคุณอย่างเดียว พระพุทธเจ้าก็ได้แสดงถึงโทษของการจาริกไว้เช่นกัน ดังปรากฏในพระไตรปิฎกดังนี้ คือ

๑. ย่อมไม่ได้ฟังในสิ่งที่ไม่เคยฟัง
๒. ไม่เข้าใจชัดในสิ่งที่ได้ฟังแล้ว
๓. ไม่แก้สงสัยในสิ่งที่ได้ฟังแล้วบางประการ
๔. ได้รับโรคเรื้อรังอย่างหนัก
๕. ไม่มีมิตร
๖. ไม่ได้บรรลุคุณวิเศษที่ยังไม่บรรลุ
๗. เสื่อมจากคุณวิเศษที่ได้บรรลุแล้ว
๘. ย่อมไม่แก้สงสัยด้วยคุณวิเศษที่บรรลุแล้วบางประการ

จากการจาริกไปเรื่อยทำให้ผลิตเพลินจนปล่อยปละละเลยต่อการปฏิบัติธรรมเป็นต้น^{๒๔}

เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการดำรงเพศพรหมจรรย์พระพุทธเจ้าจึงได้ทรงอนุญาตให้มีวัดเกิดขึ้นเป็นที่พักอาศัยเพื่อป้องกันอุปสรรคจากธรรมชาติ คือ ความร้อน ความหนาว เป็นต้น ซึ่งเป็นอุปสรรคที่จะทำให้การปฏิบัติธรรมไม่ก้าวหน้า จึงทรงมีพุทธานุญาตเรื่องอาราม เมื่อพระเจ้าพิมพิสารได้ทูลถวายอุทยานเวฬุวันแด่พระภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข สวนเวฬุวันจึงถือว่าเป็นวัด

^{๒๓} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๓๙.

^{๒๔} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๒๑-๒๒๒/๓๖๓-๓๖๔.

แห่งแรกในพุทธศาสนา ความในพระไตรปิฎก กล่าวไว้ว่า ครั้นนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าได้เสด็จไปยังพระราชนิเวศน์ของพระเจ้าพิมพิสารจอมทัมมครุฑครั้นถึงแล้วจึงประทับนั่งบนอาสนะที่เขาจัดถวาย พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ขณะนั้นพระเจ้าพิมพิสารจอมทัมมครุฑทรงนำของเคี้ยวของอันประณีตประเคนภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ด้วยพระองค์เองกระทั่งพระผู้มีพระภาคเจ้า เสวยเสร็จแล้วทรงห้ามภัตตอาหารแล้ว ละพระหัตถ์จากบาตร จึงประทับนั่ง ณ ที่สมควร ท้าวเธอทรงดำริว่าพระผู้มีพระภาคควรประทับที่ไหนหนอ ที่แห่งใดอยู่ไม่ไกลและไม่ไกลจากหมู่บ้านนักกมนาคมสะตวกผู้ประสงค์พึงเข้าเฝ้าได้ กลางวันไม่พลุกพล่าน กลางคืนสงัด เสียงไม่อีกทีก เว้นจากการสัญจรไปมาเป็นที่กระทำกรรมลับของหมู่มนุษย์ ควรแก่การหลีกเร้นจึงมีพระราชดำริว่า อุทยานเวฬุวันของเราไม่ไกลและไม่ไกลจากหมู่บ้านนักกมนาคมสะตวก ผู้ประสงค์พึงเข้าเฝ้าได้ กลางวันไม่พลุกพล่านกลางคืนสงัด เสียงไม่อีกทีก เว้นจากคนสัญจรไปมา เป็นที่กระทำกรรมลับของหมู่มนุษย์ ควรแก่การหลีกเร้น อยู่การะนั้นเลย เราพึงถวายอุทยานเวฬุวันแด่พระภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข แล้วทรงจับพระสุวรรณภิงคารหลังน้ำน้อมถวายแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยพระราชดำรัสว่า “หม่อมฉันขอถวายอุทยานเวฬุวันนั้นแด่ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขพระพุทธเจ้าข้า” พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงรับอารามแล้วชี้แจงให้พระเจ้าพิมพิสารจอมทัมมครุฑเห็นชักชวนให้อยากรับไปปฏิบัติ เร้าใจให้อาณาญาติแล้วกล่าวปลอบขโลมใจให้สดชื่นร่าเริงด้วยธรรมะกถาแล้วเสด็จลุกขึ้นจากที่ประทับเสด็จกลับ ต่อมาพระพุทธองค์ ได้ทรงแสดงธรรมะกถา เพราะเรื่องนั้นเป็นต้นเหตุรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตอาราม”^{๒๕}

จึงถือได้ว่าสวนเวฬุวันเป็นวัดแห่งแรกในทางพระพุทธศาสนา และเป็นต้นเหตุให้พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตการมีวัดเป็นที่อยู่อาศัยแก่พระสงฆ์ แต่อาณาบริเวณพระอารามเวฬุวันยังคงไม่มีสิ่งก่อสร้างใด ๆ พื้นที่ครอบคลุมไปด้วย ป่า ต้นไม้ ภูเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชฎ ที่แจ้งและลอมฟาง ต่อมาเศรษฐีเมืองราชคฤห์ จึงได้สร้างวิหารถวายให้แก่สงฆ์เพื่อเป็นที่อยู่ป้องกันอันตราย ดังข้อความที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกตอนหนึ่งว่า “ครั้งพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันสถานที่ให้เหยื่อแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคยังไม่ได้ทรงบัญญัติเสนาสนะแก่ภิกษุทั้งหลาย และภิกษุเหล่านั้นอยู่ที่นั่น ๆ คือป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชฎ ที่แจ้ง ลอมฟาง ครั้งนั้นเศรษฐีชาวราชคฤห์ไปสวนแต่เช้าตรู่ ได้แลเห็นภิกษุเหล่านั้นเดินออกจากที่นั่น ๆ คือ ออกจากป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชฎ ที่แจ้ง ลอมฟาง ทอดสายตาลงต่ำมีการก้าวไป การถอยหลัง การมองดู การเหลียวดู การคู้แขน การเหยียดแขน นำเลื่อมใส เป็นผู้สมบุรณ์ด้วยอิริยาบถครั้นเห็นแล้วเศรษฐีชาวกรุงราชคฤห์นั้นก็มีจิตเลื่อมใสครั้นแล้วเศรษฐีชาวกรุงราชคฤห์ได้เข้าไปหาภิกษุ

^{๒๕} วิ.ม. (ไทย) ๔/๔๙/๗๑-๗๒.

เหล่านั้นแล้วกล่าวกับภิกษุเหล่านั้นว่า “ถ้ากระผมจะสร้างวิหาร พระคุณเจ้าจะอยู่ในวิหารของ กระผม หรือ” ภิกษุทั้งหลายตอบว่า “คหบดี พระผู้มีพระภาคยังไม่ได้ทรงอนุญาตวิหาร” เศรษฐี กล่าวว่า “ถ้าเช่นนั้นพระคุณเจ้าจงทูลถามพระผู้มีพระภาคแล้วแจ้งให้กระผมทราบ”

ภิกษุเหล่านั้นรับคำของเศรษฐีชาวราชคฤห์แล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค นั่ง ณ ที่สมควรได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า เศรษฐีชาวกรุงราชคฤห์ต้องการจะให้สร้างวิหารถวายข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายจะพึงปฏิบัติอย่างไร ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมกถาเพราะเรื่องนี้เป็นต้นเหตุ รับสั่งภิกษุทั้งหลาย “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเสนาสนะ ๕ ชนิด คือ วิหาร เรือนมุงแถบเดียว ปราสาท เรือนโล้น ถ้ำ” ต่อมาภิกษุเหล่านั้นเข้าไปหาเศรษฐีชาวกรุงราชคฤห์ถึงที่อยู่ ครั้นแล้วได้กล่าวต่อเศรษฐีชาวกรุงราชคฤห์ดังนี้ว่า “ท่านคหบดี พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตวิหาร แล้วบัดนี้ท่านกำหนดกาลอันควรเอาเถิด”

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเสนาสนะ ๕ ชนิดแล้วราชคหบดีได้สร้างวิหารถวาย ๖๐ หลัง โดยใช้เวลาแค่เพียงวันเดียวด้วยเหตุนี้วัดในพระพุทธศาสนาจึงมีสิ่งก่อสร้างเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก และพระพุทธเจ้าได้ให้ถวายเสนาสนะเหล่านี้แก่พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาผู้อยู่ในทั้ง ๔ ทิศ ดังพุทธพจน์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกว่า “ดูกรคหบดี ถ้าเช่นนั้น ท่านจงถวายวิหารเหล่านั้นแก่สงฆ์ในทิศทั้ง ๔ ผู้ที่มาและยังไม่ได้มา ราชคหบดีทูลรับพระพุทธดำรัสแล้วได้ถวายวิหาร ๖๐ หลังแก่สงฆ์จากทิศทั้ง ๔ ผู้มาและยังไม่ได้มา”^{๒๖}

การที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้ภิกษุสงฆ์สร้างวัดถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ ทรงอนุญาตให้พระภิกษุสงฆ์อยู่ในเสนาสนะในวัดก็เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ทรงแสดงคุณประโยชน์ของวิหารว่า วิหารย่อมป้องกัน ความหนาวร้อนและสัตว์ร้ายนอกจากนั้นยังป้องกันงู ยุง และฝนในคราวหนาวเย็น นอกจากนั้นยังป้องกันลมและแดดอันร้อนจัดที่เกิดขึ้น การถวายวิหารแก่สงฆ์ เพื่อหลีกเลี่ยงอยู่ เพื่อความสุข เพื่อเพ่งพินิจ และเพื่อเห็นแจ้ง พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงสรรเสริญว่าเป็นทานอันเลิศ เพราะฉะนั้น ผู้ฉลาดเมื่อเห็นประโยชน์ของตน พึงสร้างวิหารอันรื่นรมย์ถวายภิกษุผู้พหูสูตให้อยู่ในที่นี้เถิด อีกประการหนึ่งผู้เป็นบัณฑิตมีจิตเลื่อมใสในภิกษุพหูสูต ผู้ปฏิบัติตรง พึงถวายข้าว น้ำ ผ้า และเสนาสนะอันควรแก่ท่านเหล่านั้น ท่านเหล่านั้น ย่อมแสดงธรรมอันเป็นเหตุบรรเทาสรรพทุกข์แก่เขา ซึ่งเมื่อเขารู้ทั่วถึงแล้วจะเป็นผู้ไม่มีอาสวะปรินิพพานได้ในชาตินี้^{๒๗}

จะเห็นได้ว่า วัดในพระพุทธศาสนามีการพัฒนามาแต่ครั้งโบราณกาล จากพื้นที่ที่เป็นป่ารกชัฏ (อรัญวาสี) มาทำการปรับปรุงเปลี่ยนเป็นที่อยู่อาศัยที่สงบสงัดและได้มีการเพิ่มเติมสิ่งก่อสร้างที่

^{๒๖} วิ.จ. (ไทย) ๗/๒๙๔/๘๙-๙๑.

^{๒๗} วิ.จ. (ไทย) ๗/๒๙๔/๙๑-๙๒.

จำเป็นและเอื้อต่อการปฏิบัติประเพณีพรหมจรรย์หรือการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุสงฆ์ สามเณร และสาธุชนที่ใส่ใจในปฏิบัติประเพณีธรรม ที่มีความสะดวกสบายมากขึ้น ตามการเปลี่ยนแปลงของ สภาพแวดล้อมสังคมภายนอก ซึ่งต่อมาได้มีพุทธศาสนิกชนผู้มีจิตศรัทธา ได้สร้างถาวรวัตถุขึ้นภายในวัด โดยการมุ่งเน้นประโยชน์ในการใช้สอยสำหรับพิธีกรรมทางพุทธศาสนาหรือการให้บริการสังคมเป็น หลักมากขึ้นและถือว่าการสร้างถาวรวัตถุเหล่านี้เป็นการบำเพ็ญบุญตามวิธีการทางพระพุทธศาสนาอีกด้วย

๓) ประวัติการสร้างวัดในประเทศไทย

พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนประเทศไทย เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๖ สมัยเดียวกันกับ ประเทศลังกา ด้วยการส่งพระสมณะทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศต่าง ๆ ๙ สาย โดยการอุปถัมภ์ของพระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์อินเดีย ในขณะนั้นประเทศดินแดนส่วนนี้ไม่น้อยกว่า ๗ ประเทศได้แก่ ไทย พม่า ศรีลังกา ญวน กัมพูชา ลาว มาเลเซีย ซึ่งสันนิษฐานว่ามีใจกลางอยู่ที่จังหวัด นครปฐมของไทย เนื่องจากได้พบโบราณวัตถุที่สำคัญ เช่นพระปฐมเจดีย์ และรูปธรรมจักรวางหมอบ เป็นหลักฐานสำคัญแต่พม่าก็สันนิษฐานว่ามีใจกลางอยู่ที่เมืองสะเทิม ภาคใต้ของพม่า พระพุทธศาสนา เข้ามาสู่สุวรรณภูมิในยุคนี้ นำโดยพระโสณะและพระอุตตระ พระเถระชาวอินเดีย เดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแถบนี้ จนเจริญรุ่งเรืองมาตามลำดับ^{๒๘} สำหรับการเกิดวัดขึ้นในประเทศไทย ก็คงมีมูลเหตุเดียวกับการเกิดวัดขึ้นมาในสมัยพุทธกาล คือเมื่อพุทธศาสนาจากอินเดียได้แพร่หลายเข้ามาสู่ประเทศไทยครั้งแรกโดยชาวอินเดียเป็นผู้นำพระพุทธศาสนาเข้าไปทำการสั่งสอนให้ชาวไทยโดยทั่วไป จนเกิดความศรัทธาเลื่อมใสและประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนในศาสนา เมื่อศาสนิกชนมากพอสมควรแล้วก็ได้ไปขอพระบรมธาตุและคณะสงฆ์มาจากอินเดียแล้วสร้างพุทธเจดีย์ที่บรรจุพระบรมธาตุและผู้ศรัทธาที่ประสงค์จะบวชก็ขอบรรพชาอุปสมบทต่อพระสงฆ์ที่มาจากอินเดีย จึงเกิดมีการสร้างวัดและสังฆมณฑลขึ้นเพื่อใช้ในการประกอบศาสนากิจตามมาภายหลัง^{๒๙} และวัดในเมืองไทยได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นในชุมชนที่ขาดเสียมิได้ ทุกชุมชนต้องมีวัดประจำเป็นของตนเอง เพราะถ้าไม่มีวัด ประจำชุมชน

เมื่อต้องการจะทำบุญ หรือฟังธรรม ก็ต้องไปที่วัดของชุมชนอื่น ซึ่งเป็นการไม่สะดวกเนื่องจากชุมชนไปพึ่งพาวัด ไม่เพียงแต่ในทางด้านกิจกรรมศาสนาเท่านั้น แต่รวมไปถึงกิจการทางด้านสังคมด้วยฉะนั้นชุมชนทุกแห่งจึงต้องมีวัด แม้จะเป็นวัดขนาดเล็ก ๆ มีแต่โบสถ์หรือวิหารแต่อย่างเดียว

^{๒๘} สุชีพ ปุญญานุภาพ, ประวัติศาสตร์ศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๐๙.

^{๒๙} สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, มูลเหตุแห่งการสร้างวัดในประเทศไทย, (พระนคร: กรมศิลปากร, ๒๕๐๓), หน้า ๑๔.

ไม่ได้สร้างอย่างใหญ่โตหรูหราเพราะเป็นการช่วยกันสร้างคือสร้างไปตามฐานะและกำลังศรัทธาของคนในชุมชนนั้น ไม่คำนึงถึงรูปแบบที่หรูหราหรือความสวยงามเท่าใดนัก แต่ถ้ามีกำลังเพียงพอที่จะสร้างให้ใหญ่โตหรูหราได้ ก็สร้างไปตามความสามารถที่มีอยู่ สรุปลแล้วการสร้างวัดในประเทศไทยนั้น มีเจตนาเพื่อให้สำเร็จประโยชน์ในกิจการพระศาสนาตามวัตถุประสงค์อันมีมาแต่เดิมเพื่อเป็นศูนย์กลาง ในการประดิษฐานพระพุทธรูปศาสนา ในสังคมทั้งที่เป็นชนบทในเมือง ทั้งนี้เพื่อให้พระพุทธรูปศาสนาแพร่หลายสู่พลเมืองได้ทุกระดับชั้นและคนในสังคมได้โอกาสเข้าถึงพระพุทธรูปศาสนาได้สักการบูชา คือ เป็นที่ประดิษฐานเจตียนุสรณ์สำคัญต่าง ๆ เช่น พระบรมสารีริกธาตุแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งบรรจุในพระสถูปเจดีย์บ้าง และยังมีพระธรรมคำสอนซึ่งเขียนหรือจารึกเป็นลักษณะพระธรรมเจดีย์ มีเก็บอยู่ในหอพระไตรปิฎกสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเหตุจำเป็นต้องการสิ่งก่อสร้างที่เป็นสถาปัตยกรรมเพื่อรับรองหรือเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี และยังจะต้องมีความสำคัญในการส่งเสริมให้สมกับฐานะแห่งปูชนียสถานทางพระพุทธศาสนาอีกด้วยนอกจากนี้ยังเป็นสถานที่พำนักแห่งคณะสงฆ์ผู้มีหน้าที่และภาระในการสืบทอดพระพุทธศาสนาและยังได้ใช้เป็นสถานที่กระทำสังฆกรรมต่าง ๆ ตามประเพณีในศาสนาเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา คือให้การศึกษาแก่บุตรตามประเพณีของชนชาวไทย และ ประการสำคัญยิ่งก็เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่บรมศีลธรรมจรรยาแก่วิญญชนทั้งหลายอีก ประการหนึ่งด้วย

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้อธิบายว่า สถาบันวัดถือได้ว่าเป็นอีกองค์กรหนึ่งที่จะต้องมีการพัฒนาให้ควบคู่ไปกับสังคมแบบค่อยเป็นค่อยไปและพึ่งพาอาศัยกันและการพัฒนาทั้งหมดทั้งมวลนี้จะต้องมีเกณฑ์และมาตรฐานในกรอบและอยู่ในหลักการเดียวกันถึงจะมีการพัฒนาไปในทางเดียวกันและสมเหตุสมผลอย่างมีทิศทางร่วมกัน การสร้างวัดมีมาแต่โบราณกาลเมื่อประชาชนมีจิตศรัทธาในบวรพุทธศาสนา ได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่ใดก็มักจะสร้างวัดขึ้นแล้วนิมนต์พระสงฆ์ไปพำนัก เพื่อบำเพ็ญบุญกุศลประกอบศาสนกิจ ตามประเพณีที่สืบทอดกันมาในอดีตวัดเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้ใช้เป็นสถานศึกษาอบรม ให้มีความรู้ในด้านวิชาชีพตำราแพทย์ แผนไทย และศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ เป็นสถานที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลเป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครอง รวมทั้งเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน ดังนั้นวัดจึงเป็นสถานที่ที่สำคัญยิ่งในการสืบทอดพระพุทธศาสนาตลอดมา จึงถือได้ว่าวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทยทั้งอดีตและปัจจุบัน ปัจจุบันการสร้างวัดตั้งวัดจะต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามขั้นตอนของทางราชการ เมื่อการสร้างวัดตั้งวัดได้เสร็จสิ้น ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเป็นวัดที่ถูกต้องและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ขึ้นทะเบียนไว้ในทะเบียนวัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแล้วจึงถือว่าวัดนั้นเป็นวัดโดยสมบูรณ์ โดยเจ้าอาวาสมีหน้าที่ทำนุบำรุงรักษาวัดจัดการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดีในการนี้ต้องดูแลบริหารกิจการภายในวัดอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการปกครอง การศึกษาการปฏิบัติและอื่น ๆ ให้มีความก้าวหน้าถูกต้องเป็นระเบียบเพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของพุทธศาสนิกชน

ทั่วไป ซึ่งหมายถึง การพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาวัดนั่นเองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้มีข้อบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นวัดดังนี้

มาตรา ๓๑ วัดมีสองอย่าง

๑ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา หมายถึง วัดที่ถูกให้ขึ้นทะเบียนเป็นวัดถูกต้องตามกฎหมายโดยพระราชทานทรงพระราชทานตราตั้งวัด หรือ ที่เรียกว่า เขตสงฆ์ที่แยกออกจากเขตบ้านคนละส่วน

๒ สำนักสงฆ์ให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล หมายถึง ที่พำนักของสงฆ์ที่ยังไม่จัดเป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมายยังไม่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นวัดโดยสมบูรณ์ แต่ยังเป็นสถานที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของชาวพุทธได้ไม่ขัดต่อกฎหมายแต่อย่างใด

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาส

เจ้าอาวาสถือได้ว่าเป็นพระสังฆาธิการ หรือพระผู้ที่มีหน้าที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายหรือเทียบเท่ากับข้าราชการทั่วไปในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ภายในอำนาจหน้าที่โดยทางมหาเถรสมาคมได้ให้อำนาจหน้าที่โดยการกำหนดเป็นผู้มีอำนาจดูแลกิจการพระพุทธศาสนาทั้งหมดทั้งสิ้นภายในวัดโดยหน้าที่ซึ่งประกอบด้วย^{๓๐}

- ๑) บำรุงรักษาวัดจัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- ๒) ปกครองดูแลและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัยกฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- ๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรม และสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
- ๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

กล่าวได้ว่า เจ้าอาวาสมีหน้าที่ตามหลักนิติธรรม ในการดูแลสอดส่องศาสนสมบัติของวัด การดูแลปกครองเหล่าพระภิกษุภายในวัดทั้งสงบเรียบร้อย เผยแผ่ธรรมะ สนับสนุนการพัฒนาทุกรูปแบบ เอื้อเฟื่องงานกิจการพระศาสนาว่าด้วยประเพณีของชาวพุทธที่หลากหลาย

สรุปได้ว่า วัดในประเทศไทยนั้นเริ่มตั้งแต่มีการนำเอาพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ในดินแดนประเทศไทยซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย วัดต่าง ๆ ได้มีการพัฒนาปรับสภาพให้เข้ากับยุคสมัยเรื่อยมา จะเห็นได้ว่าวัดในสมัยก่อนมักจะมีสิ่งปลูกสร้างที่ทำด้วยไม้ ซึ่งวัสดุอุปกรณ์หาง่ายและการ

^{๓๐} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๕๔), หน้า ๘-๙ .

ก่อสร้างก็ต้องตามพระธรรมวินัยและเพื่อให้วัดมีความเป็นมาตรฐานการพัฒนามากขึ้นจึงได้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ขึ้นมากำกับอีกที่^{๓๑}

๒.๑.๘ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัด

๑) ความหมายของการพัฒนาวัด

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นถึงความหมาย “การพัฒนา” ไว้ว่า การทำความเจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางเจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางดีและพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของคำว่า “วัด” ไว้ว่า สถานที่ทางศาสนา โดยปรกติมีโบสถ์วิหารและที่อยู่ของสงฆ์หรือนักบวชเป็นต้น^{๓๒} หากนำทั้งสองคำมารวมกัน คือการพัฒนาวัด ก็จะได้ความหมายว่า การทำสถานที่ทางศาสนาให้เจริญ การเปลี่ยนแปลงสถานที่ทางศาสนาในทางเจริญขึ้นและไปในทางที่ดีขึ้น

การพัฒนาวัด หมายถึง การปรับปรุงสภาพวัดและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดจนกระทั่งมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวัด ดังนี้

๑.๑) พัฒนาวัดให้เกิดความรู้สึกแก่ชุมชนในท้องถิ่นนั้นว่าวัดเป็นของตน มีความรู้สึก ห่วงเห่นและช่วยกันดูแลรักษา

๑.๒) สร้างสภาพวัดให้มีความหมาย ๕ ประการ คือ

- เป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสามเณร
- เป็นที่บวชเรียนศึกษาปฏิบัติธรรม
- เป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของชาวบ้าน
- เป็นที่ที่ชาวบ้านได้เข้ามาหาความสงบทางกายทางใจ
- เป็นศูนย์กลางสำหรับทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันของชาวบ้าน

๑.๓) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่น วัดต้องสะอาดร่มรื่น มีการจัดกิจกรรมเพื่อประชาชน มีความพร้อมที่จะให้บริการแก่ประชาชนที่เข้าวัดเพื่อบำเพ็ญกุศล ศึกษาพระธรรมวินัย และหลักพระพุทธศาสนา

^{๓๑} พระมหาเกริกชัย เรืองไธสง, “แนวทางการพัฒนาวัดตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในจังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕.

^{๓๒} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๑๐๕๙.

๑.๔) สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่น ในการติดต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ การจัดกิจกรรมเพื่อการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพ ซึ่งควรให้วัดเป็นศูนย์กลาง

๑.๕) ให้เกิดการยอมรับตลอดไปว่า วัดกับชุมชนนั้น ๆ เป็นหน่วยงานเดียวกัน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน^{๓๓}

๒) การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้อธิบายไว้ว่า วัดในฐานะองค์กรชุมชน ประเภทหนึ่งซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับประชาชนหรือชุมชนในเขตพื้นที่วัดและอาณาบริเวณใกล้เคียง มากกว่าองค์กรชุมชนอื่น ในการพัฒนาวัดตามมาตรฐานที่กำหนดนั้น วัดควรจะมีบทบาทในการทำหน้าที่และมีกิจกรรมโดยเจ้าอาวาสและคณะกรรมการของวัดจะต้องมีระบบการบริหารจัดการวัดที่ทันสมัย มีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่มีความ โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้ชุมชนมีความไว้วางใจ (Trust) เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงได้กำหนดกรอบในการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน ซึ่งจะทำให้วัดทราบถึงสภาพการพัฒนาในข่ายที่พึงประสงค์ร่วมกันซึ่งจะต้องมีขอบเขตหรือกรอบการพัฒนาที่แน่นอนชัดเจน จึงจะทำให้เกิดความรัดกุมในการที่จะไม่ทำให้เกิดความแทรกซ้อนในบริบทที่ไม่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัด อันจะทำให้เกิดความเป็นเอกภาพของเป้าหมาย ประกอบด้วยการพัฒนาวัดตามหมวดต่าง ๆ ๖ หมวดดังนี้

หมวดที่ ๑ การสาธารณูปการ

การดำเนินการปรับปรุงพัฒนาวัดในด้านการสาธารณูปการ คือการปรับปรุง แก้ไขเปลี่ยนแปลงตกแต่ง เสริมสร้างในตัวโครงสร้างของวัดในด้านวัตถุ หรือสิ่งก่อสร้างทุกอย่าง ภายในวัด คลองน้ำ สระน้ำ ต้นไม้ เป็นต้น มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

ก) บริเวณภายในบริเวณวัด มีสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นเหมาะสม ส่งเสริมสภาพความเป็นรมณีสถาน เป็นสภาพที่มองได้ด้วยตาและสัมผัสได้ทางกาย เช่น ความรื่นรมย์ กลิ่นที่พึงประสงค์ ความสะอาด เป็นระบบ เป็นสัดส่วนน่าทัศนา โดยควรดำเนินการในสิ่งต่าง ๆ ดังเช่น

๑) ป้ายชื่อวัดต้องตั้งในที่ที่เหมาะสม มีขนาดที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ มีความสง่างาม

^{๓๓} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๕๔), หน้า ๘๔.

๒) แผนผัง ดัดตั้งไว้ในที่ที่เปิดเผย แสดงอาณาเขตและรายละเอียดสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัดชัดเจน

๓) ป้ายเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ ของวัด แสดงหรือเผยแพร่การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด

๔) ป้ายประวัติวัดโดยย่อ เพื่อแสดงประวัติวัดเผยแพร่กับบุคคลทั่วไป

๕) ป้ายนิเทศข้อมูล เพื่อแสดงจำนวนสถิติข้อมูลต่าง ๆ ของวัด

๖) ป้ายคติธรรม พุทธภาษิต เพื่อเผยแพร่คติธรรมหรือพุทธภาษิต เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ หรือคติธรรมสอนใจแก่บุคคลที่เข้ามาในวัด

๗) มุมหนังสือเพื่อส่งเสริมการอ่าน เพื่อเป็นช่องทางในการเรียนรู้แก่บุคคลทั่วไปที่สนใจ

ข) การปรับปรุง พัฒนา ดูแลรักษาสสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในวัด

๑) บริเวณวัดสงบร่มรื่น

๒) มีการจัดบริเวณวัด สถานที่ เป็นระเบียบ

๓) มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย

๔) มีบริเวณปลูกดอกไม้ ไม้ประดับเพื่อความร่มรื่นสวยงาม

๕) มีการจัดพื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อน

ค) ความสะอาด/มั่นคงแข็งแรงของอาคารเสนาสนะต่าง ๆ

๑) ความสะอาด ของอาคารเสนาสนะและภายในบริเวณวัด

๒) ความมั่นคงแข็งแรง ของอาคารเสนาสนะมีความมั่นคงปลอดภัยต่อการพำนักอาศัย ใช้ประโยชน์ หรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

ง) วัดมีสิ่งปลูกสร้าง และอาคารเสนาสนะต่าง ๆ เพียงพอและเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ สภาพสะอาด มั่นคงแข็งแรง

๑) อุโบสถ คือสิ่งปลูกสร้างที่กำหนดเป็นเขตเป็นสีมา ใช้อุปสมบทและทำสังฆกรรม

๒) กุฏิ คือเสนาสนะที่เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์ภายในวัดนั้น ๆ

๓) ศาลา คือสิ่งปลูกสร้างเอนกประสงค์ ใช้ทำสังฆกรรมทั้งฝ่ายพระสงฆ์และฝ่ายคฤหัสถ์

๔) เมรุ คือสิ่งปลูกสร้างที่ใช้ประกอบพิธีฌาปนกิจศพของวัด

๕) วิหาร คือสิ่งปลูกสร้างสำหรับการแสดงธรรม ปฏิบัติธรรมและใช้งานแบบรวม

๖) ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์ คือสิ่งปลูกสร้างเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของวัดและชุมชน

๗) ถนนและทางเท้าภายในวัด คือ ตรอก ซอก ซอย ภายในวัดใช้เดินไปมาหาสู่

๘) เจดีย์ คือปูชนียสถานเป็นที่บรรจุกระดูกของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์

๙) รั้ววัด/กำแพงวัด คือรั้วที่กั้นเขตวัดให้เป็นสัดส่วนเพื่อให้หมายรู้อย่างชัดเจน

จ) การบริหารจัดการและดูแลศาสนสมบัติของวัด โดยวัดได้ดำเนินการใหม่เพื่อให้สามารถ บริหารจัดการวัดอย่างเป็นระบบ ได้แก่

- ๑) การจัดทำบัญชีการเงินของวัดได้แก่ บัญชีรายรับ-รายจ่าย
- ๒) การจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด ได้แก่ การสำรวจทำบัญชีทรัพย์สินของวัดมีอยู่
- ๓) การแต่งตั้งไวยาวัจกรของวัดได้แก่ การแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่แทนพระสงฆ์
- ๔) การแต่งตั้งคณะกรรมการวัด ได้แก่ การแต่งตั้งสรรหา บุคลากรเพื่อร่วมดูแลพัฒนาวัด

สรุป การจัดการให้วัดเป็นสถานที่ ๆ น่าอยู่ น่าชื่นชมแก่ประชาชนทั่วไป วัดจะต้องทำการจัดการทางด้านตัววัดทั้งหมดใหม่ เริ่มตั้งแต่การจัดแผนผังบริเวณวัดสิ่งปลูกสร้างและสิ่งแวดล้อมให้ได้สัดส่วนเหมาะสมและเป็นแนวสไตร์เดียวกันทำให้เกิดความสะอาด ไม่มีขยะส่งกลิ่นเหม็น สิ่งก่อสร้าง ๆ มาเพื่อประโยชน์ที่แท้จริงทั้งยังต้องแข็งแรงทนทานมั่นคง ทั้งยังคอยดูแลปกป้องสมบัติของวัดอย่างเอาใจใส่

หมวดที่ ๒ ด้านการปกครอง

การดำเนินการการบริหารจัดการด้านการปกครอง ได้แก่ การวางแบบข้อวัตรข้อปฏิบัติ กฎ กติกา มารยาท คำสั่ง มติ การตั้งกฎในการให้ศึกษา การดูแลเรื่องสวัสดิการ เช่น การมอบรางวัล ใน โอกาสที่สอบได้มหาเปรียญ หรือเรียนจบและผลักดันสนับสนุนให้เรียนในชั้นต่อไป มีแนวทาง การดำเนินการดังนี้

ก) การจัดทำระเบียบปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคลากรภายในวัด

- ๑) มีระเบียบปฏิบัติกิจวัตรพระภิกษุสามเณร
- ๒) มีระเบียบปฏิบัติของศิษย์วัดและผู้อยู่อาศัยในวัด
- ๓) มีระเบียบปฏิบัติสำหรับบุคคลที่เข้ามาร่วมหรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัด

ข) มีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

- ๑) เจ้าอาวาสได้มีการมอบหมายหน้าที่บุคลากรภายในวัดตามความรู้ความสามารถ
- ๒) จัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด
- ๓) จัดทำทะเบียนประวัติไว้เป็นหลักฐาน
- ๔) จัดทำสมุดเยี่ยม

ค) การพัฒนาและสวัสดิการ

- ๑) มีการประชุมอบรมพระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด
- ๒) มีการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่พระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด
- ๓) มีการประชุมคณะกรรมการวัดสม่ำเสมอ

๔) มีการวางแผนการดำเนินงานและโครงการพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง

สรุปความได้ว่า เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในวัดนั้น ๆ วัดจะต้องมีกฎระเบียบ สังคม กฎ กติกา คำสั่ง และมติของวัดเพื่อให้สมาชิกทุกรูป/คน ได้ปฏิบัติตามเพื่อให้เกิด ความสงบเรียบร้อย

หมวดที่ ๓ ด้านการศาสนศึกษา

การดำเนินการด้านการศาสนศึกษา ได้แก่ การจัดการศึกษาขึ้นในวัดทุกวัด โดยเฉพาะช่วงเข้าพรรษา ซึ่งเป็นการศึกษาโดยตรงของพระภิกษุ-สามเณร หมายถึง การศึกษาทางธรรมเท่านั้น เช่น การเรียนรู้ข้อธรรมในทางพระพุทธศาสนา การเรียนรู้พระราชนิพนธ์ของพระพุทธเจ้า การเรียนในเรื่องพระวินัยหรือกฎหมายของพระ การเรียนรู้พิธีทางพระพุทธศาสนา และยังรวมถึง การศึกษานอกวัด ได้แก่ การเรียนต่อในชั้นมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันทางคณะสงฆ์ผู้ปกครองระดับประเทศได้ให้ความสำคัญมากขึ้น มีแนวทางการดำเนินการดังนี้

ก) การจัดการ/จัดใหม่เพื่อการศาสนศึกษาในวัด

- ๑) จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในวัด
- ๒) จัดสอนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน นักศึกษา ประชาชน ภายในวัด
- ๓) จัดพระภิกษุไปสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา
- ๔) จัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด
- ๕) จัดห้องสมุดทางพระพุทธศาสนาในวัด

ข) การส่งเสริมการศาสนศึกษา

- ๑) ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรศึกษาพระปริยัติธรรม
- ๒) ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและบุคลากรในวัดศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา
- ๓) ส่งเสริมให้ศิษย์ของวัดได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สรุปความได้ว่า การพัฒนาบุคลากรทางศาสนา เพื่อที่จะมาเป็นผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยการสร้างทรัพยากรบุคคลให้เกิดมีความรู้โดยการจัดให้มีการเรียนการสอนภายในวัด และการสนับสนุนการศึกษานอกวัดด้วยเพื่อการการพัฒนาศักยภาพให้บุคลากรรุ่นหลังเป็นผู้ที่มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม

หมวดที่ ๔ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การดำเนินการด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การอนุเคราะห์ทางด้านอาคารสถานที่ให้มีการใช้สถานที่ในการศึกษาแก่ประชาชน หรือ นักเรียนทั่วไป การส่งเสริมสนับสนุนด้านกำลังทุนทรัพย์ มีแนวทางการดำเนินการดังนี้

ก) การจัดตั้งโรงเรียน ศูนย์อบรม ชมรมต่าง ๆ ในวัด

- ๑) จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ศีลธรรม
- ๒) จัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพ
- ๓) จัดตั้งชมรมต่าง ๆ เพื่อรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

ข) การส่งเสริมหรือสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์

- ๑) ส่งเสริม/สนับสนุน ด้านการศึกษาให้กับโรงเรียนหรือหน่วยงานราชการต่าง ๆ
- ๒) ส่งเสริม/สนับสนุนประชาชนในการส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ
- ๓) ส่งเสริม/สนับสนุนกองทุนการศึกษาต่าง ๆ ให้แก่เด็กยากจนหรือผู้ด้อยโอกาส

สรุปความได้ว่า วัดเป็นศูนย์การจัดกิจกรรมทางการศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ทั้งของชุมชนและของชาติ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนทางการศึกษาโดยการให้ใช้สถานที่ การช่วยในเรื่องกำลังทรัพย์

หมวดที่ ๕ ด้านการเผยแผ่

การดำเนินการด้านการเผยแผ่ ได้แก่ การจัดให้มีกิจกรรมที่มุ่งเน้นไปในทางจรรโลงความสามัคคีและข้อปฏิบัติร่วมกันของชาวพุทธ เช่น ทำบุญ ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความจงรักภักดีต่อสถาบัน เช่น ทำกิจกรรม ส่งเสริมประเพณีเก่าแก่ของชุมชนเพื่อการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดีงามของท้องถิ่น เช่น ประเพณีชักพระ ประเพณีแข่งเรือ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ได้ให้ผลในทางอ้อมแก่พุทธศาสนิกชนเป็นอย่างดี มีแนวทางการดำเนินการดังนี้

ก) การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา เป็นต้น

- ๑) การทำบุญตักบาตร
- ๒) แสดงธรรมเทศนา
- ๓) การจัดปฏิบัติธรรม
- ๔) การเวียนเทียน
- ๕) การจัดนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ข) การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์

- ๑) การทำบุญตักบาตร
- ๒) การแสดงธรรมเทศนา
- ๓) การจัดปฏิบัติธรรม
- ๔) การจัดนิทรรศการที่เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ

ค) การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญตามประเพณีของท้องถิ่น

- ๑) ทำบุญตักบาตร
- ๒) การแสดงธรรมเทศนา
- ๓) การปฏิบัติธรรม
- ๔) กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม/ประเพณี
- ๕) การจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ง) กิจกรรมอื่น ๆ

- ๑) การทำหน้าที่อบรมส่งเสริมศีลธรรมของพระภิกษุสามเณร เช่น ในโรงเรียน หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชนหรือประชาชนตามหมู่บ้านต่าง ๆ บุคลากรของวัดทำหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนา เช่น เป็นพระธรรมทูต พระวิปัสสนาจารย์ พระจริยานิเทศน์ เป็นต้น
- ๒) การเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารทางพระพุทธศาสนา เช่น วิชชุชุมชน การแจกหนังสือ ธรรมะ ซีดีธรรมะ หอกระจายข่าว เป็นต้น
- ๓) ภายในวัดมีมุมเรียนรู้พระพุทธศาสนา เช่น มุมหนังสือ ห้องสมุด ป้ายพุทธศาสนสุภาษิต เป็นต้น
- ๔) มีการจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม แก่เยาวชนประชาชนทั่วไป เช่น โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน บวชนกขัมมจาริณี ค่ายคุณธรรม เป็นต้น

สรุป การเผยแพร่จัดเป็นกิจกรรมอันดีงามตามโอกาสที่ทางคณะสงฆ์โดยการนำของ เจ้าอาวาสในวัดนั้น ๆ จะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทางด้านนี้ได้อย่างชาญฉลาด เนื่องด้วยในทางพระพุทธศาสนากำหนดให้มีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาขึ้นหลายวันด้วยกัน ในวันสำคัญเช่นนี้ หากวัดใดมีกำลังพอที่จะจัดการเผยแพร่แบบพหุร่วมภาคี ครบวงจรก็จะเป็นการดีมาก เช่น วันออกพรรษา จัดให้มีพิธีทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม จัดนิทรรศการ ได้ครบวงจรไปในตัว จึงเป็นการลงทุนที่น้อยแต่ให้ผลที่คุ้มค่า

หมวดที่ ๖ ด้านการสาธารณสงเคราะห์

การดำเนินการด้านการสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การไม่นิ่งเฉยต่อความเป็นไปของสังคมโดยรวม เมื่อเกิดความทุกข์ยากขึ้นในสังคม เช่น คนยากจนไร้ที่พึ่ง ผู้ประสบภัยธรรมชาติและอื่น ๆ องค์การวัดมีหน้าที่เข้าไปช่วยเหลือเกื้อกูล โดยการช่วยทางกำลังกาย สละทรัพย์ จัดกองการบุญ ผ้าป่า เพื่อช่วยเหลือ โดยเฉพาะปัจจัย ๔ เมื่อเกิดภัยธรรมชาติต่าง ๆ มักจะขาดแคลน มีแนวทางการดำเนินการดังนี้

ก) การให้ความช่วยเหลือ/สงเคราะห์ด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน

- ๑) การสงเคราะห์ผู้ยากไร้
- ๒) การช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ
- ๓) การระงับข้อพิพาท/ข้อขัดแย้งของชาวบ้าน
- ๔) การดำเนินการด้านการสาธารณสงเคราะห์อื่น ๆ

ข) การมีส่วนร่วม/สนับสนุน ด้านการสาธารณสงเคราะห์

- ๑) การอำนวยความสะดวกในการให้ใช้สถานที่ของวัดจัดกิจกรรมต่าง ๆ
- ๒) การจัดตั้งมูลนิธิ/กองทุนเพื่อการกุศล
- ๓) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมอาชีพของประชาชน
- ๔) การให้ความร่วมมือกับทางราชการเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

ค) การสร้างเครือข่าย/แนวร่วม/อาสาสมัคร/จิตอาสา เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

- ๑) วัดสร้างเครือข่ายการดำเนินงานด้านสาธณะกับองค์กรต่าง ๆ
- ๒) วัดส่งเสริม/สนับสนุน ให้มีจิตอาสาเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ๓) วัดจัดให้มีอาสาสมัคร แนวร่วมในการสอดส่อง ดูแลและพิทักษ์พระพุทธศาสนา

ง) การมีส่วนร่วมของประชาชน/ส่วนราชการ

- ๑) วัดเป็นศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน
- ๒) ส่วนราชการให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

สรุปได้ว่า วัดเป็นองค์กรที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสนใจและสนับสนุนประสานกิจการช่วยเหลืออนุเคราะห์สังคมในทุกด้านที่ฝ่ายตนมีความสะดวก โดยการให้การสนับสนุนในส่วน ที่เป็นกำลังทรัพย์ สิ่งของใช้สอย กำลังกาย ข่าวสารและยังรวมไปถึงการส่งกำลังใจไปด้วย

๒.๑.๙ วัดปฏิบัติธรรมในคัมภีร์วิสุทธิมรรค

สถานที่หรือวัดในการปฏิบัติธรรมนับว่ามีความสำคัญในการปฏิบัติ สถานที่ที่มีความเหมาะสมย่อมทำให้การปฏิบัติเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ตรงข้ามกับสถานที่ที่ไม่เหมาะสมก็เป็นอุปสรรคการภาวนาในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้แสดงลักษณะของสถานที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการ เจริญสมาธิไว้ ๑๘ ประการ ได้แก่^{๓๔}

๑) มหาวาส ที่อยู่อาศัยกว้างขวางใหญ่โตมาก ลำบากในการดูแลรักษา และถ้าผู้อยู่ด้วยกัน มีจำนวนมาก อยู่ด้วยกันด้วยความไม่สงบ ก็จะส่งเสียงอื้ออึง รบกวนการปฏิบัติธรรม แต่ถ้า

^{๓๔} พระเทพวิสุทธิกวี, บทอภิมรรคฐาน, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๘), หน้า ๙๗.

หากที่นั่นเป็นที่ใหญ่ มีผู้อยู่ด้วยกันด้วยความสงบสุข มีความสามัคคีกัน รักการปฏิบัติธรรม ก็ถือว่าเป็นสถานที่เหมาะสม ในการอยู่เพื่อปฏิบัติธรรม

๒) นวาวาส ที่อยู่อาศัยที่กำลังสร้างใหม่ ทำให้ต้องช่วยกันทำการก่อสร้าง อีกทั้งยังอาจจะมีเสียงเครื่องจักรกล หรือผู้คนที่ทำการก่อสร้าง ทำให้ไม่เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม

๓) ขรวาส สถานที่ที่ชำรุดทรุดโทรมมาก ทำให้ต้องช่วยกันซ่อมแซมไม่มีที่สิ้นสุด อีกทั้งอาจจะไม่สะอาด และต้องคอยระมัดระวังความไม่ปลอดภัยที่อาจจะเกิดขึ้นจากอุบัติเหตุของสิ่งก่อสร้างที่ตกหล่น หรือพังลงมาทำอันตรายได้ ย่อมทำให้ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม

๔) ปณณิสิตตต สถานที่ที่ติดกับถนนหนทาง ทำให้มีคนสัญจรไปมาพลุกพล่าน และอาจจะเป็นที่พักของผู้แวะเวียนมาเยี่ยมเยียน ซึ่งจะทำให้เสียเวลากับการต้อนรับดูแลมากจนไม่มีเวลาปฏิบัติธรรม

๕) โสณที สถานที่ที่ใกล้สระน้ำโดยเฉพาะสระน้ำสาธารณะ ซึ่งอาจจะมีผู้คนมาเล่นน้ำ หรือนำ น้ำนั้นไปใช้ในกิจต่าง ๆ ทำให้มีเสียงดังรบกวนการปฏิบัติธรรม

๖) ปณณ สถานที่ที่ใกล้สวนผักต่าง ๆ ย่อมมีการทำไร่ ทำสวน มีกิจกรรมหลากหลาย เช่น มีการเพาะปลูก มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตเกิดขึ้น เป็นต้น ทำให้มีเสียงเครื่องจักรกล คนงาน ซึ่งจะเป็อุปสรรคต่อการประพฤติธรรม

๗) ปุปผ สถานที่ที่ใกล้สวนดอกไม้ โดยเฉพาะในสถานที่สวนสาธารณะ ที่มักจะมีผู้คนพลุกพล่านมาชื่นชมกับความงามของดอกไม้หรือมาเก็บดอกไม้ ทำให้จอแจไปด้วยผู้คน และอาจจะมีเสียงตามมาได้ แต่ในกรณีที่สวนดอกไม้ปลูกไว้ในเขตปฏิบัติธรรม เพื่อสร้างบรรยากาศการปฏิบัติธรรมให้แก่ผู้พบเห็น ก็จะเป็นคุณประโยชน์เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมได้

๘) ผล สถานที่ที่ใกล้สวนผลไม้ ในคราวที่ต้นไม้มีผล อาจได้รับการรบกวนจากผู้มาเก็บผลไม้ หรือบางครั้งอาจจะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงวัน แมลงหวี่ มดหรือแมลงต่างๆ ซึ่งจะรบกวนในการ ปฏิบัติธรรมได้

๙) ปฏฐนียตา สถานที่ที่คนชอบไปมากราบไหว้ อาจจะเป็นสถานที่ที่น่าสนใจทางประวัติศาสตร์ สถานที่เหล่านี้อาจจะก่อให้เกิดความกังวลใจได้ เนื่องจากผู้คนที่ไปมากราบไหว้บูชาอย่างไม่ขาดสาย หรือมาเยี่ยมเยียน การจะทำสมาธิได้นาน ๆ จึงไม่ค่อยได้รับผลดีนัก

๑๐) นครสนนิสสิตตา สถานที่ที่ติดกับตัวเมือง มีผู้คนเวียนไปมาทำให้วุ่นวาย และอาจจะมี สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มักยั่วกิเลส และอุปสรรคอื่น ๆ นานัปการ

๑๑) ทารุสนนิสสิตตา สถานที่ที่ติดกับป่าไม้พิน อาจได้รับการรบกวนจากผู้มาเก็บพิน หรือ ตัดต้นไม้เพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ

๑๒) เขตตสนนิสสิตตา สถานที่ที่ใกล้กับที่นา เสียงอื้ออึงของชาวนาก่อให้เกิดความรำคาญ วัวควายเข้ามาเพ่นพ่าน

๑๓) วิสภาคานํ ปุคฺคลานํ อตฺถิตา สถานที่ที่มีบุคคลไม่ถูกกันอยู่ ก่อให้เกิดความกระทบกระทั่ง ทำให้ใจไม่สงบเป็นสมาธิ

๑๔) ปญฺณสนฺนิสฺสิตตา สถานที่ที่อยู่ใกล้ท่ารถ ท่าเรือ ผู้คนไปมาขวักไขว่ ทำให้รบกวนการปฏิบัติได้

๑๕) ปจฺจนตสนฺนิสฺสิตตา สถานที่ที่ติดกับชายแดน ซึ่งห่างไกลจากความเจริญ อาจจะมีผู้คนที่ไม่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา หรือไม่เข้าใจในการปฏิบัติ อาจจะทำให้ขัดขวางการปฏิบัติธรรมได้ หรืออาจจะมีปัจจัย และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ หาได้ลำบาก

๑๖) รชฺชสีมฺนตฺรสนฺนิสฺสิตตา สถานที่ที่เป็นชายแดนประเทศ อาจจะมีการสู้รบ หรือมีอันตรายทางด้านการเมืองมารบกวน

๑๗) อสฺปายตา สถานที่ที่ไม่สัปปายะ ไม่ปลอดภัย เช่น มีโจรภัย อุทกภัย เป็นต้น

๑๘) กฺลยาณมิตฺตานํ อลาโภ สถานที่ที่หากัลยาณมิตรไม่ได้ ไม่มีอุปัชฌาย์อาจารย์ หรือผู้ที่มีความสามารถในการคอยให้คำแนะนำและสั่งสอนในเรื่องของการปฏิบัติธรรมได้

ลักษณะอาวาสเหมาะสม ประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

๑) มีหนทางไปมาสะดวกสบาย คือ ไม่ไกลหรือไม่ใกล้จากหมู่บ้าน ที่ปฏิบัติธรรมที่ไม่อยู่ไกลเกินไปนั้นจะมีประโยชน์คือ ไม่ทำให้ร่างกายอ่อนเพลียเพราะการเดินทางไกล เมื่อร่างกายไม่อ่อนแอ ทำให้กายสบาย เมื่อกายสบาย จิตจะสงบได้ง่ายมากขึ้น นั่งทำกัมมัฏฐานก็จะไม่ลำบาก เมื่อป่วยไข้ฉุกเฉิน อาจทำให้การรักษาทำได้ทันทั่วทั้งที่ เพราะถ้าอาการป่วยอย่างถึงชีวิต การมาถึงมือหมอทันการณ์ก็อาจทำให้รักษาชีวิตไว้ได้ หรือไม่ก็อาจทำให้อาการป่วยไม่เรื้อรังเสียเวลา การปฏิบัติธรรมซึ่งบางครั้งอาการป่วยอาจยืดเยื้อเรื้อรังไปนานเป็นอาทิตย์หรือเป็นปีๆ แต่เมื่อได้รับ การรักษาที่ทันทั่วทั้งที่ก็จะทำให้โรคนั้นหายได้ภายใน ๒-๓ วัน ไม่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรม

๒) ไม่มีเสียงอีกทีก คือ กลางวันก็ไม่จอแจด้วยผู้คน กลางคืนก็เงียบสงัด

๓) ไม่มีสัตว์ร้าย สัตว์เลื้อยคลานหรือแมลงมารบกวน

๔) มีปัจจัย ๔ พอเพียง ไม่ลำบากขาดสน

๕) มีพระภิกษุพหูสูต หรือนักปฏิบัติธรรมผู้เป็นกัลยาณมิตร สามารถให้คำแนะนำเรื่อง การปฏิบัติธรรมได้

การได้ที่อยู่ซึ่งประกอบด้วยคุณสมบัติ ๕ ประการนี้ เรียกว่า อาวาสสัปปายะ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความสำเร็จในการเจริญสมาธิ พระภิกษุในบวรพระพุทธศาสนา ผู้ซึ่งสละสมบัติในทางโลกทุกอย่าง อยู่อย่างอนาคาริก คือผู้ไม่มีเรือนแล้ว ควรแสวงหาสถานที่เงียบสงบประกอบด้วยคุณสมบัติข้างต้นเพื่อปฏิบัติธรรม แต่สำหรับผู้ที่ยังต้องครองเรือน แต่ปรารถนาที่จะเจริญสมาธิก็ควรพยายามที่แสวงหาที่ที่จะทำให้สมาธิเกิดขึ้น เช่น สถานที่เงียบสงบ ปราศจากผู้คน เมื่อไม่สามารถหาที่เช่นนั้นได้ ก็ควรใช้ห้องพักสักห้องหนึ่งในบ้านของตนใช้เป็นห้องสำหรับเจริญสมาธิ

เป็นที่แน่นอนว่าหากได้สถานที่ที่มีลักษณะพิเศษซึ่งเหมาะแก่การเจริญสมาธิดังที่ได้กล่าวแล้ว ก็จะทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับจากการปฏิบัติอย่างสูงสุด แต่สำหรับผู้ที่มีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติธรรมเป็นผู้เต็มเปี่ยมด้วยศรัทธา มีฉันทะ มีความเพียรพยายามในการปฏิบัติ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ตาม เขาก็ย่อมจะสามารถทำที่นั่นให้เป็นที่เหมาะแก่การเจริญสมาธิได้

สรุปได้ว่าวัดที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรมจะลักษณะสำคัญคือมีสถานปฏิบัติธรรมที่ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติธรรมเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว เป็นสถานที่มีหนทางไปมาสะดวกสบาย ไม่มีเสียงอึกทึก ไม่มีสัตว์ร้าย มีปัจจัย ๔ มีพระภิกษุพหูสูตคอยชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติธรรมแก่ผู้ปฏิบัติได้อย่างชัดเจน

๒.๒ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัด ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยได้หลายท่าน อันแนวทางที่สำคัญในการศึกษา ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยได้คัดสรรผลงานที่เกี่ยวข้องนำเสนอ ดังนี้

พระมหาเสกสรรค์ อคฺคจาริ (แก้วทรัพย์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดในอำเภอตากฟ้าจังหวัดนครสวรรค์” พบว่า รูปแบบของวัดประกอบด้วย ๓ ส่วนหลัก คือ

๑. เขตพุทธาวาส เป็นที่ตั้งอุโบสถ เจดีย์ วิหาร ศาลาการเปรียญและสถานประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นแดนที่สงบเงียบเรียบร้อย

๒. เขตสังฆาวาส เป็นที่ตั้งกุฏิ โรงครัว หอฉัน โรงเก็บวัสดุ ศาลารับแขก เป็นส่วนพักอาศัยของพระภิกษุและสามเณร

๓. เขตสาธารณประโยชน์ เป็นเขตพื้นที่สำหรับเอื้อประโยชน์ใช้สอยในเชิงสาธารณประโยชน์ สาธารณสงเคราะห์ เช่น ลานวัด โรงธรรม ศาลาบำเพ็ญกุศล โรงเรียน พิพิธภัณฑสถาน ฌาปนสถาน^{๓๕} เป็นต้น

ราชบัณฑิตยสถาน กล่าวไว้ว่า คำว่า “วัด” เป็นคำเรียกชื่อศาสนสถานแบบคำไทย โดยที่มาของคำว่า “วัด” นี้ ยังไม่มีข้อยุติ บางคนอธิบายว่า มาจากคำว่า “วตฺวา” ในภาษาบาลี แปลว่า เป็นที่สนทนาธรรม บ้างก็ว่ามาจากคำว่า “วัตร” อันหมายถึง กิจปฏิบัติหรือหน้าที่ของพระภิกษุที่พึงกระทำ หรือแปลอีกอย่างหนึ่งว่าการจำศีล ซึ่งวัด(วัตร)ตามนัยยะนี้จึงน่าจะหมายถึง สถานที่ซึ่งพระภิกษุสงฆ์

^{๓๕} พระมหาเสกสรรค์ อคฺคจาริ (แก้วทรัพย์), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดในอำเภอตากฟ้าจังหวัดนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๓๑.

ใช้เป็นทั้งจำศีลภาวนา หรือสถานที่ที่พระภิกษุสงฆ์ใช้ปฏิบัติภารกิจที่พึงกระทำนั่นเอง แต่ มีบางคน สันนิษฐานว่ามาจากคำว่า “วัดวา” อันหมายถึงการกำหนดขอบเขตของดินแดนที่สร้างเป็นศาสนสถาน เพราะวัดก็ว่ามีความหมายอย่างเดียวกัน คือการสอบขนาด หรือปริมาณของสิ่งต่าง ๆ เช่น ความ ยาว ความกว้าง เป็นต้นวัดในนัยยะอย่างหลังนี้จึงหมายถึงพื้นที่ แต่เดิมครั้งพุทธการนั้น มีการใช้คำว่า “อาราม” เป็นคำเรียกชื่อศาสนสถานทางพระพุทธศาสนาที่ใช้เรียกเสนาสนะที่มีผู้ศรัทธาถวายพระ พุทธองค์ในระยะแรก ๆ เช่น “เชตวันาราม” หรือชื่อเต็ม ๆ ว่า “เชตวัน อนาถบิณฑิกสุต อาราม” ซึ่งหมายความว่า “สวนของอนาถบิณฑิกที่ป่าเขต” หรือ “เวฬุวนาราม” หรือ “บุปผาราม” เป็นต้น โดย “อาราม” หรือ “อาราม” แปลว่าวัดและสวนเป็นที่หนารื่นรมย์^{๓๖}

พระมหาเกริกชัย เรือไทยสง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาวัดตามมาตรฐานของ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในจังหวัดนครปฐม” พบว่า การพัฒนาวัดด้วยการพัฒนาไปใน ทิศทางเดียวกันและเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยส่วนรวมจะต้องมีการวางมาตรฐานของการพัฒนาใน องค์การนั้นไว้ อย่างมีหลักเกณฑ์เพราะถ้าหากปราศจากข้อกำหนดอันเป็นมาตรฐานแล้วก็จะทำให้องค์กรเกิดการพัฒนาไปคนละทิศทาง ซึ่งเกณฑ์ข้อกำหนดที่ว่าด้วยมาตรฐานการพัฒนาวัดถูกกำหนด ขึ้นมาโดย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและวัดทุกวัดในประเทศไทยจะต้องตระหนักถึง มาตรฐานอันนี้ เพื่อให้การพัฒนาวัดได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และง่ายต่อการควบคุมดูแลทั้งส่งผล ต่อการประเมินผลการพัฒนาต่อไป^{๓๗}

พระไพฑูรย์ อารัมภรัตน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรม ทางพุทธศาสนากรณีศึกษาเขตทวีวัฒนาจังหวัดกรุงเทพมหานคร” พบว่า ๑) ระดับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนต่อกิจกรรมทางพุทธศาสนา ในภาพรวมทั้ง ๔ ด้าน คือ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วน ร่วมดำเนินงาน การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมตรวจสอบ อยู่ในระดับมาก ๒) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมทางพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ การศึกษาและรายได้ ปัจจัยด้านสังคม คือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และระยะเวลาพักอาศัยในชุมชน ๓) ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริม กิจกรรมทางพุทธศาสนา คือ ควรมีการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญ ๆ และประเพณี ท้องถิ่นต่าง ๆ รวมทั้งการจัดบรรยายธรรมะโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมทางพุทธศาสนา

^{๓๖} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นาน มีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๖๓.

^{๓๗} พระมหาเกริกชัย เรือไทยสง, “แนวทางการพัฒนาวัดตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติในจังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕.

และเห็นควรให้ทำการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางพุทธศาสนาผ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชนในวันสำคัญต่าง ๆ และการจัดทำ CD กิจกรรมทางพุทธศาสนาเพื่อเผยแพร่ เป็นต้น^{๓๘}

กรกฎ โอภาสเจริญมงคล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารและการพัฒนาวัดโสธรจากยุคก่อตั้งสู่นาคต” พบว่า ๑) การพัฒนาวัดโสธรวรารามวรวิหารในด้านหลักการที่สำคัญต่าง ๆ จากอดีตถึงปัจจุบัน พบว่าการพัฒนาบุคลากรภายในวัดมีการฝึกอบรมมนิสัยให้มีจิตใจเข้มแข็งมีความอดทน โดยใช้หลักการทางธรรมมีพรหมวิหาร ๔ และสัปปุริส ธรรม ๗ ส่วนทางโลกเป็นแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ๒) การบริหารวัดโสธรวรารามวรวิหารจากอดีตถึงปัจจุบัน พบว่า ผู้บริหารได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับบุคลากรทั้งพระภิกษุ สามเณรและฆราวาส มุ่งเน้นการบริหารในด้านการศึกษาให้ความรู้และให้สิ่งตอบแทนแก่บุคลากร ๓) ปัจจัยสนับสนุนการบริหาร พบว่า ความเชื่อความศรัทธาในองค์หลวงพ่อบุญโสธรทำให้วัดมีงบประมาณเพียงพอในการบริหารจัดการ ๔) ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารและการพัฒนา ผู้บริหารฝ่ายบรรพชิตและฆราวาสมีวิสัยทัศน์ที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดการแตกแยกภายในองค์กรวัด ๕) แนวโน้มการบริหารและการพัฒนาพบว่าจะจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับวัดโสธร ด้านการบริหารงานภายในวัด ได้นำเอาหลักทฤษฎีของ Luther Gulick, POSDCORB มาปรับใช้^{๓๙}

พระมหาเสกสรรค์ อุดจจารี (แก้วทรัพย์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดในอำเภอตากฟ้าจังหวัดนครสวรรค์” พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด ในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด ในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกัน ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด ในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ คือวัดควรให้มีการจัดการประชุมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาในวัดด้านการวางแผน มีการบันทึกรายการต่าง ๆ ของวัด หน่วยงานราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานสำคัญที่จะผลักดันให้

^{๓๘} พระไพฑูริย์ อาร์มรัตน์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมทางพุทธศาสนากรณีศึกษาเขตทวีวัฒนาจังหวัดกรุงเทพมหานคร”, สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

^{๓๙} กรกฎ โอภาสเจริญมงคล, “การบริหารและการพัฒนาวัดโสธรจากยุคก่อตั้งสู่นาคต”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดโดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับวัดเพื่อเสริมสร้างให้ประชาชนเข้าวัด เพื่อจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชน^{๔๐}

พระมหาเกริกชัย เรือยไธสง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาวัดตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในจังหวัดนครปฐม” พบว่า ระดับการพัฒนาวัดตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างที่มี อายุ ระดับการศึกษาทางเปรียญธรรม อายุของวัดและการเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง มีระดับการพัฒนาแตกต่างกัน ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านองค์กรและปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม สามารถทำนายระดับการพัฒนาวัด ร่วมกันได้ร้อยละ ๕๕.๙๐ แนวทางการพัฒนาวัดตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในจังหวัดนครปฐม พบว่า ด้านสาธารณูปการ ควรเล็งเห็นความจำเป็นในการสร้างถาวรวัตถุที่เน้นประหยัด และเน้นสุลักษณะ ทั้งยังรักษาสีงแวดล้อม ด้านการปกครอง เจ้าอาวาสควรมีทักษะในการปกครองและมีคุณธรรมไม่ลำเอียง ด้านการศาสนศึกษา จะต้องตระหนักถึงความรู้และคุณภาพคุณภาพของชาวพุทธ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ด้านการเผยแผ่ควรสร้างบุคลากรด้านเผยแผ่ให้ และด้านการสาธารณะสงเคราะห์ ต้องมีใจใฝ่รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมอย่างไม่ทอดธุระ และไม่เห็นแก่ตัว^{๔๑}

พระเฉลิมพล มณีวรรณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารวัดเพื่อพัฒนาเป็นวัดต้นแบบ: กรณีศึกษาวัดในตำบลสำราญราษฎร์อำเภอต๋อยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่” พบว่า ด้านบุคลากรควรเริ่มต้นจากการพัฒนาบุคลากรของวัดให้มีคุณภาพในทุก ๆ ด้านให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม เป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ในด้านงบประมาณควรมีการพัฒนาและบริหารให้เป็นไปในทิศทางที่โปร่งใส อธิบายและตรวจสอบได้ ในด้านวัสดุอุปกรณ์ (สถานที่) ควรมีการพัฒนา บริหารจัดการให้เป็นระบบ หมดหนุง มีการจัดเก็บให้เป็นระเบียบเรียบร้อยตาม หลัก ๕ ส. และในด้านการบริหารจัดการ ควรมีการสนับสนุนเรื่องศึกษาสงเคราะห์ ส่งเสริมเกี่ยวกับ การดำเนินงานด้านการเผยแผ่ของพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่อย่างจริงจัง พัฒนางานด้านสาธารณสงเคราะห์ให้วัดเป็นที่พึ่งของชุมชน ส่วนข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารวัดเพื่อเป็นวัดต้นแบบ เน้นในเรื่องของการมีส่วนร่วมของบุคลากรของวัด และมีการจัดโครงการการบริหารที่เป็น

^{๔๐} พระมหาเสกสรรค์ อคฺคจารี (แก้วทรัพย์), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), บทคัดย่อ.

^{๔๑} พระมหาเกริกชัย เรือยไธสง, “แนวทางการพัฒนาวัดตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในจังหวัดนครปฐม”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๗), บทคัดย่อ.

รูปธรรม ส่วนงบประมาณ มีการจัดระบบทางด้านงบประมาณให้รัดกุม เพื่อป้องกันและรักษาผลประโยชน์ของวัดอย่างเต็มกำลังความสามารถ และด้านวัสดุอุปกรณ์ (สถานที่) ควรมีการเปิดพื้นที่ของวัดให้มากขึ้น โดยวัดเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ด้านการบริหารจัดการ ควรนำหลักการบริหารทั้งทางโลกและทางธรรม^{๕๒}

พระปลัดวรญาณ อคควชิโร (ยอดเพชร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์” พบว่า วิธีการและแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์ประกอบด้วย การทบทวนพันธกิจ การวางแผน การดำเนินการพัฒนา การติดตามและการประเมินผล ความเป็นไปได้ในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์ต้องอาศัยองค์ประกอบ ด้านกฎหมาย ด้านเศรษฐกิจ ด้านบุคลากร ด้านเทคนิค ด้านสังคม และด้านประชากรชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์ ประกอบด้วย รูปแบบ GT Model ที่เกี่ยวเนื่องกัน ๕ ส่วน ประกอบด้วย ๑) ขยับปัญญาก่อนจึงยื้อนเขยื้อนกาย ๒) ยิงให้ยิงได้ ๓) ฝนตกใส่ตุ่ม ๔) กลุ่มกัลยาณมิตรคิดถูก ๕) ต้องสุขก่อนจึงสำเร็จ^{๕๓}

๒.๓ ข้อมูลบริบทของวัดใหม่ห้วยลึก

วัดใหม่ห้วยลึก เป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ตั้งอยู่เลขที่ ๘๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลสวนป่าน อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม พื้นที่ตั้งวัดมีเนื้อที่ ๓๐ ไร่ มีอาณาเขตดังนี้ คือ ทิศเหนือ ติดถนนเข้าหมู่บ้านสวนป่านฝั่งตรงกันข้ามเป็นโรงเรียนวัดใหม่ห้วยลึก ทิศใต้, ทิศตะวันออก, ทิศตะวันตก ทั้ง ๓ ทิศ ติดกับทุ่งนาของชาวบ้าน

ความเป็นมาแต่เดิม

ตามประวัติเดิม วัดใหม่ห้วยลึกนี้ได้ตั้งอยู่ที่หมู่ ๑ ตำบลสวนป่าน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีเนื้อที่ ๒ ไร่ ๔ งาน ซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดในครั้งแรก สร้างมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๔๓ (โดยประมาณ) ซึ่งในขณะนั้นมีชาวบ้านเริ่มมาอาศัยอยู่รอบวัด จึงเห็นว่าไม่สงบ ไม่เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม ทางวัดจึงได้ย้ายออกมาตั้งอยู่ที่อยู่ปัจจุบัน คือ หมู่ที่ ๒ ตำบลสวนป่าน อำเภอเมือง

^{๕๒} พระเฉลิมพล มณีวรรณ, “การบริหารวัดเพื่อพัฒนาเป็นวัดต้นแบบ: กรณีศึกษาวัดในตำบลสำราญราษฎร์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗), บทคัดย่อ.

^{๕๓} พระปลัดวรญาณ อคควชิโร (ยอดเพชร), “การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

จังหวัดนครปฐม เท่าที่มีผู้จำได้ เจ้าอาวาสที่ปกครองวัดอยู่คือ พระอาจารย์โสฬส ในตอนนั้นมีกุฏิอยู่หลังหนึ่งซึ่งเป็นแบบรวม คือ หอสวดมนต์ หอฉันและเป็นกุฏิด้วยมีโบสถ์หนึ่งหลังแต่ยังไม่มีเมรุ เมื่อพระอาจารย์โสฬสมรณะภาพแล้ว จึงได้อาราธนาพระอธิการปลีก ขนติพโล จากวัดหนองดินแดงมาเป็นเจ้าอาวาส ครั้นพระอธิการปลีก ขนติพโล มรณภาพจึงได้กราบนิมนต์พระอธิการเสม สุธมโม ซึ่งขณะนั้นอยู่วัดพระงามมาเป็นเจ้าอาวาสในช่วงที่ท่านพระอธิการเสมได้มาอยู่ ได้มีความพัฒนาอย่างมากอย่างเห็นได้ชัด

ยุคที่มีการก่อสร้างอุโบสถครั้งแรกและการพัฒนาวัดที่มีสืบต่อกันมาโดยลำดับ

ในสมัยที่อาจารย์โสฬสปกครองอยู่ ได้สร้างอุโบสถขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อท่านมรณภาพต่อมา พระอธิการปลีก ขนติพโล ได้สร้างศาลาการเปรียญขึ้น ๑ หลังและเมรุอีก ๑ หลัง เมื่อพระอธิการปลีก ขนติพโล ได้มรณภาพลง ต่อมา พระอธิการเสม สุธมโม ได้ซื้อที่ดินเพิ่ม ๑๐ งาน เพื่อสร้างกุฏิหลังใหม่เป็นกุฏิติกปุนสองชั้น สร้างเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๓๓ ต่อมาได้สร้างหอระฆังขึ้นเป็นแบบสองชั้นพร้อมกับหอปริยัติธรรม ขึ้นด้วยพร้อมกันโดยมีบันไดขึ้น ทางเดียวกันและแยกออก ต่อมาได้ซื้อที่ดินเพิ่มขึ้นอีก ๑๔ ไร่ ๒ งาน ต่อมาได้ย้ายศาลาการเปรียญเข้ามาอยู่ข้างกุฏิหลังใหม่โดยได้ยกศาลาแล้วลากมาทั้งหลัง ต่อมาก็ได้สร้างเมรุหลังใหม่ขึ้นแทนหลังเก่าเป็นแบบเมรุลอย ราคา ๓,๘๐๐,๐๐๐ บาท จนท่านพระอธิการเสมได้มรณภาพ ในขณะนั้นท่านได้ดำรงตำแหน่งเป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นโทที่ พระครูสุโขติธรรมจารี

การพัฒนาวัดในยุคปัจจุบัน

ได้มีการสร้างเมรุต่อจากพระครูสุโขติธรรมจารีจนเสร็จ และกำลังจะสร้างศาลาบำเพ็ญกุศลขึ้นอีกหนึ่งหลัง

ประวัติการสร้างถาวรวัตถุ

๑. อุโบสถ มีลักษณะรูปทรงไทย มีมุขหน้า มุขหลัง หน้าต่างและบานประตูเป็นไม้ โครงสร้างส่วนใหญ่เป็นแบบก่ออิฐฉาบปูน เพดานเป็นไม้ สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๓

๒. ศาลาการเปรียญ เป็นศาลาสองชั้นพื้นไม้อีกหนึ่งซีกเป็นแบบปูน พื้นหินขัดหินอ่อน มีบันไดขึ้นสองข้าง ชั้นล่างเทพื้นคอนกรีต สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔

๓. ฌาปนสถาน (เมรุลอย) มีลักษณะแบบทรงไทย ทรงจัตุรมุข มีฉัตรตรงกลาง ประดับลายพร้อม ด้วยเทพพนม โครงสร้างเป็นปูน หลังคากระเบื้องเคลือบ ปูพื้นด้วยหินอ่อนขัดเงา ราคา ๓,๘๐๐,๐๐๐ บาท

๔. หอระฆัง มีลักษณะเป็นทรงไทยสูง ๒ ชั้น มีมุข ๔ มุข ติดลวดลายด้วยกระจก ทางขึ้นบันไดขึ้นมีพญานาคปั้นอยู่สองข้าง พื้นปูด้วยกระเบื้อง

๕. หอปริยัติธรรม มีลักษณะชั้นบนเป็นไม้ทรงไทย ชั้นล่างเป็นปูน ภายในเป็นห้องกว้างไว้สำหรับศึกษาพระธรรมวินัย พื้นปูด้วยหินอ่อน

ปูชนียวัตถุของวัด

หลวงพ่อดังเป็นพระประธานประจำอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปปั้น ขนาดสูง ๒.๘๐ หน้าตักกว้าง ๑.๘๐ เมตร เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่ชาวตำบลตั้งแต่สมัยเริ่มสร้างวัดเป็นต้นมา

ตามประวัติเดิมครั้งสมัยที่วัดอยู่ที่เดิมใกล้ลำคลองนั้น มีการเล่าสืบต่อกันมาว่า เดิมที่วัดนางโน อ.ท่าม่วง จ.กาญจนบุรี (ปัจจุบันคือวัดมโนธรรมาราม) ได้มีพระพุทธรูปจำนวน ๓ องค์ ได้ปรากฏขึ้นที่บริเวณแม่น้ำริมวัด และหนึ่งในพระพุทธรูปนั้นพระอาจารย์โสฬสได้นิมนต์หลวงพ่อดังมาประดิษฐานยังวัดห้วยลึกโดยล่องแพมาตามลำน้ำแม่กลองและเลี้ยวเข้ามายังลำคลองสาขาซึ่งไหลผ่านใกล้วัดใหม่ห้วยลึก และเมื่อมีการย้ายที่ตั้งของวัดมาอย่างที่ปัจจุบัน จึงได้อัญเชิญหลวงพ่อดังมาประดิษฐานเป็นองค์พระประธานประจำอุโบสถ

หลวงพ่อดังเป็นพระพุทธรูปแบบสมัยอยุธยาตอนต้น แต่เดิมองค์หลวงพ่อดังเป็นเนื้อศิลาแลง และครั้งแรกที่ชาวบ้านพบหลวงพ่อดังลอยน้ำอยู่เห็นเป็นองค์สีแดง และไม่มีใครรู้ว่าหลวงพ่อดังมีชื่อว่าอะไร ชาวบ้านจึงขนานนามกันว่า หลวงพ่อดัง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

พระพุทธรูปอีกองค์ที่ปรากฏขึ้นพร้อมกันปัจจุบันได้ประดิษฐานที่วัดจันทาราม (เดิมชื่อวัดหนองตะแคง) ต.หนองอ้อ อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี นามว่าหลวงพ่อดโณทัย (เดิมชาวบ้านเรียกว่าพระเทพนิมิตร)

ลำดับรายนามเจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก

๑. พระอาจารย์โสฬส

๒. พระอธิการปลีก ขนติพโล

๓. พระครูสุโขติธรรมจารี (เสม ทิมอ่อน) ฉายา สุธมโม ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๙ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๙ มีสมณศักดิ์ครั้งสุดท้ายที่พระครูสุโขติธรรมจารี พระครูสัญญาบัตรชั้นโท ถึงแก่มรณกรรม เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๙

๔. พระสมุห์ประยงค์ เปมสีโล ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ถึง ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๔

๕. พระปลัดมณี วัฑฒโน ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๔

คณะสงฆ์ กรรมการวัด ทายก ทายิกา ฝ่ายปกครอง ประชาชนและปราชญ์ชุมชนจึงได้ร่วมกันประชุมกำหนดแผนการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกให้สอดคล้องกับศักยภาพของวัด และหมู่บ้าน พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการ การพัฒนางาน ๖ ด้าน

คือ งานปกครอง งานศาสนศึกษา งานเผยแผ่ งานศึกษาสงเคราะห์ งานสาธารณูปการ และงานสาธารณสงเคราะห์ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ระเบียบแบบแผนของคณะสงฆ์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

วิสัยทัศน์

วัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม เป็นองค์กรแห่งการบริหารจัดการด้านศาสนาได้อย่างครบสรรพทุกภารกิจ มุ่งหวังสู่ประชาชนให้นำหลักธรรมมาพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างจิตสำนึกต่อการดำรงอยู่ของตนในสังคม

พันธกิจ (mission)

- ๑) สร้างจิตสำนึกในความเป็นภิกษุสามเณรและศาสนบุคคลที่ดีมีคุณภาพ
- ๒) ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศาสนศึกษาทุกระดับ
- ๓) จัดระบบและรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ
- ๔) จัดและส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์อย่างทั่วถึงมีคุณภาพ
- ๕) บูรณะ พัฒนาและสร้างศาสนวัตถุอย่างเหมาะสมตามหลักมัชฌิมาปฎิพา
- ๖) บำเพ็ญกิจกรรมส่วนรวมและประสานความร่วมมือทุกภาคส่วนโดยใช้หลักพุทธวิธีนำวิถีชีวิต

หลักเกณฑ์ยุทธศาสตร์ (strategies)

- ๑) เน้นฝึกอบรมพระภิกษุสามเณรทั้งสมณกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐาน
- ๒) สร้างโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- ๓) ยกระดับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน
- ๔) พัฒนาการศึกษาสงเคราะห์ตามแนวพุทธวิธีและวิถีพุทธ
- ๕) พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจและแหล่งปัญญาธรรม การวชิรธรรม และสามัคคีธรรม
- ๖) เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่สังคม ชุมชน ปัจเจกชนและสถาบันทางสังคมทุกภาคส่วน

เป้าประสงค์ (goal)

- ๑) พระภิกษุสามเณรและศาสนบุคคลในวัด ได้รับการฝึกอบรมที่ดีมีคุณภาพอย่างทั่วถึง
- ๒) พระภิกษุสามเณรในวัดได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ และมาตรฐานตามฐานานุกรม
- ๓) ศาสนสถาน ศาสนบุคคลและกิจกรรมของวัด ได้รับการพัฒนาตามสมควรแก่อัตภาพ
- ๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- ๕) การพัฒนาวัดสามารถตอบสนองความต้องการของสังคม ในด้านปริมาณและคุณภาพ

- ๖) วัดสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมคุณธรรม คุณภาพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์

- ๑) เน้นฝึกอบรมกรรมฐานทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน
 - ๑.๑) ฝึกอบรมพระภิกษุสามเณรทุกวันธรรมสวนะ และวันหยุดสุดสัปดาห์
 - ๑.๒) ฝึกอบรมและปฏิบัติธรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญของชาติ
 - ๑.๓) ปฏิบัติธุดงค์วัตร เติบงาม และเข้าค่ายอบรมคุณธรรม
 - ๑.๔) สำหรับพระภิกษุสามเณร ควรปฏิบัติตนตามหลักกัจจัตถ์ ๑๐ ประการ
- ๒) สร้างโอกาสทางการศาสนศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 - ๒.๑) สร้างและประกันโอกาสการศึกษาเล่าเรียนพระแผนกธรรมทุกชั้นทุกประโยค
 - ๒.๒) สร้างและประกันโอกาสการได้รับการอบรมวิชาธรรมศึกษาทุกชั้นทุกระดับ
 - ๒.๓) พัฒนาครูและรูปแบบ การจัดการศาสนศึกษาที่หลากหลาย และสอดคล้องกับ

วุฒิภาวะของผู้เรียน

- ๒.๔) พัฒนาหลักสูตรและแบบเรียนแผนกธรรมให้เหมาะสมแก่พระภิกษุสามเณรทุกวัย
- ๓) ยกระดับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน
 - ๓.๑) พัฒนาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่ให้เหมาะสมยุคโลกาภิวัตน์
 - ๓.๒) พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่
 - ๓.๓) พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการเผยแผ่
 - ๓.๔) คัดเลือกและสร้างพระนักเผยแผ่รุ่นใหม่
- ๔) พัฒนาการศึกษสงเคราะห์ตามแนวพุทธวิธีและวิถีพุทธ
 - ๔.๑) พัฒนาด้านบริหารจัดการตามหลักพุทธวิธีและธรรมาภิบาล
 - ๔.๒) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมระหว่าง พระ/ครู/ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน
- ๕) พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นแหล่งปัญญาธรรม การวชิรธรรมและสามัคคีธรรม
 - ๕.๑) จัดวัดให้เป็นสถานการศึกษาของชุมชน
 - ๕.๒) บริหารจัดการวัดให้เป็นสถานที่ประชุม สัมมนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชน
 - ๕.๓) ส่งเสริมบทบาทของวัดให้เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ
 - ๕.๔) อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลตามสมควร
 - ๕.๕) ร่วมมือกับส่วนราชการ เอกชน องค์กร ชุมชน และสถาบันทางสังคมในการจัดกิจกรรม

๖) เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่สังคม ชุมชน ปัจเจกชน และสถาบันทางสังคมทุกภาคส่วน

๖.๑) ส่งเสริมกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและวิถีประชาธิปไตย

๖.๒) ส่งเสริมแนวพัฒนากิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

๖.๓) ส่งเสริมวัฒนธรรม สันติสุข และสามัคคีในชุมชน

๖.๔) ส่งเสริมกิจกรรมสถาบันทางสังคมทุกภาคส่วน

๖.๕) ร่วมเสริมสร้างระเบียบวินัย เสียสละ สามัคคีและกตัญญูทศพิธราชธรรม

โดยมีนโยบายเร่งรัดพัฒนางาน ๖ ด้านให้วัดใหม่ห้วยลีกระบวรวิสัยทัศน์และเป้าหมายของการพัฒนา ๖ ด้านดังนี้

๑) นโยบายการปกครอง

๑.๑) ฝึกอบรม สอดส่องดูแล พระภิกษุสามเณรให้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคมและระเบียบแบบแผนของคณะสงฆ์อย่างเคร่งครัด

๑.๒) กำหนดให้พระภิกษุสามเณรภายในวัด ปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน เป็นประจำตลอดปี

๑.๓) ออกระเบียบปฏิบัติสำหรับพระภิกษุสามเณร เพื่อเป็นเครื่องมือของเจ้าอาวาสในการควบคุมและส่งเสริมการปฏิบัติสมณกิจของ พระภิกษุสามเณรภายในวัด

๑.๔) กวดขัน ควบคุม สอดส่องและส่งเสริมศาสนบุคคลของวัด ให้ตระหนักในหน้าที่ และมีโอกาสพัฒนาตนเอง

๑.๕) ใช้หลักปกครองวิธี และ นิคควิธี ในการปกครองและลงโทษแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ ผู้ประพฤติละเมิดพระธรรมวินัย กฎหมาย และระเบียบแบบแผนอันดีงามของวัด

มาตรการ

๑) เร่งรัดให้มีการปรับปรุงโครงสร้างงานปกครอง ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาวัด จำนวนพระภิกษุสามเณร ศาสนบุคคล และปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และภารกิจของแต่ละงานของวัดให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๒) ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำระเบียบ ประกาศ และคำสั่งต่าง ๆ ของวัด ให้สอดคล้องครบถ้วน และเป็นอุปการะการปกครองให้มีประสิทธิภาพ

๓) จัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาวัด เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน สำหรับงานบริหารงานบุคคล งบประมาณ ตลอดจนรายรับ-รายจ่าย การรับบริจาคเงินบำรุงวัด ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาค

๔) เร่งรัดพัฒนาพระภิกษุสามเณรและศาสนบุคคลของวัด ให้มีความรู้หลักธรรมคำสอน และประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย เพื่อความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนทั่วไป

๕) ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำระเบียบ ประกาศ และคำสั่งต่าง ๆ ของวัด เพื่อสอบสวนคุณสมบัติของกุลบุตรผู้ใคร่จะเข้ามาบรรพชาอุปสมบทในวัด ให้เป็นไปตามกฎหมายเถรสมาคม เพื่อป้องกันความเสียหาย อันอาจเกิดขึ้นเพราะกรณีดังกล่าว

๒) นโยบายการศึกษา

๒.๑) พัฒนาการผลิตครูผู้สอนแผนกธรรม ให้มีความรู้ความชำนาญทางวิชาการ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใสศรัทธา มีบุคลิกภาพน่ายกย่องนับถือ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ใฝ่รู้ ใฝ่คิด และรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม

๒.๒) พัฒนาระบบการบริหารจัดการศาสนศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นกระบวนการฝึกอบรมครูสอนแผนกธรรม ระบบการจัดการเรียนการสอน และวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพ

๒.๓) พัฒนาการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมให้สามารถนำไปส่งเสริมเกื้อกูลในการจัดการศึกษาอื่น ๆ

๒.๔) จัดตั้งกองทุนการศึกษาพระภิกษุสามเณรวัด เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้มีโอกาสไปศึกษาต่อในสำนักเรียนหรือสถาบันชั้นสูงต่อไป

มาตรการ

๑) เร่งผลิตและฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ให้มีประสิทธิภาพ และมีจำนวนเพียงพอแก่ความต้องการของสำนักและเกื้อกูลต่อสำนักอื่น ๆ

๒) เร่งจัดระบบบริหารกระบวนการเรียนการสอน ให้มีมาตรฐานเหมาะสมตามชั้นหรือประโยคที่เรียน และให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็น วิเคราะห์เป็นตามหลักโยนิโสมนสิการ

๓) เร่งจัดบรรยากาศ สภาพห้องเรียน และสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน และสร้างความรักความสามัคคีระหว่างครู นักเรียน ตลอดจนปลูกฝังกตัญญู กตเวทิตาธรรมต่อสถาบันพระศาสนา

๔) เร่งจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา กองทุนรักษาพยาบาล และกองทุนเพื่อศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปทั้งทางคฤหัสถ์และคฤหัสถ์ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาและส่งเสริมศาสนทายาท ให้มีความรู้ที่จะรักษาตนและพระศาสนาไว้ได้

๓) นโยบายการเผยแผ่

๓.๑) พัฒนาและผลิตพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำสำนัก ให้มีความรู้ความสามารถในการเทศนา ปาฐกถา และบรรยายธรรม ให้เหมาะสมแก่ภูมิภาวะของผู้ฟัง

๓.๒ พัฒนาทัศนคติพระภิกษุสามเณร ให้เห็นความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ว่าเป็นมูลเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคง และแผ่ขยายไปยังประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ

๓.๓ พัฒนาระบบ เทคโนโลยีและสื่อในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้มีความทันสมัยเหมาะสม เพียงพอ และมีประสิทธิภาพ

มาตรการ

๑) เร่งรัดการฝึกอบรมพระภิกษุสามเณรในวัด ให้มีความเข้าใจหลักการเผยแผ่ โดยใช้การรุดงค์พระกรรมฐาน เพื่อฝึกพัฒนาจิตใจสร้างอุดมการณ์ รวมทั้งการฝึกพัฒนาการสื่อสารในที่สาธารณะ และการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพในด้านการเผยแผ่พระศาสนา

๒) เร่งรัดปรับปรุงบริบทภายในวัดให้เป็นเสมือนห้องสมุดกลางแจ้ง เพื่อเป็นแหล่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างความเข้าใจหลักคำสอน และนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๓) ปรับปรุงบทบาทของวัดให้ตอบสนองต่อความประสงค์ของชุมชนในฐานะเป็นองค์กรนำด้านความสะอาด สงบ สว่าง

๔) เร่งรัดปรับปรุงแก้ไข ขจัดพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของศาสนบุคคล และส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรเจริญด้วยศีล สมาธิ ปัญญา งามงามด้วยสุปฏิปัตติ อุชุปฏิบัติ ญาญปฏิบัติ และสามิจิปฏิบัติ

๔) นโยบายการศึกษาสงเคราะห์

๔.๑) พัฒนาการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ตามแนวพุทธวิธี และวิถีพุทธ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในด้านพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

๔.๒) พัฒนาคุศลากร เช่น พระภิกษุ สามเณร ครู ให้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของวัด ในการอบรม สั่งสอนประชาชน และเป็นแหล่งเผยแผ่ความดี ตลอดจนปฏิบัติเป็นตัวอย่างในทางที่ชอบ

๔.๓) จัดกิจกรรมสงเคราะห์ประชาชน ให้ดำเนินการตามแนวพุทธวิธี

๔.๔) พัฒนาระบบการอบรม ให้มีปฏิสัมพันธ์กับหลักสูตรที่มีการเรียนการสอนตามปกติในโรงเรียน และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้จริง

มาตรการ

๑) เร่งรัดการจัดการศึกษาสงเคราะห์ตามแนวพุทธวิธีและหลักวิถีพุทธ สนองนโยบายของคณะสงฆ์ เพื่อคืบคนดีมีคุณภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สู่สังคมและครอบครัว

๒) เร่งรัดให้มีการปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนระบบการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ โดยยกระดับการศึกษาสงเคราะห์เป็นการศึกษาพัฒนาคุณภาพ และคุณธรรมของต้นกล้าและต้นทุนทางสังคมมนุษย์

๕) นโยบายงานสาธารณูปการ

๕.๑) พัฒนาถาวรวัตถุ เสนาสนะ และอาคารประกอบ ให้มีเอกลักษณ์ทางศิลปสถาปัตยกรรมของชาติ ศิลปะ สถาปัตยกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นโครงสร้างแข็งแรงทนทาน และประหยัด

๕.๒) พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชีวิตและชุมชนปญญาธรรม โดยการพัฒนาระบบนิเวศน์ และภูมิทัศน์ของวัด ให้เหมาะสมสอดคล้องต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

๕.๓) พัฒนาเสนาสนะที่พักอาศัยของพระภิกษุสามเณร ให้เป็นสัปปายะและมีจำนวนเพียงพอแก่ผู้อยู่อาศัย พร้อมทั้งพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้มีมาตรฐานและเหมาะสมแก่สมณสาธูป

๕.๔) พัฒนาวัดให้เป็นอาราม มีความร่มรื่น สะอาด ปลอดภัยร่มเย็น เป็นธรรมสถาน การวสสถาน และปญญสถานของชุมชน

๕.๕) พัฒนาวัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ส่งเสริม อนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมของชุมชน และเป็นศูนย์การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และของชาติ ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนตลอดจนสถาบันการศึกษาทั่วไป

มาตรการ

๑) เร่งรัดให้มีการทำแบบแปลน แผนผังวัด รูปลักษณะอาคาร ภูมิสังฆาวาส กำหนดเขตภายในวัดให้เป็นเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส เขตการศึกษา และเขตสาธารณสงเคราะห์

๒) เร่งรัดให้มีการวางแผนแม่บท เพื่อจัดทำระบบนิเวศน์ และจัดภูมิทัศน์ภายในบริเวณวัด โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ประหยัด และเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน

๓) เร่งรัดให้มีการบูรณะและก่อสร้างเสนาสนะต่าง ๆ อาทิ ศาลาบำเพ็ญกุศล ศาลาการเปรียญ ภูมิสังฆ กุฏิรับรอง หอประชุม และอาคารอเนกประสงค์ เท่าที่มีความจำเป็นและเอื้อประโยชน์แก่สาธารณชน

๔) เร่งรัดให้มีการจัดพิธีสงฆ์และศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม กฎกระทรวง ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นเพราะเหตุใดเหตุหนึ่งก็ได้

๕) จัดให้มีมาตรการในการดูแล รักษา ส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อยอันดีงามภายในวัด และจัดบริการความสะดวกแก่พระภิกษุสามเณร ส่วนราชการ หน่วยงานเอกชน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา

๖) นโยบายงานสาธารณสงเคราะห์

๖.๑) พัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและชุมชนที่อยู่ใกล้วัด ให้ความร่วมมือในการอบรม แนะนำหลักธรรมในการดำเนินชีวิตแก่ชุมชน

๖.๒) พัฒนาแนวคิดของชุมชนให้เข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๖.๓) พัฒนาองค์ความรู้การประกอบสัมมาชีพ สันติสุข วัฒนธรรมประเพณี และกตัญญูทศพิธธรรมแก่ชุมชน และสถานศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจระบอบธรรมาธิปไตย หรือธรรมาภิบาล สามารถอยู่ร่วมกันด้วยดี มีสุข

มาตรการ

๑) เร่งรัดให้มีการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและชุมชน เช่น การอบรมคุณธรรม จริยธรรม และงานชุมชนสัมพันธ์ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและสมณภาวะ

๒) เร่งรัดและจัดประชุมสัมมนาประชาคมหมู่บ้าน ประชาคมชุมชน องค์กรมหาชน ตำบล เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม

๓) เร่งรณรงค์ให้ประชาชนบำเพ็ญประโยชน์เนื่องในโอกาสวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญของชาติ ให้ลด ละเลิกการเสพเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และเล่นการพนันในเขตศาสนสถาน

๔) ร่วมกับครอบครัว ชุมชน องค์กร สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งภูมิปัญญา และสังคมคุณภาพในโอกาสต่อไป

งานปฏิบัติธรรมในวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม

ศาสนาพุทธมีวัตถุประสงค์ที่จะสอนคนเป็นผู้ประพฤติดี มีคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งการสั่งสอนอบรมเพื่อให้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมก็คือ หลักการมีมนุษย์สัมพันธ์ เช่น ความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เคารพนับถือ และให้ความไว้วางใจต่อกัน เพราะสิ่งเหล่านี้มนุษย์ทุกคนหวังที่จะได้รับจากคนอื่น เมื่อทุกคนต่างหยาบเย็นให้กันก็กลายเป็นเหตุจูงใจที่กระตุ้นให้เกิดความรัก ความศรัทธากัน

คำสอนของพุทธศาสนาถือเป็นรากฐานของมนุษย์สัมพันธ์ รวมทั้งมีแนวปรัชญาเกี่ยวกับมนุษย์สัมพันธ์อยู่ด้วย เพราะมีหลักคำสอนที่ขัดเกลาคจิตใจของมนุษย์จากระดับต่ำสุดไปถึงระดับสูงสุดคือ ตั้งแต่เข้าใจตนเองไปถึงเข้าใจผู้อื่น หากบุคคลใดปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนาแล้ว ก็ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่ได้นำหลักพุทธศาสนาไปประยุกต์เพื่อสร้างมนุษย์สัมพันธ์ เนื่องจากหลักธรรมของพุทธศาสนาหลายประการที่เป็นการสร้างความรักความศรัทธาให้กับคนอื่น และแน่นอนว่าเมื่อใครก็ตามที่นำ

หลักธรรมของพุทธศาสนาไปปฏิบัติย่อมเกิดประโยชน์แก่ตนเอง ใน 3 ระดับอันได้แก่ประโยชน์ขั้นต่ำ คือ สามารถตั้งตัวเป็นหลักฐานได้ ประโยชน์ชั้นกลาง คือ สามารถตั้งตัวอยู่ในหลักศีลธรรมได้ ประโยชน์ชั้นสูงสุด คือ สามารถดับกิเลส พ้นทุกข์ ได้อย่างแท้จริง

วัดใหม่ห้วยลึกในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนและในฐานะที่ได้รับแต่งตั้งจากมหาเถรสมาคมให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครปฐมแห่งที่ ๑๙ มีเป้าหมายให้เด็กและเยาวชน ตลอดจนประชาชนในจังหวัดนครปฐมได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติธรรมเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคลจึงเร่งรัดพัฒนาวัดให้เป็นที่พักพิงที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรมโดยดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

แนวทางในการปฏิบัติธรรมของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม

ด้วยเหตุที่ 'การปฏิบัติธรรม' นั้นมีรูปแบบหรือวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างกันไปมากมาย ตามแต่ละสำนักหรือสายอาจารย์ รูปแบบการปฏิบัติธรรมที่ไม่ได้มีขั้นตอนการปฏิบัติที่ตายตัวบันทึกอยู่ในพระไตรปิฎก ทำให้รูปแบบวิธีการปฏิบัตินั้นถูกประยุกต์ออกไปตามอาจารย์แต่ละท่าน ท่านใดได้ปฏิบัติและเห็นจริงด้วยวิธีใด ท่านก็จะนำวิธีนั้น ๆ มาสอน และสอนสืบทอดต่อกันเรื่อยมา การปฏิบัตินั้นก็ขึ้นอยู่กับจริตของคนแต่ละคนว่าจะชอบหรือเข้าถึงวิธีการปฏิบัติแบบไหนมากที่สุด แต่ไม่ว่าการปฏิบัติจะเป็นอย่างไร จุดมุ่งหมายจะมาบรรจบลงที่จุดเดียวกันคือ การเข้าใจซึ่งสัจธรรมอย่างแท้จริง ตัดซึ่งตัณหา อุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนว่าเราว่าของเรา การหลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์โดยสิ้นเชิง วัดใหม่ห้วยลึกจังหวัดนครปฐมมีแนวทางการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔

สติปัฏฐาน ๔ แปลให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คือ ฐานที่ตั้งของสติ หรือ เหตุปัจจัยสำหรับปลุกสติให้เกิดขึ้นในฐานทั้ง ๔ คือ

๑) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ การพิจารณากาย จำแนกโดยละเอียดมี ๑๔ อย่าง

๒) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ การเจริญสติ เอาเวทนาเป็นที่ตั้ง เวทนาแปลว่า การเสวยอารมณ์

๓) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน ได้แก่ การปลุกสติโดยเอา จิตเป็นอารมณ์ หรือเป็นฐานที่ตั้งจิต การทำวิปัสสนา ให้มีสติพิจารณากำหนดให้เห็นว่า จิตนี้เมื่อเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ไม่เที่ยงแท้แน่นอน ละความพอใจและความไม่พอใจออกเสียได้

๔) ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ มีสติพิจารณาธรรมทั้งหลายทั้งปวง

โดยสรุป ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน นี้คือ จิต ที่คิดเป็น กุศล อกุศล และ อัปายากฤต เท่านั้น ผู้ปฏิบัติสติปัฏฐาน ๔ ต้องทำความเข้าใจอารมณ์ ๔ ประการให้ถูกต้องคือ

๑) กาย ทั่วร่างกายนี้ไม่มีอะไรสวยงามแม้แต่ส่วนเดียว ควรละความพอใจและความไม่พอใจออกเสียได้

๒) เวทนา สุข ทุกข์ และไม่สุขไม่ทุกข์นั้นแท้จริงแล้วมีแต่ทุกข์ แม้เป็นสุขก็เพียงปิดบังความทุกข์ไว้

๓) จิต คือ ความนึกคิด เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงแปรผัน ไม่เที่ยง ไม่คงทน

๔) ธรรม คือ อารมณ์ที่เกิดกับจิต อาศัยเหตุปัจจัยเกิดขึ้น เมื่อเหตุปัจจัยดับไป อารมณ์นั้นก็ดับไปด้วย ไม่มีสิ่งเป็นอิตตาใด ๆ เลย

โครงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔

ของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม

โครงการเป็นกระบวนการทำงานที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมหลาย ๆ กิจกรรม ซึ่งมีการทำโครงการเป็นไปตามลำดับ และการทำงานจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โครงการที่ดีย่อมทำให้ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน และผลตอบแทนที่องค์กรหรือหน่วยงานจะได้รับมีความคุ้มค่า วัดใหม่ห้วยลึกได้จัดทำโครงการตามแผนพัฒนาวัดหลายโครงการ และมีโครงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน ๔ ดังนี้คือ

๑. โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน
๒. โครงการสวดมนต์ข้ามปี
๓. โครงการบวชเนกขัมมะ ในวันแม่แห่งชาติ และวันพ่อแห่งชาติ
๔. โครงการบวชเนกขัมมะในวันสำคัญทางศาสนา
๕. โครงการธรรมะสัญจร (ธรรมะเดลิเวอรี่)
๖. โครงการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา

ตัวอย่างโครงการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔ สำหรับเยาวชน

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครปฐม แห่งที่ ๑๙ วัดใหม่ห้วยลึก

๑. หน่วยงาน สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหม่ห้วยลึก
๒. ชื่อโครงการ โครงการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔
 สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครปฐม แห่งที่ ๑๙ วัดใหม่ห้วยลึก
๓. หลักการและเหตุผล

การฝึกอบรมตนเองด้วยการเจริญวิปัสสนาภาวนา หรือ วิปัสสนากรรมฐาน คือ การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามความเป็นจริง ได้แก่ หลักหรือวิธีปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญญาเห็นแจ้งตามความเป็นจริงในรูปนาม ชันธ ๕ ว่าเป็นสภาวะที่ไม่เที่ยง (อนิจจัง) เป็นทุกข์ ทนได้ยาก (ทุกขัง) เป็นสภาวะที่ไม่ใช่บุคคล ตัวตน เราเขา บังคับบัญชาไม่ได้ (อนัตตา) ก็จะสามารถสร้างสติสัมปชัญญะเพื่อยับยั้งให้จิตของเยาวชนไม่ไหลไปตามอารมณ์ปรุงแต่งซึ่งเข้ามากระทบได้มาก

โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมที่มากกระตุ้นประสาทสัมผัสในปัจจุบันมีอำนาจในการชักนำให้เกิดความโลภ และอารมณ์โกรธคัดเคืองได้ง่าย ซึ่งเป็นที่มาของความเห็นแก่ตัว หกมุ่น ก้าวร้าว จนนำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นภัยต่อตัวเขาเอง และต่อผู้อื่นในสังคม ดังที่เห็นเป็นข่าวมากมายในปัจจุบัน

ปัจจุบันสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครปฐม แห่งที่ ๑๙ วัดใหม่ห้วยลึก ตำบลสวนป่าน อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นวัดหนึ่งที่เปิดสอนการปฏิบัติวิปัสสนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔ โดยมีพระปลัดมณี วัฒนโน เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครปฐม แห่งที่ ๑๙ ได้ให้การส่งเสริมสนับสนุนแก่สถานศึกษาและเยาวชนเข้ามาปฏิบัติธรรม เพื่อปลูกฝังศีลธรรมให้กับเยาวชน ขณะนี้ได้รับการติดต่อจากทั้งหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนที่ได้นำเยาวชนมาเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ในทุกระดับชั้น รวมทั้ง ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ และประชาชนทั่วไป เป็นการปฏิบัติธรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ทั้งด้านจิตใจให้มีระเบียบวินัย และนำประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต น้อมนำเอาหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมด้วย

๔. วัตถุประสงค์

๔.๑ เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความสนใจในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔ และมีเจตคติที่ดีต่อการเจริญวิปัสสนาภาวนา

๔.๒ เพื่อช่วยขยายโอกาสในการเจริญวิปัสสนาภาวนาสู่ประชาชนตามจังหวัดต่าง ๆ

๔.๓ เพื่อช่วยให้สถานปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครปฐม แห่งที่ ๑๙ วัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม สามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการเผยแผ่พุทธศาสนากับสถาบันต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๕. เป้าหมายและระดับความสำเร็จของโครงการ

๕.๑ เป้าหมายเชิงปริมาณ

๕.๑.๑ นักเรียน นักศึกษาที่เป็นเยาวชน ในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดใกล้เคียง ในปีการศึกษา ๒๕๖๑ จำนวน ๑,๕๐๐ คน

๕.๑.๒ จำนวนนักเรียน นักศึกษา ที่เป็นเยาวชน จากจังหวัดนครปฐมและจังหวัดใกล้เคียง ไม่น้อยกว่า ๔ จังหวัด

๕.๑.๓ หน่วยงานต่าง ๆ มีการดำเนินงานการวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ของวัดใหม่ห้วยลึก ไปใช้ในการฝึกอบรมบุคลากรในหน่วยงาน ไม่น้อยกว่า ๗ แห่ง และมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า ๕๐๐ คน

๕.๒ เป้าหมายเชิงด้านคุณภาพ

นักเรียน นักศึกษาที่เป็นเยาวชนที่เข้าร่วมปฏิบัติธรรมวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ณ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครปฐม แห่งที่ ๑๙ เกิดความสนใจในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔ และมีเจตคติที่ดีต่อการเจริญวิปัสสนาภาวนา

๕.๓ ระดับความสำเร็จ

ร้อยละ 80 ของเป้าหมาย

๖.ระยะเวลาดำเนินงาน

ระหว่างเดือน พฤษภาคม – กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

๗. งบประมาณสนับสนุน

งบประมาณที่ได้รับของแต่ละหน่วยงาน

๘. สถานที่ดำเนินกิจกรรมโครงการฯ

สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหม่ห้วยลึก ตำบลสวนป่า อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

๙. วิธีดำเนินการ/การดำเนินงานตามระบบ PDCA

รายการ	ระยะเวลาการดำเนินงาน (ว/ด/ป)
ขั้นวางแผนงาน (P)	
๑. กำหนดเป้าหมายและระดับความสำเร็จของโครงการ	ตุลาคม
๒. ผู้รับผิดชอบหลัก เพื่อการวิเคราะห์และสังเคราะห์หาวิธีการและกระบวนการในการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายและระดับความสำเร็จของโครงการที่กำหนดไว้	ตุลาคม
ขั้นดำเนินการ (D)	
๑. เสนออนุมัติโครงการ	ตุลาคม
๒. ประชุม จัดเตรียม ติดต่อประสานงาน	กุมภาพันธ์
๓. ดำเนินการออกแบบและจัดพิมพ์แผ่นพับแนะนำกิจกรรม	กุมภาพันธ์
๔. ดำเนินการจัดทำวีดิทัศน์	มีนาคม
ขั้นสรุปและประเมินผล (C)	
๑. รวบรวมข้อมูลและผลการดำเนินงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายและระดับความสำเร็จของโครงการและสรุปผลการประเมินโครงการ	เมษายน
๒. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการดำเนินงาน	เมษายน

ขั้นปรับปรุงตามผลการประเมิน (A)	
๑. กำหนดแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานในครั้งต่อไป ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น	เมษายน
๒. จัดทำข้อเสนอแนะเพิ่มเติม	

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้เกิดการกระตุ้นและส่งเสริมให้เยาวชนเกิดความสนใจในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔ และมีเจตคติที่ดีต่อการเจริญวิปัสสนาภาวนา
๒. ทำให้เกิดการขยายโอกาสในการเจริญวิปัสสนาภาวนาสู่เยาวชนตามจังหวัดต่าง ๆ
๓. ทำให้สถานปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครปฐม แห่งที่ ๑๙ วัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม สามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการเผยแผ่พุทธศาสนากับสถาบันต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๔. ทำให้ทราบถึงผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของโครงการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ของเยาวชน ณ สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหม่ห้วยลึก ตำบลสวนป่า อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

๒.๓.๔ ตารางอบรมหลักสูตรโครงการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔ สำหรับเยาวชน วัดใหม่ห้วยลึก ต.สวนป่า อ.เมือง จ. นครปฐม

เวลา	รายการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบกิจกรรม
๐๘.๐๐ น.	นักเรียนลงทะเบียนรายงานตัว/พร้อมที่ประชุม	คณะครูอาจารย์
๐๙.๐๐ น.	กิจกรรมสู่อ้อมอกพระธรรม(พิธีเปิดการอบรม)	เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก
	๑.ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย	เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก
	๒.ตัวแทนคณะครูอาจารย์กล่าวรายงาน/ผู้อำนวยการฯ กล่าวเปิดงาน	ผู้อำนวยการสถานศึกษา
	๓.นักเรียนบูชาพระกราบพระ สมาทานศีล รับศีล	คณะพระวิทยากร
	๔.พิธีมอบตนเป็นศิษย์/ตัวแทนนักเรียนกล่าวคำมอบตนเป็นศิษย์	ผู้นำนักเรียน
	๕.ตัวแทนนักเรียนถวายพานดอกไม้แด่พระอาจารย์	ผู้นำนักเรียน
	๖.ประธานสงฆ์กล่าวต้อนรับและให้โอวาท/มอบนักเรียนแก่พระวิทยากร	เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก
๑๐.๐๐ น.	ติดป้ายชื่อ กลุ่มสี/แนะนำพระวิทยากร/กิจกรรม มรยาทชาวพุทธ	คณะพระวิทยากร
๑๑.๐๐ น.	พักผ่อนอย่างมีสติ	คณะพระวิทยากร
๑๑.๓๐ น.	รับประทานอาหาร/พักผ่อนอย่างมีสติ	คณะพระวิทยากร
๑๓.๐๐ น.	นักเรียนพร้อมเพรียงกันที่ห้องอย่างมีสติ	คณะพระวิทยากร
๑๓.๐๐ น.	ธรรมนิพนทนาการ/เกมคุณธรรม/ปฏิบัติธรรมตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร	คณะพระวิทยากร

	รู้สติและสัมปชัญญะเดินจงกรมระยะที่ ๑ – ๒และนั่งสมาธิ	
๑๔.๓๐ น.	พักผ่อนอย่างมีสติ	คณะพระวิทยากร
๑๕.๐๐ น.	กิจกรรมจากสื่อวีดิทัศน์ ศิล ๕ เพื่อพัฒนาจิต นรก สวรรค์ บาป บุญ	คณะพระวิทยากร
๑๖.๐๐ น.	พักผ่อนอย่างมีสติ	คณะพระวิทยากร
๑๖.๔๐ น.	รับประทานอาหาร	
๑๘.๓๐ น.	นักเรียนพร้อมกันที่ห้องประชุม/ทำวัตรเย็น/สรภัญญะ/ฝึกสมาธิ/ กระຈຈສ່ອງໃຈ/ແມ່ເມຕຕາ	คณะพระวิทยากร
๑๙.๔๐ น.	พักผ่อนอย่างมีสติ	
๒๐.๐๐ น.	ธรรมนันทนาการ/เกมประกอบท่าทางฝึกสติ/พักผ่อน	คณะพระวิทยากร
๒๐.๓๐ น.	กิจกรรม ชมวีดิทัศน์เรื่อง “ปัญหาสังคม/ยาเสพติด” “ฉายแสงแห่ง ศรัทธาบูชาพ่อหลวง”	คณะพระวิทยากร
เวลา	รายการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบกิจกรรม
๐๔.๓๐ น.	เสียงสัญญาณบอกให้ลูกปลุกให้ตื่น/ทำภารกิจส่วนตัว	คณะครูอาจารย์
๐๕.๐๐ น.	นักเรียนพร้อมกันที่ห้องประชุม/บริหารร่างกาย	คณะพระวิทยากร
๐๕.๑๕ น.	ทำวัตรเช้า/สรภัญญะ/ฝึกสติ/ແມ່ເມຕຕາ/สาคิຕการเดินจงกรม	คณะพระวิทยากร
๐๖.๐๐ น.	แบ่งกลุ่มเดินจงกรม/กายบริหารยามเช้า/พักผ่อน	คณะพระวิทยากร
๐๗.๐๐ น.	รับประทานอาหารเช้าอย่างมีสติ/พักผ่อนอย่างมีสติ	คณะพระวิทยากร
๐๘.๔๕ น.	นักเรียนพร้อมที่ห้องประชุม/ธรรมนันทนาการ	คณะพระวิทยากร
๐๙.๐๐ น.	ธรรมนันทนาการ/เกมคุณธรรม/ปฏิบัติธรรมตามหลักมหาสติปัฏฐาน สูตร รู้สติและสัมปชัญญะเดินจงกรมระยะที่ ๓ – ๔ และนั่งสมาธิ	คณะพระวิทยากร
๑๐.๓๐ น.	กิจกรรมวีดิทัศน์ ปัญหาสังคม อันตรายรักในวัยเรียน	คณะพระวิทยากร
๑๑.๐๐ น.	พักผ่อนอย่างมีสติ	ผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด
๑๑.๓๐ น.	รับประทานอาหาร/พักผ่อนอย่างมีสติ	คณะพระวิทยากร
๑๓.๐๐ น.	ธรรมนันทนาการ/เกมคุณธรรม/ปฏิบัติธรรมตามหลักมหาสติปัฏฐาน สูตร รู้สติและสัมปชัญญะเดินจงกรมระยะที่ ๕ – ๖ และนั่งสมาธิ	คณะพระวิทยากร
๑๔.๔๕ น.	พักผ่อนอย่างมีสติ	ผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด
๑๕.๐๐ น.	กิจกรรมบรรยายประกอบสื่อ - ทางเสื่อมของวัยรุ่น - การเข้าถึงพระรัตนตรัย - เป้าหมายของชีวิตและการศึกษา	คณะครูอาจารย์
๑๖.๐๐ น.	พักผ่อนอย่างมีสติ	คณะพระวิทยากร

๑๖.๔๐ น.	รับประทานอาหารอย่างมีสติ	
๑๘.๓๐ น.	นักเรียนพร้อมกันที่ห้องประชุม/ทำวัตรเย็น/สรภัญญะ/ฝึกสมาธิ/ กระจกส่องใจ/แผ่เมตตา	คณะพระวิทยากร
๑๙.๔๐ น.	พักผ่อนอย่างมีสติ	
๒๐.๐๐ น.	ธรรมนันทนาการ/เกมประกอบท่าทางฝึกสติ/พักผ่อน	คณะพระวิทยากร
๒๐.๓๐ น.	กิจกรรม ชมวีดิทัศน์เรื่อง “แม่จำไม่ต้องร้องไห้ แสงเทียนแสงธรรมแต่แม่” / สัมภาษณ์ความรู้สึก / เขียนความรู้สึกถึงแม่	คณะพระวิทยากร
เวลา	รายการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบกิจกรรม
๐๔.๓๐ น.	เสียงสัญญาณบอกให้ลุกปลูกให้ต้น/ทำภารกิจส่วนตัว	คณะครูอาจารย์
๐๕.๐๐ น.	นักเรียนพร้อมกันที่ห้องประชุม/บริหารร่างกาย	คณะพระวิทยากร
๐๕.๑๕ น.	ทำวัตรเช้า/สรภัญญะ/ฝึกสติ/แผ่เมตตา	คณะพระวิทยากร
๐๖.๐๐ น.	ใส่บาตรอาหารแก่พระภิกษุสงฆ์	คณะพระวิทยากร
๐๗.๐๐ น.	รับประทานอาหารเช้าอย่างมีสติ	คณะพระวิทยากร
๐๘.๔๕ น.	นักเรียนพร้อมที่ห้องประชุม/ธรรมนันทนาการ	คณะพระวิทยากร
๐๙.๐๐ น.	- กิจกรรม”เพื่อนกันฉันรักเธอ”/ กิจกรรม”มาลาบูชาครู” - รายการไขข้อข้องใจ/ฝากข้อธรรมแต่ศิษย์ - ธรรมนันทนาการ/เกมคุณธรรม/ปฏิบัติธรรมตามหลักมหาสติปัฏฐาน สูตรรู้สติและสัมปชัญญะเดินจงกรมระยะที่ ๑ – ๖ และนั่งสมาธิ	คณะพระวิทยากร
๑๑.๐๐ น.	พักผ่อนอย่างมีสติ	คณะพระวิทยากร
๑๑.๓๐ น.	รับประทานอาหาร/พักผ่อนอย่างมีสติ	คณะพระวิทยากร
๑๓.๐๐ น.	พิธีเปิดโครงการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔ สำหรับ เยาวชน /กิจกรรมอำลา	เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก
	-ประธานจุดเทียนบูชาพระรัตนตรัย	เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก
	-ประธานสงฆ์กล่าวบูชาพระรัตนตรัย	เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก
	-ตัวแทนคณะครูกล่าวสรุปการปฏิบัติธรรมครอบครัวย้อนด้วยธรรมะ	ตัวแทนครู
	-ประธานกล่าวขอบคุณพระวิทยากร/กล่าวปิดการอบรม	เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก
	-พิธีขอขมาแด่พระวิทยากร/กล่าวคำอำลาก่อนจากกัน	เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก
	-ประธานสงฆ์ให้โอวาท/มอบนักเรียนคืนแก่คณะครูอาจารย์	เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก
	-เพลงสรรเสริญพระบารมี	เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก
	-ประธานสงฆ์นำกราบลาพระรัตนตรัย	เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก
	-เสร็จพิธีการปิดโครงการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔	เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก

	สำหรับเยาวชน	
	-คณะครูและนักเรียนเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ	คณะครูและนักเรียน

ด้วยความร่วมมือจากชุมชน จากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนความมุ่งมั่น และมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาให้วัดใหม่ห้วยลึกเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนและความทุ่มเทของศาสนบุคคล วัดใหม่ห้วยลึกจึงได้รับการพัฒนาเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมืองจนมาถึงปัจจุบันและพร้อมจะพัฒนาให้เป็นวัดดีเด่นตามลำดับต่อไป

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง มีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมก่อนการพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ๒) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม เพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง มีขั้นตอนการดำเนินงานตามระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

๑. รูปแบบการวิจัย
๒. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)
๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล
๕. การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง” เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับสภาพของวัดใหม่ห้วยลึกทางด้าน ๑) สาธารณูปการ ๒) การปกครอง ๓) ศาสนศึกษา ๔) การศึกษาสงเคราะห์ ๕) การเผยแผ่ ๖) สาธารณสงเคราะห์ ข้อมูลของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก เช่นนายก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชนและคนอื่น ๆ ความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ตลอดจนข้อมูลหลังจากการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกจนเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังนี้

๑) นายก อบต.	จำนวน ๑ คน
๒) กำนัน	จำนวน ๑ คน
๓) ผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน ๓ คน
๔) ผู้สูงอายุ	จำนวน ๕ คน

๕) ตัวแทนชุมชน	จำนวน ๕ คน
๖) ครู	จำนวน ๕ คน
๗) นักเรียน	จำนวน ๕ คน
๘) ตัวแทนจากภาครัฐ .	จำนวน ๓ คน
๙) ตัวแทนจากภาคเอกชน	จำนวน ๓ คน
๑๐) ไวยาวัจกร	จำนวน ๑ คน
๑๑) เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก	จำนวน ๑ รูป

๓.๒.๑ ข้อมูลของวัดใหม่ห้วยลึกก่อนได้รับการพัฒนา

- ๑) สาธารณูปการ
- ๒) การปกครอง
- ๓) ศาสนศึกษา
- ๔) การศึกษาสงเคราะห์
- ๕) การเผยแพร่
- ๖) สาธารณสงเคราะห์

๓.๒.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกแบบมีส่วนร่วม

เพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการพัฒนาที่สำคัญ ๔ ขั้นตอนคือ

- ๑) การค้นหาปัญหาและสาเหตุจัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของวัดใหม่ห้วยลึก
- ๒) การวางแผนดำเนินกิจกรรม การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก การจัดทำแผนแม่บท/แผนปฏิบัติการวัดใหม่ห้วยลึก การจัดทำโครงการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก
- ๓) การลงทุนและการปฏิบัติงาน การระดมทรัพยากรในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก การปฏิบัติงานตามโครงการ/แผนพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก
- ๔) การติดตามประเมินผลงานการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

๓.๒.๓ ข้อมูลเกี่ยวกับวัดใหม่ห้วยลึกทางด้าน

- ๑) สาธารณูปการ
- ๒) การปกครอง
- ๓) ศาสนศึกษา
- ๔) การศึกษาสงเคราะห์
- ๕) การเผยแพร่

๖) สาธารณสงเคราะห์หลังการพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างและความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ก่อนได้รับการพัฒนากระบวนการพัฒนา และผลการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งประกอบด้วย นายก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้สูงอายุ ตัวแทนชุมชน ครู นักเรียน ตัวแทนจากภาครัฐ ตัวแทนจากภาคเอกชน ไวยาวัจกรและผู้วิจัยซึ่งเจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยดังนี้

๓.๓.๑ ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ใช้สำหรับเก็บข้อมูลจากนายก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนจากภาครัฐ ตัวแทนจากภาคเอกชน ไวยาวัจกร และผู้วิจัยซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก เพราะเป็นผู้มีประสบการณ์ในด้านการบริหารและการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก ทั้งยังมีจำนวนไม่มาก ระยะเวลาในการสนทนากลุ่ม ๒ ชั่วโมง จำนวน ๑ ฉบับ แบ่งเป็น ๓ ตอน จำนวน ๑๓ ข้อ

ตอนที่ ๑ สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน ๔ ข้อ ประกอบด้วย ชื่อ อายุ อาชีพ การศึกษาสูงสุด ตำแหน่งหน้าที่การงาน ประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาองค์กร

ตอนที่ ๒ ประเด็นที่ใช้ในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสภาพของวัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนาเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างด้าน

๑) สาธารณูปการ

๒) การปกครอง

๓) ศาสนศึกษา

๔) การศึกษาสงเคราะห์

๕) การเผยแพร่

๖) สาธารณสงเคราะห์ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกและผลของการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

ตอนที่ ๓ แนวทางการพัฒนาให้วัดใหม่ห้วยลึกเป็นวัดพัฒนาดีเด่นในอนาคต

การสร้างประเด็นสนทนากลุ่ม

มีขั้นตอนในการสร้างดังต่อไปนี้

๑) ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีจากหนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

๒) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวล เพื่อกำหนดโครงสร้างของเครื่องมือและขอบเขตของเนื้อหาในพฤติกรรมบ่งชี้ โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๓) สร้างประเด็นสนทนากลุ่มตามขอบเขตของเนื้อหาในพฤติกรรมบ่งชี้ที่กำหนดจากนั้น นำประเด็นสนทนากลุ่มที่สร้างเสร็จเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

๔) นำประเด็นสนทนากลุ่มเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๓ ท่าน เพื่อตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสัมภาษณ์ โดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านพิจารณาถึงความเห็นและให้คะแนน แล้วนำคะแนนมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective Congruence: IOC)

๕) จัดพิมพ์ประเด็นสนทนากลุ่มเพื่อนำไปใช้ในการสนทนา

๓.๓.๒ แบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) จำนวน ๑ ฉบับ ใช้สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก โดยแบ่งออกเป็น ๔ ตอน จำนวน ๑๖ ข้อ มีรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไป ของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งการทำงาน ประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ ๒ สัมภาษณ์ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับวัดใหม่ห้วยลึกก่อนและหลังการพัฒนาทางด้าน

- ๑) สาธารณูปการ
- ๒) การปกครอง
- ๓) ศาสนศึกษา
- ๔) การศึกษาสงเคราะห์
- ๕) การเผยแพร่
- ๖) สาธารณสงเคราะห์

ตอนที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างตามกระบวนการพัฒนา คือ

- ๑) การค้นหาปัญหาและสาเหตุ
- ๒) การวางแผนดำเนินการกิจกรรม
- ๓) การลงทุนและการปฏิบัติงาน
- ๔) การติดตามประเมินผลงานการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

ตอนที่ ๔ สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเพื่อให้เป็นวัดพัฒนาดีเด่นในโอกาสต่อไป

การสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยดำเนินการโดยมีขั้นตอนในการสร้างดังต่อไปนี้

๑) ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีจากหนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดทางด้าน ศาสนสถาน ศาสนบุคคล กิจกรรม

๒) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวล เพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือและขอบเขตของเนื้อหาในพฤติกรรมบ่งชี้ โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์

๓) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามขอบเขตเนื้อหาในพฤติกรรมบ่งชี้กำหนด จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเสนออาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

๔) นำแบบสัมภาษณ์เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๓ ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสัมภาษณ์ โดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านพิจารณาความคิดเห็นและให้คะแนนแล้วนำคะแนนมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective Congruence: IOC)

$$\text{สูตร IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ
โดยที่	+ ๑	หมายถึง	แน่ใจว่าสอดคล้อง
	๐	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง
	- ๑	หมายถึง	ไม่สอดคล้อง

กำหนดเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไป จึงจะเป็นข้อคำถามที่ใช้ได้^๑

๕) นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบความชัดเจนของข้อคำถาม

๖) จัดพิมพ์แบบสอบถามเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

๓.๓.๓ แบบสอบถามความพึงพอใจ (Questionnaire)

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างในด้านต่าง ๆ คือ

๑) สาธารณูปการ ๒) การปกครอง ๓) ศาสนศึกษา

๔) การศึกษาสงเคราะห์ ๕) การเผยแผ่

^๑ สมบัติ ท้ายเรือคำ, ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๔๕.

๖) สาธารณสงเคราะห์ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะ เป็นแบบปลายเปิด จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้รวมต่อเดือน จำนวน ๖ ข้อ

ตอนที่ ๒ ความพึงพอใจในผลของการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างด้าน

๑) สาธารณูปการ ๒) การปกครอง ๓) ศาสนศึกษา

๔) การศึกษาสงเคราะห์ ๕) การเผยแผ่

๖) สาธารณสงเคราะห์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale)

การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ ผู้วิจัยดำเนินการโดยมีขั้นตอนในการสร้างดังต่อไปนี้

๑) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ ศึกษาวิธีสร้างแบบวัด และกำหนดรูปแบบการวิจัยเบื้องต้น เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

๒) สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบสอบถามที่ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) มีเกณฑ์ ๕ ระดับ มุ่งวัดความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัด จำนวน ๒๐ ข้อ เลือกไว้ใช้จริงจำนวน ๑๐ ข้อโดยมีระดับคะแนน ดังนี้

ให้คะแนนระดับ ๕ หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ให้คะแนนระดับ ๔ หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก

ให้คะแนนระดับ ๓ หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ให้คะแนนระดับ ๒ หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย

ให้คะแนนระดับ ๑ หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

การแปลผลโดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ยดังนี้

คะแนนเฉลี่ย ๔.๕๑ – ๕.๐๐ หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย ๓.๕๑ – ๔.๕๐ หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย ๒.๕๑ – ๓.๕๐ หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย ๑.๕๑ – ๒.๕๐ หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๕๐ หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

๓) นำแบบวัดความพึงพอใจที่สร้างขึ้น นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความชัดเจนของภาษาของแบบสอบถามความพึงพอใจ

๔) ตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้อง โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC

โดยใช้เกณฑ์ค่า ๐.๕๐ ขึ้นไปถือว่าแบบสอบถามความพึงพอใจข้อนั้นมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้

๕) นำแบบวัดความพึงพอใจมาแก้ไขปรับปรุง ตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ

๖) นำแบบวัดความพึงพอใจมาปรับปรุงแก้ไขตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out)

๗) นำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total Correlation)

๘) นำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยทั้งการหาค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมSPSS มาวิเคราะห์

๙) จัดพิมพ์แบบวัดความพึงพอใจฉบับสมบูรณ์เป็นฉบับจริง เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

๓.๔.๑ การเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

๑) ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) กำหนดประเด็นสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง มีผู้บันทึกการสนทนากลุ่ม (Note-Taker) จำนวน ๑ คน และเจ้าหน้าที่บริการทั่วไป (Provider) จำนวน ๒ คน

๒) กำหนดผู้ร่วมสนทนา (Discussant) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง โดยผู้ร่วมสนทนากลุ่มในครั้งนี้เป็นบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการบริหารและพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จำนวน ๗ คน ประกอบด้วย

๒.๑) นายกอบต. จำนวน ๑ คน

๒.๒) กำนัน จำนวน ๑ คน

๒.๓) ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน ๓ คน

๒.๔) ไวยาวัจกร ๑ คน และผู้วิจัยซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึกจำนวน ๑ รูป

๓) เริ่มการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยแนะนำผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม และคณะของผู้วิจัย สร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง จากนั้นชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มในครั้งนี้และกล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

๔) การสนทนาตามประเด็นการสนทนากลุ่มผู้วิจัยนำประเด็นในการสนทนากลุ่มให้ผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนแสดงความคิดเห็นในแต่ละประเด็นและผู้วิจัยสรุปในแต่ละประเด็นอีกครั้งเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน และคอยควบคุมระยะเวลาในการสนทนากลุ่มให้เป็นไปตามเวลาที่กำหนด

๕) เมื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแสดงความคิดเห็นครบทุกประเด็นผู้วิจัยกล่าวคำขอบคุณ พร้อมทั้งมอบของที่ระลึกสำหรับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มและปิดการสนทนากลุ่ม

๖) จัดเตรียมข้อมูลในการสนทนากลุ่ม เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

๓.๔.๒ การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์

๑) วางแผนในเรื่องวัน เวลา สถานที่ที่จะให้สัมภาษณ์

๒) ประสานกับผู้ให้สัมภาษณ์ แนะนำจุดประสงค์ของการไปสัมภาษณ์ นัดหมายยืนยันเรื่อง เวลาที่จะไปสัมภาษณ์ และระยะเวลาที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ สถานที่ และรายละเอียดต่าง ๆ

๓) ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง มีผู้ช่วยบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ ๑ คน ผู้วิจัยเริ่มด้วยการแนะนำตนเอง วัตถุประสงค์การสัมภาษณ์พูดคุยเรื่องราวทั่ว ๆ ไป เพื่อสร้างความคุ้นเคย แล้วจึงเข้าสู่ประเด็นการสัมภาษณ์

๔) ก่อนปิดประเด็นการสัมภาษณ์ทบทวนโดยการสรุปสาระสำคัญ ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

๕) แสดงความขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

๓.๔.๓ การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงประกอบด้วย นายกอบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านผู้สูงอายุ ตัวแทนชุมชน ครู นักเรียน ตัวแทนจากภาครัฐ ตัวแทนจากภาคเอกชน ไวยาวัจกร เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง และเก็บคืนทันทีที่ผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจตอบแบบสอบถามแล้วเสร็จ

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัย ได้นำเทปบันทึกเสียงการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมาถอดเทป และสกัดประเด็นที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ไว้อย่างตรงกัน และคัดแยกประเด็นที่ไขว้ไม่เหมือนกันออกจากกัน จากนั้นจึงวิเคราะห์อธิบาย ตีความ สังเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบเขียนพรรณนาความ

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจ ผู้วิจัยวิเคราะห์ดำเนินการดังนี้

๑) นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้อง ในการตอบแบบสอบถาม แล้วนำมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงใน แบบลงรหัส (Coding Form)

๒) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับผลของการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกทางด้าน

๒.๑) สาธารณูปการ

๒.๒) การปกครอง

๒.๓) ศาสนศึกษา

๒.๔) การศึกษาสงเคราะห์

๒.๕) การเผยแพร่

๒.๖) สาธารณสงเคราะห์ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

บทที่ ๔

ผลการวิจัยกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของ วัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม

การศึกษาเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง” ๑) เพื่อศึกษาสภาพของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมก่อนการพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ๒) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมเพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้เป็นการเป็นวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม (Survey Research) โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก ซึ่งประกอบด้วยผู้นำท้องถิ่น ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนชุมชน ตัวแทนนักเรียน ตัวแทนครู ตัวแทนภาครัฐ ตัวแทนภาคเอกชน และผู้วิจัยซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) สำหรับกลุ่มผู้บริหาร และการสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มตัวแทนทั่วไปที่ไม่ใช่ผู้บริหาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ ประเมินความพึงพอใจในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ๒ ส่วนดังนี้ เพื่อตอบคำถามคือ ๑) สภาพของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมก่อนการพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง เป็นอย่างไร ๒) กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมเพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง เป็นอย่างไร คือ ผลการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม และความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินงานตามระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

๑. ข้อมูลทั่วไป
๒. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์
๓. องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลทั่วไป

๔.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

วัดใหม่ห้วยลึกตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลสวนป่าน ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนตำบลสวนป่าน (ชุมชนที่วัดตั้งอยู่) ข้อมูลพื้นฐานของตำบลสวนป่านจะแสดงให้เห็นถึงโอกาสที่วัดใหม่ห้วยลึกจะได้รับการ

ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา หรือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาวัดให้เป็นวัดของชุมชนได้อย่างแท้จริง

ตามประวัติของชุมชนตำบลสวนป่านเริ่มเมื่อประมาณ ๒๐๐ ปีเศษ ชาวตำบลสวนป่านมีอาชีพด้านการทำนาเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพหลัก ต่อมาประสบปัญหาแห้งแล้งหลายปีติดต่อกันไม่สามารถทำนาได้จึงปล่อยทิ้ง ทำให้มีต้นป่านขึ้นมาเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงไปเก็บมาทำเชือกสำหรับล่ามสัตว์ประเภท โค กระบือ ม้า ฯลฯ จนชาวบ้านตั้งชื่อว่าตำบลสวนป่านมาจนทุกวันนี้

หมู่บ้านของตำบลสวนป่าน

ชื่อหมู่บ้าน	ครัวเรือน	ชาย	หญิง	รวม (คน)
หมู่ที่ ๑ บ้านทุ่งแฝก	๒๑๔	๓๒๔	๓๑๙	๖๔๓
หมู่ที่ ๒ บ้านห้วยลึกตะวันออก	๒๔๔	๓๖๑	๓๖๘	๗๒๙
หมู่ที่ ๓ บ้านห้วยลึกตะวันตก	๑๕๘	๒๔๕	๒๕๒	๔๙๗
หมู่ที่ ๔ บ้านหนองควายตาย	๙๒	๑๕๔	๑๙๗	๓๕๑
หมู่ที่ ๕ บ้านรางปลาหมอ	๑๕๔	๒๓๘	๒๗๐	๕๐๘
หมู่ที่ ๖ บ้านสวนป่าน	๒๒๔	๓๐๑	๓๖๕	๖๖๖
ข้อมูลรวม :	๑,๐๘๖	๑,๖๒๓	๑,๗๗๑	๓,๓๙๔

* หมายเหตุ ข้อมูล ณ ๑ มกราคม ๒๕๖๑

๔.๑.๒ ที่ตั้งของหมู่บ้านหรือชุมชนหรือตำบล

ลักษณะที่ตั้งตำบลสวนป่านเป็นตำบลหนึ่งในจำนวน ๒๔ ตำบล ของอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองนครปฐมไปตามถนนเพชรเกษม สายนครปฐม – ราชบุรีประมาณ ๑๗ กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ ๕,๑๔๐ ไร่ หรือ ๘.๒๕ ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ดินและน้ำอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม

๔.๑.๓ สภาพเศรษฐกิจและสังคม

การเกษตร ประชากรในเขตพื้นที่ตำบลสวนป่าน ร้อยละ ๘๐ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวโพดฝักอ่อน ข้าว อ้อย กล้วยเลี้ยงสัตว์ (วัว)

การประมง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสวนป่านไม่พบว่ามีประมงด้วย ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม

การปศุสัตว์ เป็นการประกอบกิจการในลักษณะเลี้ยงในครัวเรือนเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม เช่น การเลี้ยงวัว เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงสุกร เลี้ยงกระบือ สัตว์ในพื้นที่โดยประมาณ

การท่องเที่ยว ในเขตพื้นที่ตำบลสวนป่า ไม่มีแหล่งท่องเที่ยว แต่ต้องการบริหารส่วนตำบลสวนป่าได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ส่งเสริมการสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น (งานประจำปีของวัดในพื้นที่ต้องการบริหารส่วนตำบลสวนป่า และ การจัดงานประเพณีต่าง ๆ) เพื่อให้ประชาชนในตำบลสวนป่าได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เยาวชนได้เรียนรู้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นและมีส่วนร่วมสืบสานอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น

อุตสาหกรรม เนื่องด้วยตำบลสวนป่าเป็นพื้นที่การเกษตร ร้อยละ ๘๐ อุตสาหกรรมที่พบในพื้นที่เป็นกิจการอุตสาหกรรมขนาดเล็ก (มีคนงานต่ำกว่า ๑๐ คน หรือมีทรัพย์สินถาวรที่ไม่เกิน ๑ ล้านบาท) และอุตสาหกรรมครัวเรือนมักทำกันในครอบครัวหรือหมู่บ้าน ไม่ใช่แรงงาน หุนและปัจจัยมากแต่มักจะได้กำไรต่ำ อุตสาหกรรมจำพวกนี้มีตัวอย่าง เช่น สินค้า OTOP (หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์)

การพาณิชย์ สถานีบริการน้ำมัน ๑ แห่ง (หมู่ที่ ๑) ตลาดสด ๑ แห่ง ร้านค้าต่าง ๆ ๔๘ แห่ง (ข้อมูลจากการจดทะเบียนพาณิชย์) ร้านสะดวกซื้อ ๑ แห่ง (หมู่ที่ ๑)

กลุ่มอาชีพ มีกลุ่มอาชีพ จำนวน ๑ กลุ่ม คือ กลุ่มข้าวโพดฝักอ่อน (หมู่ที่ ๕)

แรงงาน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ๑๕ – ๖๐ ปี อยู่ในช่วงวัยกำลังใช้แรงงาน ร้อยละ ๙๕ เมื่อเทียบกับอัตราส่วนกับจังหวัด

อาชญากรรม องค์การบริหารส่วนตำบลสวนป่าไม่มีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้น แต่มีอุบัติเหตุจากการใช้รถใช้ถนน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลสวนป่า ก็ได้ดำเนินการป้องกันการเกิดเหตุดังกล่าวส่วนมาก ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุอย่างถูกวิธี มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน วิธีการแก้ปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนป่า ที่สามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่ และงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด คือการติดตั้งกล้องวงจรปิดในจุดที่เป็นที่สาธารณะ ติดตั้งสัญญาณไฟกระพริบทางร่วมทางแยก ก่อสร้างและซ่อมแซมถนนภายในตำบลให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน รวมทั้งได้ตั้งจุดตรวจ จุดสกัด จุดบริการ ในช่วงเทศกาลที่มีวันหยุดหลายวันเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชน

ยาเสพติด ปัญหายาเสพติดในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนป่า จากการที่ทางสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนครปฐม ได้แจ้งให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลสวนป่าทราบนั้น พบว่าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสวนป่า มีผู้ที่ติดยาเสพติดแต่เมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นถือว่าน้อย และยังไม่พบผู้ค้าเหตุผลก็เนื่องมาจากว่าได้รับความร่วมมือกับทางผู้นำประชาชน หน่วยงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนป่า ที่ช่วยสอดส่องดูแลอยู่เป็นประจำ การแก้ไขปัญหายาขององค์การ

บริหารส่วนตำบลสวนป่า เช่น การณรงค์การประชาสัมพันธ์ การแจ้งเบาะแส การจัดโครงการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนในเขตพื้นที่

การนับถือศาสนา ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ ๙๘ สถาบันและองค์กรทางศาสนา มีวัดในเขตตำบล ๒ แห่ง และอีก ๑ สถานปฏิบัติธรรม ได้แก่ วัดใหม่ห้วยลึก, วัดรางปลาหมอ และสถานปฏิบัติธรรมสวนธรรมแสงเทียน มีงานประเพณีและงานประจำปี คือ

- ประเพณีงานประจำปีปิดทองหลวงพ่อแดง ประมาณเดือนมกราคม
- ประเพณีวันสงกรานต์ ประมาณเดือน เมษายน
- ประเพณีวันเข้าพรรษา ประมาณเดือน กรกฎาคม
- ประเพณีวันออกพรรษา ประมาณเดือน ตุลาคม
- ประเพณีวันลอยกระทง ประมาณเดือน พฤศจิกายน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาษาถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เองและนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นเทคนิควิธี เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้านทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก เป็นสินค้าพื้นเมือง สินค้าส่วนใหญ่เป็นผลิตผลทางการเกษตร ประชาชนในเขต พื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีบางพื้นที่มีการเลี้ยงวัวนม ส่งสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) มีของที่ระลึก ตำบลสวนป่ามีผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาดั้งเดิมของประชาชนในชุมชน เดิมผลิตเพื่อจำหน่ายภายในตำบล ต่อมาได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ และทำบรรจุภัณฑ์เพื่อให้สินค้านี้มีคุณค่าสามารถส่งออกจำหน่ายพื้นที่ใกล้เคียง และยังสามารถนำไปเป็นของฝากของที่ระลึกได้ด้วย มีดังนี้ น้ำพริกแม่สุขใจ น้ำพริกแม่ณภาและรองเท้าที่เป็นสินค้า OTOP ของบ้านทุ่งแฝกหมู่ที่ ๑

จากข้อมูลพื้นฐานของชุมชนสวนป่า ชุมชนที่วัดใหม่ห้วยลึกตั้งอยู่ สรุปได้ว่าโอกาสในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างมีความเป็นไปได้เป็นอย่างมาก เพราะชุมชนมีศักยภาพสูง มีสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และประชาชนมีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนวัดใหม่ห้วยลึกให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างเพื่อเป็นที่พึ่งของชุมชนต่อไป

๔.๑.๔ อุปสรรคปัญหาของวัดใหม่ห้วยลึกก่อนการศึกษา

แม้ว่าวัดใหม่ห้วยลึกจะตั้งอยู่ในชุมชนที่มีความพร้อมจะพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้เป็นอย่างดีก็ตาม แต่ด้วยอุปสรรคปัญหาของวัดที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างตรงประเด็นจึงทำให้ชาวชุมชนตำบลสวนป่าไม่เข้าวัดประกอบกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่ถาโถมเข้ามาอย่างรวดเร็วทำให้วัดใหม่ห้วยลึกประสบปัญหาหลายประการ จึงเป็นหน้าที่ของผู้วิจัยซึ่งมาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัด

ต้องแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วนบูรณาการให้ครบทุกด้าน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา จากการสังเกตและพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดใหม่ห้วย ลีภพว่าอุปสรรคปัญหาสำคัญของวัดใหม่ห้วยลีภพมีดังนี้

๑) ปัญหาด้านสาธารณูปการ

สภาพการดำเนินงานที่เป็นปัญหาด้านสาธารณูปการได้แก่บริเวณวัดใหม่ห้วยลีภพมีเนื้อที่ กว้างมากขาดการดูแลอย่างทั่วถึง ส่งผลให้บริเวณวัดทรุดโทรมไม่นามอง น่าอยู่ อาคารวัตถุชำรุดทรุด โทรมขาดการซ่อมแซมบูรณะ วัดขาดงบประมาณเพราะต้องใช้ทุนก่อสร้างบูรณซ่อมแซมสูงมาก เสนาสนะมีไม่เพียงพอกับความต้องการ การปรับปรุงพัฒนาพื้นที่เป็นไปอย่างยากลำบาก ชาวบ้าน สร้างปัญหาเพิ่มให้วัดโดยการนำสุนัขมาปล่อย วัดมีปัญหาการลักขโมยของภายในวัด มีปัญหาด้านการ จัดและดูแลศาสนสมบัติคือการขาดจิตสำนึกในของพระภิกษุ สามเณร เพราะมาบวชระยะเวลาสั้น ๆ ไม่มีความรู้สึกรักว่าวัดเป็นของตนและของส่วนรวม หยิบยืมสิ่งของในวัดแล้วส่งใช้ไม่ครบถ้วน วัสดุ สิ่งของภายในวัดอยู่กระจัดกระจายเก็บไม่เป็นระบบ ไม่มีห้อง ตู้หรือชั้นเก็บศาสนสมบัติ วัดให้บริการ หยิบยืมสิ่งของแก่ชาวบ้านไม่เพียงพอในบางโอกาส

๒) ปัญหาด้านการบริหารและการปกครอง

เจ้าอาวาสขาดประสบการณ์ในการบริหาร ไม่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการที่ ทันสมัย ตลอดจนขาดผู้ช่วยที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยเหลืองานด้านการบริหาร พระภิกษุ สามเณรมาจากครอบครัวที่มีพื้นฐานต่างกัน จึงมีปัญหาในการปกครองดูแล พระภิกษุสามเณร ประพฤติตนไม่เหมาะสม พระภิกษุในวัดขาดขวัญกำลังใจ และไม่ปฏิบัติตามกฎ กติกา ข้อบังคับของวัด

๓) ปัญหาด้านศาสนศึกษา

ปัญหาสำคัญคือพระภิกษุสามเณรยังขาดศรัทธาในการศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งแผนก ธรรม และบาลีอย่างจริงจัง เพราะมาบวชตามประเพณีนิยม หรือพระภิกษุสามเณรที่ตั้งใจศึกษาพระ ปริยัติธรรมอย่างจริงจังก็ขาดปัจจัยในการศึกษาเล่าเรียนเพราะวัดมีงบประมาณไม่เพียงพอ ประกอบ กับสังคมเปลี่ยนแปลงไป ประชาชนต้องไปประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงชีพจึงทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอต่อ การเข้ามาบวชที่วัดหรือถ้าบวชก็จะเป็นการบวชในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ จึงส่งผลให้จำนวนพระภิกษุใน วัดลดลงอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดปัญหาการขาดบุคลากรที่มีศักยภาพในการพัฒนาวัด

๔) ปัญหาด้านการศึกษาสงเคราะห์

วัดขาดงบประมาณในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ตลอดจนประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการร่วมกัน ไม่มีการติดต่อประสานงานระหว่างวัดและหน่วยงานของวัดหรือเอกชน

๕) ปัญหาด้านการเผยแผ่

วัดยังขาดสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับอบรมคนรุ่นใหม่เช่นเด็กและเยาวชน ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถในการอบรมเผยแผ่ การขาดสื่ออุปกรณ์ในการอบรมเผยแผ่ พระภิกษุสามเณรยังขาดโอกาสในการศึกษาเล่าเรียนวิทยาการด้านการเผยแผ่พระธรรมคำสอนที่ทันสมัย พระวิทยากรที่ทำหน้าที่อบรม เผยแผ่ขาดขวัญกำลังใจ ขาดงบประมาณสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการออกอบรมเผยแผ่ ขาดการปรับปรุงและจัดทำห้องสมุดภายในวัดเพื่อศึกษาค้นคว้าหลักธรรมคำสอนแห่งพระพุทธองค์

๖) ปัญหาด้านสาธารณสงเคราะห์

ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมคิด ร่วมพัฒนาเพราะไม่ได้มีความรู้สึกวัดเป็นของชุมชน ประชาชนมุ่งรับผลประโยชน์อย่างเดียว ไม่จริงจังและจริงจังในการทำงาน

สรุปได้ว่าวัดใหม่ห้วยลึกก่อนการศึกษาวิจัยมีปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขทั้ง ๖ ด้านคือ ปัญหาด้านสาธารณูปการ ปัญหาด้านการบริหารและการปกครอง ปัญหาด้านศาสนศึกษา ปัญหาด้านการศึกษาสงเคราะห์ ปัญหาด้านการเผยแผ่ ปัญหาด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนผู้วิจัยในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึกจึงได้ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง เพื่อให้วัดใหม่ห้วยลึกเป็นวัดที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนต่อไป

๔.๒ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

๔.๒.๑ สภาพของวัดใหม่ห้วยลึกจังหวัดนครปฐมก่อนการพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนา

ตัวอย่าง

การสร้างวัดมีมาแต่โบราณกาล เมื่อประชาชนมีจิตศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่ใด ก็มักจะสร้างวัดขึ้นแล้วนิมนต์พระสงฆ์ไปพำนัก เพื่อบำเพ็ญบุญกุศลประกอบศาสนกิจ ตามประเพณีที่ สืบต่อกันมา ในอดีตวัดเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้ใช้เป็นสถานศึกษาอบรม ให้มีความรู้ในด้านวิชาชีพ ตำราแพทย์แผนไทย และศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ เป็นสถานที่ทำบุญบำเพ็ญกุศล เป็นศูนย์กลางการบริหารและ การปกครอง รวมทั้งเป็นที่พึ่งทางจิตใจของ

ประชาชน ดังนั้น วัดจึงเป็นสถานที่ที่สำคัญยิ่งในการสืบทอด พระพุทธศาสนาตลอดมา จึงถือได้ว่าวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทยทั้งอดีตและปัจจุบัน^๑

วัดใหม่ห้วยลึก เป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ตั้งอยู่เลขที่ ๘๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลสวนป่าน อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม เป็นวัดที่มีประวัติมายาวนานนับร้อยปี เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนตำบลสวนป่าน ตำบลหนองดินแดง และตำบลสระกะเทียม ตลอดจนตำบลอื่น ๆ ใกล้เคียง จากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างทางด้านพระธรรมวินัย และกฎหมายบ้านเมือง ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านสาธารณูปการ

โดยหลักธรรมชาติทั่วไปถือว่าสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อความเป็นอยู่ของบุคคลต่อความเสื่อม ความเจริญของบุคคล ถ้าบุคคลอาศัยอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี ก็จะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้มาก ในทางพระพุทธศาสนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประพฤติวัตรปฏิบัติธรรมเรียกว่า สบายะ ซึ่งประกอบด้วย อาวาสสบายะ คือที่อยู่อาศัย หรือ วัด ราวป่า โคนต้นไม้ สำนักปฏิบัติธรรม ภูมิสงฆ์ อาราม เรือนว่างอันเป็นที่สบาย สงบ โคจรสบายะคือ สถานที่แห่งนั้นต้องมีทางโคจร หรือ ทางเดิน ถนนหนทางไปมาได้สะดวก ภัตสบายะได้แก่ การสนทนา พูดคุย การฟัง คือ การสนทนา พูดคุยกันแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติ บุคคลสบายะคือ บุคคลที่อยู่ร่วมกัน บุคคลที่ติดต่อคบหา เป็นผู้ตั้งมั่นในศีลธรรม โภชนสบายะได้แก่อาหารที่บริโภคเป็นอาหารที่สบายต่อความเป็นอยู่ในอัตภาพแห่งตน อุตุสบายะได้แก่ฤดูอันเป็นที่สบาย หมายถึงอากาศตามฤดูกาล ความร้อน ความเย็น ของอากาศเหมาะสม อิริยาบถสบายะได้แก่อิริยาบถอันเป็นที่สบาย หมายถึงอิริยาบถทั้ง ๔ หรือการเคลื่อนไหว ยืน เดิน นั่ง นอนไม่เป็นปัญหาต่อการปฏิบัติธรรม

วัดใหม่ห้วยลึกได้พัฒนาวัดให้เป็นที่พักสบายตามพระธรรมวินัยเพื่อวัดจะได้เป็นที่พึ่งทางจิตใจของพุทธศาสนิกชนมาตั้งแต่อดีต จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบดังนี้

บริเวณวัด

เจ้าอาวาสโสฬส ได้สร้างอุโบสถขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อมรณะภาพแล้ว ต่อมาพระอธิการปลีก ขนติพโล ได้สร้างศาลาการเปรียญขึ้น ๑ หลังและเมรุอีก ๑ หลังเมื่อ พระอธิการปลีก ขนติพโล ได้มรณะภาพลงต่อมาพระอธิการเสม สุรมโม ได้ซื้อที่ดินเพิ่ม ๑๐ งาน เพื่อสร้างกุฏิหลังใหม่เป็นกุฏิติก

^๑ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒.

ปูนสองชั้น สร้างเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๓๓ ต่อมาได้สร้างหอรบขึ้นเป็นแบบสองชั้นพร้อมกับหอปริยัติธรรม ขึ้นด้วยพร้อมกันโดยมีบันไดขึ้น ทางเดียวกันและแยกออก ต่อมาได้ซื้อที่ดินเพิ่มขึ้นอีก ๑๔ ไร่ ๒ งาน ต่อมาได้ย้ายศาลาการเปรียญเข้ามาอยู่ข้างกุฏิหลังใหม่โดยได้ยกศาลาแล้วลากมาทั้งหลัง ต่อมาก็ได้สร้างเมรุหลังใหม่ขึ้นแทนหลังเก่าเป็นแบบเมรุลอย อย่างไรก็ตามสถานที่เก่าแก่ย่อมมีความเสื่อมชำรุดทรุดโทรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากพระอธิการเสม สุธมโม มรณภาพ สภาพของวัดเป็นประหนึ่งวัดร้าง ชาวบ้านเสื่อมศรัทธาไม่เข้าวัด

วัดสมัยหลังพระอธิการเสม สุธมโม เป็นเจ้าอาวาส เปลี่ยนแปลงไปมากบริเวณวัดสกปรกรกรุงรังด้วยกองขยะ สังกลิ้นเหม็นรบกวนชาวบ้าน ไม่มีการจัดการขยะอย่างเป็นระบบดังสมัยพระปลัดมณี วัฒนโน เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน การกำจัดขยะสมัยนั้นกำจัดโดยการเผาและขุดหลุมฝัง แต่ก็ไม่สามารถฝังขยะได้หมดก่อให้เกิดการทับถมของขยะเป็นจำนวนมาก ป้ายชื่อวัดไม่ได้มีเหมือนสมัยนี้ ไม่มีป้ายอะไรทั้งสิ้น สำหรับมุมหนังสือของวัดลุงอยากได้หนังสือมาทำเป็นห้องสมุดของวัด สมัยนั้นไม่มีหนังสือเหมือนสมัยนี้ เงินก็ไม่มีซื้อหนังสือเพราะไม่รู้จะเอาเงินที่ไหนมาซื้อ^๒

โดยสรุปแล้วบริเวณวัดใหม่ห้วยลึกไม่ได้เป็นที่รมณีสถาณดังปัจจุบัน ไม่มีการกำจัดขยะที่เป็นระบบ ขยะส่งกลืนเหม็นรบกวนชาวบ้าน เป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านไม่เข้าวัด

การปรับปรุงพัฒนาดูแลรักษาสีงแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในวัด

จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเรื่องการปรับปรุง พัฒนา และการดูแลรักษาสีงแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในวัด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า ภูมิทัศน์วัดใหม่ห้วยลึกสมัยก่อนไม่ได้ร่มรื่น สวยงาม ต้นไม้ขึ้นระเกะระกะ ต้นไม้ที่ขึ้นมากเป็นต้นไม้ป่าประเภทต้นมะม่วง ต้นพิกุล ไม่ได้มีการดูแลและปรับภูมิทัศน์ให้สวยงาม ถนนที่ใช้เดินทางจากชุมชนไปสู่วัดเป็นถนนดินลูกรัง เมื่อฝนตกทำให้เกิดเป็นหลุมเป็นบ่อ ยิ่งทำให้การเดินทางเข้าวัดเป็นเรื่องที่ลำบากมากยิ่งขึ้น เพราะการเดินทางสมัยก่อนไม่มีรถโดยสารดังเช่นยุคปัจจุบัน ไม่มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ของวัดเพื่อให้เป็นสถานที่สัปปายะ

สมัยก่อนหลวงพ่อบลิก เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึกเคยขอร้องให้ชาวบ้านมาช่วยกันพัฒนาวัดเพื่อให้วัดเป็นที่สะดวกสบาย ถึงแม้จะขอร้องอย่างไร ชาวบ้านก็ไม่เข้าไปช่วยพัฒนาวัด ซึ่งอาจเป็นเพราะชาวบ้านต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ไปทำไร่ไถนา ลุงเองก็ช่วยเหลือที่ช่วยได้เวลาหาญขึ้นรกร้างก็ใช้มีดฟันหญ้าออก ต้นไม้ก็ใช้มีดตัด แต่ก็ทำอะไรได้ไม่มากเพราะลุงคนเดียว บริเวณวัดก็กว้างมากเพราะพระอธิการเสมซึ่งเป็นพระนักพัฒนาได้ซื้อที่ดินเพิ่มเติมอีก ๑๔ ไร่ ๒ งาน เพื่อสร้างถาวรวัตถุ บริเวณ

^๒ สัมภาษณ์ นายแสง พันธุ์แจ่ม, อดีตไวยาวัจกรวัดใหม่ห้วยลึก, (๑ ตุลาคม ๒๕๖๑).

วัดยิ่งกว้างยิ่งทำให้เกิดปัญหาเพราะดูแลไม่ทั่วถึง พระลูกวัดก็มีน้อยมีเพียงไม่กี่รูปก็ไม่สามารถช่วยงานได้มากนัก”^๓

โดยสรุปแล้ววัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนาไม่มีการปรับปรุงพัฒนาวัดเท่าที่ควร การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์เพราะวัดขาดบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรงอาศัยเพียงนายแสง พันธุ์แจ่ม ไวยาวัจกรเพียงคนเดียว ชาวบ้านที่อยู่รอบบริเวณวัดไม่สามารถช่วยพัฒนาวัดได้เพราะข้อจำกัดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

ความสะอาด/มั่นคงแข็งแรงของอาคารเสนาสนะต่างๆ

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดทุกคนต่างให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า สมัยพระอธิการเสม สุธรรมโม วัดใหม่ห้วยลึกมีการพัฒนามากกว่าสมัยเจ้าอาวาสรูปใด พระอธิการเสมได้สร้างถาวรวัตถุของวัดไว้มาก แต่หลังจากพระอธิการเสม สุธรรมโมมรณภาพวัดขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อาคารเสนาสนะต่าง ๆ ขาดบุคลากรรับผิดชอบโดยตรงจึงทรุดโทรมและเสื่อมสลายไปตามกาลเวลา

วัดมีสิ่งปลูกสร้าง และอาคารเสนาสนะต่าง ๆ เพียงพอและเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ สภาพสะอาด มั่นคงแข็งแรง

สิ่งปลูกสร้างภายในวัดและอาคารเสนาสนะต่าง ๆ มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับวัด พระพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนทใน “ทักษิณาวังคสูตร” ว่า วิหารย่อมป้องกันหนาว ร้อน และสัตว์ร้าย นอกจากนั้นยังป้องกันงูและยุง ฝนในสิริฤดู นอกจากนั้นวิหารยังป้องกันลมและแดดอันกล้าที่เกิดขึ้นได้ การถวายเป็นวิหารแก่สงฆ์ เพื่อหลีกเร้นอยู่ เพื่อความสุข เพื่อเพ่งพิจารณาและเพื่อเห็นแจ้ง พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญว่าเป็นทานอันเลิศ เพราะเหตุนี้แล คนผู้ฉลาด เมื่อเล็งเห็นประโยชน์ตนพึงสร้างวิหารอันรื่นรมย์ให้ภิกษุทั้งหลายผู้พหูสูตอยู่ในวิหารนี้เถิด อนึ่ง พึงมีใจเลื่อมใสถวายข้าว น้ำ ผ้า และเสนาสนะ อันเหมาะสมแก่พวกเธอ ในพวกเธอผู้ซื้อตรง เพราะพวกเธอย่อมแสดงธรรม อันเป็นเครื่องบรรเทาสรรพทุกข์แก่เขา เขารู้ทั่วถึงแล้วจะเป็นผู้ไม่มีอาสวะ ปรินิพพานในโลกนี้^๔

จากพุทธพจน์บทย่อมแสดงให้เห็นความสำคัญของอาคารเสนาสนะ ถ้าอาคารเสนาสนะสะอาด มั่นคงแข็งแรง และมีเพียงพอสำหรับการปฏิบัติธรรมย่อมส่งผลให้การปฏิบัติธรรมของพระภิกษุสามเณรตลอดจนพุทธศาสนิกชนบรรลุตามเป้าหมาย

^๓ สัมภาษณ์ นายแสง พันธุ์แจ่ม, อดีตไวยาวัจกรวัดใหม่ห้วยลึก, (๑ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^๔ ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๗๘/๔๒๕-๔๒๖.

จากการศึกษาเอกสารเรื่องประวัติของวัดใหม่ห้วยลึกค้นพบว่าวัดใหม่ห้วยลึกในอดีตก่อนพระปลัดมณี วัฒนโน มาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดได้มีสิ่งปลูกสร้าง เสนาสนะอาคารต่าง ๆ ดังนี้

๑) อุโบสถ มีลักษณะรูปทรงไทย มีมุขหน้า มุขหลัง หน้าต่างและบานประตูเป็นไม้ โครงสร้างส่วนใหญ่เป็นแบบก่ออิฐฉาบปูน เพดานเป็นไม้ สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๗

๒) ศาลาการเปรียญ เป็นศาลาสองชั้นพื้นไม้อีกหนึ่งซีกเป็นแบบปูน พื้นหินขัดหินอ่อน มีบันไดขึ้นสองข้าง ชั้นล่างเทพื้นคอนกรีต สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔

๓) ฌาปนสถาน (เมรุลอย) มีลักษณะแบบทรงไทย ทรงจัตุรมุข มีฉัตรตรงกลาง ประดับลายพร้อม ด้วยเทพพนม โครงสร้างเป็นปูน หลังคากระเบื้องเคลือบ ปูพื้นด้วยหินอ่อนขัดเงา

๔) หอระฆัง มีลักษณะเป็นทรงไทยสูง ๒ ชั้น มีมุข ๔ มุข ติดลวดลายด้วยกระจก ทางขึ้นบันไดชั้นมีพญานาคปั้นอยู่สองข้าง พื้นปูด้วยกระเบื้อง

๕) หอปริยัติธรรม มีลักษณะชั้นบนเป็นไม้ทรงไทย ชั้นล่างเป็นปูน ภายในเป็นห้องกว้าง ไว้สำหรับศึกษาพระธรรมวินัย พื้นปูด้วยหินอ่อน

๖) กุฏิสำหรับพระสงฆ์สำหรับเป็นที่พักของพระสงฆ์

๗) ห้องน้ำสำหรับพระสงฆ์จำนวน ๑๐ ห้อง

จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า นอกจากวัดจะมีอาคารเสนาสนะดังกล่าวแล้วพระอธิการเสม สุธมโม ได้สร้างโรงลิเกไว้สำหรับให้ลิเกมาแสดงเพื่อแก้บนกับหลวงพ่อด่าง

ชาวบ้านจะมาแก้บนสิ่งที่ได้บนบานไว้กับหลวงพ่อด่างคือลิเก หลวงพ่อด่างขึ้นชอบลิเกมาก ถ้าบ้านจะสมหวังในสิ่งที่ต้องการหากบนหลวงพ่อด่างด้วยลิเก แต่ต่อมาได้รื้อโรงลิเกออกลิเกจึงได้ไปแสดงต่อหน้าหลวงพ่อด่างโดยตรง การแสดงลิเกจะแสดงในช่วงที่เป็นงานประจำปีปิดทองหลวงพ่อด่างของทุกปี^๕

สรุปได้ว่าวัดใหม่ห้วยลึกก่อนพระปลัดมณีจะมาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส วัดใหม่ห้วยลึกมีการพัฒนาไปในระดับหนึ่ง มีสิ่งปลูกสร้างและเสนาสนะเพียงพอสำหรับพระ เณร และพุทธศาสนิกชนมาปฏิบัติธรรม แต่วัดยังมีปัญหาเรื่องความสะอาดเพราะขาดบุคลากรผู้รับผิดชอบโดยตรงทั้งนี้เนื่องจากพระ เณรมีจำนวนน้อย ชาวบ้านในชุมชนมีข้อจำกัดเรื่องภาระหน้าที่ที่ต้องหาเลี้ยงชีพจึงทำให้ไม่มีเวลามาช่วยพัฒนาวัด

^๕ สัมภาษณ์ นายสมรวย สุขชู, กรรมการวัดใหม่ห้วยลึก ณ วัดใหม่ห้วยลึก, (๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑).

การบริหารจัดการและดูแลศาสนสมบัติของวัด โดยวัดดำเนินการให้มีเพื่อให้สามารถบริหารจัดการวัดอย่างเป็นระบบ

การบริหารจัดการมีผลต่อความสำเร็จขององค์กร แม้จะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ แต่สามารถวัดและประเมินผลได้ การบริหารจัดการทำให้การใช้ทรัพยากรมีความคุ้มค่าและเกิดประสิทธิผลในการผลิต นอกจากนี้ยังช่วยให้คุณภาพชีวิตของบุคคลในองค์กรให้ดีขึ้น การบริหารจัดการวัดก็เช่นเดียวกัน หากวัดซึ่งเป็นศาสนสถานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน ถ้ามีการบริหารอย่างเป็นระเบียบจะส่งผลให้ร่มรื่นน่าอยู่ น่าเข้าไปประกอบกิจกรรมทางศาสนา รวมทั้งเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนที่เข้าไปสัมผัสพบเห็น^๖ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการและดูแลศาสนสมบัติของวัดซึ่งเป็นเสมือนสาธารณสมบัติของชุมชนจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องบริหารอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้

จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกให้ข้อมูลว่า วัดใหม่ห้วยลึกในสมัยก่อนไม่ได้มีการจัดทำบัญชีการเงินของวัดอย่างเป็นระบบเพราะเจ้าอาวาสเป็นเพียงชาวบ้านธรรมดาที่ไม่ได้มีความรู้ในเรื่องงานบริหาร การจัดการทางการเงินและทรัพย์สินของวัด ตลอดถึงการแต่งตั้งไวยาวัจกรของวัดเป็นไปตามที่เจ้าอาวาสสั่งการ คณะกรรมการไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง แต่มาจากการแต่งตั้งโดยเจ้าอาวาส ซึ่งคณะกรรมการวัดจะเป็นบุคคลที่เจ้าอาวาสรู้จัก การบริหารจัดการทำบัญชีการเงินของวัดไม่โปร่งใส ตรวจสอบไม่ได้

สิ่งที่ทำให้ชุมชนเคลือบแคลงสงสัยเป็นอย่างมากคือการนับเงินของวัด คณะกรรมการจะนำไปนับที่บ้านของคณะกรรมการเอง เกิดความขัดแย้งในหมู่คณะกรรมการด้วยกัน เจ้าอาวาสวัดแม้จะมีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการวัด แต่ไม่มีอำนาจในการบริหารจัดการการเงินของวัด การบริหารจัดการการเงินของวัดที่ไม่โปร่งใสจึงเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ชุมชนเสื่อมศรัทธาวัดใหม่ห้วยลึก

สรุปได้ว่าวัดใหม่ห้วยลึกสมัยก่อนยังไม่มีการบริหารจัดการและดูแลศาสนสถานของวัดอย่างเป็นระบบทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่เจ้าอาวาสไม่ได้มีความรู้เรื่องระบบบริหารจัดการ ในส่วนของคณะกรรมการวัดเองก็มีความไม่โปร่งใสและเกิดความขัดแย้งกันอันนำไปสู่ความแตกแยกของคณะกรรมการวัด และความเสื่อมศรัทธาของชุมชนห้วยลึกที่มีต่อวัด

^๖ พระครูวิสุทธิธานันท์คุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธิจาโร), “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๖๒.

๒) ด้านการปกครอง

หลักการปกครอง เป็น การกิจที่วัดโดยพระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะปกครอง ดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัด หรือในปกครองปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของ สมเด็จพระสังฆราช การกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นเจ้าคณะปกครองทุกระดับ^๗ ด้านการปกครองของ วัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนาได้ดำเนินการดังนี้

การจัดทำระเบียบปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคลากรภายในวัด

จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกพบว่าการดำเนินการบริหารจัดการด้านการปกครองของวัดใหม่ห้วยลึกยังไม่เป็นระบบ ไม่มีการจัดทำระเบียบปฏิบัติสำหรับบุคลากรในวัดเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน

“สมัยนั้นไม่ได้มีการจัดทำระเบียบปฏิบัติสำหรับสามเณรหรือภิกษุแต่อย่างใด ส่วนใหญ่เจ้าอาวาสวัดจะบอกให้ทำเป็นครั้งคราว สมัยพระอาจารย์เสม สุธมโม เป็นเจ้าอาวาสจะมีลูกศิษย์วัดมาพึ่งบุญมาก ถ้าทำผิดพระอาจารย์เสมจะให้เก็บขยะภายในวัดเป็นจำนวนกี่ชิ้นก็แล้วแต่ความผิดมากหรือน้อย หรือถ้าทำผิดรุนแรงก็จะไล่ให้ออกจากวัด แต่พระอาจารย์เสม ท่านเมตตาไม่ค่อยลงโทษด้วยการไล่ออกจากวัด”^๘

สรุปได้ว่าวัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนาในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดทำระเบียบปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคลากรภายในวัดยังไม่มีดำเนินการอย่างเป็นระบบอำนาจการบริหารอยู่ที่เจ้าอาวาสแต่เพียงผู้เดียว การลงโทษผู้กระทำความผิดพิจารณาโทษโดยดุลยพินิจของเจ้าอาวาสเป็นสำคัญ

มีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์พบว่า วัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนาไม่ได้มีการมอบหมายหน้าที่บุคลากรภายในวัดตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล

เจ้าอาวาสวัดไม่ได้มอบหมายให้บุคลากรในวัดทำตามความสามารถ คนที่เจ้าอาวาสจะเรียกให้อยู่ประจำคือลูกแสง ซึ่งเป็นไวยาวัจกรของวัดซึ่งเข้าวัดอย่างสม่ำเสมอ พระเณรลูกวัดยังมีไม่มากแต่ท่านก็ใช้งานโดยแนะนำให้ช่วยเหลือกันทำงานไม่ได้มอบหมายให้ใครคนใดคนหนึ่งทำโดยเฉพาะ งานภายในวัดก็ไม่มีอะไรซับซ้อนมาก มีพระน้อย ญาติโยมก็จะมาทำบุญกันในช่วงวันพระ

^๗ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๕๔), หน้า ๘๔.

^๘ สัมภาษณ์ นายสมรวย สุขชู, กรรมการวัดใหม่ห้วยลึก ณ วัดใหม่ห้วยลึก, (๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑).

วันอื่น ๆ ก็ออกไปทำไร่ไถนา การจัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัดก็มีบ้างแต่ก็ไม่ได้เป็นทางการอะไรมากนัก ไม่มีการทำสมุดเยี่ยมเหมือนเช่นปัจจุบันเพราะไม่ได้มีญาติโยมจากที่อื่นเดินทางมาที่วัดใหม่ห้วยลึกดังปัจจุบัน ญาติโยมก็จะมาจาก ๓ หมู่บ้าน หมู่บ้านอื่น ๆ ก็ไปทำบุญที่วัดรางปลาหมอซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้าน^๙

โดยสรุปแล้วการวางแผนบริหารจัดการของวัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนาไม่มีการมอบหมายงานให้บุคลากรทำตามความรู้ความสามารถ การมอบหมายงานให้บุคลากรทำมอบให้เนื่องจากเข้าวัดเป็นประจำต่อเนื่อง ไม่มีการจัดทำประวัติภิกษุสามเณร และสมุดเยี่ยมชมวัด

การพัฒนาและสวัสดิการ

การพัฒนาวัดเป็นกระบวนการปรับปรุงวัดให้กลับสู่สภาวะใหม่ที่เหมือนเดิมหรือดีกว่าเดิม โดยมุ่งที่ความกล้าในการยอมรับการเปลี่ยนแปลง เน้นให้วัดมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่จะนำเอาความใหม่และแปลกทั้งทางด้านเทคนิค วิทยาการ และทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่ามาสู่วัด การบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการวางแผนอย่างเป็นรูปธรรมตามระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็น การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงการดำเนินการอย่างเหมาะสม (Plan)

จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาและสวัสดิการวัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนาว่า เจ้าอาวาส บางรูปขาดวิสัยทัศน์ ขาดเป้าหมายในการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจน การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสบางส่วนไม่มีการประชุม ปรึกษา วางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการบริหารจัดการวัดตามความเคยชินที่เคยปฏิบัติมา ขาดการประสานงานระหว่าง วัด บ้าน และชุมชน ปัญหาในการบริหารกิจการวัดเป็นเรื่องของเจ้าอาวาสเท่านั้น ไม่มีการกระจายงานทำให้ไม่มีพลังพอที่จะทำงานได้ทุกด้าน ทำให้เกิดความบกพร่องในการดำเนินงาน สมาชิกในวัดและประชาชนขาดความเป็นเจ้าของวัด การทุ่มเทเพื่อการพัฒนาวัดและชุมชนทำได้ไม่เต็มที่

ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์วัดใหม่ห้วยลึกกับประชาชนก็ไม่สมบูรณ์ตามหลักการที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และพระสงฆ์จำนวนไม่น้อยบวชแล้วมิได้ศึกษา มิได้เผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน ประชาชนก็ปฏิบัติต่อพระสงฆ์ไม่ถูกต้องทาง สังคมและพระพุทธศาสนาจึงเกิดปัญหา เกิดความไม่จริงใจในการนับถือศาสนาทั้งหมด ปัญหาในระบบการบริหารจัดการจึงเกิดขึ้น^{๑๐}

^๙ สัมภาษณ์ นายสุรจิตต์ หนูตอ, กรรมการวัดใหม่ห้วยลึก ณ วัดใหม่ห้วยลึก, (๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายปรีชญ์ ก้องเกียรติรัชตะ, ผู้ช่วยผู้จัดการธนาคารกสิกรไทย ณ วัดใหม่ห้วยลึก, (๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๑).

พระสงฆ์ได้มีการเลือกสรร ขาดความพิถีพิถัน บางรูปมุ่งบวชตามประเพณี มิได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยอย่างแท้จริง จึงทำผิดวินัยหลาย ๆ อย่าง การวางตัวของพระไม่เหมาะสมขาดความสำรวม ญาติโยมไม่ศรัทธา^{๑๑}

งบประมาณรายได้ในการบริหารจัดการวัดไม่แน่นอน ซึ่งส่วนใหญ่ได้มาจากการรับบริจาคของพุทธศาสนิกชนผู้มีศรัทธาเป็นส่วนใหญ่ คณะกรรมวัดซึ่งเป็นฆราวาสเป็นผู้เก็บและดูแลการเงินของวัด ผู้บริหารวัดไม่สามารถนำทรัพยากรของวัดมาใช้ในการบริหารวัดได้อย่างสะดวก ตลอดจนเจ้าอาวาสบางรูปนำเงินไปใช้จ่ายในทางที่ไม่ถูกต้อง มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง จึงไม่สามารถจัดทำโครงการเพื่อบริหารวัดไว้ วัดใหม่ห้วยลึกบางช่วงก็มีการพัฒนาเรื่องถาวรวัตถุมาก แต่บางช่วงไม่มีการพัฒนาอะไรเลย โดยเฉพาะวัดใหม่ห้วยลึกหลังพระอาจารย์เสม สุธมโม^{๑๒}

สรุปได้ว่าการพัฒนาและสวัสดิการของวัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนาไม่ได้มีการบริหารเพื่อพัฒนาวัดอย่างเป็นระบบทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารหรือเจ้าอาวาสวัดยังไม่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนามากนัก ไม่มีการประชุมคณะกรรมการวัดเพื่อมอบหมายงานต่าง ๆ ไม่มีการจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่องเพราะงบประมาณของวัดไม่แน่นอน

๓) ด้านการศึกษา

การศึกษาในทางพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมและบาลี นอกจากจะเป็นการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนแล้ว ยังได้ชื่อว่าเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาไว้อีกด้วย โดยเฉพาะการศึกษาภาษาบาลี เพราะถ้าไม่รู้ภาษาบาลีแล้ว ก็จะมีผู้ใดสามารถรู้ และเข้าใจพระพุทธรวจนะในพระไตรปิฎก ถ้าขาดความรู้เรื่องพระไตรปิฎกแล้วพระพุทธศาสนา ก็จะต้อง เสื่อมสูญไปด้วย ด้วยเหตุนี้พระมหากษัตริย์ผู้เป็นศาสนูปถัมภ์ตั้งแต่โบราณมา จึงทรงทำการทำนุบำรุง สนับสนุนการเล่าเรียนพระปริยัติธรรม และทรงยกย่อง พระภิกษุสามเณร ที่เรียนรู้พระพุทธรวจนะให้มีฐานันดร พระราชทานราชูปการต่าง ๆ มีนิตยภัต เป็นต้น^{๑๓} วัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนาได้มีการดำเนินการด้านการศึกษาดังนี้

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายระหงษ์ แพรอรรถ, กำนันตำบลสวนป่าน ณ วัดใหม่ห้วยลึก, (๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายหาญ แก้วจิ้น, นายก อบต. สวนป่าน จังหวัดนครปฐม ณ วัดใหม่ห้วยลึก, (๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๑๓} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔.

การจัดการ/จัดให้มี เพื่อการศึกษา

จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ให้ข้อมูลตรงกันว่า ในการจัดการศึกษาเพื่อพระศาสนานั้นวัดใหม่ห้วยลึกได้ดำเนินการคือมีการจัดสอนธรรมศึกษาให้ประชาชนที่เข้ามาทำบุญที่วัดในวันธรรมสวนะ เนื้อหาที่เทศนาสั่งสอนจะเน้นในเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา และการกตัญญูแต่สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ประชาชนที่เข้ามาฟังพระธรรมเทศนาส่วนใหญ่จะเป็นคนวัยกลางคนและผู้สูงอายุ เด็กและวัยรุ่นมีจำนวนน้อยมากที่เข้าวัด หรือบางครั้งอาจไม่มีเลย เจ้าอาวาสจะเป็นผู้แสดงธรรมเทศนาด้วยตัวท่านเอง

สมัยหลวงพ่อเสม สุธมโม ญาติโยมจะมาเข้าวัดในวันธรรมสวนะเป็นจำนวนมากเพราะศรัทธาหลวงพ่อเสม ท่านสร้างคุณประโยชน์ให้แก่วัดพัฒนาสิ่งปลูกสร้างให้มีความมั่นคงแข็งแรงและมีจำนวนเพียงพอ แต่หลังจากหลวงพ่อเสมท่านมรณภาพชาวบ้านไม่ศรัทธาวัดเพราะเจ้าอาวาสบางรูปมีปัญหาในเรื่องของการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย มีคนแปลกหน้าเข้ามาในวัดเป็นจำนวนมาก ทั้งกรรมการวัดยังไม่โปร่งใส ตรวจสอบไม่ได้ ชาวบ้านจึงเสื่อมศรัทธาและไม่มาทำบุญที่วัดในที่สุด^{๑๔}

วัดใหม่ห้วยลึกสมัยก่อนจะมีศาลาเก่าอยู่หลังหนึ่งเพื่อให้ญาติโยมได้มาฟังธรรมในวันพระ นอกจากการใช้ประโยชน์จากการแสดงธรรมเทศนาแล้ว ยังเป็นที่เรียนของเด็กในหมู่บ้านห้วยลึกซึ่งในสมัยก่อนยังไม่มีโรงเรียนไว้สำหรับเด็กไปเรียนโดยตรงต้องอาศัยศาลาวัดเป็นสถานที่เรียน เจ้าอาวาสท่านเมตตาเพราะเห็นว่าเด็ก ๆ จะได้เรียนหนังสือ แต่ต่อมาศาลาวัดหลังนี้ก็ถูกรื้อไปเพราะตัวศาลาเก่าแก่มาก ฝุพังไปตามกาลเวลา มีการสร้างศาลาใหม่ที่มั่นคงแข็งแรงเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ตลอดจนเพื่อใช้เทศนาสั่งสอนญาติโยมที่เข้าร่วมปฏิบัติธรรมเพื่อนำไปสู่ความสะอาด สว่าง สงบได้ในที่สุด^{๑๕}

การส่งเสริมการศึกษา

จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่าในด้านการส่งเสริมการศึกษาที่ทางวัดได้ดำเนินการคือส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาพระปริยัติธรรมทุกสมัย ในสมัยพระอาจารย์เสม สุธมโมท่านเคยเป็นพระอาจารย์สอนปริยัติธรรมที่วัดพระงาม มีความรู้เกี่ยวกับพระปริยัติธรรม ท่านจะสอนพระเณรที่จะสอบพระปริยัติธรรมของวัดใหม่ห้วยลึก ส่งเสริมให้พระเณรทบทวนเนื้อหาสาระก่อนการสอบ และไปสอบที่วัดที่เป็นศูนย์สอบพระปริยัติธรรม

^{๑๔} สัมภาษณ์ นางสุชิน ดาฉาว, กรรมการวัดใหม่ห้วยลึก ณ วัดใหม่ห้วยลึก, (๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๑๕} สัมภาษณ์ นางน้ำเย็น ภูระหงษ์, คณะกรรมการวัดใหม่ห้วยลึก ณ วัดใหม่ห้วยลึก, (๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑).

เช่น วัดหนองดินแดง วัดเจ้าคณะตำบล วัดพระปฐมเจดีย์ วัดลาดปลาเค้า วัดห้วยจรเข้มะ โดยวัดจะสนับสนุนปัจจัยในการเรียนพระปริยัติธรรม

การเรียนพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณรของวัดใหม่ห้วยลึกไม่ได้รับความสนใจมากนัก เพราะพระที่มามีบวชในวัดใหม่ห้วยลึกบวชตามประเพณีหรือบวชเพื่อให้ได้พรรษา ไม่ได้บวชเพื่อมาศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแต่อย่างใด เมื่อบวชครบพรรษาจึงสึกออกไปประกอบอาชีพทำนาทำไร่^{๑๖}

สมัยก่อนพระสงฆ์ในวัดมีจำนวนน้อยมาก เพราะมีวัดหลายวัดชุมชนอยู่กระจัดกระจาย การเดินทางไปมาระหว่างชุมชนกับวัดเป็นไปด้วยความยากลำบากมีปัญหาเรื่องถนนขรุขระ ทางเป็นหลุมเป็นบ่อ เรื่องการเรียนพระปริยัติธรรมจึงเป็นไปได้ยาก คนที่พอจะมีฐานะก็ส่งลูกหลานไปเรียนในโรงเรียนโดยตรง เรียนทางโลกเพื่อมาประกอบอาชีพมากกว่าเรียนทางธรรม^{๑๗}

สรุปได้ว่าการส่งเสริมการศาสนศึกษาของวัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนาได้มีการดำเนินการคือการอบรมสั่งสอนประชาชนที่เข้าวัดทำบุญในวันธรรมสวนะ เนื้อหาที่อบรมสั่งสอนคือ ความกตัญญูต่เวทิต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เรื่องที่ได้ดำเนินการอีกเรื่องหนึ่งคือการส่งเสริมการเรียนพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณร แต่ก็ไม่ได้รับความสนใจมากนัก

๔) ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการจัดการศึกษาในการเตรียมพร้อมแก่เด็กปฐมวัย ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด การมอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนนักศึกษา การศึกษาสงเคราะห์นี้จะช่วยให้เด็กเยาวชนและประชาชนมีคุณภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิต อันจะเป็นการช่วยรักษาความมั่นคงของชาติ ทั้งยังเป็น การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้เข้าวัดเป็นการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงาม อีกทั้งพระสงฆ์ได้มีโอกาสเผยแผ่พระธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า วัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนาได้ดำเนินการดังนี้

^{๑๖} สัมภาษณ์ นางณัฐนพกร เกิดฤทธิ์, คณะกรรมการวัดใหม่ห้วยลึก ณ วัดใหม่ห้วยลึก, (๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายสุรจิตต์ หนูตอ, คณะกรรมการวัดใหม่ห้วยลึก, ณ วัดใหม่ห้วยลึก, (๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑).

การจัดตั้งโรงเรียน ศูนย์อบรม ชมรมต่าง ๆ ในวัด

จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่าในเรื่องของงานด้านการศึกษาสงเคราะห์วัดได้ทำเพียงเรื่องเดียวคือการเปิดโอกาสให้นักเรียนในชุมชนได้ใช้ศาลาวัดเพื่อเป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียน โดยนักเรียนซึ่งเป็นลูกหลานของตน

ในชุมชนจะมาเรียนทุกวันจะหยุดเรียนในวันธรรมสวนะเพราะต้องมีการใช้ศาลาเพื่อประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ครูที่สอนนักเรียนจะเป็นข้าราชการครูจากหน่วยงานของรัฐไม่ใช่พระสงฆ์ในวัด วิชาที่เรียนส่วนใหญ่จะเป็นการอ่านเขียนเรียนคณิตศาสตร์และคุณธรรมจริยธรรม หรือที่เรียกว่าวิชาศีลธรรมซึ่งผู้สอนคือครูที่วิชาสามัญพระสงฆ์จะเทศนาสั่งสอนประชาชนในวันธรรมสวนะ

การส่งเสริมหรือสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์

การพัฒนาด้านส่งเสริมหรือสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ของวัดใหม่ห้วยลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ให้ข้อมูลโดยสรุปว่าวัดไม่ได้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์มากนัก สมัยพระอาจารย์เสม สุธมโม ได้แจกทุนให้นักเรียนโรงเรียนวัดใหม่ห้วยลึกบ้างแต่มีจำนวนไม่มากเพราะวัดขาดงบประมาณในการบริหารจัดการ ทั้งชุมชนของวัดเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่คนในชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญเรื่องการศึกษา การประกอบอาชีพก็เป็นไปในลักษณะการเรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่น จึงไม่มีแนวคิดของการเรียนรู้จากศูนย์ฝึกอาชีพแต่อย่างใด

สรุปได้ว่าการดำเนินการด้านการศึกษาสงเคราะห์ก่อนการพัฒนาได้ส่งเสริมให้หน่วยงานของภาครัฐบาลใช้ศาลาวัดเป็นสถานที่จัดการเรียนรู้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชน ไม่มีการจัดกิจกรรมสนับสนุนด้านการศึกษาอื่น ๆ เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณสนับสนุน

๕) ด้านการเผยแผ่

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการเผยแผ่มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งทำหน้าที่ ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่ สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ได้บัญญัติไว้ให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา ได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การเผยแผ่และถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถือเป็นภารกิจสำคัญของคณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติวัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนาได้มีการดำเนินการดังนี้

การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเช่นวัน มาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา เป็นต้น

จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลว่าสิ่งที่วัดใหม่ห้วยลึกได้มี
โอกาสเผยแพร่พระธรรมคำสอนขององค์พระศาสดาอย่างเป็นรูปธรรมคือการจัดกิจกรรมสำคัญในวัน
สำคัญทางศาสนากิจกรรมในตอนเช้าจะเริ่มต้นด้วยการทำบุญตักบาตรตามประเพณี ช่วงสายจะมีการ
แสดงพระธรรมเทศนาโดยเจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก เมื่อเจ้าอาวาสแสดงพระธรรมเทศนาจบชาวบ้าน
จะทำบุญถวายปัจจัยแด่พระสงฆ์หรือที่เรียกว่า “ติดกัณฑ์เทศน์” ทั้งนี้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความ
ศรัทธาของชาวบ้านและฐานะ ตอนเย็นจะมีการเวียนเทียนรอบโบสถ์ ๓ รอบเพื่อระลึกถึงพระพุทธ
พระธรรม พระสงฆ์ ในช่วงกลางคืนผู้สูงวัยจะมานอนค้างคืนที่วัดเพื่อฟังธรรมและนั่งสมาธิ

การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์

จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลว่า ในการจัดกิจกรรมเนื่องใน
วันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ วัดใหม่ห้วยลึกจะจัดกิจกรรมในวันที่ ๕ ธันวาคมของทุกปี
กิจกรรมจะเริ่มต้นด้วยการใส่บาตรในช่วงเช้า ช่วงสายจะมีการแสดงพระธรรมเทศนาโดยเนื้อหาที่
แสดงจะเป็นหลักธรรมคำสอนเกี่ยวกับการกตัญญูกตเวทิต่อบุพการีและต่อชาติ ศาสนา และ
พระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิ
พลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรที่ทรงงานหนักเพื่อให้พสกนิกรชาวไทยอยู่ดีกินดี กิจกรรมวันแม่แต่เดิม
ไม่มีการจัดที่วัดใหม่ห้วยลึก แต่หลังจากที่พระปลัดมณี วจฺพนฺโน มาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสได้จัดให้มี
กิจกรรมวันแม่ขึ้น

การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญตามประเพณี/ท้องถิ่น

จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลว่า การจัดกิจกรรมสำคัญ
เนื่องในวันสำคัญของวัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนาคือการจัดกิจกรรมในวันเข้าพรรษา ทอดกฐิน และ
ปิดทองหลวงพ่อด่าง วันเข้าพรรษาทางวัดจะมีการหล่อเทียนพรรษาก่อนวันเข้าพรรษาประมาณ ๑
สัปดาห์โดยการนำสังกะสีม้วนกลมประมาณ ๓ นิ้ว ใช้ด้ายดิบทำเป็นไส้เทียน ชาวบ้านซื้อเทียนเหลือง
ถวายวัดเมื่อหล่อเทียนเสร็จจึงนำไปถวายพระสงฆ์เพื่อใช้จุดในโบสถ์ จุดเพื่ออ่านหนังสือตำรา จุดใน
โบสถ์เพื่อการปวารณาของพระ วันออกพรรษาทางวัดจะมีการทำบุญตักบาตร รุ่งขึ้นจะมีการตัก
บาตรเทโวโรหณะ ชาวบ้านจะนำข้าวสารอาหารแห้งมาตักบาตรเทโว ประเพณีนี้ไม่แตกต่างจาก
ปัจจุบันมากนัก แต่อาหารที่นำมาตักบาตรจะแตกต่างกันออกไป

ประเพณีทำบุญถวายกฐินเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านวัดใหม่ห้วยลึกจะได้มีโอกาสทำบุญที่ถือ
ว่าเป็นบุญใหญ่ ซึ่งเชื่อว่าการทำบุญทอดกฐินจะก่อให้เกิดอานิสงส์สำคัญ ๖ ประการคือ ๑) ทำให้เป็น
ผู้มั่งคั่งมีทรัพย์สินมาก และประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานได้โดยง่าย ๒) ทำให้เป็นผู้มีจิตใจเข้ม

ขึ้น บริสุทธิและผ่องใสอยู่เสมอ ๓) ทำให้เป็นผู้มีจิตใจตั้งมั่น เป็นสมาธิและเข้าถึงธรรมได้โดยง่าย ๔) ได้ชื่อว่าเป็นผู้สามารถใช้ทรัพย์สมบัติให้เกิดเป็นบุญกุศลติดตัวไปในภพเบื้องหน้าได้อย่างเต็มที่ ๕) ทำให้เป็นคนรูปงาม ผิวพรรณงาม เป็นที่รักของคนทั่วไป ๖) ทำให้เป็นผู้มีชื่อเสียง เกียรติคุณ น่ายกย่องสรรเสริญ เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาหน้าเคารพนับถือ ในสมัยก่อนเจ้าภาพกฐินจะมาจากคนในหมู่บ้าน เงินทำบุญกฐินแต่ละปีจะได้รับประมาณห้าหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท

งานประเพณีที่สำคัญอีกงานหนึ่งของวัดใหม่ห้วยลึกคือการปิดทององค์หลวงพ่อแดงซึ่งชาวบ้านนับถือว่าเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์จะมีการจัดงานราวเดือนมกราคมของทุกปี กิจกรรมหลักคือการขายรูปเทียนทองเพื่อปิดทององค์หลวงพ่อ ตักบาตรสวดคำ ตักบาตรพระประจำวัน ตักบาตร ๑๐๘ ตักบาตรเจ้าแม่กวนอิม มหรสพลิก ภาพยนตร์ และดนตรีสดริง สิ่งที่น่าสนใจนอกจากการปิดทององค์หลวงพ่อแดงแล้ว รำวงย้อนยุค ตามขนบธรรมเนียมประเพณี

มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางพระพุทธศาสนาเช่นวิทยุชุมชนการแจกหนังสือธรรมะ ซีดีธรรมะ หอกระจายข่าว เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมการสัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่า การเผยแพร่ข้อมูลทางพุทธศาสนา คือการเผยแพร่โดยใช้หอกระจายข่าว ซึ่งจะเผยแพร่ในวันธรรมสวนะเท่านั้นไม่ได้ทำทุกวัน เนื้อหาสาระนอกจากจะเป็นพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ที่ให้ละชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้ผ่องใสแล้ว หอกระจายข่าวจะเป็นประหนึ่งกระบอกเสียงของวัดที่จะแจ้งข่าวสารและกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดเพื่อให้ชุมชนได้รับทราบกิจกรรมภายในวัด

สรุปได้ว่าการดำเนินการด้านการเผยแพร่ของวัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนาวัดได้มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วัดได้จัดกิจกรรมทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ เวียนเทียนเป็นกิจกรรมหลัก ทางด้านงานประเพณีของท้องถิ่นได้จัดให้มีการปิดทององค์หลวงพ่อแดงซึ่งถือว่าเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่คู่วัดมานับร้อยปี มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของวัดด้วยหอกระจายข่าวเฉพาะช่วงวันธรรมสวนะ

๖) การสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์เป็นภารกิจที่วัด หรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ทั้งนี้ โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนเป็นสำคัญ เช่นการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบกรกุศล การให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคเรื้อรังหรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดให้มีโรงพยาบาล การบริจาคทรัพย์ส่วนตัว หรือชักชวนญาติโยมบริจาคทรัพย์จัดสร้างโรงพยาบาล การให้ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุข

มูลฐาน การปกครอง การช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์หรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เป็นต้น^{๑๘} การดำเนินการด้านการสาธารณสงเคราะห์ วัดใหม่ห้วยลึกการดำเนินการ ดังนี้

การให้ความช่วยเหลือ/สงเคราะห์ด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน

ตามประวัติเดิมวัดใหม่ห้วยลึกนี้ได้ตั้งอยู่ที่หมู่ ๑ ตำบลสวนป่าน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีเนื้อที่ ๒ ไร่ ๔ งาน ซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดในครั้งแรก แต่ต่อมาทางวัดจึงได้ย้ายออกมาตั้งอยู่ที่อยู่ปัจจุบัน คือ หมู่ที่ ๒ ตำบลสวนป่าน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ด้วยเห็นว่าเป็นสถานที่สงบเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม พื้นที่ของวัด เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึกทุกสมัยมีเมตตาให้ผู้ยากไร้ได้เข้ามาอยู่อาศัย ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์โดยมีการเก็บค่าเช่าที่ไม่แพงและเป็นไปตามกฎหมายบ้านเมือง แต่ก็ยังไม่มียาระบบระเบียบมากเท่าที่ควร แต่พอพระปลัดมณี วฑฒโน มาจัดระบบระเบียบจึงมีความชัดเจนมากขึ้น เช่น ความสะอาด และขอบเขต เป็นต้นแต่เดิมได้กลายมาเป็นที่พักอาศัยของผู้ยากไร้ชาดที่อยู่อาศัย

สมัยก่อนวัดใหม่ห้วยลึกยังไม่มีเมรุในการเผาศพ เมื่อมีการตายเกิดขึ้นญาติโยมจะนำศพไปเผาที่อื่นเช่นที่วัดสระกระเทียม วัดรางปลาหมอ และวัดหนองดินแดง แต่หลังจากที่อาจารย์ปลีก มาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสได้มีการสร้างเมรุเพื่อเผาศพทำให้ญาติโยมได้รับความสะดวกมากขึ้น แต่ต่อมาพระอธิการเสม สุธมโม ได้สร้างเมรุหลังใหม่ขึ้นมาบริเวณหลังวัด เป็นแบบเมรุลอยเพื่อความสะดวกในการเผาศพแต่การสร้างเมรุยังไม่สำเร็จ เมรุไม่สามารถใช้เผาศพได้ทั้งต้นไม้ปกคลุมกรงรังการเผาศพยังคงใช้เมรุหน้าวัด พระปลัดมณี วฑฒโน เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันได้มีการปรับปรุงเมรุให้สามารถใช้งานได้ เพราะการที่เมรุตั้งอยู่หน้าวัดนอกจากจะปิดบังภูมิทัศน์อันสวยงามของวัดแล้ว ยังก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ และส่งกลิ่นเหม็นรบกวนชุมชนอีกด้วย^{๑๙}

การมีส่วนร่วมของประชาชน/ส่วนราชการ

วัดกับชุมชนเป็นของที่อยู่คู่กันมานาน วัดเป็นที่พึ่งพิงและเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวบ้านและชุมชนโดยรอบ วัดไม่ใช่สมบัติของใครคนใดคนหนึ่ง ไม่ได้เป็นของเจ้าอาวาส พระ หรือชาวบ้านคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นความรู้สึก เป็นนามธรรมที่ชาวบ้านมีความรู้สึกร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของวัด การให้ชาวบ้านมาใช้พื้นที่วัดในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนก่อให้เกิดความเป็นเจ้าของ และก่อให้เกิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในที่สุด

^{๑๘} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๕๔), หน้า ๒๐.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางกานดา กลั่นบุศย์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒ ตำบลสวนป่าน ณ วัดใหม่ห้วยลึก, (๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑).

วัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนาเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาจัดกิจกรรมของชุมชนภายในวัด แต่ชุมชนไม่ได้เข้ามาใช้วัดเพื่อดำเนินกิจกรรมของชุมชนแต่อย่างใด เนื่องจากสถานที่ของวัดยังมีข้อจำกัดบางอย่าง เช่นไม่มีห้องประชุม มีห้องน้ำแต่ไม่สะดวกเพราะเป็นห้องน้ำสำหรับพระภิกษุสงฆ์ใช้^{๒๐}

สรุปได้ว่าการพัฒนาทางด้านสาธารณสงเคราะห์ของวัดใหม่ห้วยลึกมีการดำเนินการการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้ได้ใช้พื้นที่ของวัดในการสร้างบ้านอยู่อาศัย ประกอบอาชีพทำไร่ เลี้ยงสัตว์ สนับสนุนด้านการสาธารณสงเคราะห์ด้วยการส่งเสริมให้ประชาชนใช้วัดประกอบกิจกรรมการกุศลคือ การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว และการถวายสังฆทาน แต่พระภิกษุสงฆ์ ในส่วนของการมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน วัดได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาใช้สถานที่ในการดำเนินกิจกรรม แต่ชุมชนไม่ได้เข้ามาใช้เพราะมีปัญหาในเรื่องอาคารสถานที่

๔.๒.๒ กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของวัดใหม่ห้วยลึกจังหวัดนครปฐมเพื่อเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

การพัฒนาวัดจะบรรลุสู่เป้าหมายสูงสุดได้จำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาวัดให้เกิดความเข้มแข็ง มีศักยภาพ ซึ่งในชุมชนมีความแตกต่างหลากหลายทั้งด้านฐานะ เพศ วัย สถานะทางสังคม การสร้างโอกาสเปิดให้ทุกส่วนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความคิด ศักยภาพ ความรู้ และร่วมมีบทบาทดำเนินการต่อเนื่องเช่นการพัฒนาวัดตามโครงการตามโครงการต่าง ๆ ซึ่งมีกระบวนการขั้นตอนที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน หากวัดเปิดโอกาสให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน กำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ การปฏิบัติ การตรวจสอบ ติดตามประเมินผล การสรุป แก้ไขปรับปรุง และรวมทั้งการขยายผลและเผยแพร่ผลสู่สาธารณะ ก็จะช่วยเพิ่มมูลค่าทางจิตใจให้แก่ชาวบ้านในความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมมากขึ้น วัดและชุมชนจึงน่าจะพัฒนาและเติบโตร่วมกันแบบยั่งยืน โดยวัดเป็นที่พึ่งทางจิตใจให้แก่ชาวบ้าน ชาวบ้านร่วมพัฒนาวัดให้ยั่งยืนต่อไป^{๒๑}

วัดใหม่ห้วยลึกเป็นวัดกำลังพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย และกฎหมายบ้านเมือง ภายใต้การบริหารจัดการโดยพระปลัดมณี วฑฒโน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาวัดจึงได้เปิดโอกาสให้ชุมชนได้พัฒนาวัดตามกระบวนการมีส่วนร่วมดังต่อไปนี้

^{๒๐} สัมภาษณ์ นางสาวจิตติมา ภูระหงษ์, กรรมการวัดใหม่ห้วยลึก ณ วัดใหม่ห้วยลึก, (๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๒๑} ชาญชัย จรุงเรืองเกียรติ, วัดบันดาลใจ, (ศรีสะเกษ: ศรีสะเกษการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๘๔.

๑) การค้นหาปัญหาและสาเหตุ

๑.๑ จัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

๑.๒ วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของวัดใหม่ห้วยลึก

๒) การวางแผนดำเนินการกิจกรรม

๒.๑ การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

๒.๒ การจัดทำแผนแม่บท/แผนปฏิบัติการวัดใหม่ห้วยลึก

๒.๓ การจัดทำโครงการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

๓) การลงทุนและการปฏิบัติงาน

๓.๑ การระดมทรัพยากรในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

๓.๒ การปฏิบัติงานตามโครงการ/แผนพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

๔) การติดตามประเมินผลงานการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

การค้นหาปัญหาและสาเหตุ

ในระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ กระบวนการวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินการแก้ไขปัญหได้ตรงประเด็นและสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง ทั้งยังก่อให้เกิดผลดีและประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัด ในการที่จะร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาให้ถูกต้องและเหมาะสม ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึกพบว่าปัญหาต่าง ๆ ของวัดใหม่ห้วยลึกสะสมมายาวนาน ถ้าไม่รีบแก้ไขวัดใหม่ห้วยลึกอาจจะเป็นวัดร้างของจังหวัดนครปฐมได้ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนาวัดอย่างเร่งด่วน เพื่อให้วัดเป็นที่พึ่งของชุมชนได้อย่างแท้จริง จึงเริ่มกระบวนการค้นหาปัญหาและสาเหตุตามขั้นตอนของการบริหารคือ

การจัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึกได้เชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกมาร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือในเรื่องการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเมื่อวันเสาร์ที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๕๔ โดยมีคณะกรรมการวัดเข้าร่วมประชุมคือ ๑) กำนันตำบลสวนป่าน ๒) นายกอบต.และสมาชิกอบต. ๓) ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ๔) ผู้สูงอายุ ๕) กลุ่มชาวบ้าน ๖) ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดใหม่ห้วยลึก ๗) ครูโรงเรียนวัดใหม่ห้วยลึก ๘) ผู้จัดการบริษัทซีพีเอฟสาขาราชบุรี ๙) ไวยาวัจกรวัดใหม่ห้วยลึก เนื้อหาสาระของการประชุมที่สำคัญคือการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารวัด ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างความเข้าใจในเรื่องบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการวัด ตามความในมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.

๒๕๓๕ ที่ประชุมได้คัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก โดยมีรายชื่อของ คณะกรรมการวัดดังนี้

๑. พระปลัดมณี วฑฒโน เจ้าอาวาส ประธานกรรมการฝ่ายสงฆ์
 ๒. กำนันระหงษ์ แพรอัติ์ กรรมการ ประธานกรรมการฝ่ายฆราวาส
 ๓. นางสาวสุกัญญา พรหมา กรรมการและเลขานุการ
- กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
๑. นายพิสิษฐ์ แก้วไพร ๒. ผู้ใหญ่สายพิน อินทร์ทรง ๓. นายทองสุข โพธิ์อุ่น
- ฝ่ายการเงิน
๑. ผู้ใหญ่กานดา กลั่นบุศย์ ไวยาวัจกร ๒. ผู้ใหญ่วีระ เหมบุตร ไวยาวัจกร
- ฝ่ายครัว
๑. นางเสวียง เครือวัลย์ ๒. นางสาว นาคผ่อง ๓. นางนัฐนพกร เกิดฤทธิ์
- กรรมการฝ่ายยานพาหนะ
๑. ผู้ช่วยสมาน เครือวัลย์ ๒. ผู้ช่วยวิทยา คณา ๓. นายลำดวน แก้วศรี
- ติดต่อประสานงาน
๑. นายฉนวน บางลานทอง ๒. นายทะนง แซ่เตียว ๓. นายวาว ลีวเวหา
- ตกแต่งอาคารสถานที่
๑. นางสาวสมร แพรอัติร์ ๒. นางสาวนีย์ บุญทรง ๓. นายสมชาติ กิจสินทวี
 ๔. นายสมรวย สุขชู ๕. นายสุรินทร์ บัวเจก ๖. นายเล็ก ฝอยทอง
- กรรมการฝ่ายพยาบาล
๑. นายอำนวย สังข์เงิน ๒. นายอภิชาติ กลั่นบุศย์ ๓. นายชูชาติ เกิดฤทธิ์
- กรรมการศาสนพิธี
๑. นายแสง พันธุ์แจ่ม ๒. เรือโทเชน เกิดฤทธิ์
- กรรมการฝ่ายธุรการ
๑. นายชื่น ยอดเมือง ๒. นางอโณทัย สุวรรณประเสริฐ ๓. นายชาติ ศิริมานะ
- กรรมการฝ่ายการศึกษา
๑. ส.อบต.สังวาลย์ คณา ๒. นายพา โพธิ์งาม ๓. นายวันดี สังข์เงิน

กรรมการฝ่ายช่างภาพ

๑. ด.ต.อิสสระ ครุกานนท์ ๒. นายสุวิทย์ อุ่นจิตวิวัฒน์

กรรมการฝ่ายอุปภัมภ์

๑. นายก อบต. กล้าหาญ แก้วจีน	๒. รองนายก อบต. กัณหา แก้วศรี
๓. รองนายก อบต. ธนเดช บุญสนอง	๔. เลขานายก อบต.วันเพ็ญ อินทร์ทรง
๕. ส.อบต. วินัย พันธุ์แจ่ม	๖. คุณลุงจำปา สิงห์ลอ
๗. คุณประเสริฐ พุ่มพิทักษ์	๘. ส.อบต.ถวิน งอกผล
๙. ส.อบต.สมพงษ์ พันธุ์แจ่ม	๑๐. ส.อบต.ฉลวย บางลานทอง
๑๑. ส.อบต.พิสิษฐ์ แก้วไพร	๑๒. ส.อบต.สังวาลย์ คณา
๑๓. อดีตผู้ใหญ่ ทองสุข โพธิ์อุ่น	๑๔. อดีตผู้ใหญ่ลำดวน แก้วศรี
๑๕. ผู้ช่วยสมาน เครือวัลย์	๑๖. ผู้ช่วยวิทยา คณา
๑๗. นายแพทย์อำนาจ สักเงิน	๑๘. นายพา โพธิ์งาม
๑๙. นายวันดี สักเงิน	๒๐. นายวาว ลีเวหา
๒๑. นายทะนง แซ่เตียว	๒๒. นายสมชาติ กิจสินทวี
๒๓. ด.ต.อิสสระ ครุกานนท์	๒๔. นายละออง ใสไหม
๒๕. นายแสง พันธุ์แจ่ม	๒๖. คุณสุรินทร์ บัวเจ็ก
๒๗. นายมาลัย นาคใหญ่	๒๘. ร.ท.เชน เกิดฤทธิ์
๒๙. นายสำรวย สุขชู	๓๐. นายชื่น ยอดเมือง
๓๑. นางสาวสมร แพรอตร์	๓๒. นางสาวณี บุญทรง
๓๓. อดีตผู้ใหญ่ถวิล บุญสนอง	๓๔. ผู้ช่วยวินัย ฐิตยานุวัฒน์
๓๕. ผู้ช่วยวิทยา วงษ์สุวรรณ	๓๖. ผู้ช่วยสายยนต์ พันธุ์แจ่ม
๓๗. ผู้ช่วยสมควร มะโตด	๓๘. นายจันทร์ สุขเอี่ยม
๓๙. นายจำปา ยะหอม	๔๐. นางแกล้ม ชาวชน ^{๒๒}

บทบาทของคณะกรรมการบริหารวัดมีบทบาทสำคัญตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ รวมทั้งกฎกระทรวงฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ คณะกรรมการวัดมีหน้าที่ดังนี้

๑) วางระเบียบปฏิบัติการบริหารทรัพย์สินของวัดเพื่อให้การดำเนินงานของวัดเป็นไปด้วยความเรียบร้อยโดยปรึกษาและได้รับความยินยอมจากเจ้าอาวาส

^{๒๒} วัดใหม่ห้วยลึก, บันทึกการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๔ ณ วัดใหม่ห้วยลึก, (๒๓ เมษายน ๒๕๕๔).

- ๒) บำรุงรักษาวัดและทรัพย์สินของวัดให้เรียบร้อย
- ๓) เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของวัดเมื่อประชาชนต้องการทราบ
- ๔) กรรมการจะไม่มีสิทธิร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องผลประโยชน์ของตนที่ขัดแย้งกับวัด

บทบาทของคณะกรรมการวัดจะสิ้นสุดเมื่อ ๑) ตาย ๒) ลาออก ๓) ถูกถอดถอนออกจากหน้าที่ ๔) ขาดคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนด ๕) ทุจริตต่อหน้าที่^{๒๓}

เมื่อวัดใหม่ห้วยลึกมีคณะกรรมการเรียบร้อยแล้วจึงได้ดำเนินการพัฒนาวัดตามกระบวนการและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อไป

วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของวัดใหม่ห้วยลึก

หลังจากที่วัดใหม่ห้วยลึกได้มีคณะกรรมการบริหารวัดเรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาด้วยการทำ **Swot Analysis** ซึ่งเป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์สำหรับองค์กร หรือโครงการ ซึ่งช่วยผู้บริหารกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายในโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการทำงานขององค์กร **S** มาจาก **Strengths** หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน **W** มาจาก **Weaknesses** หมายถึง จุดด้อยหรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่าง ๆ ขององค์กรซึ่งจะต้องหาวิธีในการแก้ปัญหานั้น **O** มาจาก **Opportunities** หมายถึง โอกาส ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กรที่เอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กร **T** มาจาก **Threats** หมายถึง อุปสรรค ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งองค์กรจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์การบริหารให้สอดคล้องและพยายามขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ได้จริง^{๒๔} วัดซึ่งถือว่าเป็นองค์กรสำคัญทางสังคมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นตามหลักการของ **Swot Analysis** ตามแนวทางการพัฒนาวัด ๖ ด้านผลการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้

จุดเด่น (**Strengths**) คณะกรรมการได้ร่วมกันวิเคราะห์แล้วพบว่าวัดใหม่ห้วยลึกมีจุดเด่น คือ

- ๑) เจ้าอาวาสวัดเป็นนักบริหารมืออาชีพ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นพระยุคใหม่ที่สามารถนำระบบบริหารที่เป็นระบบมาช่วยในการพัฒนาวัดให้เป็นวัดที่ได้มาตรฐานเป็นศูนย์กลางของชุมชนการบริหารจัดการโดยยึดหลักการตามพระธรรมวินัย ภาพลักษณ์ของวัดและพระสงฆ์และ

^{๒๓} พระสุชีพ เทศนดี, มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกรรมการวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎกระทรวง, (ชลบุรี: มหาวิทยาลัยศรีประทุม, ๒๕๕๘), หน้า ๑๒๔

^{๒๔} Armstrong, **M Management Processes and Functions**, London CIPD., 2008.

ความสามารถในการปรับบทบาทให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในทางโลก ทั้งยังเป็นผู้ที่เปี่ยมด้วยความเมตตาต่อผู้อื่นอย่างยิ่ง

๒) สถานที่ของวัดใหม่ห้วยลึกมีบริเวณกว้างขวาง คือมีเนื้อที่ประมาณ ๓๐ ไร่ มีสิ่งปลูกสร้างไว้บ้างแล้ว ทั้งยังมีคูคลองรอบวัดที่สามารถปรับปรุงให้สวยงามได้

๓) วัดใหม่ห้วยลึกมีองค์หลวงพ่อแดงซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจของชาวห้วยลึกมานับร้อยปี

๔) วัดใหม่ห้วยลึกมีงานสำคัญคืองานปิดทององค์หลวงพ่อแดงซึ่งวัดจะได้งบประมาณจากการจัดงานมาใช้ในการพัฒนาได้

จุดด้อย (Weaknesses)

๑) เจ้าอาวาสวัดเป็นนักพัฒนาที่พัฒนาที่มีแนวคิดแบบก้าวกระโดดอาจทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก้าวตามไม่ทัน

๒) พระสงฆ์ภายในวัดมีจำนวนน้อยมากเกินไป มีพระสงฆ์จำพรรษาที่วัดยังไม่เพียงพอ เจ้าอาวาสเพียงรูปเดียวแม้จะมีความรู้และความสามารถก็ไม่สามารถสนองตอบความต้องการของชุมชนได้ พระสงฆ์ที่เข้ามาบวชบางคนบวชตามประเพณีจึงไม่สนใจที่จะช่วยทำงานเพื่อการพัฒนาวัด บางคนเข้ามาบวชเพราะไม่มีอาชีพ บางคนเข้ามาบวชเพราะอายุมากแล้วไม่มีที่พึ่งจึงอาศัยวัดเป็นที่พึ่ง

๓) วัดยังไม่มีพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่ซึ่งเป็นงานหลักของพระพุทธศาสนา

๔) บุคลากรของวัดมีหลายบทบาทหน้าที่ รับผิดชอบงานทั้งงานประจำและงานของวัดทำให้มีปัญหาเรื่องการแบ่งเวลาในการทำงาน บุคลากรบางคนไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองวัดมีการจัดประชุมให้กับประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อพัฒนาวัดน้อยเกินไป

๕) วัดมีงบประมาณในการใช้จ่ายไม่เพียงพอ ไม่มีผู้สนับสนุนหลักของวัดงบประมาณส่วนใหญ่ได้มาจากชาวบ้านและผู้มีจิตศรัทธาโดยทั่วไป รายรับไม่สมดุลกับรายจ่าย

๖) ระบบดูแลเรื่องงบประมาณของวัดยังขาดความโปร่งใส ตรวจสอบไม่ได้ ด้วยวัดไว้วางใจบุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเงินของวัดมากเกินไป ทำให้ชาวบ้านเกิดความเคลือบแคลงสงสัย ไม่มีการชี้แจง อธิบายและสร้างกระบวนการ ยอมรับในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการผู้ดูแลเรื่องการเงินของวัด

๗) ศาสนวัตถุบางอย่างในวัดก่อนสร้างมาหลายปี ผุพังใช้งานไม่ได้เช่นหอกระจายข้าวของวัด โรงครัว เมา ซึ่งอยู่หน้าวัดปิดบังภูมิทัศน์ของวัด เมาที่ก่อสร้างสมัยหลวงพ่อเสมายังไม่เรียบร้อยใช้งานไม่ได้ มีต้นไม้ปกคลุมมาก

๘) ภูมิทัศน์ของวัดยังไม่สวยงามเท่าที่ควร ต้นไม้ยังมีน้อยมาก ต้นไม้ที่มีขึ้นระเกะระกะก่อให้เกิดปัญหาในการดูแล คูคลองของวัดตื้นเขิน ปกคลุมไปด้วยผักตบชวาทำให้น้ำเน่าเสีย

๙) วัดยังขาดสถานที่ที่ได้มาตรฐานเพื่อการปรับปรุงให้วัดเป็นที่สะดวกสบายและเป็นศูนย์กลางในการพบปะของชุมชน เช่น ห้องประชุม ห้องน้ำ ห้องปฏิบัติธรรม ห้องสมุดเพื่อใช้สำหรับการศึกษา

๑๐) วัดยังขาดการดูแล รักษา สถานที่ อุปกรณ์ของวัด ยังขาดบุคลากรในการเก็บรักษาโดยตรง บริเวณวัดยังขาดคนทำความสะอาด ดูแลสถานที่ให้เรียบร้อย

๑๑) พระสงฆ์สามเณรใส่ใจในการศึกษาน้อยเพราะเห็นว่าการเรียนพระปริยัติธรรมไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ สามเณรและพระสงฆ์บางรูปประพฤตินั้นไม่เหมาะสมกับสมณเพศ

๑๒) ทุนการสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ภายในวัดยังไม่เพียงพอสำหรับพระภิกษุสามเณร ถึงแม้จะมีภิกษุสามเณรจำนวนน้อยก็ตาม ภาระค่าใช้จ่าย ค่าอาหาร ค่าอุปกรณ์ เป็นของเจ้าอาวาส เพราะขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

๑๓) วัดไม่สามารถสงเคราะห์ชุมชนได้เท่าที่ควรเพราะขาดงบประมาณในการสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ จากจุดนี้เองชุมชนอาจมองว่าวัดไม่ได้มีส่วนในการพัฒนาชุมชน ชุมชนจึงไม่ให้ความสำคัญวัดใหม่ห้วยลี้มากนัก

๑๔) วัดขาดบุคลากรในการเผยแผ่ศาสนา พระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดขาดความรู้ ความเข้าใจและเทคนิควิธีการในการเผยแผ่

๑๕) วัดขาดสื่ออุปกรณ์การอบรมที่ทันสมัย การบรรยายอย่างเดียวไม่มีเทคนิควิธีการทำให้ไม่สามารถดึงดูดเด็กและเยาวชนให้เข้าวัดได้

๑๖) วัดไม่ได้มีการวางแผนเรื่องแผนผังของวัดชัดเจนก่อให้เกิดสิ่งปลูกสร้างที่ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย

๑๗) วัดไม่ได้จัดทำแผนงานในการพัฒนาวัดให้ชัดเจนชุมชนจึงไม่ทราบว่าจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาวัดได้อย่างไร

๑๘) วัดมีการจัดประชุมร่วมกับประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาวัดน้อยเกินไป

๑๙) การจัดกิจกรรมบางกิจกรรมของวัดไม่ตรงกับวันหยุด ส่งผลให้ชุมชนไม่มีเวลามาช่วยงานกิจกรรมวัด

๒๐) วัดขาดการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของวัดให้ชุมชนรับรู้ การที่ประชาชนเข้าก็เข้าตามกิจกรรมที่เคยทำต่อ ๆ กันมาเช่น เข้าพรรษา ออกพรรษา ถวญสามัคคี เป็นต้น

สรุปได้ว่าวัดใหม่ห้วยลี้ยังมีปัญหาในเรื่องกระบวนการบริหารจัดการ การขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินกิจกรรม การขาดงบประมาณในการบริหารจัดการ การขาดวัสดุและอุปกรณ์ที่ทันสมัยและเหมาะสม

โอกาส (Opportunities)

จากการที่คณะกรรมการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกได้ระดมความคิดเกี่ยวกับโอกาสของวัดใหม่ห้วยลึกสรุปได้ดังนี้

๑) ชุมชนหมู่ ๑ หมู่ ๒ ของวัดใหม่ห้วยลึกเป็นชุมชนที่มีระบบเศรษฐกิจการเงินไหลเวียนอยู่ในระดับดี ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมซึ่งสร้างรายได้จำนวนมากให้แก่ชาวบ้าน ซึ่งแตกต่างจากสมัยก่อนที่ชุมชนเป็นชุมชนเกษตรกรรมทำนาทำไร่ รายได้ไม่แน่นอน

๒) มีผู้นำชุมชนมีวิสัยทัศน์ มุ่งมั่นเสียสละประโยชน์ตนเพื่อประโยชน์ ทั้งยังเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ชาวบ้านมีความศรัทธาในตัวผู้นำชุมชน

๓) ชาวบ้านในชุมชนมีจิตสาธารณะ ยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระศาสดาในการละชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ หมู่บ้านในชุมชนห้วยลึกได้รับการยกย่องให้เป็นหมู่บ้านศีล ๕

๔) คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อยู่แบบเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งมีความสมัครสมานสามัคคีกัน มีการรวมกลุ่มกันทำงานเช่นกลุ่มเกษตรกรรมเลี้ยงโคนม กลุ่มเกษตรพอเพียง และกลุ่มอื่น ๆ

๕) ชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถ สามารถช่วยเหลือวัดในเรื่องของการเป็นวิทยากรในการสอนอาชีพให้แก่คนในชุมชนได้

๖) ปัจจุบันวิทยาการทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารก้าวหน้าทำให้วัดมีโอกาสได้ใช้สื่อเทคโนโลยีในการเผยแผ่ธรรมะ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัดให้ชาวชุมชนได้รับทราบ และเกิดความร่วมมือในการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างตามพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมืองได้

๗) รัฐบาลให้การอุปถัมภ์คุ้มครองคณะสงฆ์ ประชาชนในชุมชนห้วยลึกส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ให้ความไว้วางใจเจ้าอาวาสในการบริหารการเงิน และให้การ สนับสนุนการเงินวัด

๘) ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันทำให้ประชาชนมีความต้องการที่พึงพอใจมาก สถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญกับการสอนศีลธรรมในสถานศึกษา และนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการหรือแก้ปัญหาในองค์กรมากขึ้น

อุปสรรค (Threats)

จากการระดมความคิดเห็นของกรรมการเกี่ยวกับอุปสรรคในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก ได้ข้อค้นพบดังนี้

๑) ประชาชนไม่ค่อยมีเวลาในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดในการวางแผนเท่าที่ควรเพราะภาระหน้าที่รับผิดชอบในการทำงาน

๒) ชุมชนวัดใหม่ห้วยลึกมีชาวบ้านต่างถิ่นและต่างชาติเข้ามาอยู่อาศัยพร้อม ๆ กับการนำปัญหาเข้ามาในชุมชนด้วยเช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม

๓) ผลจากการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีทำให้เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ใส่ใจเทคโนโลยีมากจนเกินไป ทำให้ไม่มีเวลาสนใจสิ่งรอบข้างรวมทั้งการเข้าวัดแม่สถานศึกษาจะมีโครงการส่งเสริมให้เด็ก

และเยาวชนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสมาปฏิบัติธรรมที่วัด แต่ก็มาเพราะถูกสั่งให้มา ไม่ได้มาวัดด้วยความต้องการที่แท้จริงของตนเอง

๔) ข่าวยาววันของพระสงฆ์บางรูปผ่านสื่อมวลชน สังคมออนไลน์ ที่มีภาพพจน์เสียหาย ด้วยการประพฤติดิฉิพระธรรมวินัย ความประพฤติไม่เหมาะสมแก่สมณเพศ สร้างความสะเทือนใจ และทำลายศรัทธาของชาวพุทธลงส่งผลให้ชาวพุทธไม่เข้าวัด

โดยสรุปแล้วจากการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย อุปสรรคและโอกาส พบว่าวัดใหม่ห้วยลึกมีจุดด้อยซึ่งเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องแก้ไขเป็นอย่างมาก จึงถือเป็นวาระสำคัญที่วัดและชุมชนจะต้องวางแผนอย่างเร่งด่วน เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกแล้ว จึงได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการพัฒนาวัดด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม

การวางแผนดำเนินกิจกรรม

การวางแผนเป็นงานที่สำคัญและจำเป็นต่อการบริหารขององค์กร เป็นภารกิจที่ผู้บริหารต้องกระทำเป็นลำดับแรกของการบริหาร การดำเนินการใด ๆ ถ้ามีการวางแผนที่ดีมีขั้นตอน การปฏิบัติที่ชัดเจนก็เชื่อได้ว่า งานนั้นย่อมประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะการพัฒนา วัด จะเป็นการป้องกันความผิดพลาดของการดำเนินงานของวัดได้เป็นอย่างดี วัดใดที่ไม่มีแผนงานย่อมมีโอกาสที่ประสบกับความล้มเหลวได้ง่าย ดังนั้นวัดจึงต้องมีการวางแผนเพื่อให้กระบวนการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึกจึงได้ขับเคลื่อนวางแผน ดำเนินกิจกรรมหรือการพัฒนาวัดโดยอาศัยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

คณะกรรมการวัดได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ของวัดจากปัญหาที่ได้ร่วมกันคิดในกระบวนการ Swot Analysis จัดลำดับความสำคัญของปัญหา จัดกลุ่มปัญหาตามกรอบการพัฒนา วัด ๖ ด้าน

วิสัยทัศน์

วัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม เป็นองค์กรแห่งการบริหารจัดการด้านศาสนาได้อย่างครบสรรพทุกภารกิจ ถูกต้องตามพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง มุ่งหวังสู่ประชาชนให้น่า หลักรัชมมาพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างจิตสำนึกต่อการดำรงอยู่ของตนในศตวรรษที่ ๒๑ ได้อย่างสง่างาม

เป้าประสงค์ (goal)

๑. พระภิกษุสามเณร และศาสนบุคคลในวัด ได้รับการฝึกอบรมที่ดีมีคุณภาพอย่างทั่วถึง
๒. พระภิกษุสามเณรในวัดได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ และมาตรฐานตามฐานานุกรป
๓. ศาสนสถาน ศาสนบุคคล และกิจกรรมของวัด ได้รับการพัฒนาตามสมควรแก่อัตภาพ

๔. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
๕. การพัฒนาวัดสามารถตอบสนองความต้องการของสังคม ทั้งในด้านปริมาณ และ

คุณภาพ

๖. วัดสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมคุณธรรม คุณภาพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์

๑. พัฒนาด้านสาธารณูปการเป็นที่สัปปายะ
๒. พัฒนาด้านการปกครองเป็นระบบตามแบบแผน
๓. พัฒนาการศาสนศึกษาให้ก้าวหน้ารู้เท่าทันกระแสโลกาภิวัตน์
๔. พัฒนาการศึกษาระดับสูงให้เต็มตามศักยภาพ
๕. พัฒนางานการเผยแผ่ตามหลักพุทธวิธีผสมผสานกับวิทยาการสมัยใหม่
๖. พัฒนาการสาธารณะให้เกิดประโยชน์ต่อพุทธศาสนิกชนอย่างแท้จริง

การจัดทำแผนแม่บท/แผนปฏิบัติการวัดใหม่ห้วยลึก

การจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกผู้วิจัยร่วมกับคณะกรรมการวัดได้ร่วมกันจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก ๒ ระยะคือ ระยะแรกตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ ระยะที่สองคือ ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ โดยแผนพัฒนาวัดทั้ง ๒ ระยะได้มีนโยบายและมาตรการเร่งรัดพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกตามกลยุทธ์การพัฒนา ๖ ด้านดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนาด้านสาธารณูปการเป็นที่สัปปายะ

นโยบาย

๑) พัฒนาถาวรวัตถุ เสนาสนะ และอาคาร ประกอบให้มีเอกลักษณ์ทางศิลปะสถาปัตยกรรมของชาติ ศิลปะ สถาปัตยกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นโครงสร้างแข็งแรงทนทาน และประหยัด

๒) พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชีวิตและชุมชนปัญญาธรรม โดยการพัฒนากระบวนการนิเวศน์และภูมิทัศน์ของวัด ให้เหมาะสมสอดคล้องต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

๓) พัฒนาเสนาสนะที่พักอาศัยของพระภิกษุสามเณร ให้เป็นสัปปายะ และมีจำนวนเพียงพอแก่ผู้อยู่อาศัย พร้อมทั้งพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้มีมาตรฐาน และเหมาะสมแก่สมณสาธูป

๔) พัฒนาวัดให้เป็นอาราม มีความร่มรื่น สะอาด ปลอดภัย เป็นธรรมสถาน คารวสถาน และบุญสถาน ของชุมชน

๕) พัฒนาวัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ส่งเสริม อนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมของชุมชน และเป็นศูนย์การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และของชาติ ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนตลอดจนสถาบันการศึกษาทั่วไป

มาตรการ

๑) เร่งรัดให้มีการทำแบบแปลน แผนผังวัด รูปลักษณะอาคาร ภูมิสังฆาวาส กำหนดเขตภายในวัดให้เป็นเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส เขตการศึกษา และเขตสาธารณสงเคราะห์

๒) เร่งรัดให้มีการวางแผนแม่บท เพื่อจัดทำระบบนิเวศน์ และจัดภูมิทัศน์ภายในบริเวณวัด โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ประหยัด และเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน

๓) เร่งรัดให้มีการบูรณะและก่อสร้างเสนาสนะต่าง ๆ อาทิ ศาลาบำเพ็ญกุศล ศาลาการเปรียญ ภูมิสงฆ์ ภูมิรับรอง หอประชุม และอาคารอเนกประสงค์ เท่าที่มีความจำเป็น และเอื้อประโยชน์แก่สาธารณชน

๔) เร่งรัดให้มีการจัดพิธีสงฆ์ และศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม กฎกระทรวง ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นเพราะเหตุใดเหตุหนึ่งก็ได้

๕) จัดให้มีมาตรการในการดูแล รักษา ส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อยอันดีงามภายในวัด และจัดบริการความสะดวกแก่พระภิกษุสามเณร ส่วนราชการ หน่วยงานเอกชน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนาด้านการปกครองเป็นระบบตามแบบแผน

นโยบาย

๑) ฝึกอบรม สอดส่องดูแล พระภิกษุสามเณรให้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคมและระเบียบแบบแผนของคณะสงฆ์อย่างเคร่งครัด

๒) กำหนดให้พระภิกษุสามเณรภายในวัด ปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน เป็นประจำตลอดปี

๓) ออกระเบียบปฏิบัติสำหรับพระภิกษุสามเณร เพื่อเป็นเครื่องมือของเจ้าอาวาสในการควบคุมและส่งเสริมการปฏิบัติสมณกิจของ พระภิกษุสามเณรภายในวัด

๔) กวดขัน ควบคุม สอดส่องและส่งเสริมศาสนบุคคลของวัด ให้ตระหนักในหน้าที่ และมีโอกาสพัฒนาตนเอง

๕) ใช้หลักปคควิธีและนคควิธี ในการปกครองและลงโทษแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ผู้ประพฤติละเมิดพระธรรมวินัย กฎหมาย และระเบียบแบบแผนอันดีงามของวัด

มาตรการ

๑) เร่งรัดให้มีการปรับปรุงโครงสร้างงานปกครอง ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาวัด จำนวนพระภิกษุสามเณร ศาสนบุคคล และ ปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และภารกิจของแต่ละงานของวัดให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๒) ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำระเบียบ ประกาศ และคำสั่งต่าง ๆ ของวัดใหม่ห้วยลึก ให้สอดคล้อง ครอบคลุม และเป็นอุปการะการปกครองให้มีประสิทธิภาพ

๓) จัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาวัด เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับงานบริหารงานบุคคล งบประมาณ ตลอดจนรายรับ-รายจ่าย การรับบริจาคเงินบำรุงวัด ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาค

๔) เร่งรัดพัฒนาพระภิกษุสามเณร และศาสนบุคคลของวัด ให้มีความรู้หลักธรรมคำสอน และประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย เพื่อความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนทั่วไป

๕) ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำระเบียบ ประกาศ และคำสั่งต่าง ๆ ของวัดใหม่ห้วยลึก เพื่อสอบสวนคุณสมบัติของกุลบุตรผู้ใคร่จะเข้ามาบรรพชาอุปสมบทในวัด ให้เป็นไปตามกฎหมายอาญา เพื่อป้องกันความเสียหาย อันอาจเกิดขึ้นเพราะกรณีดังกล่าว

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนาการศาสนศึกษาให้ก้าวหน้ารู้เท่าทันกระแสโลกาภิวัตน์

นโยบาย

๑) พัฒนาการผลิตครูผู้สอนแผนกธรรม ให้มีความรู้ความชำนาญทางวิชาการ มีปฏิภาณนำเลื่อมใสศรัทธา มีบุคลิกภาพน่ายกย่องนับถือ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ใฝ่รู้ ใฝ่คิด และรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม

๒) พัฒนาระบบการบริหารจัดการศาสนศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นกระบวนการฝึกอบรมครูสอนแผนกธรรม ระบบการจัดการเรียนการสอน และวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพ

๓) พัฒนาการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมให้สามารถนำไปส่งเสริมเกื้อกูลในการจัดการศึกษาอื่น ๆ

๔) จัดตั้งกองทุนการศึกษาพระภิกษุสามเณรวัดใหม่ห้วยลึก เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้มีโอกาสไปศึกษาต่อในสำนักเรียนหรือสถาบันชั้นสูงต่อไป

มาตรการ

๑) เร่งผลิตและฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ให้มีประสิทธิภาพ และมีจำนวนเพียงพอแก่ความต้องการของสำนักและเกื้อกูลต่อสำนักอื่น ๆ

๒) เร่งจัดระบบบริหารกระบวนการเรียนการสอน ให้มีมาตรฐานเหมาะสมตามชั้น หรือประโยคที่เรียน และให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็น วิเคราะห์เป็นตามหลักโยนิโสมนสิการ

๓) เร่งจัดบรรยากาศ สภาพห้องเรียน และสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน และสร้างความรักความสามัคคีระหว่างครู นักเรียน ตลอดจนปลูกฝังกตัญญูกตเวทีตาธรรมต่อสถาบันพระศาสนา

๔) เร่งจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา กองทุนรักษาพยาบาล และกองทุนเพื่อศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปทั้งทางคฤหัสถ์และคฤหัสถ์ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาและส่งเสริมศาสนทายาท ให้มีความรู้ที่จะรักษาตนและพระศาสนาไว้ได้

ยุทธศาสตร์ ๔ พัฒนาการศึกษาสงเคราะห์เต็มตามศักยภาพ

นโยบาย

๑) พัฒนาการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ตามแนวพุทธวิธี และวิถีพุทธ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในด้านพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

๒) พัฒนาบุคลากร เช่น พระภิกษุ สามเณร ครู ให้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของวัดในการอบรม สั่งสอนประชาชน และเป็นแหล่งเผยแผ่ความดี ตลอดจนปฏิบัติเป็นตัวอย่างในทางที่ชอบ

๓) กิจกรรมสงเคราะห์ประชาชน ให้ดำเนินการตามแนวพุทธวิธี

๔) พัฒนาระบบการอบรม ให้มีปฏิสัมพันธ์กับหลักสูตรที่มีการเรียนการสอนตามปกติ ในโรงเรียน และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้จริง

มาตรการ

๑) เร่งรัดการจัดการศึกษาสงเคราะห์ตามแนวพุทธวิธีและหลักวิถีพุทธ สนองนโยบายของคณะสงฆ์ เพื่อคืบคนดีมีคุณภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สู่สังคมและครอบครัว

๒) เร่งรัดให้มีการปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนระบบการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ โดยยกระดับการศึกษาสงเคราะห์เป็นการศึกษาพัฒนาคุณภาพ และคุณธรรมของต้นกล้าและต้นทุนทางสังคมมนุษย์

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ พัฒนางานการเผยแผ่ตามหลักพุทธวิธีผสมผสานกับวิทยาการสมัยใหม่

นโยบาย

๑) พัฒนาและผลิตพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำสำนัก ให้มีความรู้ความสามารถในการเทศนา ปาฐกถา และบรรยายธรรม ให้เหมาะสมแก่วุฒิภาวะของผู้ฟัง

๒) พัฒนาทัศนคติพระภิกษุสามเณร ให้เห็นความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาว่าเป็นมูลเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคง และแผ่ขยายไปยังประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ

๓) พัฒนาระบบ เทคโนโลยีและสื่อในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้มีความทันสมัยเหมาะสม เพียงพอ และมีประสิทธิภาพ

มาตรการ

๑) เร่งรัดการฝึกอบรมพระภิกษุสามเณรในวัด ให้มีความเข้าใจหลักการเผยแผ่ โดยใช้การจุดธูปพระกรรมฐาน เพื่อฝึกพัฒนาจิตใจสร้างอุดมการณ์ รวมทั้งการฝึกพัฒนาการสื่อสารในที่สาธารณะ และการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพในด้านการเผยแผ่พระศาสนา

๒) เร่งรัดปรับปรุงบริบทภายในวัดให้เป็นเหมือนห้องสมุดกลางแจ้ง เพื่อเป็นแหล่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างความเข้าใจหลักคำสอน และนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๓) ปรับปรุงบทบาทของวัดให้ตอบสนองต่อความประสงค์ของชุมชนในฐานะเป็นองค์กรนำด้านความสะอาด สงบ สว่าง

๔) เร่งรัดปรับปรุงแก้ไข จัดพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของศาสนบุคคลและส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรเจริญด้วยศีล สมาธิ ปัญญา กองงามด้วยสุปฏิบัติ อุชุปฏิบัติ ญาญปฏิบัติและสามิจิปฏิบัติ

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ พัฒนาการสาธารณะให้เกิดประโยชน์ต่อพุทธศาสนิกชนอย่างแท้จริง นโยบาย

๑) พัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและชุมชนที่อยู่ใกล้วัด ให้ความร่วมมือในการอบรม แนะนำหลักธรรมในการดำเนินชีวิตแก่ชุมชน

๒) พัฒนาแนวคิดของชุมชนให้เข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๓) พัฒนาองค์ความรู้การประกอบสัมมาชีพ สันติสุข วัฒนธรรมประเพณี และกตัญญู กตเวทิตาธรรมแก่ชุมชน และสถานศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจระบอบธรรมาธิปไตย หรือธรรมาภิบาล สามารถอยู่ร่วมกันด้วยดี มีสุข

มาตรการ

๑) เร่งรัดให้มีการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและชุมชน เช่น การอบรม คุณธรรม จริยธรรม และงานชุมชนสัมพันธ์ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและสมณภาวะ

๒) เร่งรัดและจัดประชุมสัมมนาประชาคมหมู่บ้าน ประชาคมชุมชน องค์กรมหาชนตำบล เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และร่วมกันอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม

๓) เร่งรณรงค์ให้ประชาชนบำเพ็ญประโยชน์เนื่องในโอกาสวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญของชาติ ตลอดจน ลด ละ เลิกการเสพเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และเล่นการพนันในเขตศาสนสถาน

๔) ร่วมกับครอบครัว ชุมชน องค์กร สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งภูมิปัญญา และสังคมคุณภาพในโอกาสต่อไป

การพัฒนาวัดตามกลยุทธ์ทั้ง ๖ กลยุทธ์เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการวัด อันประกอบด้วยคณะสงฆ์ กรรมการวัด ทายก ทายิกา ฝ่ายปกครอง ประชาชน และปราชญ์ชุมชน เพื่อให้วัดมีการพัฒนาที่เป็นไปตามความต้องการของชุมชน เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงกับชุมชนอย่างยั่งยืน

การจัดทำโครงการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

โครงการเป็นกระบวนการทำงานที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมหลายๆกิจกรรม ซึ่งมีการทำโครงการเป็นไปตามลำดับ และการทำงานจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โครงการที่ดีย่อมทำให้ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน และผลตอบแทนที่องค์กรหรือหน่วยงานจะได้รับมีความคุ้มค่า วัดใหม่ห้วยลึกได้จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีตามแผนพัฒนาวัดระยะแรก ๒๕๕๕-๒๕๕๙ และระยะที่สอง ๒๕๖๐-๒๕๖๕ ซึ่งแผนปฏิบัติการของวัดแต่ละปีจะประกอบด้วยโครงการและกิจกรรมตามตัวอย่างดังนี้

**แผนปฏิบัติการของวัดใหม่ห้วยลึกจังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖**

๑. ชื่อเจ้าอาวาส

พระปลัดมณี วฑฒโน

๒. สถานที่ตั้งของวัด

ตำบลสวนป่า อำเภอมะนัง จังหวัดนครปฐม

๓. จำนวนโครงการที่จะดำเนินการในปี ๒๕๕๖

จำนวน ๙ โครงการ

๔. จำนวนงบประมาณที่ใช้ดำเนินการในปี ๒๕๕๖

เป็นเงินรวมทั้งสิ้น ๑๐,๗๐๐,๐๐๐ โดยที่มาของงบประมาณหลักคือ

๑. งานกฐินของวัด	จำนวน ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท
๒. งานปิดทองหลวงพ่อด่าง	จำนวน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท
๓. งานผ้าป่าตามวันสำคัญต่าง ๆ	จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท
๔. เงินสนับสนุนจากสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน	จำนวน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท
๕. เงินบริจาค	จำนวน ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท

๕. ระยะเวลาดำเนินการงาน

ธันวาคม ๒๕๕๕ – กันยายน ๒๕๕๖ รวมระยะเวลา ๑๐ เดือน

๖. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินโครงการต่าง ๆ ตามแผนปฏิบัติการของวัด

๖.๑ วัดใหม่ห้วยลึกเป็นอาราม มีความร่มรื่น สะอาด ปลอดภัยเป็นธรรมสถาน
คารวสถาน และบุญสถาน ของชุมชน

๖.๒ พระภิกษุสามเณรในวัดประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถร
สมาคมและระเบียบแบบแผนของคณะสงฆ์อย่างเคร่งครัด

๖.๓ ศาสนศึกษาของวัดมีประสิทธิภาพ กระบวนการฝึกอบรมครูสอนแผนกธรรมมีความ
ทันสมัย ทันโลก ทันเหตุการณ์

๖.๔ กิจกรรมสงเคราะห์ประชาชนของวัด ดำเนินการตามแนวพุทธวิธี โดยมีชุมชนให้ความ
ร่วมมือ

๖.๕ พระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำสำนัก ให้มีความรู้ความสามารถในการเทศนา ปาฐกถา และบรรยายธรรม ให้เหมาะสมแก่ภาวะของผู้ฟัง

๗ . รายละเอียดของแผนงานและโครงการที่จะดำเนินการประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖ มีแผนและโครงการ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนาด้านสาธารณูปการเป็นที่สัปปายะ

โครงการ	วัตถุประสงค์	ผู้รับผิดชอบ	เป้าหมาย	งบประมาณ(บาท)
โครงการที่ ๑ บูรณะ ศาสนสถาน (หอปริยัติ, หอดฉัน, โรง ครัว, ไฟส่อง ทาง)	๑. เพื่อใช้เป็นสถานที่ใน การประกอบพิธีกรรมทาง ศาสนาของคนในชุมชน ๒. เพื่อใช้สถานที่ปฏิบัติ ธรรมแก่อุบาสก อุบาสิกา ที่จะเข้ามาปฏิบัติธรรมใน วันสำคัญทางศาสนา ๓. เพื่อใช้เป็นสถานที่ ฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ประชาชน ทั่วไป นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ ๔. เพื่อปรับปรุงศาสน ภายใน ๕. เพื่อสร้างถาวรวัตถุ เสนาสนะเป็นประโยชน์ แก่พุทธศาสนา	พระมหาโชค ทีปธมโม	เชิงปริมาณ หอปริยัติ,หอดฉัน, โรงครัว,ไฟส่องทาง ได้รับการบูรณะ ทั้งหมด ๑๐ จุด เชิงคุณภาพ หอปริยัติ,หอดฉัน, โรงครัว,ไฟส่องทาง สามารถใช้งานได้ อย่างมี ประสิทธิภาพ	๑๐๐,๐๐๐
โครงการที่ ๒ โครงการ สร้างห้องน้ำ ๕๒ ห้อง	๑. เพื่อให้มีห้องน้ำ ห้อง สุขา เพียงพอสามารถ รองรับผู้มาปฏิบัติธรรมได้ ๒. เพื่อให้มีห้องน้ำ ห้อง สุขา ที่ได้ถูกสุขลักษณะ และมาตรฐาน.....	พระมหาโชค ทีปธมโม	เชิงปริมาณ วัดมีห้องน้ำจำนวน ๕๒ รองรับผู้มา ปฏิบัติธรรม เชิงคุณภาพ ห้องน้ำสะอาดถูก สุขลักษณะอนามัย	๑,๐๐๐,๐๐๐
โครงการที่				

จากแผนปฏิบัติการคณะกรรมการวัดได้ร่วมกันนำแผนสู่การปฏิบัติโดยได้เขียนโครงการที่ชัดเจนดังตัวอย่าง

โครงการสร้างห้องน้ำ ๕๒ ห้อง

๑. ชื่อโครงการ โครงการสร้างห้องน้ำ ๕๒ ห้อง

๒. หลักการและเหตุผล

ด้วยวัดใหม่ห้วยลึกร่วมด้วยคณะกรรมการและชาวบ้าน ได้มีมติเห็นชอบร่วมกันในการสร้างห้องน้ำจำนวน ๕๒ ห้อง เพื่อใช้รองรับโครงการที่จะต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง คือโครงการสร้างศูนย์ปฏิบัติธรรมภายในวัด ที่คาดว่าจะมีผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเข้ามาร่วมปฏิบัติธรรมในอนาคตเป็นจำนวนที่มากขึ้น ตลอดจนเพื่อรองรับการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด เช่น การปฏิบัติธรรมวันสำคัญทางชาติและศาสนา ค่ายคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ เป็นต้น ที่จะมาใช้สถานที่ศูนย์ปฏิบัติธรรมของวัดใหม่ห้วยลึก

๓. วัตถุประสงค์

- ๓.๑ เพื่อให้มีห้องน้ำ ห้องสุขา เพียงพอสามารถรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมได้
- ๓.๒ เพื่อให้มีห้องน้ำ ห้องสุขา ที่ได้ถูกสุขลักษณะ และมาตรฐาน
- ๓.๓ เพื่อเป็นการจัดระบบการดูแลในโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ได้อย่างถูกต้อง
- ๓.๔ เพื่อเป็นการสร้างถาวรวัตถุแก่พระศาสนา

๔. เป้าหมาย

เชิงปริมาณ วัดมีจำนวนห้องน้ำเพิ่มขึ้นจำนวน ๕๒ ห้องเพื่อรองรับผู้มาปฏิบัติธรรม
เชิงคุณภาพ ห้องน้ำมีเพียงพอ สะอาด ถูกสุขลักษณะอนามัย

๕. สถานที่/พื้นที่ดำเนินโครงการ

วัดใหม่ห้วยลึก ตำบลสวนป่า อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

๖. ระยะเวลาดำเนินงาน ปี พ.ศ. ๒๕๕๕

๗. งบประมาณ เงินรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป

๘. วิธีดำเนินการ

- ๘.๑ ประชุมคณะกรรมการบริหารวัด
- ๘.๒ เขียนร่างโครงการฯ นำเสนอขออนุมัติโครงการฯ

๘.๓ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการติดตาม

๘.๔ จัดทำรายงานการดำเนินการให้ส่วนที่เกี่ยวข้องรับทราบ

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๙.๑ ทำให้มีห้องน้ำ ห้องสุขา เพียงพอสามารถรองรับผู้มาปฏิบัติธรรม

๙.๒ ทำให้มีห้องน้ำ ห้องสุขา ที่ได้ถูกสุขลักษณะ และมาตรฐาน

๙.๓ ทำให้การจัดระบบการดูแลในโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ได้
อย่างถูกต้อง

๙.๔ ทำให้เกิดถาวรวัตถุแก่พระศาสนาภายในวัด

..... ผู้ร่าง/เสนอโครงการฯ

(พระมหาโชค ทีปธัมโม)

คณะกรรมการบริหารวัดใหม่ห้วยลึก

..... ผู้พิจารณาโครงการฯ

(ผู้ใหญ่วีระ เหมบุตร)

คณะกรรมการบริหารวัดใหม่ห้วยลึก (ไวยาวัจกร)

..... ผู้อนุมัติโครงการฯ

(พระปลัดมณี วฑฒโน)

เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก

การลงทุนและการปฏิบัติงาน

๑) การระดมทรัพยากรในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

ในการระดมทรัพยากรสำหรับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก ทรัพยากรที่สำคัญของการพัฒนา
คืองบประมาณ บุคลากร อุปกรณ์ สำหรับการพัฒนา โดยมีการดำเนินการดังนี้

๑.๑) การตั้งผู้รับบริจาคเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้บริจาคเงินตามกำลังศรัทธาเพื่อใช้ในการไปใช้ในกิจการต่าง ๆ ของวัดโดยวัดจะแต่งตั้งคณะกรรมการเปิดตู้ใช้ตู้ที่มีความมั่นคงปลอดภัย ใช้ระบบกุญแจคู่สำหรับการใช้ตู้บริจาคและมีพยานรู้เห็นในการเปิดหรือปิดตู้บริจาคเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตและสร้างความมั่นใจให้แก่พุทธศาสนิกชนบริจาคเงินเพื่อพุทธศาสนา

๑.๒) จัดงานทอดกฐินประจำปี โดยจะจัดในช่วงต้นเดือนพฤศจิกายนของทุกปี กฐินของวัดจะเป็นกฐินที่ผู้คนมาร่วมกันทำบุญ เรียกว่า “กฐินสามัคคี” รายได้จากการทอดกฐินทางวัดจะมีกรรมการรับผิดชอบโดยตรง สร้างความเชื่อมั่นแก่พุทธศาสนิกชนด้วยการประกาศให้ที่ประชุมได้รับรู้และหอกระจายข่าวสารของวัด

๑.๓) ทอดผ้าป่าตามเทศกาลสำคัญทางประเพณีไทย และ ทางพุทธศาสนา เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันมาฆบูชา เป็นต้น

๑.๔) รายได้จากการฝึกอบรม โดยทั่วไปการจัดฝึกอบรมธรรมะให้แก่พุทธศาสนิกชนในวันสำคัญต่าง ๆ วัดจะไม่เก็บค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เมื่อเสร็จสิ้นการอบรมแล้วส่วนใหญ่ผู้เข้ารับการอบรมเมื่อเสร็จสิ้นการอบรมพุทธศาสนิกชนจะบริจาคเงินให้วัดเพื่อเป็นการตอบแทน แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนไป สถานศึกษาได้ส่งเด็กและเยาวชนมาอบรมที่วัดโดยสถานศึกษาสามารถจัดตั้งงบประมาณในการฝึกอบรมได้ โรงเรียนจึงได้จัดค่าฝึกอบรมรายหัวให้แก่วัด วัดจึงได้รับงบประมาณจากส่วนนี้อีกทางหนึ่ง

๑.๕) รายได้การบริจาคเป็นครั้งคราวของผู้มีจิตศรัทธาโดยทั่วไปตามกำลังศรัทธาของผู้รับบริจาค วัดใหม่ห้วยลึกอยู่ในชุมชนที่ชาวบ้านมีจิตศรัทธาต่อพุทธศาสนา จึงมักบริจาคเงินเพื่อสร้างวัดเป็นจำนวนไม่น้อย ในส่วนของการระดมทุนเรื่องวัสดุอุปกรณ์อุปกรณ์ในการพัฒนาวัด จะได้มาจากผู้มีจิตศรัทธาบริจาคบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะใช้เงินรายได้มาซื้อวัสดุอุปกรณ์ ในส่วนของบุคคลในการพัฒนาวัด คณะกรรมการวัด ชาวบ้าน ตลอดจนกลุ่มจิตอาสาช่วยดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการก่อสร้างถาวรวัตถุ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาสมีความรู้ในเรื่องของการก่อสร้างเพราะเคยผ่านงานด้านการรับเหมาก่อสร้างมาก่อน ได้ระดมกำลังจากพระสงฆ์ สามเณร ตลอดจนจิตอาสาในวัดเป็นแรงงานสำคัญสำหรับการพัฒนาเสนาสนะภายในวัด ดังแผนภาพที่

แผนภาพที่ ๑ พระปลัดมณีและพระลูกวัดกำลังพัฒนาเสนาสนะอาคารของวัดใหม่ห้วยลึก

๒) การปฏิบัติงานตามโครงการ/แผนพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

ในการปฏิบัติงานตามโครงการของวัดใหม่ห้วยลึกได้มีการดำเนินงานตามขั้นตอนของการพัฒนาคือ

๒.๑) การจัดสรรเงินทุนและงบประมาณอย่างเพียงพอสำหรับการพัฒนาแต่ละด้านของวัดอย่างสมดุล

๒.๒) จัดสรรบทบาทและความรับผิดชอบของแต่ละหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการให้พัฒนาทั้ง ๖ ด้านไว้อย่างชัดเจน รวมถึงมีการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนอย่างทั่วถึง

๒.๓) จัดทำเอกสาร และการดูแลรักษานโยบาย แผนงาน วิธีการปฏิบัติงาน และความหมายของแต่ละกระบวนการ หรือชุดของกระบวนการในการบริหารทีมงานเช่น ทีมงานพัฒนา ด้านเสนาสนะ ถาวรวัตถุ ทีมงานศาสนศึกษา หรือทีมงานการเผยแผ่ จะใช้ระบบการทำงานโดยใช้วงจรเดมมิง คือ

๑) การวางแผน (Plan) จะเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์และกระบวนการที่จำเป็นเพื่อให้ทีมงานแต่ละทีมมั่นใจได้ว่าการให้บริการมีความสอดคล้องตามความต้องการทั้งของชุมชนและนโยบายของวัด

๒) การลงมือทำ (Do) จะเป็นการดำเนินงานของแต่ละกระบวนการตามที่ทีมงานได้ร่วมกันกำหนดขึ้นมา

๓) การตรวจสอบ (Check) จะเป็นการดำเนินการติดตาม และวัดกระบวนการต่าง ๆ รวมถึงการวัดเทียบ กับนโยบาย วัตถุประสงค์ และข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ทีมงานได้ช่วยกันกำหนดขึ้นมา

๔) การปรับปรุง (Act) จะเป็นการดำเนินการเพื่อปรับปรุงผลการดำเนินงานของกระบวนการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยทีมงานย่อย ๆ แต่ละทีมงานต้องรายงานความคืบหน้าเทียบกับแผนงานต่อที่ประชุมใหญ่

การติดตามประเมินผลงานการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

การติดตามประเมินผลงานการพัฒนาขององค์กรต่าง ๆ นอกจากการเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนตามกระบวนการทางนโยบายแล้ว ยังเปรียบเสมือนกระจกสะท้อนภาพความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการดำเนินการพัฒนาขององค์กร ประสิทธิภาพ ผลสัมฤทธิ์ ความคุ้มค่า และผลกระทบต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมิติต่าง ๆ เพื่อนำจุดบกพร่องกลับมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ทั้งยังสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Making) ของผู้กำหนดนโยบาย ในกรณีที่ต้องการดำเนินนโยบายในลักษณะที่ใกล้เคียงกันในอนาคตอีกด้วย^{๒๕}

วัดใหม่ห้วยลึกได้ติดตามผลงานการพัฒนาของโครงการต่าง ๆ ที่วัดได้จัดขึ้นตามแผนปฏิบัติการทั้งหมด ๓ ระยะคือ

๑) การประเมินผลก่อนเริ่มดำเนินการ (Preliminary Evaluation) วัดใหม่ห้วยลึกโดยคณะกรรมการบริหารจะศึกษาความเป็นไปได้ก่อนเริ่มดำเนินการ (Feasibility Study) เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมของการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการ ผลลัพธ์ผลที่คาดว่าจะได้รับ รวมไปถึงการศึกษาถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดจากการดำเนินงาน อาทิผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๒) การประเมินผลในระหว่างการทำงาน (Formative/Implementation Evaluation) เป็นการประเมินผลในระหว่างที่วัดได้ดำเนินโครงการในขณะที่โครงการยังไม่สิ้นสุด ซึ่งจะมีการดำเนินงานควบคู่ไปกับการติดตามผลความคืบหน้า (Monitoring) ในแต่ละโครงการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ในการแก้ปัญหา หรือปรับปรุงสิ่งที่กำลังดำเนินงานอยู่ให้ดียิ่งขึ้น โดยไม่ปล่อยไว้จนกระทั่งการดำเนินงานแล้วเสร็จ เนื่องจากจะส่งผลให้เกิดความเสียหายและยากที่จะแก้ไขปัญหาได้

^{๒๕} สมคิด พรหมจ้อย, เทคนิคการประเมินโครงการ, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (นนทบุรี: จตุพรดีไซน์, ๒๕๕๒), หน้า

๓) การประเมินผลเมื่อโครงการได้ดำเนินเสร็จสิ้นไปแล้ว (Summative Evaluation)

เป็นการประเมินผลโครงการทั้งระบบ เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานในระดับต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของคณะกรรมการบริหารวัดที่อาจจะต้องใช้ข้อมูลอย่างต่อเนื่องเพื่อการตัดสินใจในอนาคต

ในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของแต่ละช่วง คณะกรรมการวัดมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ต้องตัดสินใจบนข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงและเป็นปัจจุบัน ทำให้วัดมีข้อมูลครบถ้วนในมิติต่าง ๆ ของการดำเนินงานก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์คุ้มค่าต่อการใช้จ่ายงบประมาณของวัดมากที่สุด

๔.๒.๓ ผลการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมเพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

จากการดำเนินงานอย่างเป็นระบบเป็นขั้นเป็นตอนของการพัฒนาโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่การค้นหาปัญหาและสาเหตุ การวางแผนดำเนินกิจกรรม การลงทุนและการปฏิบัติงาน การติดตามประเมินผลงานการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก ก่อให้เกิดผลแห่งการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างดังนี้

๑) ด้านสาธารณูปการของวัด

ในการบริหารจัดการเรื่องสาธารณูปการของวัด พระมหาเถระผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวคิดในการบริหารวัดว่า ต้องปฏิบัติให้ได้ ตามหลัก สะอาด สว่าง และสงบ ดังนี้

๑.๑) สะอาด หมายถึง การดูแลและการจัดการวัดที่ดี ไม่สกปรกรกรุงรัง จัดเสนาสนะเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นที่เกิดศรัทธาแก่ผู้มาพบเห็น สร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือน

๑.๒) สว่าง หมายถึง การจัดวัดที่ดูโปร่ง สบายตา ไม่รกทึบ หรือมีความสลับซับซ้อน เน้นความเรียบง่ายและประโยชน์สูง ประหยัดสุด

๑.๓) สงบ หมายถึง วัดเป็นสถานที่ที่สงบจากอบายมุข ไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครม ร่มเย็นเป็นสุข ด้วยสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ^{๒๖}

วัดใหม่ห้วยลึกได้ปรับปรุงให้วัดเป็นที่สัปปายะหรือวัดที่ถึงพร้อมด้วยความสะอาด สว่าง สงบ เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมด้วยการปรับภูมิทัศน์ของวัดให้สวยงามดังนี้

^{๒๖} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, วัดพัฒนา ๕๐, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖-๒๗.

ปีพุทธศักราช ๒๕๕๕

- ๑) รื้อเมรุที่สร้างไว้ในสมัยโบราณ ซึ่งเมรุนี้บดบังภูมิทัศน์สวยงามของวัดทั้งยังทำให้เกิดฝุ่นควันก่อความรำคาญให้ชุมชน
- ๒) สร้างห้องน้ำข้างกุฏิสำหรับภิกษุ สามเณร
- ๓) สร้างห้องรับแขกเพื่ออำนวยความสะดวกญาติโยมที่มาติดต่อกับวัดใหม่ห้วยลึก
- ๔) สร้างโถมเพื่อรองรับการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน ตลอดจนนักเรียนจากสถานศึกษาต่าง ๆ มาปฏิบัติในแต่ละปี
- ๕) บูรณะเมรุที่พระอธิการเสมได้สร้างไว้และไม่ได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์จนสามารถใช้งานได้ตามปกติ
- ๖) สร้างห้องน้ำเพิ่มขึ้นจำนวน ๕๒ ห้องเพื่อรองรับการปฏิบัติธรรมของนักเรียนจากสถานศึกษาต่าง ๆ

ปีพุทธศักราช ๒๕๕๖

- ๗) ต่อเติมกุฏิเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของภิกษุสามเณร
- ๘) ต่อเติมหอปริยัติเพื่อภิกษุสามเณรใช้เป็นที่พักศึกษาพระธรรมวินัย
- ๙) สร้างห้องน้ำ ๒๔ ห้องเพิ่มเติมสำหรับภิกษุสามเณร
- ๑๐) สร้างอาคารอเนกประสงค์เพื่อใช้เป็นที่ประกอบศาสนพิธีและเป็นที่ประกอบกิจกรรมของชุมชน

ปีพุทธศักราช ๒๕๕๗

- ๑๑) ปลุกต้นราชพฤกษ์เพื่อถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙
- ๑๒) ปรับปรุงศาลาให้นั่งคงแข็งแรงและสวยงามตลอดจนสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง
- ๑๓) ต่อเติมห้องครัวเพื่อเป็นโรงทานสำหรับพุทธศาสนิกชน
- ๑๔) ปรับปรุงภูมิทัศน์รอบวัดให้สวยงาม สะอาดตาและร่มรื่น

ปีพุทธศักราช ๒๕๕๘

- ๑๕) ปรับปรุงระดับน้ำรอบวัดแต่เดิมวัดใหม่ห้วยลึกไม่มีระบบน้ำประปาใช้ ใช้น้ำประปาสำหรับอุปโภคบริโภคก่อให้เกิดปัญหาเรื่องของสุขภาพ ทั้งยังมีปัญหาในเรื่องท่อน้ำที่อุดตันจากหินปูนของระบบน้ำบาดาลอีกด้วย
- ๑๖) สร้างห้องเก็บของสำหรับเก็บอุปกรณ์ของวัด มีระบบจัดเก็บ ระบบการยืมคืนที่ถูกต้อง

ปีพุทธศักราช ๒๕๕๙

๑๗) ปรับปรุงภูมิทัศน์ครั้งที่ ๒ โดยการปลูกต้นไม้รอบบริเวณวัดพร้อมทั้งติดตั้งค้ำคม
ข้อคิดให้เป็นต้นไม้อุดได้

๑๘) สร้างห้องพักสำหรับพุทธศาสนิกชนที่มาปฏิบัติธรรมให้มีเพียงพอ

๑๙) เทถนนคอนกรีตรอบวัด

๒๐) สร้างห้องน้ำสำหรับนักเรียน

ปีพุทธศักราช ๒๕๖๐

๒๑) ปรับปรุงภูมิทัศน์ครั้งที่ ๓ โดยการปลูกต้นไม้เพิ่มเติมรอบวัดทดแทนต้นไม้ที่ตายไป

๒๒) ปรับปรุงหอกระจายข่าวเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการประชาสัมพันธ์
กิจกรรมของวัดและชุมชน

๒๓) ซื้อมอเตอร์เพื่อใช้ในการกิจการของวัดเช่นการเดินทางไปเรียนพระปริยัติธรรมของภิกษุ
สามเณร

ปีพุทธศักราช ๒๕๖๑

๒๔) ซื้อมอเตอร์สำหรับใช้กิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเช่น การเดินทางไปปฏิบัติธรรม
ของชมรมราตรีธรรมะเดลิเวอรี่

๒๕) สร้างที่นั่งปรีวาสสำหรับพระภิกษุสงฆ์

๒๖) สร้างห้องน้ำสำหรับการปรีวาสของพระสงฆ์

๒๗) สร้างเรือนพักรับรองสำหรับพระวิทยากรภายนอกที่มาเผยแผ่ธรรมะ

จากการพัฒนาสาธารณูปการของวัดใหม่ห้วยลึกให้เป็นที่สัปปายะส่งผลให้วัดใหม่ห้วยลึก
เป็นวัดของชุมชน มีพุทธศาสนิกชน เด็กและเยาวชนมาปฏิบัติธรรมที่วัดอย่างต่อเนื่อง

วัดใหม่ห้วยลึกสมัยพระปลัดมณีวัดมีการพัฒนาไปมากผิดกับสมัยก่อนที่การปฏิบัติธรรม
ของชาวห้วยลึกลำบากมาก ทั้งเรื่องที่พักอาศัย ห้องน้ำ หรือห้องปฏิบัติธรรม ชาวห้วยลึกโชคดีที่พระ
ปลัดมณีเมตตามาเป็นเจ้าอาวาสที่นี่^{๒๗}

^{๒๗} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ยุภา ศรีประสงค์, คณะกรรมการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก ณ วัดใหม่ห้วยลึก,
(๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑).

วัดใหม่ห้วยลึกมีที่นามากเหมาะแก่การปฏิบัติธรรมสำหรับพวกเราที่เป็นเด็กรุ่นใหม่ และสะดวกสบายมากเพราะมีห้องนอนเป็นสัดส่วน มีอากาศที่ไม่ร้อนและไม่หนาวมากเกินไปเพราะพระอาจารย์ได้เมตตาติดตั้งเครื่องปรับอากาศให้ ทำให้อยากมาปฏิบัติธรรมที่นี้บ่อย ๆ ^{๒๘}

สรุปได้ว่าผลของการพัฒนาด้านสาธารณูปการของวัดใหม่ห้วยลึกที่พัฒนาให้วัดมีความร่มรื่นสวยงาม ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนจากทั้งในจังหวัดนครปฐม และจังหวัดใกล้เคียงตลอดจนเด็กและเยาวชนเดินทางเข้ามาปฏิบัติธรรมในวัดอย่างต่อเนื่อง

๒) ด้านการปกครอง

งานปกครองของสงฆ์ อาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยลำดับชั้นการปกครองคณะสงฆ์ ไว้ดังนี้ มาตรา ๒๐ คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม และกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๕๒๓ ว่าด้วย ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๒ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและหมวด ๓ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ^{๒๙} จึงเป็นหน้าที่ของวัดที่จะต้องมีการจัดการด้านการปกครองเพื่อให้วัดเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย วัดใหม่ห้วยลึกได้วางระเบียบปฏิบัติสำหรับบุคลากรวัดไว้ดังนี้

การจัดทำระเบียบ คำสั่ง กฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกันภายในวัด วัดใหม่ห้วยลึกได้จัดทำระเบียบว่าด้วยการบริหารกิจการวัด พ.ศ. ๒๕๕๔ โดยมีรายละเอียดชัดเจนเพื่อเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม

ระเบียบวัดใหม่ห้วยลึก

ว่าด้วยการบริหารกิจการวัด พ.ศ. ๒๕๕๔

เพื่อให้การบริหารจัดการกิจการของวัดใหม่ห้วยลึกดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย เอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัย และสอดคล้องกับกฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศ และคำสั่งของมหาเถรสมาคมอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๗ และ มาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

^{๒๘} สัมภาษณ์ นางสาวอนันตยา แทนจันทร์, นักเรียนโรงเรียนสิรินทรราชวิทยาลัย ณ โรงเรียนสิรินทรราชวิทยาลัย, (๕ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๒๙} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, *สาระสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน*, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๗๗.

๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่ ๒ พุทธศักราช ๒๕๓๕ และมติคณะสงฆ์วัดใหม่ห้วยลึกในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๔ จึงเห็นสมควรให้วางระเบียบ ไว้ ดังนี้

ข้อ ๑. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบวัดใหม่ห้วยลึก ว่าด้วยการบริหารกิจการวัด พ.ศ. ๒๕๕๔

ข้อ ๒. ให้ยกเลิกระเบียบของวัดใหม่ห้วยลึกฉบับลงวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

ข้อ ๓. ระเบียบนี้ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันถัดจากวันลงนามในระเบียบนี้

ข้อ ๔. ในระเบียบนี้

“การบริหารกิจการวัด” หมายถึง การบริหารกิจการวัดตามภารกิจ ๖ ด้าน ได้แก่

การปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และ
สาธารณะสงเคราะห์

“วัด” หมายถึง วัดใหม่ห้วยลึก

ข้อ ๕. พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ต้องรักษาชื่อเสียงและเกียรติคุณของวัด

ข้อ ๖. พระภิกษุ และสามเณรต้องเคารพต่อกัน และกล่าวตักเตือนซึ่งกันและกันได้ ใน
เมื่อเห็นผู้ใดผู้หนึ่งประพฤติตนไม่เหมาะสม สำหรับศิษย์วัดต้องเคารพนอบน้อมต่อพระภิกษุ และ
สามเณรทุกรูป

ข้อ ๗. พระภิกษุ สามเณร และคณะกรรมการวัด ต้องตักเตือนศิษย์วัดได้เมื่อเห็นศิษย์วัด
ผู้ใดผู้หนึ่งประพฤติตนอันจะนำไปสู่ความเสื่อมเสียต่อพระธรรมวินัย กฎหมาย ชื่อเสียงและเกียรติคุณ
ของวัด

ข้อ ๘. พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัดต้องประพฤติตนให้เป็นທີ່เลื่อมใสศรัทธาของ
พุทธศาสนิกชนทั่วไป และไม่แสวงหาลาภในทางที่ไม่สมควร

ข้อ ๙. พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัดต้องเอาใจใส่ในงานส่วนรวมของวัด ตามที่ได้รับ
มอบหมายจากเจ้าอาวาส หรือคณะสงฆ์ ยกเว้นได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาส

ข้อ ๑๐. พระภิกษุ และสามเณร ต้องลงฉันท์ภัตตาหารเช้า และภัตตาหารเพล พร้อมกันที่
อาคารโรงทาน เพื่อแสดงออกถึงการสามัคคี และการเอื้อเฟื้อต่อกันในประชาคมวัดใหม่ห้วยลึกยกเว้น
เจ็บป่วย หรือได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาส

ข้อ ๑๑. พระภิกษุ และสามเณร ต้องทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็นทุกวัน ยกเว้นผู้ที่ได้รับ
มอบหมายให้ปฏิบัติภารกิจอื่นในช่วงเวลานั้น หากมีกิจจำเป็นต้องขออนุญาตจากเจ้าอาวาสหรือผู้ที่
ได้รับมอบหมายก่อนทุกครั้ง เฉพาะวันพระปาฏิโมกข์ให้ขออนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร

สำหรับศิษย์วัดต้องทำวัตรสวดมนต์เย็น สมาทานศีล และรับฟังโอวาทจากเจ้าอาวาสหรือ
ผู้ที่ได้รับมอบหมายทุกวันพระปาฏิโมกข์ ยกเว้นได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาส

ข้อ ๑๒. เมื่อพระภิกษุ และสามเณร หรือศิษย์วัดกระทำผิด เจ้าอาวาสจะเรียกมาว่ากล่าว
ตักเตือน และหรือลงโทษตามสมควรแก่กรณี โดยอาจจะเรียกประชุมคณะสงฆ์ขึ้นอีกในเมื่อ
เห็นสมควร ถ้าเจ้าอาวาสไม่อยู่ให้ผู้ซึ่งเจ้าอาวาสมอบหมายปฏิบัติหน้าที่แทน

ข้อ ๑๓. ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดูแลรักษาวัสดุครุภัณฑ์ของวัด หรือรับผิดชอบวาระงานต่าง ๆ ต้องเอาใจใส่ดูแล จัดเก็บวัสดุครุภัณฑ์ให้เป็นหมวดหมู่เป็นระเบียบเรียบร้อยการยืมวัสดุครุภัณฑ์ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาส หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายก่อน โดยให้จัดทำรายการยืม/คืน และบันทึกข้อมูลผู้ยืมก่อนทุกครั้ง

ข้อ ๑๔. พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัดหรือผู้มาพักอาศัยชั่วคราว ห้ามนำวัสดุครุภัณฑ์ของวัดไปใช้ส่วนตัว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาส หรือผู้ดูแลที่ได้รับแต่งตั้งมอบหมาย ถ้าผู้ใดทำวัสดุครุภัณฑ์ของวัดเสียหาย จะต้องรับผิดชอบ และชดเชย ตามมติของคณะสงฆ์

ข้อ ๑๕. การใช้ไฟฟ้าและน้ำประปา จะต้องใช้อย่างประหยัด และจ่ายค่าไฟฟ้า และน้ำประปาตามที่คณะสงฆ์กำหนด

ข้อ ๑๖. ผู้ใดจะปลูกต้นไม้หรือกิจกรรมอื่นใดในบริเวณที่ดินของวัด ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสก่อนทุกครั้ง เมื่อปลูกหรือดำเนินกิจกรรมแล้ว ห้ามถือเป็นกรรมสิทธิ์โดยเด็ดขาด

ข้อ ๑๗. ศิษย์วัด ต้องเอาใจใส่ในกิจการของวัดและรับใช้พระภิกษุ และสามเณรในสิ่งที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมาย สำหรับศิษย์วัดที่เจ้าอาวาสหรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งมอบหมายให้ทำงาน ต้องทำให้เรียบร้อยดีงามอย่างเต็มความสามารถ และแล้วเสร็จทันเวลาที่เจ้าอาวาส คณะสงฆ์ และกรรมการวัดกำหนด

ข้อ ๑๘. การอยู่อาศัยในเสนาสนะของพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด จะต้อง

๑) ดูแลรักษาความสะอาดให้เรียบร้อย

๒) ผู้ใดเห็นเสนาสนะภายในวัดชำรุดเสียหาย ต้องแจ้งต่อเจ้าอาวาสหรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายทันที

๓) การใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าจะต้องไม่เป็นการรบกวนผู้อื่น

๔) ห้ามเลี้ยงสัตว์ที่อาจส่งเสียงรบกวนหรือถ่ายมูลสกปรกในบริเวณวัด และเสนาสนะที่อยู่อาศัยโดยเด็ดขาด ผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องถูกทำโทษให้เช็ดล้างทำความสะอาดมูลสัตว์ หรือถูกปรับเป็นอย่างอื่นตามควรแก่กรณี

ข้อ ๑๙. ห้ามผู้ใดนำบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่ไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสเข้ามาพักอาศัยภายในวัด หรือเสนาสนะที่อยู่อาศัย

ข้อ ๒๐. ห้ามผู้ใดนำบุคคลภายนอกเข้ามามีการกระทำใด ๆ อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่วัดหรือเป็นการรบกวนในการดำเนินชีวิตและกิจกรรมของผู้อยู่อาศัยภายในวัด

ข้อ ๒๑. ผู้ใดจะไปค้างคืนนอกวัด จะต้องบอกเจ้าอาวาสเป็นกิจลักษณะ ยกเว้นไปเพื่อกิจจำเป็นของคณะสงฆ์ แต่ทั้งนี้จะต้องแจ้งให้เจ้าอาวาสทราบภายหลังทุกครั้ง

ข้อ ๒๒. ถ้าบุคคลใดพบเห็นผู้ใดผู้หนึ่งกระทำความผิดหรือแสดงพฤติกรรมอันจะนำไปสู่ความเสื่อมเสียต่อพระธรรมวินัย กฎหมาย และชื่อเสียงเกียรติคุณของวัดแล้วปกปิดไว้เสีย จะต้องมิโทษยิ่งกว่าผู้กระทำความผิดเสียเอง

ข้อ ๒๓. ผู้ใดฝ่าฝืนระเบียบนี้ นอกจากที่ได้กำหนดโทษไว้แล้ว อาจได้รับโทษ ดังนี้

- ๑) เรียกมาว่ากล่าวตักเตือน
- ๒) บำเพ็ญประโยชน์ หรือชดใช้ค่าเสียหาย
- ๓) ทำทัณฑ์บน
- ๔) ให้ออกไปจากวัด

ข้อ ๒๔. ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๓๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๔

.....
(พระปลัดมณี วฑฒโน)

เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก

การมอบหมายหน้าที่แก่พระเณรและบุคลากรของวัด ได้มอบหมายตามความรู้ความสามารถจัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุสามเณรตลอดจนศิษย์วัดไว้เป็นหลักฐาน จัดให้มีการประชุมศาสนบุคคลของวัดเพื่อสร้างความเข้าและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาสได้อบรมภิกษุสามเณรด้วยตัวเอง จัดประชุมคณะกรรมการบริหารวัดใหม่ห้วยลึกอย่างน้อยเดือนละครั้งเพื่อติดตามงานโครงการต่างๆของวัด ตลอดจนติดตามผลการดำเนินการของโครงการตลอดจนแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวของวัดเพื่อวัดจะได้ขับเคลื่อนองค์กรให้ทันโลก ทันเหตุการณ์

การจัดสวัสดิการให้กับพระเณรและบุคลากรของวัด ได้มีการจัดตั้งเป็นกองทุนสำหรับพระภิกษุสงฆ์สามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งพระปริยัติธรรมและการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานถึงระดับปริญญาตรี จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือศาสนบุคคลของวัดเช่นการเป็นเจ้าภาพในการสวดอภิธรรมศพ การให้ทุนช่วยเหลือเมื่อประสบภัยพิบัติ เป็นต้น

จากการพัฒนาด้านการปกครองของวัดใหม่ห้วยลึกนอกจากจะส่งผลให้วัดใหม่ห้วยลึกมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะดวกต่อการบริหารจัดการ ทั้งยังส่งผลให้พระภิกษุสามเณรตลอดจนบุคลากรของวัดได้รับคำชื่นชมจากบุคคลภายนอกเสมอ พระเณรของวัดใหม่ห้วยลึกมีจริยภาพงดงาม สมเป็นเพศบรรพชิต เพราะได้รับการแนะนำสั่งสอนจากเจ้าอาวาสคือพระปลัดมณี วฑฒโน ซึ่งได้

อบรมเรื่องจริยาวัตรของพระสงฆ์อยู่เป็นประจำ พระสงฆ์ในวัดถึงแม้จะเป็นชาวบ้านธรรมดาหรือมาจากหน่วยงานคุมประพฤติเรือนจำจังหวัดนครปฐมก็มีจริยาวัตรตรงตามระเบียบเรียบร้อยเช่นเดียวกัน^{๓๐}

พระอาจารย์วัดใหม่ห้วยลิกนั้นเป็นผู้ที่มีความเสียสละอดทน มีความสามารถเฉพาะตนสูงสามารถทำงานที่คนทั่วไปเห็นว่าพระสงฆ์ไม่น่าทำได้เช่นทำงานก่อสร้าง บูรณะอาคารเสนาสนะของวัดตลอดเวลา ทั้งยังสามารถปฏิบัติศาสนกิจอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง หากพระเณรทุกวัดมีลักษณะเหมือนพระสงฆ์วัดใหม่ห้วยลิกพุทธศาสนาจะดำรงมั่นอยู่ในสังคมไทยตลอดไป^{๓๑}

วัดใหม่ห้วยลิกภายใต้การบริหารงานของพระอาจารย์ปลัดมณี วฑฒโน มีเมตตาต่ออาตมามากให้ความช่วยเหลือทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยในพระเณรหรือคนที่อยู่ในวัดท่านก็ให้ความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นทุนในการศึกษาเล่าเรียน เมื่อขัดสนเรื่องปัจจัยท่านก็เมตตาช่วยเหลือ สรุปว่าท่านช่วยเหลือทุกคนที่เดือดร้อน^{๓๒}

สรุปได้ว่าวัดมีการจัดทำระเบียบ คำสั่ง กฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันของบุคลากรในวัดเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งยังจัดให้มีสวัสดิการสำหรับศาสนบุคคลของวัดอันเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้บุคลากรของวัดได้ดีทางหนึ่ง

๓) ด้านศาสนศึกษา

ก่อนที่พระพุทธองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ได้มีพระดำรัสตรัสกับพระอานนท์เถระ เนื้อความปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค มหาปรินิพพานสูตรว่า “โย โว อานนท มยา ธมโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต โส โว มมจฺเจยน สตถา” แปลว่า “ดูก่อนอานนท์ ธรรมและวินัยใด ที่เราได้แสดงแล้ว และบัญญัติแล้ว แก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้น จักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย โดยกาลที่เราล่วงลับไป” ธรรมและวินัยที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้แล้วนั้น ได้รับการจดจารึกลงในพระไตรปิฎก ๔๕ เล่ม ด้วยภาษาที่เรียกว่า ภาษาบาลี อันมีความหมายว่า ภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธวจนะ เมื่อพระไตรปิฎกยังคงอยู่ ย่อมหมายถึงการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา^{๓๓} จากพระพุทธพจน์บ้นี้จึงเป็นหน้าที่ของชาวพุทธที่จะต้องศึกษาพระธรรมคำสอนแห่งพระองค์ให้เข้าใจ เพื่อ

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายสายพิน อินทร์ทรง, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, (๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๓๑} สัมภาษณ์ นางสาวสมศรี เอี่ยมโอภาส, ครูโรงเรียนเทศบาล ๓ ประชายินดี ณ วัดใหม่ห้วยลิก, (๑ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระวิศักดิ์ เศรษฐวิฑฒนา, เลขานุการวัดใหม่ห้วยลิก ณ วัดใหม่ห้วยลิก, (๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๓๓} วัดกำแพง, แผนปฏิบัติการประจำปี ๒๕๖๐, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ป., ๒๕๖๐), หน้า ๗๔.

สามารถนำไปใช้ปฏิบัติตนให้พ้นจากความทุกข์อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิตตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป วัดใหม่ห้วยลึกจึงได้พัฒนาด้านศาสนศึกษาแก่บุคลากรและพระเณรของวัดดังนี้

๓.๑) ส่งเสริมให้พระเณรศึกษาพระปริยัติธรรมเพื่อให้เข้าใจพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ โดยส่งพระภิกษุและเณรไปเรียนที่วัดพระปฐมเจดีย์ จัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม ให้ทุนการศึกษาแก่พระเณรที่เรียนดีในแต่ละปีการศึกษาเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียน

๓.๒) สอนพระปริยัติธรรมแผนกนวกฎมิแก่พระภิกษুবวชใหม่ในพรรษาได้ร่ำเรียน เพื่อให้ภิกษুবวชใหม่ได้เข้าใจหลักธรรมคำสอนแห่งพระพุทธองค์และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังแผนภาพที่ ๒

แผนภาพที่ ๒ พระปลัดมณี วฑฒโน สอนนวกฎมิแก่พระภิกษুবวชใหม่

๓.๓) จัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด เพื่อให้ภิกษุสามเณรและบุคลากรได้รู้จักควบคุมจิตใจ และมีสมาธิในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ

การปฏิบัติธรรมที่วัดใหม่ห้วยลึกทำให้จิตใจเยือกเย็นไม่ฟุ้งซ่าน มีสมาธิในการทำงานมากขึ้นกว่าเดิมมาก งานที่ออกมามีประสิทธิภาพเพราะมีใจจดจ่อต่องานที่ทำ สามารถเผชิญต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้ดี ใจเย็นมากขึ้น^{๓๔}

ตั้งแต่ได้ปฏิบัติธรรมที่วัดใหม่ห้วยลึกรู้สึกว่าเป็นคนที่นิ่งมากขึ้น มีเหตุผลและใจเย็นขึ้นกว่าเดิม มีความอดทนมากขึ้น ก่อนปฏิบัติธรรมเป็นคนอารมณ์ร้อน ใครพูดอะไรที่ทำให้ไม่พอใจก็จะโต้ตอบทันที มีปัญหากับเพื่อนร่วมงานหลายคนทำให้ไม่มีความสุขในการทำงาน^{๓๕}

สรุปได้ว่าวัดใหม่ห้วยลึกได้มีการส่งเสริมศาสนศึกษาด้วยการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรม และจัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรมแก่บุคลากรของวัด สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

๔) การศึกษาสงเคราะห์

การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากการศาสนาศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาหรือกระบวนการศึกษาสงเคราะห์ปวงชน ทั้งก่อนวัยเรียน ในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่าง ต่อเนื่องในเรื่องต่าง ๆ ตามสมควร^{๓๖} วัดใหม่ห้วยลึกได้จัดการศึกษา

๔.๑ ส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชนเป็นงานหลักเพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้เพียงพอสำหรับเลี้ยงชีพ โดยร่วมกับศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จัดให้มีโครงการส่งเสริมอาชีพสำหรับชุมชนดังนี้

- ๑) โครงการทำอาหารคาวหวาน การทำขนมเทียน สาคุไส้หมู เค้กกล้วยหอม
- ๒) โครงการถนอมอาหาร เช่นกล้วยฉาบ กล้วยตาก ผลไม้เชื่อม
- ๓) โครงการหัตถกรรมงานฝีมือ เช่น การสานตะกร้าด้วยเส้นพลาสติกกระเป๋ากล่องใส่เสื้อผ้า

๔) โครงการเย็บปักถักร้อย เช่นการถักโครเชร์ ร้อยลูกปัด

๕) โครงการงานใบตองเช่นการทำบายสี การประดิษฐ์กระทงจากดอกไม้ ใบไม้

๖) โครงการจัดทำดอกไม้ประดิษฐ์เช่น ดอกไม้ดิน ดอกบัวประดิษฐ์

^{๓๔} สัมภาษณ์ นางสาวจิตติมา ภูระหงษ์, เลขานุการชมรมราตรีธรรมะเฉลิมพระเกียรติ ณ วัดใหม่ห้วยลึก, (๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๓๕} สัมภาษณ์ นางสาวสุวเพ็ญ ศาลา, เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินวัดใหม่ห้วยลึก ณ วัดใหม่ห้วยลึก, (๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๓๖} พระราชสีมาภรณ์ (นวล เขมสัจจวาที), พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระศาสนาและสังคม, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๑๓๐.

๔.๒ การจัดให้มีการเปิดสอนธรรมศึกษาแก่นักเรียน นักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป เพื่อให้เขาถึงหลักธรรมคำสอนเพื่อจะได้นำมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันเป็นการช่วยสงเคราะห์ให้เยาวชนในชุมชนสวนป่าและเยาวชนบริเวณชุมชนอื่น ๆ มีพัฒนาการด้านจิตใจที่สูงยิ่งขึ้น

จากการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์แก่ชุมชนส่งผลให้คนในชุมชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ สิ่งสำคัญได้นำไปทำเป็นอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว ส่งผลให้ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

๔.๓ การเป็นพระวิทยากรบรรยายเรื่องศีลธรรมในสถานศึกษาต่าง ๆ เช่นโรงเรียน สิริินทรราชวิทยาลัย โรงเรียนราชินี โรงเรียนอนุบาลเสริมปัญญา หรือสถานที่ราชการต่าง ๆ ตามวาระ โดยหน่วยงานไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ เพราะคณะสงฆ์วัดใหม่ห้วยลึกต้องการสงเคราะห์เด็กและเยาวชนตลอดจนประชาชนทั่วไปให้ได้เรียนรู้หลักธรรมคำสอนแห่งพระพุทธองค์เพื่อการนำสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นต่อไป

๔.๔ การให้การศึกษอบรมแก่ผู้ที่บวชในระยะสั้นเพราะในปัจจุบันสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป ชายไทยไม่นิยมบวชพระเป็นเวลานานเช่น ๑ พรรษา ๒ พรรษา เนื่องจากมีภาระหน้าที่รับผิดชอบ นิยมบวชระยะเวลาสั้น ๑๕ วัน เพื่อให้เป็นไปตามกฎเณรสมาคม ประเพณีของสังคมไทย การอบรมแก่ผู้ที่บวชระยะสั้นจึงทำให้ผู้บวชได้เรียนรู้พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์มากกว่าการท่องบทสวดมนต์ปกติ

๔.๕ จัดให้มีการบวชเณรภาคฤดูร้อนของนักเรียน นักศึกษา ปัจจุบัน สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งยาเสพติด เกม และอบายมุข เป็นเรื่องใกล้ตัวเยาวชนอย่างคาดไม่ถึง วัดใหม่ห้วยลึกจึงเปิดโอกาสให้เยาวชนในชุมชนสวนป่า ตลอดจนเยาวชนในท้องถิ่นอื่น ได้เรียนรู้พระพุทธศาสนาในช่วงปิดเทอมผ่านการบวชสามเณร เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีภูมิคุ้มกันจากอบายมุข

๔.๖ การมอบทุนทรัพย์ให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนจะได้มีปัจจัยพื้นฐานในการศึกษาเล่าเรียน เหมือนกับการบวชเณรโดยพระสารีบุตรและพระอานนทซึ่งเป็นแบบอย่างให้มีการดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน

๔.๗ จัดตั้งชมรมจิตอาสาและชมรมราตรีธรรมะเดลิเวอรี่ วัดใหม่ห้วยลึกตระหนักว่าวัดเป็นสถานที่สำคัญที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวพุทธทั้งหลาย เป็นศูนย์รวมของคนในชุมชนที่จะได้พบกันมาทำบุญด้วยกัน ร่วมสร้างบุญสร้างกุศล สร้างวัฒนธรรมอันดีงามทางศาสนา ปัญหาของวัดใหม่ห้วยลึกที่พบมากในปัจจุบันคือคนที่มาทำบุญที่วัดไม่ดูแลรักษาความสะอาดส่งผลให้เกิดความสกปรกมาก จำนวนคนที่เข้าไปใช้มีมากแต่ไม่มีบุคลากรที่ทำความสะอาดเพียงพอ เสนาสนะของวัดก็ทรุดโทรมลงไปมาก จิตอาสาของวัดใหม่ห้วยลึกจึงมีความสำคัญในการช่วยพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกทุก

เรื่องเช่น การปรับปรุงอาคาร การก่อสร้าง การทำความสะอาด การดูแลโครงการต่าง ๆ การร่วมมือในการพัฒนาชุมชน เป็นต้น

ชมรมของวัดที่สำคัญอีกชมรมหนึ่งคือชมรมราตรีธรรมะเดลิเวอรี่ แนวคิดของชมรมจะปรับกลยุทธ์เป็นเชิงรุกในการเผยแผ่ธรรมะให้เข้ากับสังคม เหตุการณ์ยุคปัจจุบัน เพราะเด็กและเยาวชนไทยหรือแม้แต่ผู้ใหญ่จนถึงคนวัยชราเข้าวัดน้อยลง มองไม่เห็นประโยชน์ของการเข้าวัดปฏิบัติธรรม และการที่ต้องรับผิดชอบหน้าที่การงานมากทำให้ไม่มีเวลาเข้าวัด ชมรมราตรีธรรมะเดลิเวอรี่จึงได้นำธรรมะเข้าไปถึงในบ้านในช่วงเวลาตั้งแต่ ๑๙.๐๐ น. จนถึง ๒๑.๐๐ น. ด้วยการนำสวดมนต์ นั่งสมาธิ ฟังธรรม ซึ่งเป็นการเผยแผ่ธรรมะที่ได้ผลเพราะทำให้เยาวชนซึมซับพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์โดยไม่ต้องสอน

จากการดำเนินงานพัฒนาด้านการศึกษาสงเคราะห์ของวัดอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมที่หลากหลายทำให้คนในชุมชนมีรายได้เสริมจากการประกอบอาชีพ ยกย่องคุณภาพชีวิตของชาวชุมชนสวนป่าให้ดีขึ้น เด็กและเยาวชนได้รับการสงเคราะห์ในเรื่องของทุนการศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการศึกษาเล่าเรียน การก่อตั้งชมรมจิตอาสาพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกและชมรมราตรีธรรมะเดลิเวอรี่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคนให้รู้จักเสียสละประโยชน์ตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งเป็นคุณธรรมสำคัญในศตวรรษที่ ๒๑ อันจะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

การตั้งโครงการฝึกอาชีพของวัดใหม่ห้วยลึกทำให้คนในชุมชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ชาวบ้านหลายคนเลี้ยงตนเองได้จากการฝึกอาชีพของวัด โครงการนี้จึงมีประโยชน์มากอยากให้วัดจัดทำอีก จะได้มีอะไรใหม่ ๆ ไปขาย^{๓๗}

การบวชเณรภาคฤดูร้อนที่วัดใหม่ห้วยลึกเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับนักเรียน นอกจากจะได้เรียนรู้หลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ยังทำให้มีจิตใจสงบนิ่งไม่วุ่นวาย เพราะพระอาจารย์จะสอนให้นั่งสมาธิจิตของตนเอง พิจารณาอารมณ์ของตนเอง นอกจากนี้ยังได้ทักษะประสบการณ์การทำงานด้วย เพราะสามเณรทุกรูปจะถูกฝึกให้ทำงานเป็น เช่น การกวาดลานวัด การทำความสะอาดห่อประชุม ห้องน้ำ ช่วยทำงานซ่อมแซมสถานที่ อุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในวัด ทำให้เกิดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ทั้งยังได้ฝึกความมีระเบียบวินัย ตื่นนอน ทำวัตรสวดมนต์ รับประทานอาหารเป็นเวลา^{๓๘}

^{๓๗} สัมภาษณ์ นางปาลิกา พรหมเสน, คณะกรรมการวัดใหม่ห้วยลึก จ.นครปฐม, (๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายสิทธิวัฒน์ เจนสุขสถิตไพศาล, นักเรียนโรงเรียนสิรินทรราชวิทยาลัย ณ โรงเรียนสิรินทรราชวิทยาลัย, (๕ ตุลาคม ๒๕๖๑).

ชมรมราตรีธรรมะเดลิเวอรี่เป็นชมรมที่ยอดเยียมมาก เป็นแนวคิดที่น่ายกย่องทุกวัดน่าจะ
มีชมรมนี้ เพราะเป็นประโยชน์อย่างมาก คนยุคปัจจุบันไม่มีโอกาสได้เข้าวัดก็ได้เรียนรู้หลักธรรมคำ
สอนของพระพุทธศาสนา เด็ก ๆ ก็ได้รับความรู้เรื่องธรรมะทางอ้อม^{๓๙}

สรุปได้ว่าวัดใหม่ห้วยลึกได้มีการพัฒนางานด้านสังคมสงเคราะห์ด้วยการให้การศึกษ
อบรมแก่ผู้ที่บวชในระยะสั้น จัดให้มีการบวชเณรภาคฤดูร้อนของนักเรียน การมอบทุนทรัพย์ให้
นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในสถานศึกษาต่าง ๆ จัดตั้งชมรมจิตอาสาและชมรมราตรีธรรมะเดลิเว
รี่ ส่งผลให้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิต ยกระดับคุณธรรมให้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๕) การเผยแผ่

การเผยแผ่พระพุทธศาสนานับว่าเป็นหัวใจของการบริหารกิจการของวัด เป็นการประกาศ
พระพุทธศาสนาให้พุทธศาสนิกชนได้รับทราบในทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้
ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การเผยแผ่
พระพุทธศาสนาอาทิ การเทศนา การปลุกเสก ในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การ
บรรยายธรรมทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแผ่ ธรรมด้วยสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิ
ทัศน์ รวมถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นในวัดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้
ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม^{๔๐} พระพุทธองค์ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า “จรรถ ภิกษเว จาริก พุชชนหิ
ตาย พุชชนสุขาย โลกา นุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสสานิ แปลว่า ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจง
เที่ยวไป เพื่อประโยชน์ และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และ
ความสุขแก่เหล่าทวยเทพและมนุษย์ และให้เกิดประโยชน์สูงสุดคือ ธิง္ญฐธรรมมิกัตถประโยชน์
สัมปรายิกัตถประโยชน์และปรมาตมประโยชน์^{๔๑}

จากพระพุทธพจน์บ่นี่จึงเป็นหน้าที่สำคัญของวัดใหม่ห้วยลึกที่จะต้องดำเนินการเผยแผ่
พุทธศาสนาตามพุทธวิธีโดยเน้นหลักสติปัญญา ๔ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจหลักธรรมคำสอนของ
พระพุทธองค์อย่างถ่องแท้ ก่อให้เกิดการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง จากการ

^{๓๙} สัมภาษณ์ นายสุระจิตต์ หนูตอ, ณ บ้านเลขที่ ๕๔/๑ หมู่ที่ ๑ อ.เมือง จ.นครปฐม, (๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๔๐} กรมการศาสนา, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๙.

^{๔๑} พระครูวิสุทธาจารย์นันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธจาโร), “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๐๗.

สัมภาษณ์และการสนทนา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลด้านการพัฒนากิจการเผยแผ่พุทธศาสนาด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

พระธรรมทูตพระศาสนา วัดใหม่ห้วยลึกดำเนินงานภายใต้มติมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานพระธรรมทูตภายในประเทศ พ.ศ. ๒๕๐๘ วัดใหม่ห้วยลึกโดยพระปลัดมณี วฑฒโน ได้เผยแผ่ธรรมะตามหน่วยงานต่าง ๆ ด้วยการเทศน์ ปาฐกฐาธรรม เยี่ยมเยียนชุมชนในวันสำคัญตามประเพณีวัดใหม่ห้วยลึกเช่นวันสงกรานต์ วันพ่อ วันแม่ ซึ่งเป็นการแสดงภาวะผู้นำที่ดี นำปฏิบัติให้เด็กและเยาวชนเห็นความสำคัญของบุญการี งานด้านพระธรรมทูตวัดใหม่ห้วยลึกมีปัญหาสำคัญคือยังขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการเทศน์ การปาฐกฐา แต่วัดใหม่ห้วยลึกแก้ปัญหาโดยส่งพระที่จะเป็นนักเทศน์ นักปาฐกฐา นักเสวนาธรรมไปฝึกอบรม

อบรมประชาชนประจำตำบลสวนป่า เป็นกิจกรรมของคณะสงฆ์ไทย ตาม ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้าน โดยให้พระภิกษุได้มีบทบาทเป็นแกนนำในการส่งเสริมวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น ๆ วัดใหม่ห้วยลึกได้เป็นแกนนำในการอบรมผู้นำท้องถิ่นของตำบลสวนป่า ตลอดจนชาวหมู่บ้านสวนป่าเพื่อให้มีคุณธรรมจริยธรรม อันพึงประสงค์เหมาะสมกับการเป็นผู้นำ และการเป็นประชาชนที่ดีของชุมชน

อบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการและประชาชน เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมี ทศนคติที่ดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา สามารถปฏิบัติตนตามหน้าที่ของชาวพุทธได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และน้อมนำพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำเพื่อพัฒนาตนเอง และสังคม โดยสถาบันการศึกษาที่เข้ารับการอบรมเช่น โรงเรียนในสังกัด สพฐ. สถานศึกษาในสังกัด สำนักงาน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานการปฐมนิเทศศึกษา สถานศึกษาในสังกัดเทศบาลทั้งในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดใกล้เคียง นอกจากสถานศึกษาในสังกัดต่าง ๆ แล้ววัดใหม่ห้วยลึกยังจัดอบรมให้กับข้าราชการและประชาชนจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่นศาลจังหวัดนครปฐม ข้าราชการทหารจากมณฑลทหารบกนครปฐม ข้าราชการครูจากสังกัดต่าง ๆ

บรรพชาสามเณรฤดูร้อน เป็นการจัดบรรพชาเยาวชนชายอายุตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป เพื่อป้องกันไม่ให้เยาวชนได้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขทุกชนิด ยาเสพติดทุกประเภท ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาธรรมในช่วงปิดฤดูร้อนในราวเดือนเมษายนของทุกปี

การเผยแผ่ทางสื่อมวลชน วัดได้จัดดำเนินการโดยเผยแผ่ทางวิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนหอกระจายเสียงของวัดในช่วงเวลาเย็นตั้งแต่ ๑๗.๐๐ น. ไปจนถึง ๑๙.๐๐ น. เพื่อให้ประชาชนได้รับฟังธรรมะทางอากาศซึ่งมีข้อดี คือ แม้ไม่ได้เข้าวัดก็มีโอกาสได้ฟังธรรม หรือแม้กำลังทำงานก็ยังได้มีโอกาสฟังธรรมเช่นเดียวกัน

การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา ซึ่งกิจกรรมในวันนี้จะประกอบด้วยการทำบุญ ตักบาตร แสดงธรรมเทศนา การจัดปฏิบัติธรรม การเวียนเทียน

การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ การทำบุญตักบาตร การแสดงธรรมเทศนา การจัดปฏิบัติธรรม การบวชพระภิกษุสามเณร ตลอดจนการบวชชีพรามณ์เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่องค์พระมหากษัตริย์

การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญตามประเพณีของท้องถิ่น เช่นการปิดทององค์หลวงพ่อด่าง การทำบุญทอดผ้าป่า ทอดกฐิน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะมีการทำบุญตักบาตร แสดงพระธรรมเทศนาแก่พุทธศาสนิกชนที่ได้เข้าร่วมงานบุญ

จากการเผยแพร่ธรรมะด้วยพุทธวิธีตามหลักสติปัญญา ๔ บุรณาการกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์มีได้อยู่แต่ในพระคัมภีร์เท่านั้น แต่ยังได้ลงสู่การปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน อันจะส่งผลให้หลักคำสอนของพระพุทธองค์ดำรงอยู่ในสังคมไทยตลอดไป

เมื่อได้เข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมของวัดใหม่ห้วยลึกได้รับประโยชน์มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ พระอาจารย์ผู้ฝึกอบรมทำหน้าที่ได้อย่างดี ทันสมัย ทันเหตุการณ์ผ่านสื่อที่ทันสมัยทำให้เราซึ่งเป็นเยาวชนรุ่นใหม่ไม่เบื่อที่จะเรียนรู้ธรรมะ ซึ่งไม่เหมือนตอนแรกที่คิดว่าจะได้นั่งฟังอย่างเดียว นอกจากนี้พระอาจารย์วิทยากรได้จัดให้มีกิจกรรมหลากหลายได้สนุกและเรียนรู้ผ่านกระบวนการจัดกิจกรรม เป็นเรื่องดีมาก ๆ สำหรับเยาวชนที่ไม่ชอบเข้าวัด^{๔๒}

การได้เข้ามาอบรมธรรมะสำหรับผู้บริหารของวัดใหม่ห้วยลึกได้รับประโยชน์มากมาย สิ่งแรกคือการได้เรียนรู้พระธรรมคำสอนของนักบริหารที่สามารถนำไปใช้ในการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาได้ ทำให้รู้ว่าจะครองตน ครองคน ครองงานได้อย่างไร นอกจากนี้ยังได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้บริหารหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งมีแนวคิดในการบริหารจัดการที่แตกต่างออกไปตามลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล สิ่งสำคัญยังได้มีโอกาสระดมพลังความคิดของนักบริหารเพื่อใช้ในการพัฒนาในหน่วยงานของ

^{๔๒} สัมภาษณ์ นางสาวพัชรภา บุญนิยม, นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย ณ โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย, (๕ ตุลาคม ๒๕๖๑).

ตน^{๔๓} ธรรมะทางอากาศของวัดใหม่ห้วยลึกทำให้ได้รับธรรมะโดยไม่ต้องเปิดเครื่องมือสื่อสารใด ๆ ได้รับความรู้มาก รอฟังทุกวันถ้าไม่ได้ฟังชีวิตเหมือนขาดบางสิ่งบางอย่างไป^{๔๔}

สรุปได้ว่าการพัฒนาด้านการเผยแผ่ของวัดใหม่ห้วยลึกได้จัดเป็นกิจกรรมอันดีงามตามโอกาสที่ทางคณะสงฆ์โดยการนำของเจ้าอาวาสพระปลัดมณี วฑฒโน เน้นการจัดการเผยแผ่แบบพหุร่วมภาคีครบวงจร เช่น วันสำคัญทางศาสนาจัดให้มีพิธีทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม จัดได้ครบวงจรเป็นการลงทุนที่น้อยแต่ให้ผลที่คุ้มค่า โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม แล้วน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติ ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนสามารถนำไปใช้การพัฒนาจิต พัฒนากาย ให้เป็นปกติอันนำไปสู่ความสุขที่แท้จริงของชีวิต

๖) การสาธารณสงเคราะห์

หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุใน รูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระสงฆ์ สามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรที่วัดประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระสงฆ์ เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชน ด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นต้น^{๔๕}

จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลในทิศทางเดียวกันว่าวัดใหม่ห้วยลึกได้ดำเนินการพัฒนาการสาธารณสงเคราะห์ดังนี้

การสงเคราะห์ผู้ยากไร้ วัดใหม่ห้วยลึกได้มีพื้นที่ธรณีสงฆ์ที่ให้ผู้ยากไร้ได้มาพักอยู่อาศัยเพื่อช่วยเหลือให้มีพื้นที่สำหรับทำกินและพื้นที่อยู่อาศัยโดยคิดค่าเช่าจำนวน ๔๐๐ บาทต่องานต่อปี นอกจากนั้นวัดยังได้เปิดโอกาสให้ผู้ยากไร้นำอาหารที่ได้จากการบิณฑบาตประจำวันของพระไปรับประทาน อันเป็นการช่วยให้ผู้ยากไร้ได้มีอาหารบริโภคทั้งยังเป็นการส่งเสริมแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่สอนให้ใช้ทุกสิ่งทุกอย่างให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ เช่นเมื่อเกิดภัยพิบัติน้ำท่วมวัดใหม่ห้วยลึกจะจัดส่งข้าวสาร อาหารแห้งที่ได้รับบิณฑบาตจากญาติโยมนำไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้ได้มีปัจจัยในการดำรงชีพ

^{๔๓} สัมภาษณ์ กลุ่ม พ.ต.อ.หญิงชลัฐธร ชีระทองคำ นวท (สบ ๔) กชช.พฐ., ณ วัดใหม่ห้วยลึก, (๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๔๔} สัมภาษณ์ นางสาวน้ำเย็น ภูระหงษ์, ๔๖ ม.๓ ต.หนองดินแดง อำเภอเมือง จังหวัดนคปรุ้ม, (๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๔๕} กรมการศาสนา, คู่มือการบริหารจัดการวัดฉบับย่อ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๗.

การอำนวยความสะดวกในการให้ใช้สถานที่ของวัดจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่นกิจกรรมวันสงกรานต์ กิจกรรมการประชุมกับหน่วยงานภาครัฐ กิจกรรมการประชุมของหน่วยงานภาคเอกชน เพราะมีสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมสรรพ

การให้ความร่วมมือกับทางราชการ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ผ่านหอกระจายข่าวของวัด หรือจากการที่วัดได้มีโอกาสไปแสดงธรรม ปาฐกถาธรรมตามหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้ทราบข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ ทางอ้อม

การสร้างเครือข่าย เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่นสร้างภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานราชการ โดยวัดใหม่ห้วยลึกได้สร้างภาคีเครือข่ายกับสำนักคัมภีร์พระปริยัติธรรม แผนกบาลานครปฐม โดยวัดได้มีโอกาสเข้าไปเผยแพร่ธรรมะกับผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังคนใดที่มีความประพฤติดี เรือนจำจะจัดส่งผู้ต้องขังมาทำงานที่วัดโดยที่วัดคอยอบรมดูแล หรือผู้ต้องขังคนใดที่พ้นโทษแล้วต้องการบวชเป็นภิกษุสามเณรสามารถมาบวชได้ที่วัดใหม่ห้วยลึก หรือการสร้างเครือข่ายกับศาลจังหวัดนครปฐมที่นำเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตของพนักงานให้สะอาด สว่าง สงบ

วัดได้ปรับระบบการทำงานตามโครงสร้างของวัด ให้มีความคล่องตัว รวดเร็ว ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น โดยจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งฝึกอบรมให้พระสงฆ์ผู้รับผิดชอบใช้เครื่องมือเครื่องใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีความคล่องตัวในการติดต่อประสานงานกับชุมชน

วัดใหม่ห้วยลึกเป็นศูนย์กลางที่ขึ้นนำทิศทางที่ถูกที่ควร ในการพัฒนาชุมชนตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ ทั้งเจ้าอาวาสให้การช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวบ้าน เด็กและเยาวชนด้วยการให้ทุนการศึกษา รักษาพยาบาลแก่ภิกษุสามเณรที่อาพาธ

การสร้างพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ ภายในพิพิธภัณฑ์จะประกอบไปด้วยเครื่องมือเครื่องใช้ที่ชาวบ้านได้ใช้ตั้งแต่สมัยอดีตกาลเช่น เหวียน เครื่องทำความสะอาดข้าวหรือเครื่องผัดข้าว กระจ่ายชุดมะพร้าว พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านได้รับความสนใจจากสถานศึกษาต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ทางวัดมีนโยบายจะขยายพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเพื่อรองรับนักเรียนนักศึกษาจากที่ต่าง ๆ ให้มากกว่านี้

จัดโครงการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม ด้วยการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการเรียนรู้ของกลุ่มคนทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งเป็นการสงเคราะห์ที่ให้ผลคุ้มค่า เพราะหากประชาชนได้นำหลักธรรมคำสอนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันแล้วคนก็จะมีจิตสำนึกแห่งความดี ละอายที่จะทำชั่ว ซึ่งจะนำมาซึ่งความสงบสุขของสังคม

การสงเคราะห์ช่วยเหลือคนชรา คนชราคือคนรุ่นก่อนที่สร้างคุณประโยชน์มากมาย มหาศาลให้แก่แผ่นดิน จึงเป็นหน้าที่ของคนรุ่นหลังที่จะต้องดูแล สร้างขวัญและกำลังใจเพื่อตอบแทนคุณงามความดีของท่าน วัดใหม่ห้วยลึกตระหนักถึงความสำคัญของคนรุ่นก่อนจึงได้รวบรวมปัจจัยสำหรับคนชราโดยจิตอาสาพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกและชมรมราตรีธรรมะเตลิเวอร์ไปเลี้ยงอาหารและ

บริจาคปัจจัยให้สถานสงเคราะห์คนชรานครปฐมตามวาระโอกาสที่สำคัญ ๆ ทำให้คนชราได้ตระหนักถึงคุณค่าของตนเองมากยิ่งขึ้น

วัดใหม่ห้วยลึกได้มีดำเนินการสาธารณสงเคราะห์ที่โดดเด่นมากคือการให้โอกาสผู้ต้องขังที่กระทำความผิดได้คิดกลับตัวใหม่ ทำให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษมีที่ยืนในสังคม มีที่พึ่งทางจิตใจ หากวัดทุกวัดให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดดังเช่นวัดใหม่ห้วยลึก คงไม่มีใครที่ทำความผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า วัดใหม่ห้วยลึกจึงเป็นวัดที่เป็นมิติใหม่ของการดำเนินการด้านสาธารณสงเคราะห์^{๔๖} สิ่งที่น่ายกย่องในรายงานสาธารณะสงเคราะห์คือการให้เช่าพื้นที่ธรณีสงฆ์ในราคาที่ถูกมากทำให้ผู้ยากไร้ได้มีที่อยู่อาศัย มีที่ทำกิน เป็นการช่วยเหลือดูแลและสงเคราะห์ชุมชนได้ดีทางหนึ่ง^{๔๗} ขอบพิพิธภณัฑ์พื้นบ้านของวัดใหม่ห้วยลึกมากที่สุดเพราะทำให้ได้เรียนรู้วิถีไทยในสมัยโบราณ เป็นเรื่องที่น่าอัศจรรย์มากที่เรามีภูมิปัญญาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องมือในสมัยก่อนช่วยรักษาสິงแวดล้อม ถ้าคนยุคปัจจุบันหันมาใช้เครื่องมือเหล่านี้บ้างก็จะดีมากเพราะเป็นการสืบทอดวิถีไทยให้คงอยู่ตลอดไป ขอบคุนวัดใหม่ห้วยลึกที่สร้างพิพิธภณัฑ์พื้นบ้านไว้ให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้^{๔๘}

สรุปได้ว่าวัดใหม่ห้วยลึกได้มีการพัฒนาด้านสาธารณสงเคราะห์ด้วยการเข้าไปบริหารจัดการ เช่นการจัดตั้งพิพิธภณัฑ์พื้นบ้าน การตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือนักเรียนยากจนหรือช่วยเหลือคราวประสบภัยพิบัติ การกำหนดเขตอภัยทาน หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งวัดใหม่ห้วยลึกเข้าไปดำเนินการเอง การเข้าไปสนับสนุน เช่น การช่วยเหลือทางราชการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การเข้าไปแบบให้เปล่า เช่น การสงเคราะห์คนชรา คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส หรือการสงเคราะห์โดยประการอื่น ๆ ทั้งในยามปกติและตามโอกาสที่มาถึง เป็นต้น

๔.๒.๔ การประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันทางสังคมที่เอื้ออำนวยให้สังคมดำรงอยู่อย่างเป็นปึกแผ่นมั่นคงมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในทำนองเดียวกันสังคมก็ได้อุปถัมภ์ส่งเสริมให้พระพุทธศาสนาเจริญ และเป็นที่ยอมรับนับถืออย่างกว้างขวาง มีวัดและพระสงฆ์ทำหน้าที่สนับสนุน เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและค่านิยมให้ตอบสนองวัตถุประสงค์ของสังคมและให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างกว้างขวาง วัดจึงต้องมีการวัดความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นการพัฒนาของวัดว่าตรงกับความต้องการของชุมชนมากน้อยเพียงใด จากการวัดความพึงพอใจของผู้มี

^{๔๖} สัมภาษณ์ สนนากลุ่มเฉพาะ พันโทปฐมพนธ์ ธีรธรรมพิทักษ์, อนุศาสนาจารย์กรมเสมียนตรา สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ณ วัดใหม่ห้วยลึก, (๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๔๗} สนนากลุ่มเฉพาะ กำนันระหงษ์ แพร่อตถ์ กำนันตำบลสวนป่าน ณ วัดใหม่ห้วยลึก, (๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๑).

^{๔๘} สัมภาษณ์ นายอนิรุต ฉายาชมพู, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย ณ โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย, (๕ ตุลาคม ๒๕๖๑).

ส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดตามกรอบการพัฒนาวัด ๖ ด้าน ของสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติคือ ๑) การพัฒนาด้านสาธารณูปการ ๒) การพัฒนาด้านการปกครอง ๓) การพัฒนาด้านศาสนศึกษา ๔) การพัฒนาด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๕) การพัฒนาด้านการเผยแผ่ และ ๖) การพัฒนาด้านสาธารณสงเคราะห์ผลปรากฏดัง ตารางที่ ๒.๑ – ๒.๗

ตารางที่ ๑ แสดงข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ
๑) เพศ	ชาย	๑๗	๕๓.๑
	หญิง	๑๕	๔๖.๙
	รวม	๓๒	๑๐๐.๐
๒) สถานภาพ	โสด	๑๒	๓๗.๕
	สมรส	๑๘	๕๖.๓
	หม้าย	๒	๖.๓
	รวม	๓๒	๑๐๐.๐
๓) อายุ	ไม่เกิน ๓๐ ปี	๕	๑๕.๖
	๓๑- ๔๐ ปี	๗	๒๑.๙
	๔๑ – ๕๐ ปี	๙	๒๘.๑
	๕๑ – ๖๐ ปี	๖	๑๘.๘
	ไม่เกิน ๓๐ ปี	๕	๑๕.๖
	๖๐ ปีขึ้นไป	๕	๑๕.๖
	รวม	๓๒	๑๐๐.๐
๔) อาชีพ	นักเรียน	๕	๑๕.๖
	ข้าราชการ	๗	๒๑.๙
	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	๒	๖.๓
	พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท	๕	๑๕.๖
	อื่น ๆ	๑๓	๔๐.๖
	รวม	๓๒	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๑ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดเป็นชายจำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๑ สถานภาพสมรสจำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๓ อายุ ๔๑-๕๐ ปีจำนวน ๙ คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๑ ข้าราชการจำนวน ๗ คนคิดเป็นร้อยละ ๒๑.๙

ตารางที่ ๒ ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

ตารางที่ ๒.๑ แสดงความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกด้านสาธารณูปการ

ด้านสาธารณูปการ	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ค่า S.D.	ระดับความ พึงพอใจ
๑) ภายในบริเวณวัดมีสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นเหมาะสม สิ่งเสริมสภาพ ความเป็นรมณีสถาน	๔.๐๐	๕.๐๐	๔.๓๔	๐.๔๘	มาก
๒) การปรับปรุง พัฒนา ดูแลรักษาสสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในวัด	๔.๐๐	๕.๐๐	๔.๕๙	๐.๕๐	มากที่สุด
๓) ความสะอาด/มั่นคงแข็งแรงของอาคารเสนาสนะต่าง ๆ	๔.๐๐	๕.๐๐	๔.๕๐	๐.๕๗	มาก
๔) วัดมีสิ่งปลูกสร้างและอาคารเสนาสนะต่าง ๆ	๔.๐๐	๕.๐๐	๔.๔๗	๐.๕๑	มาก
๕) วัดมีการบริหารจัดการและดูแลศาสนสมบัติของวัดอย่างเป็น ระบบ	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๔๗	๐.๖๒	มาก
รวมรายด้าน	๔.๐๐	๕.๐๐	๔.๔๘	๐.๕๔	มาก

จากตารางที่ ๒.๑ พบว่าความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อ ๒ การปรับปรุง พัฒนา ดูแลรักษาสสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในวัด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๙ ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๒.๒ แสดงความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกด้านการปกครอง

ด้านการปกครอง	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ค่า S.D.	ระดับความ พึงพอใจ
๑) การจัดทำระเบียบปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับ บุคลากรภายในวัด	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๒๒	๐.๕๕	มาก
๒) มีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๔๔	๐.๕๖	มาก
๓) มีการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่พระภิกษุสามเณรและ บุคลากรภายในวัด	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๒๒	๐.๖๑	มาก
รวมรายด้าน	๔.๐๐	๕.๐๐	๔.๒๙	๐.๕๘	มาก

จากตารางที่ ๒.๒ พบว่าความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกด้านการปกครองอยู่ในระดับมากทุกข้อมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๒.๓ แสดงความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกด้านการศึกษา

ด้านการศึกษา	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ค่า S.D.	ระดับความ พึงพอใจ
๑) การจัดการ/จัดให้มีเพื่อการศาสนา ศึกษา เช่น การจัดการศึกษา พระปริยัติธรรมในวัด การจัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๖๓	๐.๕๐	มากที่สุด
๒) การส่งเสริมการศึกษา เช่น ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณร ศึกษาพระปริยัติธรรม ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและบุคลากรในวัดศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๓๑	๐.๖๑	มาก
รวมรายด้าน	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๔๗	๐.๕๖	มาก

จากตารางที่ ๒.๓ ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกด้านการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อการจัดการ/จัดให้มีเพื่อการศาสนา ศึกษา เช่น การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในวัด การจัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การจัดการ/จัดให้มีเพื่อการศาสนา ศึกษา เช่น การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในวัด การจัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัดอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๓

ตารางที่ ๒.๔ แสดงความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ค่า S.D.	ระดับความ พึงพอใจ
๑) การจัดตั้งโรงเรียน ศูนย์อบรม ชมรมภายในวัด เช่น การจัดตั้งชมรมจิตอาสาพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก ชมรมราตรีธรรมะเดลิเวอร์รี่ ชมรมบายนศรี	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๖๓	๐.๕๕	มากที่สุด
๒) การส่งเสริมหรือสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ เช่น ส่งเสริม/สนับสนุนประชาชนในการส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ ส่งเสริม/สนับสนุนกองทุนการศึกษาต่าง ๆ ให้แก่เด็กยากจนหรือผู้ด้อยโอกาส	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๓๑	๐.๕๙	มาก
รวมรายด้าน	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๔๗	๐.๕๗	มาก

จากตารางที่ ๒.๔ พบว่าความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก ด้านการศึกษาสงเคราะห์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การจัดตั้งโรงเรียน ศูนย์อบรม ชุมรมภายในวัด เช่น การจัดตั้งชมรมจิตอาสาพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก ชมรมราตรี ธรรมะเดลิเวอรี่ ชมรมบายนศรี อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๖๓

ตารางที่ ๒.๕ แสดงความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกด้านการเผยแผ่

การเผยแผ่	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ค่า S.D.	ระดับความ พึงพอใจ
๑) การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๔.๐๐	๕.๐๐	๔.๖๓	๐.๔๙	มากที่สุด
๒) การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์	๔.๐๐	๕.๐๐	๔.๖๓	๐.๔๙	มากที่สุด
๓) การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญตามประเพณี/ท้องถิ่น	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๕๙	๔.๕๙	มากที่สุด
๔) การทำหน้าที่อบรมส่งเสริมศีลธรรมของพระภิกษุสามเณร	๓.๐๐.	๕.๐๐	๔.๔๗	๔.๔๗	มาก
๕) บุคลากรของวัดทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น เป็นพระธรรมทูต พระวิปัสสนาจารย์ เป็นต้น	๒.๐๐	๕.๐๐	๔.๑๙	๔.๑๙	มาก
รวมรายด้าน	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๕๐	๐.๕๖	มาก

จากตารางที่ ๒.๕ พบว่าความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก ด้านการเผยแผ่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ วันสำคัญตามประเพณี/ท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๖๓

ตารางที่ ๒.๖ แสดงความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกด้านการสาธารณสงเคราะห์

ด้านการสาธารณสงเคราะห์	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ค่า S.D.	ระดับความ พึงพอใจ
๑) การให้ความช่วยเหลือ/สงเคราะห์แก่ประชาชน เช่น การสงเคราะห์ผู้ยากไร้ การดำเนินการด้านการสาธารณสงเคราะห์อื่น ๆ	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๒๘	๐.๗๗	มาก
๒) การมีส่วนร่วม/สนับสนุน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เช่น การอำนวยความสะดวกในการให้ใช้สถานที่ของวัดจัดกิจกรรมต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมอาชีพของประชาชน	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๕๐	๐.๖๗	มาก
๓) การมีส่วนร่วมของประชาชน/ส่วนราชการ ในการเป็นศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๕๙	๐.๕๖	มากที่สุด
รวมรายด้าน					

จากตารางที่ ๒.๖ พบว่าความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกด้านการการสาธารณสุขสงเคราะห์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน/ส่วนราชการ ในการเป็นศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๕๙

ตารางที่ ๒.๗ สรุปภาพรวมแสดงความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกตามกรอบการพัฒนาวัด ๖ ด้าน

กรอบการพัฒนาวัด ๖ ด้าน	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ค่า S.D.	ระดับความ พึงพอใจ
๑) การเผยแผ่	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๕๐	๐.๕๖	มาก
๒) ด้านสาธารณูปการ	๔.๐๐	๕.๐๐	๔.๔๘	๐.๕๔	มาก
๓) การศึกษาสงเคราะห์	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๔๗	๐.๕๗	มาก
๔) ด้านการศาสนศึกษา	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๔๗	๐.๕๖	มาก
๕) ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์	๓.๐๐	๕.๐๐	๔.๔๖	๐.๖๗	มาก
๖) ด้านการปกครอง	๔.๐๐	๕.๐๐	๔.๒๙	๐.๕๘	มาก

สรุปได้ว่าความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกตามกรอบการพัฒนาวัด ๖ ด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเรียงตามลำดับดังตารางที่ ๒.๗

๔.๒.๕ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกในอนาคต

จากการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกจากการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกดังนี้

วัดใหม่ห้วยลึกเป็นวัดที่มีจุดแข็งหลายด้านที่จะพัฒนาให้เป็นศูนย์ปฏิบัติธรรม

ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนต้องปฏิบัติให้รู้แจ้ง การตั้งศูนย์ปฏิบัติธรรมเพื่อการพิสูจน์ธรรมจึงต้องศึกษาแนวทางการจัดตั้งบนพื้นฐานของข้อมูล โดยพิจารณาจากข้อมูลคือ

๑) ด้านอาคารสถานที่ วัดใหม่ห้วยลึกมีบริเวณกว้างขวางเป็นที่สัปปายะ อยู่ในชุมชนเงียบสงบและมีปัจจัยแวดล้อมทางธรรมชาติเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม จึงมีความเป็นไปได้ที่จะสร้างศูนย์ปฏิบัติธรรมเพื่อพิสูจน์ธรรมแห่งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

๒) ด้านบุคลากร วัดใหม่ห้วยลึกมีบุคลากรที่มีความเข้าใจแนวทางปฏิบัติธรรมตามหลักสติปัฏฐาน ๔ โดยแท้คือ พระปลัดมณี วฑฒโน เจ้าอาวาสซึ่งเคยปฏิบัติกรรมฐานถึง ๗ เดือน จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ต้องสร้างพระสงฆ์นักปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน ๔ เพื่อให้มีบุคลากรเพียงพอสำหรับการพิสูจน์ธรรม

๓) ด้านแนวทางการปฏิบัติ วัดใหม่ห้วยลึกต้องมีแนวคิดให้ชัดเจนว่าจะปฏิบัติตามแนวทางของพระนักปฏิบัติรูปใด สำนักใดและจะใช้การปฏิบัติใดเพื่อพิสูจน์ธรรม ซึ่งแนวปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน ๔ มีหลายสำนักเช่น ศูนย์สมาธิวิริยานุภาพวัดอัมพวัน วิปัสสนาจารย์ พระธรรมสิงหบุราจารย์ (หลวงพ่อจรรย์ ฐิตธมโม) แนวการปฏิบัติ สติปัฏฐาน ๔ บริกรรม “ยุบหนอ พองหนอ” ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ วิปัสสนาจารย์ คุณแม่สิริ กรินชัย แนวการปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน ๔ เจริญสติอย่างต่อเนื่องตามแนวพระธรรมธีรราชฆาณิก (โชดก ญาณสิทธิ) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ การจะใช้การปฏิบัติตามแนวทางใดควรใช้แนวทางที่ชัดเจน แต่ที่เป็นที่นิยมคือการพิสูจน์รูป เวทนา จิต ธรรม ด้วยญาณ ๑๖ คือ ญาณที่เกิดแก่ผู้บำเพ็ญวิปัสสนาจนถึงจุดหมายคือมรรคผลนิพพาน ๑๖ อย่าง คือ

๑. นามรูปปริจเฉทญาณ ญาณกำหนดแยกนามรูป คือปัญญากำหนดรู้เข้าใจในนามและรูป
๒. (นามรูป) ปัจจัยปริคคหญาณ ญาณกำหนดจับปัจจัยแห่งนามรูปคือปัญญากำหนดรู้ทั้งในนามและรูปว่าล้วนเกิดแต่เหตุปัจจัย
๓. สัมมสนญาณ ญาณพิจารณานามรูปโดยไตรลักษณ์
๔. - ๑๒. ตรงกับวิปัสสนาญาณ ๙
๑๓. โคตรภูญาณ ญาณข้ามโคตรคือหัวต่อที่ข้ามพ้นภาวะปุถุชน
๑๔. มรรคญาณ(มัคคญาณ) ญาณในอริยมรรค เช่น โสดาปัตติมรรค
๑๕. ผลญาณ ญาณในอริยผล เช่น โสดาปัตติผล เป็นพระโสดาบัน
๑๖. ปัจจเวกขณญาณ ญาณที่พิจารณาทบทวน

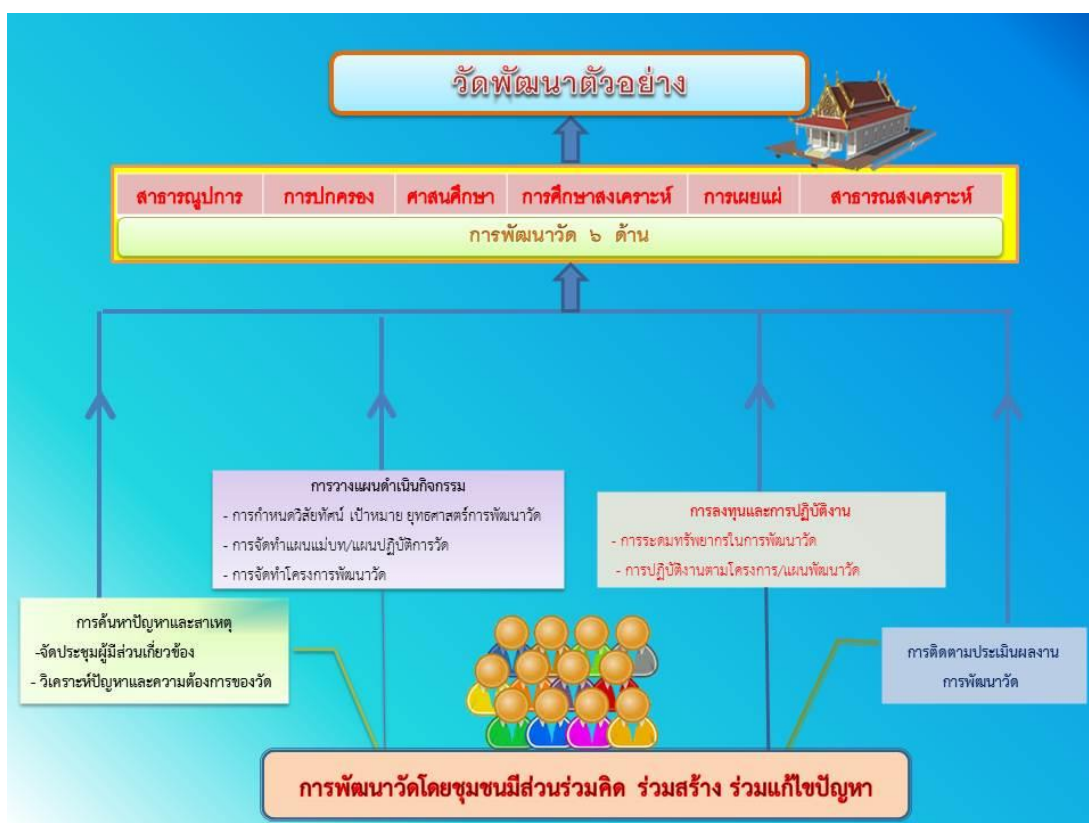
ญาณ ๑๖ นี้เรียกเลียนคำบาลีว่า โสฬสญาณ หรือญาณโสฬสวิปัสสนาญาณ ญาณที่นับเข้าในวิปัสสนาหรือญาณที่จัดเป็นวิปัสสนามี ๙ อย่าง คือ

๑. อุทยัพพยานุปัสสนาญาณ ญาณตามเห็นความเกิดและความดับแห่งนามรูป
๒. กังคานุปัสสนาญาณ ญาณตามเห็นจำเพาะความดับเด่นขึ้นมา
๓. ภายตูปัฏฐานญาณ ญาณอันมองเห็นสังขารปรากฏเป็นของน่ากลัว
๔. อาทีนวานุปัสสนาญาณ ญาณคำนึงเห็นโทษ
๕. นิพพิทานุปัสสนาญาณ ญาณคำนึงเห็นด้วยความหน่าย
๖. มุจจิตุกัมยตาญาณ ญาณหยั่งรู้อันให้ใคร่จะพ้นไปเสีย
๗. ปฏิสังขานุปัสสนาญาณ ญาณอันพิจารณาทบทวนเพื่อจะหาทาง
๘. สังขารูปেকขาญาณ ญาณอันเป็นไปโดยความเป็นกลางต่อสังขาร
๙. สัจจานุโลมิกญาณ ญาณเป็นไปโดยควรแก่การหยั่งรู้ร้อยสัจ

การพัฒนาทั้ง ๓ ด้านต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนพัฒนาควบคู่กันไป แนวคิดของพระปลัดมณี วฑฒโน จึงจะเป็นรูปธรรมได้ในที่สุด

๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับการวิจัยดังกล่าว สรุปเป็นความสัมพันธ์เชิงแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๓ สรุปแสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๓ การพัฒนาวัดเพื่อให้วัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมืองต้องมีเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมสร้าง ร่วมแก้ปัญหา ตามกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนคือ

๔.๓.๑ การมีส่วนร่วมในการค้นหาคำปรึกษาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละวัด ด้วยการจัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของวัด ถ้าชุมชนยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในวัดของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของย่อมไร้ประโยชน์ เพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

๔.๓.๒ การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาวัด เพื่อการจัดทำแผนแม่บท แผนปฏิบัติการของวัด และการจัดทำโครงการ

พัฒนาวัดการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนเป็นตอน ที่จะช่วยให้ชุมชนรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจ อย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

๔.๓.๓. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงานโดยการการระดมทรัพยากรในการพัฒนาวัด การปฏิบัติงานตามโครงการตามแผนพัฒนาวัด แม้ชุมชนส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชุมชนสามารถคิด ต้นทุนดำเนินงานของวัดได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมของวัดอย่างใกล้ชิด

๔.๓.๔ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงานด้วยการติดตาม ประเมินผลงานทั้งก่อนการดำเนินงาน ขณะดำเนินงาน และหลังการดำเนินงาน จะทำให้ชุมชนทราบอุปสรรค ปัญหาที่เกิดขึ้นแต่ละห้วงเวลาของการทำงาน หากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชุมชนจะไม่ทราบว่างานของวัดที่ดำเนินไปนั้น มีอุปสรรค ปัญหาใด จะใช้วิธีการใดแก้ปัญหา โอกาสที่งานหรือโครงการของวัดจะประสบผลสำเร็จนั้นย่อมเป็นไปได้ยาก

ในการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างควรพัฒนาตามกรอบการพัฒนาวัด ๖ ด้าน ของ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ คือ

๑) การสาธารณูปการ ดำเนินการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายใน วัด คือ การกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแล รักษา ถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติของวัด การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นระบบ

๒) การปกครอง หมายถึง การดูแล ค้ำครอง บริหาร โดยวัดโดยพระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส ดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดปฏิบัติตาม พระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชา ของสมเด็จพระสังฆราช

๓) การศาสนศึกษา เป็นภารกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ทั้ง แผนกธรรม-บาลี แผนกสามัญ ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่ เป็นครูสอน เป็นกรรมการ ตรวจข้อสอบธรรมบาลีสนาทหลวง เป็นเลขานุการสอบธรรม-บาลีสนาทหลวง ฐานะที่เป็นเจ้าอาวาส รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

๔) การให้การสงเคราะห์ด้านการฝึกฝน อบรมแก่ประชาชน คุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก และเยาวชน ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสามารถดำรงตนและดำเนิน ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีความรู้ คู่คุณธรรมของประเทศ

๕) การเผยแผ่ ดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบในทุก ๆ วิธี ที่ ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไป ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

๖) การสาธารณสงเคราะห์ โดยดำเนินการช่วยเหลือเพื่อประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ทั้งนี้ โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุข แก่ประชาชนเป็นสำคัญ

หากวัดดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของการพัฒนาวัดย่อมก้าวสู่การเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างตามพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมืองอย่างยั่งยืน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง” ๑) เพื่อศึกษาสภาพของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมก่อนการพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ๒) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม เพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง เก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ ตลอดจนเก็บข้อโดยมีบทสรุปของข้อค้นพบซึ่งผู้วิจัยขอเสนอตามประเด็นดังนี้

๑. สภาพของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมก่อนการพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง
๒. กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมเพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง
 - ๒.๑ ผลการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม
 - ๒.๒ ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมก่อนการพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างตามกรอบการพัฒนาวัดของสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติได้มีการดำเนินการตามศักยภาพของของวัด

๑. สภาพของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมก่อนการพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

ด้านสาธารณูปการ พบว่า วัดใหม่ห้วยลึกสมัยก่อนยังไม่มีการบริหารจัดการและดูแลด้านสาธารณูปการของวัดอย่างเป็นระบบ การดูแลด้านสาธารณูปการของวัดขาดผู้รับผิดชอบโดยตรง ในสมัยหลวงพ่อเสมและหลวงพ่อปลีวัดได้มีการพัฒนาอย่างมาก มีเสนาสนะอาคารต่าง ๆ ประกอบเช่น อุโบสถ ศาลาการเปรียญ ฌาปนสถาน กุฏิพอเพียงสำหรับพระเณร แต่ก็เสื่อมโทรมลงตามกาลเวลา ไม่ได้มีการจัดทำบัญชีการเงินของวัดอย่างเป็นระบบเพราะเจ้าอาวาสเป็นเพียงชาวบ้านธรรมดาที่ไม่มีความรู้ในเรื่องงานบริหาร การจัดการทางการเงินและทรัพย์สินของวัด การแต่งตั้งไวยาวัจกรของวัดเป็นไปตามที่เจ้าอาวาสสั่งการ คณะกรรมการไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง แต่มาจากการแต่งตั้งโดยเจ้าอาวาส คณะกรรมการวัดไม่มีความโปร่งใสและเกิดความขัดแย้งกันอันนำไปสู่ความแตกแยกของคณะกรรมการวัด ส่งผลให้วัดเกิดความเสื่อมศรัทธาของชุมชน

ด้านการปกครอง พบว่า วัดไม่ได้มีการจัดทำแผนพัฒนา แผนปฏิบัติการ ระเบียบปฏิบัติ คำสั่งเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับการพัฒนาวัด ระบบอำนาจการบริหารอยู่ที่เจ้าอาวาสแต่เพียงผู้เดียว การลงโทษผู้กระทำความผิดพิจารณาโทษโดยดุลยพินิจของเจ้าอาวาสเป็นสำคัญ ไม่มีการมอบหมายงานให้บุคลากรทำตามความรู้ความสามารถ แต่มอบหมายงานให้ทำเพราะบุคคลนั้น ๆ มีความคุ้นเคยกับเจ้าอาวาสและเข้าวัดอยู่เป็นประจำ เจ้าอาวาสบางรูปขาดวิสัยทัศน์ ขาดเป้าหมายในการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจน การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสบางส่วนไม่มีการประชุม ปรึกษา วางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการบริหารจัดการวัดตามความเคยชินที่เคยปฏิบัติมา ขาดการประสานงานระหว่าง วัด บ้าน และชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์วัดใหม่ห้วยลิกกับประชาชนไม่สมบูรณ์ตามหลักการที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และพระสงฆ์บางรูปบวชแล้วมิได้ศึกษา มิได้เผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน ทำให้ประชาชนขาดความศรัทธา ด้านการจัดสวัสดิการสำหรับพระสงฆ์และสามเณรมีน้อยมากเนื่องจากงบประมาณของวัดไม่แน่นอน รายได้ของวัดส่วนใหญ่จะมาจากการบริจาค งานกฐินและงานประจำปีของวัด

ด้านศาสนศึกษา พบว่า มีการจัดสอนธรรมศึกษาให้ประชาชนที่เข้ามาทำบุญที่วัดในวันธรรมสวนะ เนื้อหาที่เทศนาสั่งสอนจะเน้นในเรื่องของศีล สมาธิ ปัญญา และการกตัญญูต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ สมัยหลวงพ่อเสม สุธมโม ญาติโยมจะมาเข้าวัดในวันธรรมสวนะเป็นจำนวนมากเพราะศรัทธาหลวงพ่อเสม เพราะสร้างคุณประโยชน์ให้แก่วัดพัฒนาสิ่งปลูกสร้างให้มีความมั่นคงแข็งแรงและมีจำนวนเพียงพอ มีการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างสม่ำเสมอโดยหลวงพ่อเสม สุธมโม จะเป็นผู้สอน ทบทวนเนื้อหาก่อนที่จะพระภิกษุสามเณรจะสอบพระปริยัติธรรม แต่การเรียนพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณรของวัดใหม่ห้วยลิกไม่ได้รับความสนใจมากนักเพราะพระที่มามบวชในวัดใหม่ห้วยลิกบวชตามประเพณีหรือบวชเพื่อให้ได้พรรษาเพียงเท่านั้น

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า วัดได้เปิดโอกาสให้นักเรียนในชุมชนใช้ศาลาการเปรียญเพื่อเป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนโดยมีครูจากหน่วยงานราชการเป็นผู้อบรมสั่งสอน และโรงเรียนจะปิดเรียนในวันธรรมสวนะเพราะต้องใช้ศาลาการเปรียญสำหรับประกอบศาสนกิจ สมัยพระอาจารย์เสม สุธมโม ได้มีแจกทุนให้นักเรียนโรงเรียนวัดใหม่ห้วยลิกบ้างแต่มีจำนวนไม่มากเพราะวัดขาดงบประมาณในการบริหารจัดการ

ด้านการเผยแผ่ พบว่า วัดมีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา ซึ่งจะมีกิจกรรมหลักคือการทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ฟังธรรม นั่งสมาธิ เวียนเทียน การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ได้จัดกิจกรรมวันพ่อขึ้นในวันที่ ๕ ธันวาคมของทุกปี แต่ไม่ได้มีการจัดกิจกรรมวันแม่ วัดมีการจัดงานประเพณีที่สำคัญคือการปิดทองหลวงพ่อดั่งซึ่งชาวชุมชนถือว่าเป็น

พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ การหล่อเทียนเข้าพรรษาและงานกฐินของวัด ผู้ที่เป็นเจ้าภาพทอดกฐินจะเป็นชาวบ้านในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ มีการเผยแพร่ข้อมูลทางพุทธศาสนาในวันธรรมสวนะโดยใช้หอกระจายข่าวเป็นช่องทางในการสื่อสาร

ด้านสาธารณสงเคราะห์ พบว่า เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึกทุกสมัยมีเมตตาให้ผู้ยากไร้ได้เข้ามาอยู่อาศัย ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์โดยไม่มีการเก็บค่าเช่าใด ๆ จากพื้นที่ธรณีสงฆ์ของวัด ชุมชนใช้วัดประกอบกิจกรรมการกุศลคือ การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว การถวายสังฆทานแด่พระภิกษุสงฆ์ เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาจัดกิจกรรมของชุมชนภายในวัดแต่ชาวชุมชนมิได้มาจัดกิจกรรมภายในวัดแต่อย่างใดเนื่องจากวัดยังไม่มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่

๒. กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมเพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

หลังจากที่พระปลัดมณี วฑฒโน ได้มาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึกนับตั้งแต่ปี พุทธศักราช ๒๕๕๔ จนถึงปัจจุบัน มีการพัฒนาก้าวหน้ามาอย่างต่อเนื่องจนได้รับยกย่องว่าเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างตามพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง โดยมีกระบวนการบริหารจัดการวัดที่เน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามขั้นตอนคือ การค้นหาปัญหาและสาเหตุ การวางแผนดำเนินกิจกรรม การลงทุนและการปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผลงานการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

กระบวนการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ได้เริ่มต้นจากการจัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดโดยเน้นคนในชุมชนเป็นหลักประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนจากภาครัฐ ตัวแทนจากภาคเอกชน การประชุมครั้งแรกของการพัฒนาได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นจำนวนมากเพราะเป็นมิติใหม่ของการพัฒนาวัด มีการคัดเลือก แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการวัดที่มาจากชุมชนเป็นหลัก พร้อมทั้งชี้แจงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการวัดตามตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ รวมทั้งกฎกระทรวงฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวัด ทำให้เกิดความรู้สึกว่าวัดเป็นวัดของชุมชนที่จะต้องร่วมมือกันพัฒนาวัดให้ก้าวหน้าตามลำดับ โดยได้มีการร่วมกันวิเคราะห์กำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยภายนอก และได้ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ จากการทำ Swot Analysis อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวัดด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมตามลำดับต่อไป

การวางแผนดำเนินกิจกรรม พบว่า คณะกรรมการวัดได้มีการวางแผนกิจกรรมด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเป็น ๖ ยุทธศาสตร์ คือ ๑) พัฒนาด้านสาธารณูปการเป็นที่สัปปายะ ๒) พัฒนาด้านการปกครองเป็นระบบตามแบบแผน

๓) พัฒนาการศาสนศึกษาให้ก้าวหน้ารู้เท่าทันกระแสโลกาภิวัตน์ ๔) พัฒนาการศึกษาระดับสูงให้เต็มตามศักยภาพ ๕) พัฒนางานการเผยแผ่ตามหลักพุทธวิธีผสมผสานกับวิทยาการสมัยใหม่ ๖) พัฒนาการสาธารณะให้เกิดประโยชน์ต่อพุทธศาสนิกชนอย่างแท้จริง จากยุทธศาสตร์การพัฒนาได้จัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก ๒ ระยะคือ ระยะแรกตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๕๕-๒๕๕๙ ระยะที่สองคือ ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ โดยแผนพัฒนาวัดทั้ง ๒ ระยะได้มีนโยบายและมาตรการเร่งรัดพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างตามพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมืองอย่างชัดเจน นำไปสู่แผนปฏิบัติการพัฒนาวัดแต่ละปี จากแผนพัฒนาวัดในแต่ละปีไปสู่การพัฒนาวัดที่แท้จริงด้วยการจัดทำโครงการที่มีเป้าหมาย วิธีการประเมินผล และงบประมาณชัดเจน

การลงทุนและการปฏิบัติงาน พบว่าวัดได้มีการระดมทรัพยากรในการพัฒนาอันประกอบด้วย งบประมาณ บุคลากร อุปกรณ์ อย่างต่อเนื่องด้านงบประมาณแหล่งเงินทุนจะได้มาจากการตั้งรับบริจาค จัดงานทอดกฐินประจำปี ทอดผ้าป่าตามเทศกาลสำคัญทางประเพณีไทย และ ทางพุทธศาสนา รายได้จากการฝึกอบรม รายได้การบริจาคเป็นครั้งคราวของผู้มีจิตศรัทธาตลอดจนรายได้จากการจัดงานประจำปีของวัดคือการปิดทองหลวงพ่อแดง บุคลากรสำคัญในการพัฒนาวัดคือเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรในวัด คณะกรรมการวัด ชาวบ้านตลอดจนจิตอาสาของวัดที่ช่วยทำงานด้านการพัฒนาด้านอาคารเสนาสนะของวัดในการลงมือปฏิบัติงานของแต่ละฝ่ายงานจะมี ใช้ระบบการทำงานโดยใช้วงจรเต็มมิ่งคือ การวางแผน (Plan) การลงมือทำ (Do) การตรวจสอบ (Check) การปรับปรุง (Act) แต่ละฝ่ายงานต้องรายงานความคืบหน้าเทียบกับแผนงานต่อที่ประชุมใหญ่เพื่อทราบผลการพัฒนาแต่ละช่วงเวลา

การติดตามประเมินผลงาน พบว่า วัดใหม่ห้วยลึกได้ติดตามผลงานการพัฒนาของโครงการต่าง ๆ ที่วัดได้จัดขึ้นตามแผนปฏิบัติการทั้งหมด ๓ ระยะคือ ๑) การประเมินผลก่อนเริ่มดำเนินการ ๒) การประเมินผลในระหว่างการทำงาน ๓) การประเมินผลเมื่อโครงการได้ดำเนินเสร็จสิ้นไปแล้ว การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของแต่ละช่วง คณะกรรมการวัดมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ก่อให้เกิดประโยชน์เป็นอย่างมากต่อการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก ทำให้วัดมีข้อมูลครบถ้วนในมิติต่าง ๆ ของการดำเนินงานก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์คุ้มค่าต่อการใช้จ่ายงบประมาณของวัดมากที่สุด

๓. ผลการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

จากการดำเนินงานด้านการพัฒนาวัดโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในร่วมวางแผน ร่วมแก้ปัญหา และร่วมทำ ก่อให้เกิดผลแห่งการพัฒนาดังนี้

การพัฒนาด้านสาธารณูปการ พบว่าตามหลัก สะอาด สวยงาม และสงบ ด้วยการปรับปรุงภูมิทัศน์ของวัด ปลูกต้นไม้ สร้างโดมสำหรับปฏิบัติธรรม ปรับปรุงศาลาให้มั่นคงแข็งแรง สร้างที่พัก

อาศัยสำหรับวิทยากร สร้างอาคารอเนกประสงค์สำหรับประกอบศาสนพิธีและอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก ทำให้วัดมีความร่มรื่นสวยงาม ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนจากทั้งในจังหวัดนครปฐม และจังหวัดใกล้เคียงตลอดจนเด็กและเยาวชนเดินทางเข้ามาปฏิบัติธรรมในวัดอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาด้านการปกครอง พบว่าวัดมีการจัดทำระเบียบ คำสั่ง กฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกันในวัดตามความในมาตรา ๓๗ และ มาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่ ๒ พุทธศักราช ๒๕๓๕ มีการมอบหมายงานตามความเหมาะสมตามความสามารถของบุคคล กำหนดให้มีการประชุมเพื่อพัฒนางานฝ่ายต่าง ๆ ของวัด มีการจัดทำระเบียบ คำสั่ง กฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันของบุคลากรในวัดเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย จัดให้มีสวัสดิการสำหรับพระภิกษุสามเณรและบุคลากรของวัด ส่งผลให้บุคลากรของวัดมีความสุขและมีขวัญกำลังใจในการทำงาน ตลอดจนวัดเป็นที่ชื่นชมของชุมชนและมีพุทธศาสนิกชนเดินทางมาปฏิบัติธรรมที่วัดอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาด้านศาสนศึกษา พบว่าวัดใหม่ห้วยลึกได้มีการดำเนินการคือ ส่งเสริมให้พระเณรศึกษาพระปริยัติธรรมเพื่อให้เข้าใจพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ สอนพระปริยัติธรรมแผนกนวกภูมิแก่พระภิกษুবวชใหม่ในพรรษาได้รู้เรียน จัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด ส่งผลให้พระสงฆ์สามเณรและบุคลากรในวัดสามารถนำหลักธรรมคำสอนไปใช้ในการดำเนินชีวิตและนำความรู้ทักษะประสบการณ์ที่ได้จากการปฏิบัติธรรมไปเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชนอื่น ๆ ให้เข้าใจได้ นับว่าเป็นการเผยแผ่พระธรรมคำสอนทางอ้อมแก่พุทธศาสนิกชน

การพัฒนาด้านการศึกษาสงเคราะห์ วัดได้มีการดำเนินการส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านการจัดให้มีการเปิดสอนธรรมศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษาหรือประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ไปพัฒนาจิตใจ พัฒนาคุณภาพชีวิต การเป็นพระวิทยากรบรรยายเรื่องศีลธรรมในสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้เยาวชนห่างไกลจากอบายมุข มีการศึกษาอบรมแก่ผู้ที่บวชในระยะสั้น จัดให้มีการบวชเณรภาคฤดูร้อนของนักเรียนนักศึกษา การมอบทุนทรัพย์ให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในสถานศึกษาต่าง ๆ จัดตั้งชมรมจิตอาสาและชมรมราตรีธรรมเดลิเวอรี่ ส่งผลให้วัดเป็นที่พึ่งของชุมชน ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าวัดเป็นของชุมชนอย่างแท้จริง

การพัฒนาด้านการเผยแผ่ พบว่า วัดใหม่ห้วยลึกได้ดำเนินการเผยแผ่พระธรรมคำสอน คือ การเป็นพระธรรมทูตพระศาสนาโดยพระปลัดมณี วฑฒโน ได้เผยแผ่ธรรมะตามหน่วยงานต่าง ๆ ด้วยการเทศน์ ปาฐกถาธรรม เยี่ยมเยียนชุมชนในวันสำคัญทางประเพณีของวัดใหม่ห้วยลึก การอบรมประชาชนประจำตำบลสวนป่า ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ การจัดให้มีอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการและประชาชน อย่างต่อเนื่อง การบรรพชาสามเณรฤดูร้อนสำหรับเยาวชนชายอายุตั้งแต่ ๑๐ ปี การเผยแผ่ทางสื่อมวลชน

วัดได้ดำเนินการโดยเผยแผ่ทางวิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนหอกระจายเสียงของวัดในช่วงเวลาเย็น การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ วันสำคัญตามประเพณี ของท้องถิ่น ส่งผลให้เด็กและเยาวชน ตลอดจนพุทธศาสนิกชนได้เรียนรู้พระธรรมคำสอนผ่านกิจกรรม การฝึกปฏิบัติธรรม ทำให้มีจิตใจที่สะอาด สว่าง สงบ เยาวชนมีภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งจากอบายมุขทุก ชนิด ยาเสพติดทุกประการ อันเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ

ด้านสาธารณสงเคราะห์ พบว่า วัดใหม่ห้วยลึกได้มีการดำเนินการด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้วยการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ ให้พื้นที่ธรรมสงฆ์ที่แก่ผู้ยากไร้ได้มาพักอยู่อาศัยเพื่อช่วยเหลือให้มีพื้นที่ สำหรับทำกินและพื้นที่อยู่อาศัยโดยคิดค่าเช่าจำนวน ๔๐๐ บาทต่องานต่อปี การช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยต่าง ๆ เช่นเมื่อเกิดภัยพิบัติน้ำท่วม ไฟไหม้ การอำนวยความสะดวกให้ใช้สถานที่ของวัด จัดกิจกรรมต่าง ๆ แก่ชุมชน การให้ความร่วมมือกับทางราชการเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผ่านหอ กระจายข่าวของวัด การสร้างภาคีเครือข่ายกับหน่วยงาน การสร้างภาคีเครือข่ายกับสำนักคัมภีร์ประพจน์ เรือนจำกลางนครปฐมซึ่งเป็นกิจกรรมเด่นของวัด ปรับปรุงระบบการทำงานตามโครงสร้างของวัดให้มี ความคล่องตัว รวดเร็ว ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นโดยจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นศูนย์กลางที่ชี้แนะทิศทางที่ถูกที่ควรในการพัฒนาชุมชนตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ พัฒนาศักยภาพความรู้แก่ประเทศชาติด้วยการสร้างพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ ส่งผลให้วัดเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาที่แท้จริงของชุมชน อันจะทำให้ชุมชนพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน

๔. ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดใหม่ด้วยลึก

จากการประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกตาม กรอบการพัฒนาของสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ ๖ ด้านคือ ด้านสาธารณูปการ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณสงเคราะห์ พบว่าโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก เรียงคะแนนตามลำดับคือ ๑. ด้านสาธารณูปการ ๒. ด้านการปกครอง ๓. ด้านศาสน ศึกษา ๔. การศึกษาสงเคราะห์ ๕. ด้านการเผยแผ่ ๖. ด้านสาธารณสงเคราะห์.

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ให้เป็นวัดพัฒนา ตัวอย่าง มีข้อค้นพบที่สำคัญจึงขออภิปรายผลข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

๑. สภาพของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมก่อนการพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

๒. กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมเพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง คือ ๑) ผลการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม และ ๒) ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

สภาพของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมก่อนการพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

๑. สภาพของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมก่อนการพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง
ผลการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ พบว่า

ด้านสาธารณูปการ วัดใหม่ห้วยลึกสมัยก่อนยังไม่มีการบริหารจัดการและดูแลด้านสาธารณูปการของวัดอย่างเป็นระบบ การดูแลด้านสาธารณูปการของวัดขาดผู้รับผิดชอบโดยตรง คณะกรรมการไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง แต่มาจากการแต่งตั้งโดยเจ้าอาวาส ส่งผลให้วัดเสื่อมโทรมลงตามเวลา

ด้านการปกครอง วัดไม่ได้มีการจัดทำแผนพัฒนา แผนปฏิบัติการ ระเบียบปฏิบัติ คำสั่งเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับการพัฒนาวัด ระบบอำนาจการบริหารอยู่ที่เจ้าอาวาสแต่เพียงผู้เดียว ไม่มีการมอบหมายงานให้บุคลากรทำตามความรู้ความสามารถ เจ้าอาวาสบางรูปไม่มีการประชุม ปรึกษา วางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการบริหารจัดการวัดตามความเคยชินที่เคยปฏิบัติมา ขาดการประสานงานระหว่าง วัด บ้าน และชุมชน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์วัดใหม่ห้วยลึกกับประชาชนไม่สมบูรณ์ตามหลักการที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ด้านศาสนศึกษา วัดมีการจัดสอนธรรมศึกษาให้ประชาชนที่เข้ามาทำบุญที่วัดในวันธรรมสวนะ มีการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ แต่การเรียนพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณรของวัดใหม่ห้วยลึกไม่ได้รับความสนใจมากนักเพราะพระที่มาบวชในวัดใหม่ห้วยลึกบวชตามประเพณีหรือบวชเพื่อให้ได้พรรษาเพียงเท่านั้น

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ วัดได้เปิดโอกาสให้นักเรียนในชุมชนใช้ศาลาการเปรียญเพื่อเป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนโดยมีครูจากหน่วยงานราชการเป็นผู้อบรมสั่งสอน สมัยพระอาจารย์เสมสุธมโม ได้มีแจกทุนให้นักเรียนโรงเรียนวัดใหม่ห้วยลึกบ้างแต่มีจำนวนไม่มากเพราะวัดขาดงบประมาณในการบริหารจัดการ

ด้านการเผยแผ่ วัดมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ได้จัดกิจกรรมวันพ่อขึ้นในวันที่ ๕ ธันวาคมของทุกปี แต่ไม่ได้มีการจัดกิจกรรมวันแม่ จัดงานประเพณีที่สำคัญคือการปิดทองหลวงพ่อแดงซึ่งชาวชุมชนถือว่าเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์

ด้านสาธารณสงเคราะห์ เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึกทุกสมัยมีเมตตาให้ผู้ยากไร้ได้เข้ามาอยู่อาศัย ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์โดยไม่มีการเก็บค่าเช่าใด ๆ จากพื้นที่ธรณีสงฆ์ของวัด ชุมชนใช้วัดประกอบกิจกรรมการกุศล เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาจัดกิจกรรมของชุมชนภายในวัดแต่ชาวชุมชนมิได้มาจัดกิจกรรมภายในวัดแต่อย่างใดเนื่องจากวัดยังไม่มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่

จากข้อค้นพบของวัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนาทำให้วัดใหม่ห้วยลึกโดยพระปลัดมณี วทมน เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน ต้องกำหนดนโยบายอย่างเร่งด่วนเพื่อพัฒนาให้วัดเป็นที่สัปปายะ วิธีการพัฒนาต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจึงจะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้หมดไปได้ ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับสำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาพัฒนาฯ, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัยที่ได้ข้อค้นพบว่า การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการจะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ทั้งยังสอดคล้องกับพระมหาเสกสรรค์ อุดคจารี (แก้วทรัพย์) ที่ได้ข้อค้นพบว่าวัดควรให้มีการจัดการประชุมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาในวัดด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการตรวจสอบ และด้านการ แก้ไขปัญหาให้บ่อยขึ้นอย่างน้อยเดือนละสองครั้ง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของพระครูวิสุทธาจารย์ (สุรศักดิ์วิสุทธาจาโร) ที่ว่าเจ้าอาวาสที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัวมีภาวะผู้นำ มีกระบวนการและวิธีปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านพระธรรมวินัย จะส่งผลโดยตรงต่อศรัทธาความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตาม วัตถุประสงค์โดยง่าย

จากข้อค้นพบนี้วัดใหม่ห้วยลึกจึงได้ดำเนินการพัฒนาวัดด้วยกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามลำดับขั้นตอน

๒. กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมเพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

พบว่าวัดมีกระบวนการบริหารจัดการที่เน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามขั้นตอน คือ การค้นหาปัญหาและสาเหตุ การวางแผนดำเนินกิจกรรม การลงทุนและการปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผลงานการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกดังนี้

กระบวนการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ได้จัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดโดยเน้นคนในชุมชนเป็นหลัก มีการคัดเลือก แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการวัดที่มาจากชุมชนเป็นหลัก พร้อมทั้งชี้แจงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ รวมทั้งกฎกระทรวงฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๑) ออกตามความใน

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการวัด ทำให้เกิดความรู้สึกว่าวัดเป็นวัดของชุมชนที่จะต้องร่วมมือกันพัฒนาวัดให้ก้าวหน้า

การวางแผนดำเนินงานกิจกรรม คณะกรรมการวัดได้มีการวางแผนกิจกรรมด้วยการกำหนด วิสัยทัศน์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกไว้อย่างชัดเจน นำไปสู่แผนปฏิบัติการพัฒนา วัดแต่ละปี จากแผนพัฒนาวัดในแต่ละปีไปสู่การพัฒนาวัดที่แท้จริงด้วยการจัดทำโครงการที่มี เป้าหมาย วิธีการประเมินผล และงบประมาณชัดเจน

การลงทุนและการปฏิบัติงาน วัดได้มีการระดมทรัพยากรในการพัฒนาอันประกอบด้วย งบประมาณ บุคลากร อุปกรณ์ อย่างต่อเนื่องงานของแต่ละฝ่ายงานจะมีการใช้ระบบการทำงานโดยใช้ วงจรเต็มมิ่งคือ การวางแผน (Plan) การลงมือทำ (Do) การตรวจสอบ (Check) การปรับปรุง (Act) แต่ละฝ่ายงานต้องรายงานความคืบหน้าเทียบกับแผนงานต่อที่ประชุมใหญ่เพื่อทราบผลการ พัฒนาแต่ละช่วงเวลา

การติดตามประเมินผลงาน วัดใหม่ห้วยลึก ได้ติดตามผลงานการพัฒนาของโครงการต่าง ๆ ที่ วัดได้จัดขึ้นตามแผนปฏิบัติการทั้งหมด ๓ ระยะคือ ๑) การประเมินผลก่อนเริ่มดำเนินการ(Preliminary Evaluation) ๒)การประเมินผลในระหว่างการทำงาน (Formative/Implementation Evaluation) ๓) การประเมินผลเมื่อโครงการได้ดำเนินเสร็จสิ้นไปแล้ว (Summative Evaluation) การติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานของแต่ละช่วง คณะกรรมการวัดมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะแนวทางใน การแก้ไขปัญหา ก่อให้เกิดประโยชน์เป็นอย่างมากต่อการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก ขาดการใช้ กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกตามขั้นตอนส่งผลดีให้วัดใหม่ห้วยลึกมีการพัฒนา รอบด้านตามลำดับดังนี้

๒.๑) ผลการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเพื่อให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

พบว่า การพัฒนาด้านสาธารณูปการวัดดำเนินการตามหลัก สะอาด สว่าง และสงบส่งผล ให้พุทธศาสนิกชนจากทั้งในจังหวัดนครปฐม และจังหวัดใกล้เคียงตลอดจนเด็กและเยาวชนจากจังหวัด ต่าง ๆ เดินทางเข้ามาปฏิบัติธรรมในวัดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของพระมหาเกริกชัย เจริญไธสง ที่ว่าการที่วัดเป็นวัดที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นวัดที่ได้รับการเชิดชูเกียรติถือว่าเป็นความ ภาคภูมิใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดเป็นอย่างมากเช่น วัดพระอารามหลวง วัดพัฒนาตัวอย่างดีเด่น วัดพัฒนาตัวอย่าง เป็นต้นสืบเนื่องมาจากการที่วัดเกิดการพัฒนา หนึ่งในข้อที่เกี่ยวข้องได้แก่ วัดมี ความสะอาด เป็นระเบียบ เรียบร้อย บริเวณแลดูเป็นสัดส่วน สะอาด จนได้รับการยอมรับจาก ประชาชนทั่วไป

การพัฒนาด้านการปกครอง วัดมีการจัดทำระเบียบ คำสั่ง กฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกัน ในวัดตามความในมาตรา ๓๗ และ มาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม

โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่ ๒ พุทธศักราช ๒๕๓๕ ส่งผลให้บุคลากรของวัดมีความสุขและมีขวัญกำลังใจในการทำงาน ตลอดจนวัดเป็นที่ชื่นชมของชุมชนและมีพุทธศาสนิกชนเดินทางมาปฏิบัติธรรมที่วัดอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รศ.ดร.สำเนียง เลื่อมใส ที่กล่าวว่าความน่าเลื่อมใส น่าเคารพ น่ากราบไหว้ และความสบายใจของพุทธศาสนิกชนนั้น ส่วนหนึ่งมาจากความประพฤติ ที่เหมาะสมของพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เป็นสงฆ์ที่ควรกราบไหว้สมดังที่พุทธศาสนิกชนคาดหวัง เพราะฉะนั้น การปกครองอบรมเรื่องจริยาวัตรให้พระภิกษุสงฆ์ให้มี ความประพฤติดี จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสที่จะคอยสอดส่องดูแลพระภิกษุสามเณรผู้ใต้ปกครอง ให้มีความประพฤติดีเรียบร้อยอย่างสม่ำเสมอ

การพัฒนาด้านศาสนศึกษา ได้มีการดำเนินการคือ ส่งเสริมให้พระเณรศึกษาพระปริยัติธรรมเพื่อให้เข้าใจพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลานุกรมแก่พระภิกษุบวชใหม่ในพรรษาได้รู้เรียน จัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด ส่งผลให้พระสงฆ์สามเณรและบุคลากรในวัดสามารถนำหลักธรรมคำสอนไปใช้ในการดำเนินชีวิต และนำความรู้ทักษะประสบการณ์ที่ได้จากการปฏิบัติธรรมไปเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชนอื่น ๆ ให้เข้าใจได้นับว่าเป็นการเผยแผ่พระธรรมคำสอนทางอ้อมแก่พุทธศาสนิกชน สอดคล้องกับกรมศาสนาที่กล่าวว่าคุณภาพของ ชาวพุทธทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายพระสงฆ์และฝ่ายฆราวาส ย่อมมาจากการศึกษาและความเข้าใจในแนวทาง พระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง เพราะถ้าศึกษาได้ถูกต้องย่อมปฏิบัติได้ถูกต้อง ไม่โง่งมงายและไม่ ชักนํ้ากันกระทำในสิ่งที่นอกเหนือความถูกต้องและไร้เหตุผลและแก่นสาร

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ วัดได้มีการดำเนินการส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านการจัดให้มีการเปิดสอนธรรมศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษาหรือประชาชน จัดให้มีการบวชเณรภาคฤดูร้อนของนักเรียน นักศึกษา การมอบทุนทรัพย์ให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ จัดตั้งชมรมจิตอาสาและชมรมราตรีธรรมเดลิเวอรี่ ส่งผลให้วัดเป็นที่พึ่งของชุมชน ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าวัดเป็นของชุมชนอย่างแท้จริงสอดคล้องกับแนวคิดของชุตินา สัจจนันท์ที่กล่าวว่าบ้าน วัดโรงเรียน หรือ ที่เรียกกันว่า บวร ต้องสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ทำให้เข้าใจได้ว่าทั้ง ๓ สถาบันนั้น มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันแทบจะแยกจากกันไม่ได้ มีความเกื้อกูล ถ้อยทีถ้อยอาศัยกันอย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะความสัมพันธ์กันของวัดกับโรงเรียน วัดมักจะช่วยสงเคราะห์โรงเรียนด้านการ ก่อสร้างอาคารเรียน มอบที่ดินให้สร้างโรงเรียน มอบทุนการศึกษา เป็นต้น เพราะฉะนั้น วัดถือได้ ว่าเป็นสถาบันที่สนับสนุนสงเคราะห์การศึกษาโดยแท้

การพัฒนาด้านการเผยแผ่ พบว่า วัดใหม่ห้วยลึกได้ดำเนินการเผยแผ่พระธรรมคำสอน คือ การเป็นพระธรรมทูตโดยพระปลัดมณี วฑฒโน ได้เผยแผ่ธรรมะตามหน่วยงานต่าง ๆ ด้วยการเทศน์ ปาฐกถาธรรม หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ การจัดให้มีอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการและประชาชน อย่างต่อเนื่อง การบรรพชาสามเณรฤดูร้อน การเผยแผ่ทาง

สื่อมวลชน ส่งผลให้เด็กและเยาวชน ตลอดจนพุทธศาสนิกชนได้เรียนรู้พระธรรมคำสอนผ่านกิจกรรม การฝึกปฏิบัติธรรม ทำให้มีจิตใจที่สะอาด สว่าง สงบ เยาวชนมีภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งจากอบายมุขทุก ชนิด ยาเสพติดทุกประการสอดคล้องกับกรมศาสนาที่กล่าวว่า เป็นที่เข้าใจ ตรงกันโดยทั่วไปเกี่ยวกับการที่พระพุทธศาสนาจะดำรงมั่นคงสืบอายุต่อไปได้ตราบนาน ก็นับว่าอาศัยการเผยแผ่พระธรรม คำสั่งสอนที่ดีงามและถูกต้อง มีการทรงจำมีการบอกต่อ มีการเรียนต่อ และการปฏิบัติตามคำสอน อย่างถูกต้องกันต่อไปอย่างไม่หยุดนิ่ง และอย่าวางเฉยทอดธุระ

ด้านสาธารณสงเคราะห์ ได้มีการดำเนินการด้านสาธารณสงเคราะห์ ให้พื้นที่ธรรมสงฆ์แก่ ผู้ยากไร้ได้มาพักอยู่อาศัย การช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ การสร้างภาคีเครือข่ายกับสำนักคัม พรพุทธดิเรณจํากกลางนครปฐมซึ่งเป็นกิจกรรมเด่นของวัด การสร้างพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเพื่อให้เด็กและ เยาวชนได้เรียนรู้ ส่งผลให้วัดเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาที่ แท้จริงของชุมชน อันจะทำให้ชุมชนพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับข้อสอดคล้องกับข้อค้นพบ ของ กิติ ตัณคานนท์ ที่กล่าวว่า การแสดงน้ำใจและมีส่วนร่วม ในการช่วยสงเคราะห์ประชาชนผู้ ประสบทุกข์จากสาธารณภัยเป็นหน้าที่ของสถาบันวัดอย่างหนึ่งในฐานะองค์กรทางสาธารณะผู้ซึ่งคอย สั่งสอนประชาชนให้เป็นผู้รู้จักให้และรู้จักเสียสละ ดังนั้น การปฏิบัติของสถาบันวัดยังต้องประพฤติ ปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างที่ดี อย่างที่สุด

สรุปได้ว่าวัดใหม่ห้วยลึกมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลให้วัดพัฒนาจนได้รับ การยกย่องจากชุมชนให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างจากชุมชน จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ผู้ให้ ข้อมูลให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า เด็กและเยาวชน ตลอดจนพุทธศาสนิกชนจากจังหวัดต่าง ๆ เข้ามาปฏิบัติธรรม ณ วัดใหม่ห้วยลึกเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี

๒.๒) ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

จากการประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกตาม กรอบการพัฒนาของสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ ๖ ด้านคือ ด้านสาธารณูปการ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณสงเคราะห์พบว่าอยู่ในระดับมาก ทุกข้อ สอดคล้องกับแนวคิดของเคลิร์กที่กล่าวว่า ความพึงพอใจ ความสุขหรือความพอใจเกิดขึ้นเมื่อ ได้รับความสำเร็จหรือได้รับสิ่งที่ต้องการ ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ราณี เชวณปรีชาที่กล่าวว่า ความรู้สึกพึงพอใจจะเกิดเมื่อความต้องการของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ความรู้สึกพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองหรือบรรลุตาม จุดมุ่งหมายในระดับหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้น หากความต้องการหรือจุดมุ่งหมาย นั้นไม่ได้รับการตอบสนอง

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยทำให้ได้ข้อ๓๒ เสนอในประเด็นหลักแก่ผู้บริหารจัดการวัดและหน่วยงานปฏิบัติการเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๕.๓.๑.๑ ส่งเสริมทรัพยากรบุคคลในวัดและนอกวัดหรือผู้สื่องานบริหารวัดโดยการส่งไปอบรมในหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อนำแนวคิด ยุทธศาสตร์กลับมาพัฒนาการบริหารวัด โดยปรับประยุกต์ให้เหมาะกับทรัพยากรต่าง ๆ ของวัดอย่างเหมาะสม

๕.๓.๑.๒ สร้างแผนการบริหารวัดให้มีระบบการจัดการทั้งทางด้านทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของวัดและการเงินให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น เพื่อสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๕.๓.๒.๑ ผู้บริหารวัดควรสร้างความเข้มงวดเรื่องระเบียบวินัยของสงฆ์ให้เข้มข้นขึ้นเพื่อสร้างบทบาทพระสงฆ์ให้เป็นไปตามคาดหวังของชุมชน

๕.๓.๒.๒ ผู้บริหารจัดการวัดควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้แสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่นกล่องรับฟังความคิดเห็นและการวิพากษ์วัดในที่ประชุมต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไขให้การบริหารจัดการวัดมีคุณภาพยิ่งขึ้น

๕.๓.๒.๓ คณะสงฆ์ควรจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการในการบริหารจัดการวัด เพื่อเพิ่มทักษะให้แก่พระสงฆ์จัดการตลอดจนผู้สื่องานวัดอย่างทั่วถึง

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๓.๓.๑ ควรมีการทำการวิจัยเพื่อพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกให้เป็นศูนย์ปฏิบัติธรรมเพื่อการพิสูจน์ธรรมตามแนวคิดของเจ้าอาวาสและคณะกรรมการบริหารจัดการวัด

๕.๓.๓.๒ ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของวัดในพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทยใน เิงเปรียบเทียบกับศาสนาอื่น ๆ

๕.๓.๓.๓ ควรศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการวัดมีความแตกต่างกับความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนในด้านใด เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการวัดต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการศาสนา. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลาง
ชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

_____. คู่มือการบริหารจัดการวัดฉบับย่อ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๔๒.

โกวิทย์ พวงงาม. การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๕๔.

จำนง อติพัฒนสิทธิ. สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘.

ชาญชัย จรุงเรืองเกียรติ. วัดบันดาลใจ. ศรีสะเกษ: ศรีสะเกษการพิมพ์, ๒๕๕๔.

ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. พิมพ์ครั้งที่
๓. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๑.

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. การพัฒนาประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
เศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๒.

ทิตยา สุวรรณขุ. สังคมวิทยาในวิทยาศาสตร์สังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๑๗.

ธนากร สังเขป. การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี.พรีนทจำกัด, ๒๕๕๕

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. การพัฒนาด้วยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของชุมชน, กรุงเทพมหานคร:
พัฒนาการพิมพ์, ๒๕๔๗.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๗.

ประเวศ วะสี. ยุทธศาสตร์พระพุทธศาสนากับการพัฒนาประเทศไทย : พุทธยันตี ๒๖๐๐ ปี แห่ง
การ ตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า. นครปฐม: สาละ, ๒๕๕๕.

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตวณฺโณ). การพัฒนาจิต. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
มหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระเทพสาครมุนี (แก้ว สุวณฺณโชโต). อดีตเจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาครและเจ้าอาวาสวัดสุทธิวาตวราราม. **อนุสรณ์ในงานเคลื่อนศพสัหคารหลังใหม่**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๒๙.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **วิธีการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่**. กรุงเทพมหานคร: หจก. สามลดา, ๒๕๕๒ .

พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตฺโต. **พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของสังคม**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๗.

พระไพศาล วิสาโล. **พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลคิมทอง, ๒๕๓๓.

พระราชสีมาภรณ์ (นวล เขมสจฺจวาที). **พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระศาสนาและสังคม**. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๓๙.

พระสุชีพ เทชนฺดี. **มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกรรมการวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎกระทรวง**. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยศรีประทุม, ๒๕๕๘.

ยุพาพร รูปงาม. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภการพิมพ์, ๒๕๔๕.

ยุพิน พวงงาม. **การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๕๔.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. **หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร: ส.ส.น.ไทยอนุเคราะห์ ไทย, ๒๕๒๘.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. **การพัฒนาชนบทไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓. วิทยา เชียงกุล. **การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย: บทวิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฉับไกร, ๒๕๒๗.

วัดกำแพง. **แผนปฏิบัติการประจำปี ๒๕๖๐**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ป., ๒๕๖๐.

สมคิด พรหมจ้อย. **เทคนิคการประเมินโครงการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. นนทบุรี: จตุพรดีไซน์, ๒๕๕๒.

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. **มูลเหตุแห่งการสร้างวัดในประเทศไทย**. พระนคร: กรมศิลปากร, ๒๕๐๓.

สมบัติ ท้ายเรือคำ. **ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กทม: ประสานการพิมพ์, ๒๕๕๑.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **การพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. แผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๕.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๖๐.

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน. การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม พระนครศรีอยุธยา:

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๖.

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ. สารสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน. (กรุงเทพมหานคร:

อักษรเจริญทัศน์. ๒๕๔๔).

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ. การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๕๑.

_____. การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ กรมศาสนา, ๒๕๕๔.

_____. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๕๔.

_____. แผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๕. กรุงเทพมหานคร: โรง

พิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๖๐.

_____. วัดพัฒนา ๕๐. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. ประวัติศาสตร์ศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย,

๒๕๔๐.

สุนันทา เลาพันธ์. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๔๑.

(๒) บทความ:

ทีมข่าวการศึกษา วธ. “คลอด ๗ ยุทธศาสตร์แก้ปัญหาเด็กไทย”. เดลินิวส์. ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

มติมหาเถรสมาคม ที่ ๔๗๔. “เรื่องโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนา”. หมู่บ้านรักษาศีล ๕. ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๒๑/๒๕๕๗

๓๐ กันยายน ๒๕๕๗.

(๓) วิทยานิพนธ์:

กรกฎ โอภาสเจริญมงคล. “การบริหารและการพัฒนาวัดโสธรจากยุคก่อตั้งสู่นาคต”. วิทยานิพนธ์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖.

พระปลัดวรวิญญู อคฺควชิโร (ยอดเพชร). “การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุค

โลกาภิวัตน์”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระครูวิสุทธาณันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธจาโร). “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระเฉลิมพล มณีวรรณ. “การบริหารวัดเพื่อพัฒนาเป็นวัดต้นแบบ: กรณีศึกษาวัดในตำบลสำราญราษฎร์ อำเภอคลองสะแก จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗.

พระไพฑูรย์ อารัมภรัตน์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมทางพุทธศาสนา กรณีศึกษาเขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร”. **สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๖.

พระมหาเกริกชัย เรืองไธสง. “แนวทางการพัฒนาวัดตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในจังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย ศิลปากร, ๒๕๕๗.

พระมหาวินัย แก้วรอง. “แนวทางการพัฒนาวัดในเขตอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรีสู่ความเป็นมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๗.

พระมหาเสกสรรค์ อัครจारी (แก้วทรัพย์). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระมหาอนุศักดิ์ จันทราลักษณ์. “ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในจังหวัดมหาสารคาม”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, ๒๕๕๔.

(๔) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ นางสาวสมศรี เอี่ยมโอภาส. ครูโรงเรียนเทศบาล ๓ ประชาอินดี ณ วัดใหม่ห้วยลึก, ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายแสง พันธุ์แจ่ม. อดีตไวยาวัจกรวัดใหม่ห้วยลึก, ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายสิทธิวัฒน์ เจนสุขสถิตไพศาล. นักเรียนโรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย ณ โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย, ๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวพัชรภา บุญนิยม. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย ณ โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย, ๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวอนันตยา แทนจันทร์. นักเรียนโรงเรียนสิรินทรราชวิทยาลัย ณ โรงเรียนสิรินทรราชวิทยาลัย, ๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายอนิรุต ฉายาชมพู่. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนสิรินทรราชวิทยาลัย ณ โรงเรียนสิรินทรราชวิทยาลัย, ๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ กลุ่ม พ.ต.อ.หญิงชลลัฐธรรี ธีระทองคำ นวท. (สบ ๔) กชช.พฐ. ณ วัดใหม่ห้วยลึก, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายปรีชญ์ ก้องเกียรติรัชตะ. ผู้ช่วยผู้จัดการธนาคารกสิกรไทย ณ วัดใหม่ห้วยลึก, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายระหงษ์ แพร่อัตถ์. กำนันตำบลสวนปาน ณ วัดใหม่ห้วยลึก, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายสายพิน อินทร์ทรง. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ สทนากลุ่มเฉพาะ กำนันระหงษ์ แพร่อัตถ์ กำนันตำบลสวนปาน ณ วัดใหม่ห้วยลึก, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ สทนากลุ่มเฉพาะ พันโทปฐมพนธ์ ธีรธรรมพิทักษ์. อนุศาสนาจารย์กรมเสมียนตรา สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ณ วัดใหม่ห้วยลึก, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายหาญ แก้วจิ้น นายก อบต. สวนปาน จังหวัดนครปฐม ณ วัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระทวีศักดิ์ เศรษฐวิฑูริยาภค. เลขานุการวัดใหม่ห้วยลึก ณ วัดใหม่ห้วยลึก, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางณัฐนพกร เกิดฤทธิ์. คณะกรรมการวัดใหม่ห้วยลึก ณ วัดใหม่ห้วยลึก, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายสมรวย สุขชู. กรรมการวัดใหม่ห้วยลึก ณ วัดใหม่ห้วยลึก, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสุชิน ดาฉาว. กรรมการวัดใหม่ห้วยลึก ณ วัดใหม่ห้วยลึก, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางกานดา กลั่นบุศย์. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒ ตำบลสวนปาน ณ วัดใหม่ห้วยลึก, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางน้ำเย็น ภูระหงษ์. คณะกรรมการวัดใหม่ห้วยลึก ณ วัดใหม่ห้วยลึก, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางปาติกา พรหมเสน. คณะกรรมการวัดใหม่ห้วยลึก จ.นครปฐม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายสุรจิตต์ หนูตอ. คณะกรรมการวัดใหม่ห้วยลึก ณ วัดใหม่ห้วยลึก, ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางพิมพ์ยุภา ศรีประสงค์. คณะกรรมการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก ณ วัดใหม่ห้วยลึก, ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวจิตติมา ภูระหงษ์. กรรมการวัดใหม่ห้วยลึก ณ วัดใหม่ห้วยลึก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวสุเพ็ญ ศาลา. เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินวัดใหม่ห้วยลึก ณ วัดใหม่ห้วยลึก, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๑.

(๕) ภาษาอังกฤษ:

1. Primary Sources:

Armstrong. M Management Processes and Functions. London CIPD, 2008.

ภาคผนวก

ผนวก ก แนวคำถาม

แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group)

เพื่อการศึกษาวิจัยหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง”

แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) นี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐมให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง” โดยมีคณาจารย์จากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิปัสสนาภาวนา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นที่ปรึกษาและกำกับดูแล ผู้วิจัยจะนำเทปบันทึกเสียงสนทนากลุ่มมาถอดเทปและสกัดประเด็นที่ผู้ร่วมสนทนากลุ่มตอบไว้ตรงกัน และคัดแยกประเด็นที่ให้ไว้ไม่เหมือนกันออกต่างหาก โดยนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์ อธิบาย ตีความ และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อจัดทำ และนำเสนอเป็นงานวิจัยที่สมบูรณ์ในโอกาสต่อไป

ประเด็นสนทนากลุ่มนี้แบ่งเป็น ๓ ตอน จำนวน ๑๓ ข้อ

ตอนที่ ๑ สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมสนทนา จำนวน ๔ ข้อ

ตอนที่ ๒ สภาพของวัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนา ตลอดจนการมีส่วนร่วมของการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก และผลการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จำนวน ๓ ข้อ

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเป็นวัดพัฒนาดีเด่นในอนาคต จำนวน ๖ ข้อ

ประเด็นสนทนากลุ่ม

ตอนที่ ๑ สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน ๔ ข้อ

๑. ชื่อ.....อายุ.....ปี

๒. ระดับการศึกษาสูงสุด.....อาชีพ.....

๓. สถานภาพ

() นายก อบต.

() กำนัน

() ผู้ใหญ่บ้าน

() ตัวแทนภาครัฐ

() ตัวแทนภาคเอกชน

() ไวยาวัจกรณ์

๔. ประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาองค์กร

() ๕ - ๑๐ ปี

() ๖ - ๑๐ ปี

() ๑๑ - ๑๕ ปี

() ๑๖ - ๑๕ ปี

ตอนที่ ๒ สภาพของวัดใหม่ห้วยลึกก่อนการพัฒนาตลอดจนการมีส่วนร่วมของการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกและผลการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จำนวน ๓ ข้อ

๑. ท่านเห็นว่าสภาพที่ปรากฏก่อนการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างเป็นอย่างไร

๑.๑ ด้านสาธารณูปการ.....

๑.๒ ด้านการปกครอง

๑.๓ ด้านศาสนศึกษา.....

๑.๔ ด้านการปกครอง

๑.๕ ด้านการเผยแพร่

๑.๖ ด้านสาธารณสงเคราะห์.....

๒. ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างในด้านต่าง ๆ เหล่านี้อย่างไร

๒.๑ กระบวนการค้นหาปัญหาและสาเหตุ.....

๒.๒ การวางแผนดำเนินกิจกรรม.....

๒.๓ การลงทุนและการปฏิบัติงาน.....

๒.๔ การติดตามประเมินผลงานการพัฒนา.....

๓. ท่านเห็นว่าผลการพัฒนาวัดใหม่เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร

๓.๑ ด้านสาธารณูปการ.....

๓.๒ ด้านการปกครอง

๓.๓ ด้านศาสนศึกษา.....

๓.๔ ด้านการปกครอง

๓.๕ ด้านการเผยแพร่

๓.๖ ด้านสาธารณสงเคราะห์.....

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเป็นวัดพัฒนาดีเด่นในอนาคตจำนวน ๖ ข้อ

๓.๑ ด้านสาธารณูปการ.....

.....
 ๓.๒ ด้านการปกครอง

.....
 ๓.๓ ด้านศาสนศึกษา.....

.....
 ๓.๔ ด้านการปกครอง

.....
 ๓.๕ ด้านการเผยแพร่

.....
 ๓.๖ ด้านสาธารณสงเคราะห์.....

แบบสัมภาษณ์

ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ตำแหน่ง

คำแนะนำ กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าช่อง ☐ ที่ตรงตามความเป็นจริง

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

๒. สถานภาพ

☐ โสด

☐ สมรส

☐ หม้าย

☐ หย่า

๓. อายุ

☐ ไม่เกิน ๓๐ ปี

☐ ๓๑-๔๐ ปี

☐ ๔๑ - ๕๐ ปี

☐ ๕๑ - ๖๐ ปี

๔. อาชีพ
☐ ๖๐ ปีขึ้นไป	☐ นิสิต/นักศึกษา
☐ นักเรียน	☐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
☐ ข้าราชการ	☐ อื่น ๆ (ระบุ).....
☐ พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท	

ตอนที่ ๒ ท่านคิดว่าสภาพที่ปรากฏก่อนและหลังในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้เป็นอย่างไร

๑. ด้านสาธารณูปการ

๑.๑ การพัฒนาถาวรวัตถุ เสนาสนะ และอาคาร

๑.๒ การพัฒนาระบบนิเวศน์ และภูมิทัศน์ของวัด ให้เหมาะสมสอดคล้องต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

๑.๓ การพัฒนาเสนาสนะที่พักอาศัยของพระภิกษุสามเณร ให้เป็นสัปปายะและมีจำนวนเพียงพอแก่ผู้อยู่อาศัย

๑.๔ การพัฒนาวัดให้เป็นอาราม มีความร่มรื่น สะอาด ปลอดภัยร่มรื่น เป็นธรรมสถาน คารวสถาน และบุญสถาน ของชุมชน

๑.๕ การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ส่งเสริม อนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมของชุมชน และเป็นศูนย์การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และของชาติ

๒. ด้านการปกครอง

๒.๑ การสอดส่องดูแล พระภิกษุสามเณรให้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคมและระเบียบแบบแผนของคณะสงฆ์อย่างเคร่งครัด

๒.๒ การสอดส่องและส่งเสริมศาสนบุคคลของวัด ให้ตระหนักในหน้าที่ และมีโอกาสพัฒนาตนเอง

๓. ด้านศาสนศึกษา

๓.๑ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการศาสนศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

๓.๒ การพัฒนาการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมให้สามารถนำไปส่งเสริมเกื้อกูลในการจัดการศึกษาอื่น ๆ

๓.๓ การจัดตั้งกองทุนการศึกษาพระภิกษุสามเณรวัดใหม่ห้วยลึก เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้มีโอกาสไปศึกษาต่อในสำนักเรียนหรือสถาบันชั้นสูงต่อไป

๔. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

๔.๑ การพัฒนาการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ตามแนวพุทธวิธี และวิถีพุทธ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในด้านพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชน

๔.๒ การพัฒนาบุคลากร เช่น พระภิกษุ สามเณร ครู ให้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของวัดในการอบรม สั่งสอนประชาชน และเป็นแหล่งเผยแผ่ความดี

๔.๓ การพัฒนากระบวนการอบรม ให้มีปฏิสัมพันธ์กับหลักสูตรที่มีการเรียนการสอนตามปกติในโรงเรียน และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้จริง

๕. ด้านการเผยแผ่

๕.๑ การพัฒนาและผลิตพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำสำนัก ให้มีความรู้ความสามารถ ในการเทศนา ปาฐกถา และบรรยายธรรม ให้เหมาะสมแก่ฐานะของผู้ฟัง

๕.๒ การพัฒนาทัศนคติพระภิกษุสามเณร ให้เห็นความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ว่าเป็นมูลเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคง

๕.๓ การพัฒนาระบบ เทคโนโลยีและสื่อในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้มีความทันสมัยเหมาะสม เพียงพอ และมีประสิทธิภาพ

๖. ด้านสาธารณสงเคราะห์

๖.๑ การพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและชุมชนที่อยู่ใกล้วัด ให้ความร่วมมือในการอบรม แนะนำหลักธรรมในการดำเนินชีวิตแก่ชุมชน

๖.๒ การพัฒนาแนวคิดของชุมชนให้เข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๖.๓ การพัฒนาองค์ความรู้การประกอบสัมมาชีพ สันติสุข วัฒนธรรมประเพณี และกตัญญูตเวทิตาธรรมแก่ชุมชน และสถานศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจระบอบธรรมาธิปไตย

ตอนที่ ๓ ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างตามขั้นตอนต่อไปนี้หรือไม่

๑. การค้นหาปัญหาและสาเหตุ

๑.๑ การมีส่วนร่วมในการประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

๑.๒ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของวัดใหม่ห้วยลึก

๒. การวางแผนดำเนินกิจกรรม

๒.๑ การมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

๒.๒ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บท/แผนปฏิบัติการวัดใหม่ห้วยลึก

๒.๓ การมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

๓. การลงทุนและการปฏิบัติงาน

๓.๑ การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรในการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

๓.๒ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามโครงการ/แผนพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

๔. การติดตามประเมินผลงานการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะและปัญหาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

๑. ด้านสาธารณูปการ

๒. ด้านการปกครอง

๓. ด้านศาสนศึกษา

๔. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

๕. ด้านการเผยแพร่

๖. ด้านสาธารณสงเคราะห์

ขอขอบพระคุณที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้

แบบสอบถามความพึงพอใจ

ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก แบ่งออกเป็น ๒ ตอน

คำแนะนำ กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าช่อง ☐ ที่ตรงตามความเป็นจริง

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

๒. สถานภาพ

☐ โสด☐ สมรส☐ หม้าย☐ หย่า

๓. อายุ

☐ ไม่เกิน ๓๐ ปี☐ ๓๑- ๔๐ ปี☐ ๔๑ - ๕๐ ปี☐ ๕๑ - ๖๐ ปี☐ ๖๐ ปีขึ้นไป

๔. อาชีพ

☐ นักเรียน☐ นิสิต/นักศึกษา☐ ข้าราชการ☐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ☐ พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท☐ อื่น ๆ (ระบุ).....ตอนที่ ๒ การประเมินความพึงพอใจ

คำชี้แจง เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความพึงพอใจตามความเป็นจริง

หัวข้อประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๑. ด้านสาธารณูปการ					
๑. ภายในบริเวณวัด มีสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นเหมาะสม สิ่งเสริมสภาพความเป็นรมณีสถาน					
๒. การปรับปรุง พัฒนา ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในวัด					
๓. ความสะอาด/มั่นคงแข็งแรงของอาคารเสนาสนะต่าง ๆ					
๔. วัดมีสิ่งปลูกสร้างและอาคารเสนาสนะต่าง ๆ					
๕. วัดมีการบริหารจัดการและดูแลศาสนสมบัติของวัดอย่างเป็นระบบ					

หัวข้อประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑

๒. ด้านการปกครอง					
๖. การจัดทำระเบียบปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคลากรภายในวัด					
๗. มีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ					
๘. มีการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่พระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด					
๓. ด้านการศาสนศึกษา					
๙. การจัดการ/จัดให้มีเพื่อการศาสนศึกษา เช่น การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในวัด การจัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด					
๑๐. การส่งเสริมการศาสนศึกษา เช่น ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรศึกษาพระปริยัติธรรม ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและบุคลากรในวัดศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา					
๔. การศึกษาสงเคราะห์					
๑๑. การจัดตั้งโรงเรียน ศูนย์อบรม ชมรมภายในวัด เช่น การจัดตั้งชมรมจิตอาสาพัฒนา วัดใหม่ห้วยลึก ชมรมราตรีธรรมะเดลิเวอร์รี่ ชมรมบายศรี					
๑๒. การส่งเสริมหรือสนับสนุนการศึกษา สงเคราะห์ เช่น ส่งเสริม/สนับสนุนประชาชนในการส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ ส่งเสริม/สนับสนุนกองทุนการศึกษาต่าง ๆ ให้แก่เด็กยากจนหรือผู้ด้อยโอกาส					
๕. การเผยแผ่					
๑๓. การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา					

เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
๑๔. การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์					
๑๕. การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญตามประเพณี/ท้องถิ่น					

หัวข้อประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๑๖. การทำหน้าที่อบรมส่งเสริมศีลธรรมของพระภิกษุสามเณร					
๑๗. บุคลากรของวัดทำหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนา เช่น เป็นพระธรรมทูต พระวิปัสสนาจารย์ เป็นต้น					
๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์					
๑๘. การให้ความช่วยเหลือ/สงเคราะห์แก่ประชาชน เช่น การสงเคราะห์ผู้ยากไร้ การดำเนินการด้านการสาธารณสงเคราะห์อื่น ๆ					
๑๙. การมีส่วนร่วม/สนับสนุน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เช่น การอำนวยความสะดวกในการให้ใช้สถานที่ของวัดจัดกิจกรรมต่างๆ การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมอาชีพของประชาชน					
๒๐. การมีส่วนร่วมของประชาชน/ส่วนราชการ ในการเป็นศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน					

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

.....

ผนวก ข รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

๑. พระทวีศักดิ์ เศรษฐวิชากรณ
๒. พ.ต.อ.หญิงชลัฐธรี อีระทองคำ
๓. นางกานดา กลั่นบุศย์
๔. นางณัฐนพกร เกิดฤทธิ์
๕. นางน้ำเย็น ภูระหงษ์
๖. นางปาติกา พรหมเสน
๗. นางพิมพ์ยุภา ศรีประสงค์
๘. นางสาวจิตติมา ภูระหงษ์
๙. นางสาวพัชรภา บุนนียม
๑๐. นางสาวสมศรี เอี่ยมโอภาส
๑๑. นางสาวสุวเพ็ญ ศาลา
๑๒. นางสาวอนันตยา แทนจันทร์
๑๓. นางสุชิน ดาฉาว กรรมการวัดใหม่ห้วยลึก
๑๔. นายสมรวย สุขชู กรรมการวัดใหม่ห้วยลึก
๑๕. นายปรีชญ์ ก้องเกียรติรัชตะ ผู้ช่วยผู้จัดการธนาคารกสิกรไทย
๑๖. นายระหงษ์ แพรอรรถ์ กำนันตำบลสวนป่า
๑๗. นายสายพิน อินทร์ทรง ผู้ใหญ่บ้าน
๑๘. นายวิทยา คณา ผู้ใหญ่บ้าน
๑๙. นายสิทธิวัฒน์ เจนสุขสถิตไพศาล
๒๐. นายสุรจิตต์ หนูตอ
๒๑. นายแสง พันธแจ่ม อดีตไวยาวัจกรวัดใหม่ห้วยลึก
๒๒. นายหาญ แก้วจิ้น นายก อบต.
๒๓. นายอนิรุต ฉายาชมพู่
๒๔. กำนันระหงษ์ แพรอรรถ์
๒๕. พันโทปฐมพนธ์ อีธรรมพิทักษ์
๒๖. รท.เชน เกิดฤทธิ์ ไวยาวัจกรวัดใหม่ห้วยลึก

ผนวก ค หนังสือขอสัมภาษณ์

ที่ ศธ ๖๑๕๖/ ๓๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบาศีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม
ตำบลหอมเกร็ด อำเภอสสามพราน
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๑๐

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายกล้าหาญ แก้วจิ้น นายกองค้การบริหารส่วนตำบลสวนป่าน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระปลัดมณี ฉายา วฑฒโน นามสกุล พรหมมา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๑๑๒๐๕๐๐๘
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ให้เป็นวัด
พัฒนาตัวอย่าง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากท่าน จึงขอความ
อนุเคราะห์ให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาศีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์
จากท่านและขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาโกมล กมล, ผศ.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บาศีศึกษาพุทธโฆส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตบาศีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

ผู้ประสานงาน

พระสุคนธ์ ปญฺญาโร

โทร. ๐๘๔-๑๔๒-๗๑๖๓

ที่ ศธ ๖๑๕๖/ ๗๑๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบาศีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม
ตำบลหอมเกร็ด อำเภอสองพี่น้อง
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๑๐

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตขอทราบข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร กำนันระหงส์ แพร่อัตถ์ กำนันตำบลสวนปาน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระปลัดมณี ฉายา วฑฒโน นามสกุล พรหมมา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๑๑๒๐๕๐๐๘
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ให้เป็นวัด
พัฒนาตัวอย่าง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากท่าน จึงขอความ
อนุเคราะห์ให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาศีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์
จากท่านและขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาโกมล กมล, ผศ.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บาศีศึกษาพุทธโฆส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

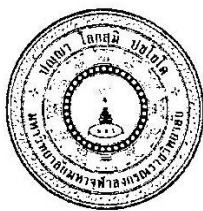
วิทยาเขตบาศีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

ผู้ประสานงาน

พระสุคนธ์ ปณฺณธโร

โทร. ๐๘๔-๑๔๒-๗๑๖๓

ที่ ศธ ๖๑๕๖/ ๓๕๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบวรศึกษาพุทธโฆส นครปฐม
ตำบลหอมเกร็ด อำเภอสามปราน
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๑๐

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร คุณลุงแสง พันธุ์แจ่ม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระปลัดมณี ฉายา วฑฒโน นามสกุล พรหมมา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๑๑๒๐๕๐๐๘
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ให้เป็นวัด
พัฒนาตัวอย่าง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากท่าน จึงขอความ
อนุเคราะห์ให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบวรศึกษาพุทธโฆส นครปฐม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์
จากท่านและขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาโกมล กมโล, ผศ.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บวรศึกษาพุทธโฆส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

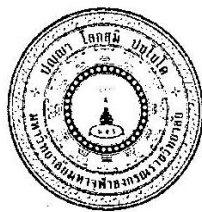
วิทยาเขตบวรศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

ผู้ประสานงาน

พระสุคนธ์ ปลูกธารโร

โทร. ๐๘๔-๑๔๒-๗๑๖๓

ที่ ศธ ๖๑๕๖/ ๓๕๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบาลีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม
ตำบลหอมเกร็ด อำเภอสามปราชญ์
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๑๐

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ร.ต.ต.อิสระ ครุกันนท

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระปลัดมณี ฉายา วฑฒโน นามสกุล พรหมมา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๑๑๒๐๕๐๐๘
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึก จังหวัดนครปฐม ให้เป็นวัด
พัฒนาตัวอย่าง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากท่าน จึงขอความ
อนุเคราะห์ให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาลีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์
จากท่านและขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาโกมล กมล, ผศ.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บาลีศึกษาพุทธโฆส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตบาลีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

ผู้ประสานงาน

พระสุคนธ์ ปญฺญารโ

โทร. ๐๘๔-๑๔๒-๗๑๖๓

ผนวก ง ภาพถ่ายการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม
(Focus Group Discussion)

พระปลัดมณี วฑฒโน
ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator)

นางสาวสมศรี เอี่ยมโอภาส
ผู้บันทึกการสนทนากลุ่ม (Note-Taker)

นายทศพล คุ้มเงิน

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสวนป่า อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

กำนันระพีพงษ์ แพรออดิ

กำนันตำบลสวนป่า อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

นายสายพิณ อินทร์ทรง

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑ ตำบลสวนป่า อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

นางกานดา กลั่นบุศย์

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒ ตำบลสวนป่า อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

นายวิทยา คณา

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ ตำบลสวนป่า อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

รท.เชน เกิดฤทธิ์

ไผ่ตงสีดา

ภาคผนวก จ ภาพการพัฒนาวัดด้านการสาธารณูปการ

การสาธารณูปการ

ป้ายเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ ของวัด

การสาธารณูปการ

ป้ายชื่อวัด

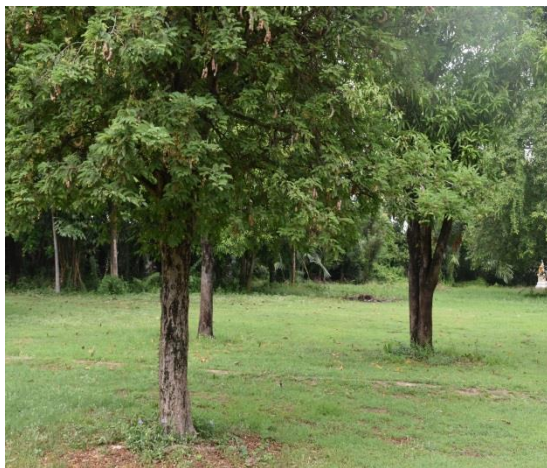
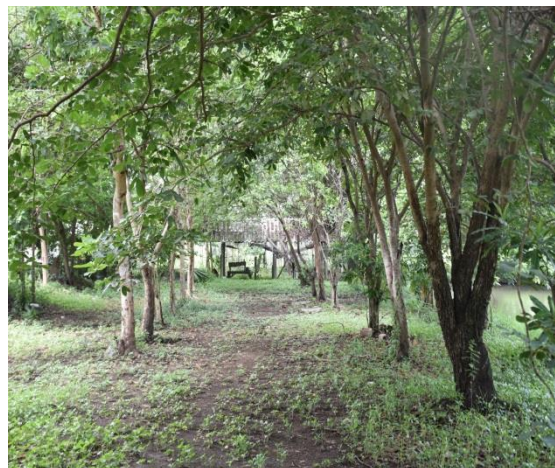
มุมอ่านหนังสือ

คติธรรมคำสอน

การสาธารณูปการ

การปรับปรุง พัฒนา ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในวัด
บริเวณวัดสงบรมันเป็นระเบียบเรียบร้อย

การสาธารณสุขการ

ภาชนะรองรับขยะมูลฝอย

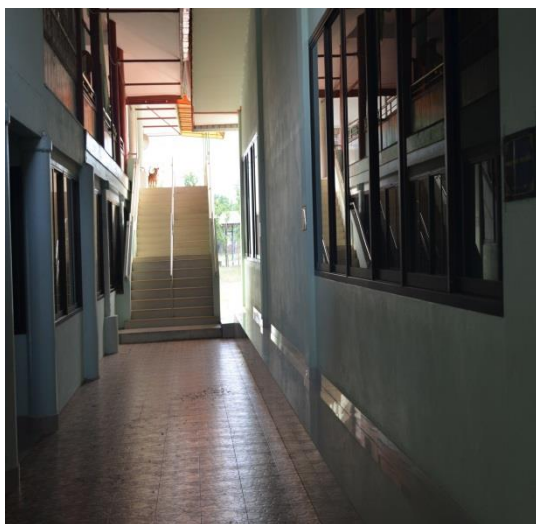
การสาธิตการ

บริเวณปลูกดอกไม้ไม้ประดับเพื่อความร่มรื่นสวยงาม พื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อน

การสาธิตการ

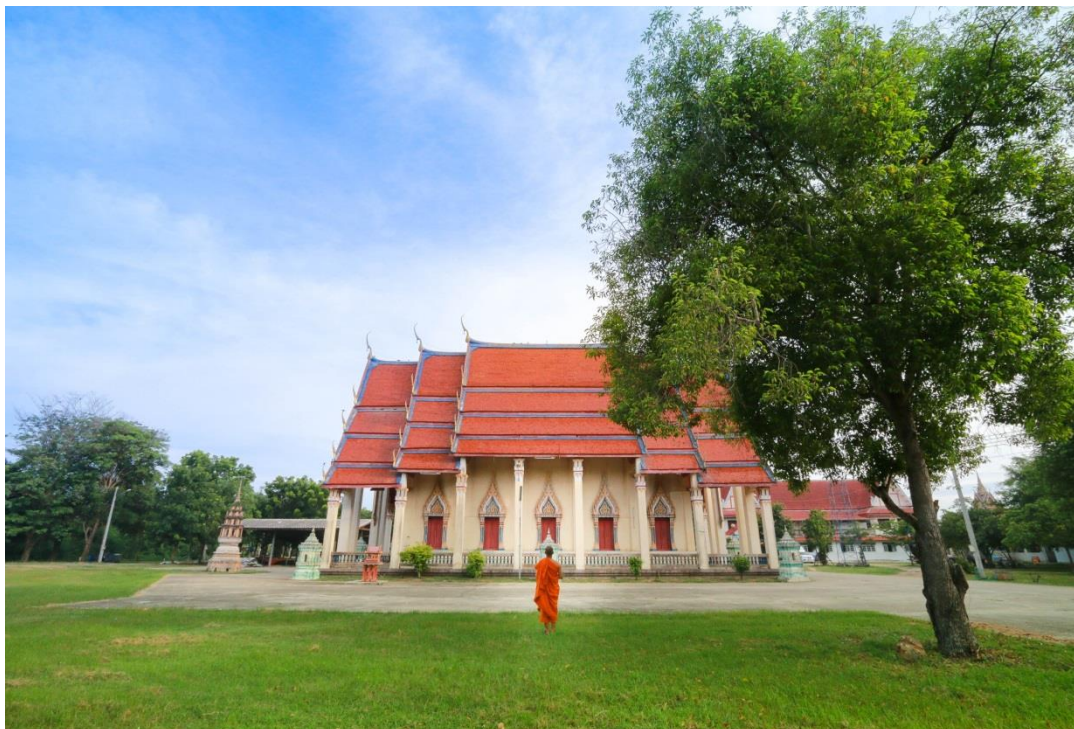
ความสะอาด/มั่นคงแข็งแรงของอาคารเสนาสนะต่าง ๆ

การสาธิตการ

สิ่งปลูกสร้าง และอาคารเสนาสนะต่าง ๆ เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ สภาพสะอาด มั่นคงแข็งแรง

อุโบสถ

การสาธารณูปการ

อุโบสถ

การสาธารณูปการ

ภูมิ

กฤษิ

การสาธารณูปการ

การสาธิตการ

ศาลา

การสาธิตการ

สิ่งปลูกสร้าง และอาคารเสนาสนะต่าง ๆ เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ สภาพสะอาด มั่นคงแข็งแรง

การสาธิตการ

สิ่งปลูกสร้าง และอาคารเสนาสนะต่าง ๆ เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ สภาพสะอาด มั่นคงแข็งแรง

การสาธิตการ

สิ่งปลูกสร้าง และอาคารเสนาสนะต่าง ๆ เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ สภาพสะอาด มั่นคงแข็งแรง

การสาธิตการ

สิ่งปลูกสร้าง และอาคารเสนาสนะต่าง ๆ เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ สภาพสะอาด มั่นคงแข็งแรง

ภาคผนวก ฉ ภาพการพัฒนาวัดด้านการเผยแผ่

ด้านการเผยแผ่

การจัดให้มีกิจกรรมที่มุ่งเน้นไปในทางจรรโลงความ สามัคคีและข้อปฏิบัติร่วมกันของชาวพุทธ

ด้านการเผยแพร่

ด้านการเผยแผ่

ปลูกต้นไม้พระราชทาน

ด้านการเผยแผ่

ด้านการเผยแผ่

ภาคผนวก ข ภาพการพัฒนาวัดด้านการสาธารณสงเคราะห์

ด้านการสาธารณสงเคราะห์

การไม่นิ่งเฉยต่อความเป็นไปของสังคมโดยรวม เมื่อเกิดความทุกข์ยากขึ้นสังคม เช่น คนยากจนไร้ที่พึ่ง ผู้ประสบภัยธรรมชาติ และอื่น ๆ องค์การวัดมีหน้าที่เข้าไปช่วยเหลือเกื้อกูล

ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ประชุมผู้เช่าที่ธรณีสงฆ์

ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ด้านการสาธารณสงเคราะห์

< >

หน้าหลัก เกี่ยวกับ รูปภาพ วิดีโอ โพสต์ ชุมชน

 วัดใหม่ห้วยลึก ต.สวนป่า อ.เมือง จ.นครปฐม ...
23 กันยายน · 🌐

ขออนุโมทนาบุญกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเมียนมาร์ เดินทางมาช่วยปรับภูมิทัศน์รอบๆบริเวณ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครปฐมแห่งที่ ๑๙ วัดใหม่ห้วยลึก

< >

หน้าหลัก เกี่ยวกับ รูปภาพ วิดีโอ โพสต์ ชุมชน

 วัดใหม่ห้วยลึก ต.สวนป่า อ.เมือง จ.นครปฐม ...
30 กันยายน · 🌐

พระปลัดมณี วฑฒโน เจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณร ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเมียนมาร์ ปรับพื้นที่บริเวณป่าปริวาสกรรม ณ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครปฐมแห่งที่ ๑๙ วัดใหม่ห้วยลึก

< >

หน้าหลัก เกี่ยวกับ รูปภาพ วิดีโอ โพสต์ ชุมชน

 วัดใหม่ห้วยลึก ต.สวนป่า อ.เมือง จ.นครปฐม ...
อยู่กับ Oun Chomthanom
7 ตุลาคม เวลา 17:40 · 🌐

พระปลัดมณี วฑฒโน เจ้าอาวาส นำพระ,เณรและจิตอาสา ช่วยกันเพิ่มเติมตกแต่งห้องด้านทิศตะวันตกเพื่อให้เสร็จทันงานปริวาสกรรมในเดือนพฤศจิกายน
สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครปฐมแห่งที่ ๑๙ วัดใหม่ห้วยลึก

< >

หน้าหลัก เกี่ยวกับ รูปภาพ วิดีโอ โพสต์ ชุมชน

 วัดใหม่ห้วยลึก ต.สวนป่า อ.เมือง จ.นครปฐม ...
11 ตุลาคม เวลา 17:45 · 🌐

พระปลัดมณี วฑฒโน เจ้าอาวาส นำพระภิกษุสามเณรและจิตอาสา เคลียร์พื้นที่รอบบริเวณวัด เพื่อเตรียมจัดงานปริวาสกรรม ณ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครปฐมแห่งที่ ๑๙ วัดใหม่ห้วยลึก

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-ฉายา/นามสกุล : พระปลัดมณี วฑฒโน (พรมมา)
- ว/ด/ป เกิด : วันพุธที่ ๑ เดือน ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๙
- ภูมิลำเนาที่เกิด : เลขที่ ๓๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยแห้ง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี
- การศึกษาทางโลก
- พ.ศ.๒๕๕๘ : การศึกษาปริญญาตรีหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธของวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิง พระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม
- การศึกษาทางธรรม
- พ.ศ. ๒๕๕๗ : การศึกษานักธรรมชั้นเอกวัดห้วยจรเข้มะ จังหวัดนครปฐม
- พ.ศ. ๒๕๕๐ : สอบไล่ได้ประโยค หนึ่ง-สอง วัดห้วยจรเข้มะ จังหวัดนครปฐม
- ประสบการณ์การทำงาน
- : พระสอนศีลธรรมประจำโรงเรียนสระกะเทียมวิทยาคม ตำบลสระกะเทียม อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครปฐม
 - : หัวหน้าสายพระธรรมทูตประจำหน่วยปฏิบัติการอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม พระวิปัสสนาจารย์นำฝึกอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานสำหรับพระนวกะ
 - : พระวิทยากรอบรมคณะนิสิตนักศึกษา ข้าราชการ และประชาชนทั่วไป
- ประสบการณ์การปฏิบัติธรรม
- พ.ศ. ๒๕๕๙ : ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ติดต่อกัน ๓๐ วัน (๑-๓๐ พฤษภาคม) ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรม “ธรรมโมลี” อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยมี พระภาวนาพิศาลเมธี วิ. (ประเสริฐ มนต์เสวี) เป็นผู้อบรมกรรมฐาน
- อุปสมบท : วันที่ ๑๕ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒
- สังกัดวัด : วัดห้วยคังคาราวาส ตำบลห้วยแห้ง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี
- พระอธิการเงิน พุทธสาโร เป็นพระอุปัชฌาย์จารย์
- พระชูเกียรติ ชตินโร เป็นพระกรรมวาจาจารย์
- พระวิชัย รัตนโน เป็นพระอนุสาวนาจารย์
- ปีที่เข้าศึกษา : พุทธศักราช ๒๕๕๙
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : พุทธศักราช ๒๕๖๑
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดใหม่ห้วยลึก ตำบลสวนป่า อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม
- โทรศัพท์ : ๐๘๗-๓๐๓๐-๖๓๙
- E-mail : Watmai123@gmail.com